

หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในเอกสารโบราณสมัย ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง

กนกพร นุ่มทอง

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

อีเมล: kanokporn.n@ku.th

รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2563 แก้ไขบทความ: 16 กันยายน 2563 ตอรับบทความ: 25 กันยายน 2563

บทคัดย่อ: อาณาจักรล้านนาซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีชื่อโบราณว่า “อาณาจักรสนมแปดร้อย” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนมาตั้งแต่โบราณ ในเอกสารโบราณต่างๆ ของจีนมีบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นหลักฐานที่มีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ล้านนา-จีนเป็นอย่างมาก บทความนี้ ผู้แปลได้แปลหลักฐานล้านนาจากเอกสารโบราณของจีนอันได้แก่หมิงสี่ลู่และประวัติศาสตร์นิพนธ์อื่นๆ ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงรวม 21 รายการ เป็นภาษาไทย โดยได้เทียบกับต้นฉบับ ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจัดทำคำอธิบายไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นข้อมูลแก่วิชาการไทยในการวิจัยเกี่ยวกับล้านนาจากเอกสารโบราณของจีน

คำสำคัญ: ล้านนา; ปาไปสี่ฟูกั๋ว; เอกสารโบราณจีน; การแปลภาษาจีน-ไทย; หมิงสี่ลู่

Evidence of Lanna Kingdom in Ancient Chinese Manuscripts: Records of Eight Hundred Concubine Kingdom in Ming and Qing Dynasty Manuscripts

Kanokporn Numtong

Chinese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities,

Kasetsart University, 10900, Thailand

Email: kanokporn.n@ku.th

Received: 15th July 2020 Revised: 16th September 2020 Accepted: 25th September 2020

Abstract: The Lanna Kingdom center is in the upper North of Thailand; it has the ancient name " Eight Hundred Concubine Kingdom " and has a close relationship with China since ancient times. There are several historical manuscripts stating the existence of the Eight Hundred Concubine Kingdom, which is very important for the historical studies of the relationship between Lanna and China. In this article, the translator has translated the ancient Lanna evidence into Thai from 21 ancient Chinese manuscripts (such as Ming Shilu) by comparing them with original manuscripts, by conducting additional research on related issues and by providing detailed explanations. The research aims to provide useful information to Thai academia for research on Lanna from ancient Chinese manuscripts.

Keywords: Lanna; Eight-Hundred Concubine Kingdom; Chinese manuscripts ; Chinese-Thai Translation; Ming Shilu

中国古籍中有关兰纳的记述： 明清古籍中有关八百媳妇国的记述

吴琼

农业大学人文学院东方语言系中文专业，曼谷，10900，泰国

电子邮箱：kanokporn.n@ku.th

收稿日期：2020-07-15

修回日期：2020-09-16

接受日期：2020-09-25

摘要：古称“八百媳妇国”的泰北兰纳与中国渊源流长。中国古籍中有不少关于八百媳妇国的记述，是研究兰纳与中国关系历史的重要资料。本文将《明实录》等二十一本明清古籍中有关八百媳妇国的记述翻译成泰语并进行校对与注解，试图为泰国学术界提供中国古籍中有关兰纳的研究资料。

关键词：兰纳；八百媳妇国；中国古籍；中泰翻译；明实录

อาณาจักรล้านนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนมาตั้งแต่โบราณ ในหนังสือพงศาวดาร ฉบับหลวงและเอกสารโบราณต่างๆ ของจีนมีบันทึกเกี่ยวกับล้านนากระจัดกระจายอยู่เป็น จำนวนไม่น้อย เป็นหลักฐานที่มีความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ล้านนา-จีนเป็นอย่างมาก ซึ่งหวงฉงเหยียน (黃重言) และอิว่ต้งปัง (余定邦) ได้คัดสรรรวบรวม เอกสารโบราณเกี่ยวกับล้านนาไว้ในบทที่ 4 และบทที่ 6 ของหนังสือ “รวมเอกสารเกี่ยวกับ ประเทศไทยในเอกสารโบราณจีน” (《中国古籍中有关泰国资料汇编》) (ต่อไป เรียกหนังสือเล่มนี้ว่า “ฉบับรวมคัดสรร”) ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยปักกิ่ง เป็นเอกสาร หลักฐานที่มีคุณค่าต่อวงวิชาการเป็นอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์เกียรติคุณสรสรวดี อ่องสกุล ได้ กรุณามอบหนังสือดังกล่าวให้ผู้แปล โดยผ่านทางผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล ผู้แปล จึงได้แปลส่วนที่เกี่ยวข้องกับล้านนาเป็นภาษาไทยโดยหวังว่าหากนำไปประกอบกับข้อมูลที่มี อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ล้านนา-จีนต่อไป ในระหว่างการแปลได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ทั้งสอง ท่านในประเด็นที่ไม่เข้าใจ จึงขอขอบคุณอาจารย์ทั้งสองท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ก่อนหน้านี ผู้แปลได้แปลหลักฐานล้านนาจากบทที่ 4 ของฉบับรวมคัดสรรเป็นภาษาไทย ซึ่งรวมคัดสรรหลักฐานเกี่ยวกับล้านนาจากเอกสารโบราณทั้งสิ้น 4 รายการ คือ พงศาวดารหมาน (《蛮书》) พงศาวดารราชวงศ์หยวน (《元史》) พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ (《新元史》) และเจापู้จ่งลู่ (《招捕总录》) และได้ตีพิมพ์แล้วในวารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 โดยใช้ชื่อว่า “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณ จีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่และเจापู้จ่งลู่” ในงานชิ้นนี้ ผู้แปลได้แปลบทที่ 6 “บันทึก เกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในเอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง” (《明清中国古籍有关八百媳妇的记述》) ของหนังสือเล่มดังกล่าวไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้ เป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

ในการแปลหลักฐานล้านนาในประวัติศาสตร์นิพนธ์สมัยราชวงศ์หมิงและชิง ผู้แปลใช้ หลักการในลักษณะเดียวกับ “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักร สนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับ ใหม่และเจापู้จ่งลู่” แต่เนื่องจากมีรายละเอียดปลีกย่อยต่างกันบางจุด จึงขออธิบาย หลักการที่ใช้ไว้ดังนี้

1. ทำตารางใส่ตัวอักษรจีนไว้เทียบกับคำแปลไทย แยกเป็นช่วงๆ และใส่หมายเลขตารางไว้เพื่อให้สะดวกต่อการอ้างอิงต่อไป ทั้งนี้พิมพ์เป็นอักษรย่อตามฉบับรวมคัดสรรรูปแบบเอกสารอ้างอิงในตารางพิมพ์ตามฉบับรวมคัดสรร

2. ชื่อเฉพาะต่างๆ ถ้าย่อดเสียงเป็นภาษาไทยโดยยึดตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย ของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2543 เป็นหลัก แต่ปรับให้ง่ายลงตามข้อ 3.2 ในเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งอนุโลมให้ถอดเสียง zh ch sh เป็น จ ; ข/ฉ ; ส/ซ โดยไม่ขีดเส้นใต้ก็ได้ ส่วนคำที่ใช้แพร่หลายแล้วในภาษาไทย เช่น ยูนนาน ใช้ตามความนิยมเดิม

3. สอบทานกับเอกสารโบราณอื่นๆ เท่าที่หาเล่มได้หรือหาไฟล์เอกสารซึ่งสแกนจากเล่มได้ หากได้สอบทานกับฉบับใดจะระบุไว้ให้ชัดเจน ในกรณีที่มีตัวอักษรที่ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์คลาดเคลื่อน ผู้แปลแก้ไขตัวอักษรและอธิบายไว้ท้ายตาราง ส่วนที่ผู้แปลไม่เห็นด้วยกับการแบ่งวรรคตอนในฉบับรวมคัดสรร พิมพ์ภาษาจีนตามฉบับรวมคัดสรร แต่แปลตามที่ผู้แปลเห็นว่าน่าจะเป็นเช่นไรแล้วอธิบายไว้ท้ายตาราง ถ้าเป็นลักษณะเดียวกันเช่นเรื่องของเงินตรา และผ้า อธิบายไว้ในครั้งแรกที่ปรากฏ ที่เหลือไม่อธิบายซ้ำ

4. คั่นคว่ำและอธิบายข้อมูลที่จำเป็นไว้ท้ายตาราง เอกสารหลักที่ใช้ในการคั่นคว่ำอยู่ในบรรณานุกรม ทั้งนี้ คั่นคว่ำรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อหน่วยงาน เขตการปกครอง และชื่อตำแหน่งขุนนางจาก “พจนานุกรมระบบขุนนางแต่ละสมัยของจีน” (《中国历代官制大辞典》) ของสำนักพิมพ์ปักกิ่ง คั่นคว่ำตำแหน่งที่ตั้งเขตการปกครองและสถานที่จาก “ประชุมแผนที่ประวัติศาสตร์จีน” (《中国历史地图集》) เล่มที่ 7 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิง และเล่มที่ 8 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์ชิง ของสำนักพิมพ์แผนที่จีน คั่นคว่ำรายละเอียดอื่นที่เกี่ยวข้องจาก “พจนานุกรมประวัติศาสตร์จีน” (《中国历史大辞典》) ของสำนักพิมพ์ซ่งไห่ฉี เล่มที่ว่าด้วยประวัติศาสตร์ชนชาติ (民族史) ว่าด้วยประวัติศาสตร์หมิง (明史) และว่าด้วยประวัติศาสตร์ราชวงศ์ชิง (清史)

ทั้งนี้ได้แปลเทียบชื่อหน่วยงาน เขตการปกครอง ตลอดจนชื่อดำแหน่งขุนนางไว้พอให้สะดวกต่อผู้ไม่รู้ภาษาจีนเท่านั้น คำแปลดังกล่าวยังมีใช้คำแปลที่เหมาะสมที่สุด

อนึ่ง หากข้อความใดอธิบายไว้ในครั้งแรกที่ปรากฏ ที่เหลือไม่อธิบายซ้ำ

5. ในพงศาวดารต่างๆ มีการระบุรัชศกและวันเดือนปีที่เกิดเหตุการณ์ ก่อนเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น ซึ่ง ฉบับรวมคัดสรรของมหาวิทยาลัยปักกิ่งได้ตัดเหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับล้านนาออกทั้งหมด เพื่อให้สะดวกต่อผู้อ่าน โดยนำเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องมาวางต่อท้ายรัชศกและวันเดือนปีที่เกิดเหตุการณ์ ผู้แปลแปลตามฉบับรวมคัดสรร

6. ฉบับรวมคัตสรรของมหาวิทยาลัยปักกิ่งมีการละข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องไว้ด้วยการใส่เครื่องหมายละในภาษาจีน ผู้แปลแปลตามนั้นด้วยการใช้เครื่องหมาย... แทนที่ โดยอธิบายเพิ่มท้ายตารางว่าข้อมูลที่ละไว้นั้นเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด ในกรณีข้อความที่ฉบับรวมคัตสรรละไว้ แต่ผู้แปลเห็นว่าข้อความเหล่านั้นอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา จะได้แปลให้ครบโดยลงไว้ในคำอธิบายและลงตัวเงินประกอบไว้ด้วย

ฉบับรวมคัตสรรของมหาวิทยาลัยปักกิ่งคัตข้อความที่เกี่ยวข้องกับล้านนาในพงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพ 315. ข้าหลวงท้องที่ยูนนาน 3 มาเฉพาะที่ปรากฏในหมวดเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ลาว และ ปาไป (สนมแปดร้อย) ผู้แปลสอบทานแล้วพบเรื่องของล้านนาอยู่ในหมวดพม่าและมู่งด้วยจึงคัตมาและแปลไว้ในตาราง เป็นตารางที่ 1.5 และ 1.6

ในบางข้อความ วงเล็บที่ปรากฏในฉบับรวมคัตสรรมีวงเล็บ () แบบเดียว กับวงเล็บ () [] สองแบบวางคู่กัน วงเล็บ () แบบเดียวใช้เมื่อต้องการเติมความหมายให้สมบูรณ์ ส่วน วงเล็บ () [] สองแบบใช้ในการแก้ไขอักษรผิด โดย () พิมพ์ตัวอักษรที่ฉบับแม่พิมพ์ไม่ผิด ฉบับรวมคัตสรรจะแก้เป็นตัวอักษรอื่นโดยใส่ในวงเล็บ [] แล้ววางคู่กัน ผู้แปลพิมพ์ภาษาจีนตามฉบับรวมคัตสรร แปลเป็นภาษาไทยตามความหมายที่ถูกต้องโดยไม่ใส่วงเล็บ บางครั้งฉบับรวมคัตสรรยังมีการใช้วงเล็บ () กับข้อความที่ฉบับแม่พิมพ์ไม่พิมพ์เป็นตัวอักษรขนาดเล็ก ผู้แปลรักษาวงเล็บไว้

วงเล็บในฉบับแปลมีทั้งใช้เพื่อการเติมความหมายให้สมบูรณ์ เช่น (มู) เซิง ภาษาจีนเขียนเพียงคำว่าเซิง ผู้แปลเติมคำว่ามูซึ่งเป็นแซ่ เพื่อให้อ่านเข้าใจง่าย กับอีกลักษณะคือการแปลความหมายของคำที่อยู่ด้านหน้า เช่น ปาไป (แปดร้อย) ในลักษณะนี้จะไม่อธิบายซ้ำ ในกรณีที่เป็นวนวงเล็บที่ใช้กับข้อความที่ฉบับแม่พิมพ์ไม่พิมพ์เป็นตัวอักษรขนาดเล็ก จะระบุไว้ให้ชัดเจน

7. วัน เดือน ปี ในพงศาวดารต่างๆ เป็นวัน เดือน ปี ตามปฏิทินเกษตรของจีนหรือปฏิทินจีน นับวันตามระบบเทียนกาน-ตี้จื่อ (天干地支) ซึ่งมีทั้งหมด 60 ลำดับ ปฏิทินจีนใช้ระบบฐาน 60 นับจากจย่าจื่อ ซึ่งเป็นลำดับที่ 1 ถึงกู่ยไฮซึ่งเป็นลำดับที่ 60 แล้ววนกลับมาับลำดับที่ 1 ใหม่ ผู้แปลถ่ายทอดเสียงลำดับวันไว้ ลำดับเดือนแปลตามต้นฉบับซึ่งเป็นเดือนทางปฏิทินเกษตรจีน ส่วนปี ถ่ายทอดเสียงชื่อรัชศกในคำแปล ทั้งนี้ ปีรัชศกเดียวกัน อาจระบุปี ค.ศ. / พ.ศ.ต่างกัน เนื่องจากปฏิทินเกษตรจีนกับปฏิทินสุริยคติเริ่มนับศกใหม่ไม่พร้อมกัน

ในส่วนของรัชศกนั้น ได้จัดทำคำอธิบายระบุว่าเป็นรัชศกของรัชกาลใด เริ่มและสิ้นสุดเมื่อใด โดยอธิบายไว้เฉพาะที่ปรากฏเป็นครั้งแรก

การคำนวณวันที่ตามระบบปฏิทินเกษตรของจีนให้ได้วันเดือนปีตามสุริยคตินั้น ผู้แปลนับคำนวณเองโดยใช้หนังสือปฏิทินจีนสองเล่ม คือ ปฏิทินจีนห้าพันปี (《中华五千年长历》) ของสำนักพิมพ์อู่จินยิมประกอบด้วย ปฏิทินประวัติศาสตร์จีนกับปฏิทินจีนและปฏิทินสากล (《中国历史日和中西历日对照表》) ของสำนักพิมพ์ซ่งไห่สื่อชิว วิธีคำนวณได้อธิบายไว้แล้วใน “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่และเจาปู่จ่งลู่” ทั้งนี้ เมื่อผู้แปลคำนวณจากทั้งสองวิธีได้ตรงกันจึงระบุวันและเดือนตามปฏิทินเกษตรของจีนและวันเดือนปีตามปฏิทินสุริยคติไว้ในวงเล็บหลังวันเดือนปีที่ปรากฏในฉบับแปล อนึ่ง ปฏิทินเกษตรจีนไม่นับข้างขึ้นข้างแรม แต่นับเป็นวันที่ ในที่นี้ผู้แปลจะใช้คำว่า วัน... คำ เมื่อเอ่ยถึงวันตามปฏิทินเกษตรจีน ตามแบบที่พระยาอนุมานราชชนใช้ในหนังสือลัทธิของเพื่อน ภาค 4 ตอน 1 ลัทธิศาสนาของจีน

8. ระดับของขุนนางจีน มี 9 ระดับ เรียกว่า ผิน (品) ระดับ 1 เป็นระดับสูงสุด ระดับ 9 เป็นระดับต่ำสุด ในแต่ละระดับยังแยกเป็น เจิ้ง (正) กับ ฉง (从) แปลเทียบเป็น ชั้นเอก และชั้นโท ตามลำดับ

9. เอกสารโบราณเหล่านี้เขียนด้วยภาษาโบราณ และเป็นเอกสารเฉพาะทาง นอกจากหมีงชื่อหรือพงศาวดารราชวงศ์หมิงซึ่งมีฉบับแปลภาษาจีนปัจจุบัน เอกสารอื่นไม่มีผู้ทำคำแปลหรือคำอธิบายเป็นภาษาจีนสมัยปัจจุบันไว้ ผู้แปลพยายามค้นคว้าและตีความเท่าที่ทำได้ แต่ก็ยังมีอุปสรรคมากโดยเฉพาะส่วนที่เป็นชื่อเฉพาะของสถานที่และชื่อบุคคล หากที่ใดไม่แน่ใจจะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าค้นไม่พบแต่สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเช่นไร เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป ถือเป็นภาระโยนอิฐล่อหยกในเชิงวิชาการ

10. เอกสารโบราณเหล่านี้ทับศัพท์ชื่อคนและสถานที่ในล้านนาด้วยอักษรจีน ผู้วิจัยได้สอบถาม ผศ.ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ ซึ่งเชี่ยวชาญด้านเสียงภาษาจีนโบราณ ได้ความว่าเสียงในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงใกล้เคียงกับภาษาปัจจุบัน จึงมิได้ขอให้ ผศ.ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ ถอดเสียงเป็นสัทอักษรสากล (IPA) ไว้

11. เอกสารโบราณเหล่านี้ทับศัพท์ชื่อสถานที่ในล้านนาและสถานที่ใกล้เคียง ผู้แปลได้ให้มานวี่ นุ่มทองวาดรูปแผนที่ขึ้นใหม่ไว้ในภาคผนวก โดยลอกมาจากแผนที่มณฑลยูนนานราชวงศ์หมิง หน้า 76-77 ใน “ประชุมแผนที่ประวัติศาสตร์จีน” (《中国历史地图集》) เล่มที่ 7 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิง และแผนที่มณฑลยูนนานราชวงศ์ชิง หน้า 48-49 ใน “ประชุมแผนที่ประวัติศาสตร์จีน” (《中国历史地图集》) เล่มที่ 8 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์ชิงของสำนักพิมพ์แผนที่จีน เนื่องจากแผนที่ดังกล่าวซับซ้อน

มาก ผู้แปลจึงให้กำกับเฉพาะสถานที่สำคัญหรือเท่าที่เกี่ยวข้อ ในบางเขตปกครองมีชื่อเขตปกครองและยังกำกับชื่อเดิมซ้ำไว้ที่ศูนย์กลางการปกครองของเขตนั้นๆ ผู้แปลให้กำกับซ้ำเฉพาะจุดที่สำคัญ

1. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง (《明史》)

ตารางที่ 1.1

永乐三年十二月，戊辰。沐晟讨八百，降之。

(张廷玉等：《明史》，卷六，本纪六，页 82)

วันอุลฉิน เดือน 12 ปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 6 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกชตรจีน - 27 ธันวาคม ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948)

มู่เซิ่งปราบปาไป (แปดร้อย) และได้ชัย

(จิ้งจิงอู๋และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 6. พระราชประวัติ 6. หน้า 82)

อธิบาย

1. พงศาวดารราชวงศ์หมิง ภาษาจีนเรียกว่าหมิงสื่อ (《明史》) ผู้เขียนเรียบเรียงคือ จิ้งจิงอู๋และคณะ จิ้งจิงอู๋ (张廷玉) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1672 - ค.ศ.1755 / พ.ศ. 2215 - พ.ศ.2298 เป็นขุนนางสำคัญในช่วงรัชศกคังซี เขียนหลงและยงเจิ้งในสมัยราชวงศ์ชิง ฉบับรวมคัดสรร คัดจากฉบับสำนักพิมพ์จงหัวซูจีวี่ พิมพ์ปี ค.ศ.1974 / พ.ศ.2517 ฉบับรวมคัดสรรไม่ได้ระบุปีและสำนักพิมพ์ไว้ท้ายข้อความแต่ละข้อความ แต่มีระบุในบรรณานุกรมข้อความที่คัดสรรมา หากข้อความต่อไปมาจากหนังสือเล่มเดียวกัน ฉบับรวมคัดสรรจะระบุไว้ว่าเหมือนข้างต้น แต่ผู้แปลใช้วิธีการระบุไว้ทุกครั้งเพื่อความสะดวกของผู้อ่าน ในการแปลครั้งนี้ ผู้แปลได้สอบทานกับฉบับสำนักพิมพ์จงหัวซูจีวี่ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ฉบับรวมคัดสรรใช้

2. หย่งเล่อ (永乐) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงเจิงจู (明成祖) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1403 - ค.ศ.1424 / พ.ศ.1946 - พ.ศ.1967 ตามธรรมเนียมจีน เมื่อเปลี่ยนประมุขใหม่จะเปลี่ยนรัชศก เท่ากับเป็นการตั้งศักราชใหม่ประจำรัชกาล แต่บางรัชกาลอาจเปลี่ยนรัชศกใหม่ ทำให้รัชกาลเดียวอาจมีหลายรัชศก

3. มู่เซิ่ง (沐晟) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1368 - ค.ศ.1439 / พ.ศ.1911 - พ.ศ.1982 เป็นผู้บังคับการทหารแห่งยูนนาน บรรดาศักดิ์เป็นซีผิงโหว (西平侯) มู่เซิ่งเป็นบุตรคนรองของมู่อิง (沐英) มู่อิงเป็นโอรสบุญธรรมของจักรพรรดิหมิงไท่จู (จูหยวนจิ้ง) มีบรรดาศักดิ์เป็นซีผิงโหว ได้รับมอบหมายให้มารักษายูนนาน หลังจากมู่อิงตาย มู่ซุนบุตรชายคนโตสืบบรรดาศักดิ์เป็นซีผิงโหวต่อ รักษายูนนานต่อได้อีก 7 ปีก็ป่วยตาย มู่เซิ่งซึ่งเป็นน้องชายสืบ

บรรดาศักดิ์ซีผิงโหวและรักษายูนนานต่อจากพี่ชาย ต่อมามุ่งซึ่งมีความชอบในการปราบอานหนาน (เวียดนาม) จึงได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นเฉียนกั๋วกง (黔国公) ลูกหลานของมุ่งซึ่งสืบบรรดาศักดิ์เฉียนกั๋วกงต่อ

4. ปาไป (八百) แปลว่าแปดร้อย ย่อมาจากปาไปสี่ฟู่กั๋ว (八百媳妇国) แปลว่าอาณาจักรสนมแปดร้อย เป็นชื่อที่จีนใช้เรียกอาณาจักรล้านนา ในการแปลนี้ ผู้แปลถ่ายทอดเสียงเป็นภาษาไทยและวงเล็บคำแปลไว้ด้วยกันเพื่อรักษาลีลาของภาษา ดังนั้น ปาไป (แปดร้อย) ปาไปกั๋ว (อาณาจักรแปดร้อย) ปาไปสี่ฟู่ (สนมแปดร้อย) ปาไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) ปาไปสี่ฟู่หมาน (พวกหมานอาณาจักรสนมแปดร้อย) ส่วนคำว่าปาไปต้าเตี้ยน (八百大甸) และปาไปเจ้อโหน่ (八百者乃) จะทับศัพท์ไว้ รายละเอียดเกี่ยวกับการแยกตั้งเป็นสองเขต อยู่ในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2

八百大甸军民宣慰使司(元八百等处宣慰使司)，洪武二十四年六月改置。(东北有南格刺山，下有河，与车里分界。有八百者乃军民宣慰使司，永乐二年四月分八百大甸地置，后废。又有蒙庆宣慰司，元泰定四年闰月置，至正二年四月罢，洪武十五年三月复置府，后废。又有孟绢路，元元统元年置，属八百宣慰司，洪武十五年三月为府，后废。又有木按、孟杰二路，俱元置，洪武十五年三月俱为府，后俱废。)北距布政司三十八程。

(张廷玉等：《明史》，卷四六，地理七，页 1192)

ปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (ปาไปเต็งซูเซวียนเว่ยสี่ซือในสมัยราชวงศ์หยวน) เดือน 6 ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) เปลี่ยนมาตั้งเป็นชื่อนี้ (ทางตะวันออกเฉียงเหนือมีภูเขาหนานเก้อล่า ข้างล่างมีแม่น้ำ เป็นพรมแดนกันกับเซอหลี่ มีปาไปเจ้อโหน่จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปเจ้อโหน่) เดือน 4 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) แยกจากปาไปต้าเตี้ยนไปตั้งขึ้น ต่อมายกเลิก นอกจากนั้นมีเหมิงจิงเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองเหมิงจิง) ตั้งในเดือนธันวาคมปี 4 แห่งรัชศกไท่ตั้ง (ค.ศ.1327 / พ.ศ.1870) ราชวงศ์หยวน ยกเลิกในเดือน 4 ปีที่ 2 แห่งรัชศกจื่อเจิ้ง (ค.ศ.1342 / พ.ศ.1885) เดือน 3 ปีที่ 15 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925) กลับมาตั้งผู้ (เมือง) อีก ต่อมายกเลิก นอกจากนั้นมีเหมิงเจวียนลู่ ตั้งในปีแรกแห่งรัชศกหยวนถึงราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1333 / พ.ศ.1876) ขึ้นกับปาไปเซวียนเว่ยซือ เดือน 3 ปีที่ 15 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925) ตั้งผู้ (เมือง) ต่อมายกเลิก นอกจากนั้นมีมู่อันลู่และเหมิงเจวียนลู่ ต่างตั้งในสมัยราชวงศ์หยวน เดือน 3 ปีที่ 15 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925) ตั้งผู้ (เมือง) ต่อมายกเลิก ด้านเหนือห่างจากมณฑลอยู่ 38 เล็ง

(จิ้งอิวี่และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 46. ภูมิศาสตร์ 7. หน้า 1192)

อธิบาย

1. ปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (八百大甸军民宣慰使司) หรือเขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตี้ยน เป็นชื่อเขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน ต้าแปลว่าใหญ่ ส่วนเตี้ยนแปลว่าพื้นที่ใหญ่ นอกเมือง พงศาวดารราชวงศ์หมิงเขียนว่าได้เปลี่ยนชื่อจากปาไปเต็งซูเซวียนเว่ยสี่ซือ (八百等处宣慰使司) หรือเขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ ในสมัยราชวงศ์หยวนมาเป็นปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครอง

ทหารและราษฎรป่าไปดำเตียน) ในเดือน 6 ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงู่ ต่อมา เดือน 4 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) มีการแยกพื้นที่ป่าไปดำเตียนไปตั้งเขตปกครองอีกชื่อป่าไปแจ้อไห่จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (八百者乃军民宣慰使司) หรือเขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปแจ้อไห่ เท่ากับมีสองเขตปกครองที่ชื่อป่าไปในเวลาเดียวกัน เป็นป่าไปดำเตียนกับป่าไปแจ้อไห่ แต่ต่อมาได้ยกเลิกป่าไปแจ้อไห่

ทั้งนี้ ป่าไปดำเตียนน่าจะหมายถึงเชียงใหม่ ส่วนป่าไปแจ้อไห่น่าจะหมายถึงเชียงราย แจ้อไห่อาจเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าเจียง ส่วนเสียง น ในภาษาจีนถิ่นใต้กับเสียง ล มักปนกัน ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ

2. เซวียนเว่ยซือ (宣慰司) หรือเซวียนเว่ยสี่ซือ (宣慰使司) เป็นเขตปกครองระดับ 2 รับคำสั่งจากมณฑลถ่ายทอดคำสั่งลงไปยังเขตการบริหารระดับล่างลงไป นอกจากนี้กำกับงานราษฎร ยังกำกับการทหารด้วย เรียกเต็มๆ ว่า จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (军民宣慰使司) อาจพอแปลเทียบเป็นเขตปกครองทหารและราษฎร ชุนนางสูงสุดเรียกว่า เรียกว่า เซวียนเว่ยสี่ (宣慰使) หรือเรียกสั้นๆ ว่า เซวียนเว่ย พอจะแปลได้ว่าข้าหลวงกำกับเขตปกครอง หรือถ้าใส่คำว่าจวินหมินด้วยก็เป็นข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎร ในบางครั้งจะเรียกว่า ถู่กวน (土官) หรือข้าหลวงท้องถิ่น

ในราชวงศ์หมิง แบ่งพื้นที่ปกครองชนชาติส่วนน้อยทางตะวันตกเฉียงใต้เป็น สามเซวียนหกเว่ย (三宣六慰) เซวียนมาจากคำว่าเซวียนผู้สี่ซือ (宣抚使司) หรือเซวียนผู้สี่ส่วนเว่ยมาจากคำว่าเซวียนเว่ยสี่ซือ (宣慰使司) หรือเซวียนเว่ยสี่ เป็นเขตปกครองระดับเดียวกัน แต่ใช้คำเรียกต่างกัน เซวียนผู้สี่ซือทั้งสามมี หนานเตียนเซวียนผู้สี่ซือ (难甸宣抚使司) กานหยาเซวียนผู้สี่ซือ (干崖宣抚使司) และหลงชวเซวียนผู้สี่ซือ (陇川宣抚使司) เซวียนเว่ยสี่ทั้งหกมี เซอหลี่ (สิบสองปันนา) จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (车里军民宣慰使司) เหมียนเตียน (พม่า) จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (缅甸军民宣慰使司) มู่ปังจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (木邦军民宣慰使司) ป่าไป (แปดร้อย-ล้านนา) จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (八百军民宣慰使司) เม็งหยังจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (孟养军民宣慰使司) และ เหล่าวู้ (ลาว) จวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (老挝军民宣慰使司)

3. หงอู่ (洪武) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงไท่จู (明太祖) หรือจูหยวนจิ่ง (朱元璋) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1368 - ค.ศ.1399 / พ.ศ.1911-พ.ศ.1942

4. เซอหลี่ (车里) เป็นชื่อเดิมที่จีนใช้เรียกสิบสองปันนา พื้นที่ของเมืองนี้คือเขตปกครองตนเองชาวไตในสิบสองปันนามณฑลยูนนานในปัจจุบัน ศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองจิงหง (景洪) หรือเมืองเชียงรุ่ง

5. เหมิงซิงเซวียนเว่ยซือ (蒙庆宣慰司) หรือเขตปกครองเหมิงซิง เป็นชื่อเขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน คืออาณาจักรปาไปสีฟู (อาณาจักรสนมแปดร้อย) หรือล้านนา พื้นที่ของเหมิงซิงคือบริเวณรัฐฉานของพม่าในปัจจุบัน ลงมาถึงภาคเหนือของไทยถึงบริเวณน่าน แพร่ ปีที่ 4 แห่งรัชศกไท่ตั้ง (ค.ศ.1327/ พ.ศ.1870) ในสมัยราชวงศ์หยวน มีการตั้งผู้ (เมือง) เรียกเหมิงซิงผู้ตั้งอยู่ที่บริเวณเชียงราย เชียงแสนในปัจจุบัน

6. เดือนอิกิมาส (闰月) ปฏิทินเกษตรแบบจีนหรือปฏิทินจีนเป็นปฏิทินผสมระหว่างจันทรคติและสุริยคติ คือนับเวลาที่ดวงจันทร์หมุนรอบโลกเป็น 1 เดือน แต่ใช้การเติมอิกิมาสเพื่อให้ 1 ปี มาพอดีกับเวลาที่โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ 1 รอบ ปฏิทินจีนมี 12 เดือน บางเดือนที่มี 29 วัน บางเดือนที่มี 30 วัน เดือนที่มี 29 วันเรียกว่า เสี้ยวเยว่ (小月) หรือเดือนเล็ก เดือนที่มี 30 วันเรียก ต้าเยว่ (大月) หรือเดือนใหญ่ การเติมอิกิมาสจะใส่ลำดับเลขเดือนเหมือนเดือนก่อนหน้านั้น กล่าวคือเดือน 9 อิกิมาสจะต่อจากเดือน 9 ทุก 2-3 ปี จีนจะมีการเติมเดือนอิกิมาส 1 ครั้ง ปีที่ 4 แห่งรัชศกไท่ตั้งตรงกับปี ค.ศ.1327 / พ.ศ.1870 เพิ่มเดือนอิกิมาสที่เดือน 9 ระบบอิกิมาสของปฏิทินเกษตรจีนจะไม่มีอิกิมาสเฉพาะเดือนอ้ายและเดือน 12 แต่จะเป็นเดือนไหนมีวิธีคำนวณโดยเฉพาะ ต่างจากปฏิทินไทยซึ่งมีอิกิมาสเฉพาะเดือน 8

7. ไท่ตั้ง (泰定) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหยวนไท่ตั้งตี้ (元泰定帝) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1324 - ค.ศ.1328/ พ.ศ.1867 - พ.ศ.1871 โดยเปลี่ยนจากรัชศกจื้อจื้อ (至治) มาใช้รัชศกไท่ตั้ง

8. จื้อเจิ้ง (至正) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหยวนฮุ่ยจง (元惠宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1341 - ค.ศ.1370/ พ.ศ.1884 - พ.ศ.1913 รัชศกจื้อเจิ้งเป็นรัชศกที่ 3 และเป็นรัชศกสุดท้ายของจักรพรรดิหยวนฮุ่ยจง

9. เม็งเจวี่ยนลู่ (孟肩路) ชื่อเขตการปกครอง ขึ้นกับปาไปเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไป) อยู่ใต้เชียงใหม่ ในแผนที่ยูนนานสมัยราชวงศ์หมิงไม่ได้ระบุตำแหน่งไว้ อาจหมายถึงสถานที่เดียวกันกับเม็งยวนลู่ (孟肩路) ที่ปรากฏในแผนที่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์หยวน ดูภาคผนวกใน “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์

หยวนฉงปั๋วใหม่และเจาปั๋วจ้งลู่” ซึ่งลงในวารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ประกอบ

10. หยวนถ่ง (元统) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหยวนฮุ่ยจง (元惠宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1333 - ค.ศ.1335 / พ.ศ.1876 - พ.ศ.1878 รัชศกจื้อเจิ้งเป็นรัชศกแรกของจักรพรรดิหยวนฮุ่ยจง ก่อนจะเปลี่ยนเป็นจื้อหยวน (至元) และจื้อเจิ้งในเวลาต่อมา

11. มู่อันฉู่และเมิ่งเจี๋ยลู่ (木按、孟杰二路) เป็นเขตการปกครอง ในสมัยราชวงศ์หยวนตั้งเป็น ผู้(เมือง) ขึ้นกับเหมิงชิ่งเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองเหมิงชิ่ง) ในพงศาวดารราชวงศ์หยวนเรียกว่า มู่อานฝู่ (木安府) กับเมิ่งเจี๋ยฝู่ (孟杰府) (กนกพร นุ่มทอง, 2563, 188-190) พื้นที่ของมู่อานหรือมู่อันคือตอนเหนือของบริเวณจังหวัดน่านในปัจจุบัน เมิ่งเจี๋ยคือบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ กินพื้นที่เชียงใหม่ พะเยา

12. มณฑล แผลงจากคำว่า ปู้เจิ้งซือ (布政司) ซึ่งอาจเรียกได้เต็มๆ ว่าปู้เจิ้งซือซือ (布政使司) เป็นคำที่ราชวงศ์หมิงใช้เรียกเขตการปกครองระดับ 1 ซึ่งโดยทั่วไปเรียกกันว่า สิงลิ่ง (行省) หรือ เสิง (省) ขุนนางสูงสุดเรียกว่า ปู้เจิ้งซือ (布政使) อาจพอแปลเทียบเป็นผู้ว่าการมณฑล

สำหรับข้อความนี้ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าหมายถึงมณฑลใด แต่น่าจะเป็นมณฑลยูนนาน

13. เฉิง (程) เฉิงเป็นมาตรวัดระยะในการเดินทาง ตามรูปศัพท์เป็นไปได้ทั้งรื่อเฉิง (日程) คือจำนวนวัน หรือหลี่เฉิง (里程) คือจำนวนลี้ อย่างไรก็ตาม คำว่าเฉิงที่ใช้ในลักษณะนี้ พงศาวดารยี่สิบสี่ราชวงศ์ฉบับแปลภาษาปัจจุบัน (《二十四史全译》) ของสำนักพิมพ์ฮั่นอิวี่ต้าฉือเตียน บางจุดใช้ทับศัพท์โดยไม่แปล บางจุดแปลโดยให้ความหมายถึงจำนวนจุดพักผ่อนและจุดค้างแรมในการเดินทาง ผู้แปลจึงเลือกทับศัพท์ในงานชิ้นนี้

14. ข้อความในวงเล็บ (ไปไปเต็งชู่เซวียนเว่ยซือซือในสมัยราชวงศ์หยวน) และ (ทางตะวันออกเฉียงเหนือ...ต่อมายกเลิก) ผู้แปลพิมพ์เป็นวงเล็บตามฉบับรวมคัดสรร แต่ในพงศาวดารราชวงศ์หมิงพิมพ์เป็นตัวเล็ก เพราะมีฐานะเป็นคำอธิบายข้อความหลัก ส่วนวงเล็บอื่นเป็นของผู้แปล

ตารางที่ 1.3

提督四夷馆。少卿一人，（正四品）掌译书之事。自永乐五年，外国朝贡，特设蒙古、女直、西番、西天、回回、百夷、高昌、缅甸八馆，置译字生、通事，（通事初隶通政使司）通译语言文字。正德中，增设八百馆。（八百国兰者哥进贡）万历中，又增设暹罗馆。

（张廷玉等：《明史》，卷七四，职官三，页 1797）

สำนักตีดูซืออี เจ้าชิงหนึ่งตำแหน่ง (ระดับ 4 ชั้นเอก) ดูแลเรื่องเกี่ยวกับการแปลหนังสือ นับแต่ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ(ค.ศ. 1407 / พ.ศ.1950) ต่างชาติมาถวายบรรณาการยังราชสำนัก จัดตั้งสำนักทั้งแปดอันได้แก่เหมิงกู่ (มองโกล) หนี่ว์จื่อ (หนี่ว์เจิน) ซีฟาน (ทิเบต) ซีเทียน (สันสกฤต) หุยหุย (เปอร์เซีย) ไปอี (อีร้อยจำพวก ในที่นี้คือไต) เกาซัง (ฉาเทอไต) และเหมียนเตี้ยน (พม่า) ตั้งอี่จื่อเชิง (นักแปลฝึกปฏิบัติการ) และทงซือ (ล่ามแปล) (ทงซือเดิมสังกัดทงเจิ้งซือซือ) แปลภาษาต่างๆ รัชศกเจิ้งเตอ ตั้งสำนักปาไป (แปดร้อย) เพิ่ม (หลานเจ้อเกอแห่งปาไปกั๋ว (อาณาจักรแปดร้อย) ถวายบรรณาการ) ในรัชศกวันลี่ ตั้งสำนักเสียนหลิว (สยาม) เพิ่ม

(จิ้งถิงอี่ว์และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 74. ตำแหน่งขุนนาง 3. หน้า 1197)

อธิบาย

1. สำนักตีดูซืออี (提督四夷馆) ก็คือสำนักซืออี (四夷馆) ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป ข้อความนี้เป็นหมวดย่อย อยู่ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพ 74 ตำแหน่งขุนนาง 3 อยู่ต่อท้ายหมวด “ไท่ฉังซิง” (太常寺) ไท่ฉังซือเป็นหน่วยงานดูแลการเช่นไหว้เทพเจ้าและศาลบรรพชน ทั้งยังกำกับเรื่องจาริตและดนตรีในพิธีการ ผู้บริหารสูงสุดของไท่ฉังซือเรียกว่า ไท่ฉังซิง (太常卿) หรือไท่ฉังซือซิง (太常寺卿) เป็นขุนนางระดับ 3 ชั้นเอก มีจำนวน 1 ตำแหน่ง ส่วนไท่ฉังซือเจ้าชิง (太常寺少卿) เป็นขุนนางระดับ 4 ชั้นเอก มีจำนวน 2 ตำแหน่ง เป็นตำแหน่งรองของไท่ฉังซิง มีไท่ฉังซือเจ้าชิง 1 คนที่ได้รับมอบหมายให้กำกับสำนักซืออี ข้อความที่ขีดเส้นใต้นั้นไม่เกี่ยวกับล้านนาโดยตรง แต่ผู้แปลเห็นว่าเกี่ยวข้องกับล้านนาเพราะสยามมีพรมแดนติดกับล้านนา จึงคัดอักษรจีนมาเพิ่มและแปลไว้

สำนักซืออี (四夷馆) ในสมัยโบราณจีนเรียกชนเผ่าต่างๆ นอกจีนโดยประกอบกับทิศว่า หนานหมาน (南蛮) พวกหมานทางใต้ เป่ย์ตี้ (北狄) พวกตีทางเหนือ ซีหรง (西戎) พวกหรงทางตะวันตก และตงอี (东夷) พวกอีทางใต้ บางครั้งก็ใช้เรียกรวมทั้งหมดานอีหรงตีว่า หมานอี (蛮夷) พวกหมานพวกอี หรือ ซืออี (四夷) พวกอีทั้งสี่ สำนักซืออีเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแปลภาษาชนชาติส่วนน้อยตามชายแดนและภาษาเพื่อนบ้าน สำนักซืออี จึงหมายถึงสำนักแปลภาษาที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าต่างๆ หรือชาติต่างๆ

สำนักซืออีตั้งขึ้นปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ ตรงกับปี ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950 ที่ทำการอยู่ที่ปักกิ่ง แรกตั้งสังกัดสำนักบัณฑิตอันหลิน (翰林院) ต่อมามอบหมายให้ไท่ฉังซือเจ้าชิงเป็นผู้กำกับดูแล เมื่อแรกตั้งแบ่งเป็น 8 สำนักภาษา ได้แก่ เหมิงกู่ หนี่ว์จื่อ ซีฟาน ซีเทียน หุยหุย ไปอี เกาซัง และเหมียนเตี้ยน เหมิงกู่ (蒙古) คือมองโกล หนี่ว์จื่อ คือหนี่ว์เจิน (女真) ของชนเผ่าหนี่ว์เจินซึ่งต่อมาไม่เปลี่ยนชื่อเป็นหม่านโจว (满洲) หรือแมนจูในปี

ค.ศ.1636 / พ.ศ.2179 ซีฟาน (西番) หมายถึงทิเบต ซีเทียน (西天) คือสันสกฤต หุยหุย (回回) คือเปอร์เซีย ไป้อี (百夷) คืออีร้อยจำพวก ในที่นี้คือโต เกาชัง (高昌) หมายถึงฉาเหอไถ (察合台) ภาษาฉาเหอไถเป็นภาษาเผ่าทู่เจวี (เติร์ก) ชนิดหนึ่งซึ่งเคยแพร่หลายในอาณาจักรข่านฉาเหอไถของจักรวรรดิมองโกล ภาษาฉาเหอไถเป็นภาษาลึนทางตะวันออกเฉียงใต้ของเผ่าทู่เจวี เคยเป็นภาษาที่แพร่หลายในหมู่พ่อค้าในเอเชียกลาง และได้พัฒนากลายเป็นภาษาลึนอื่น เช่นภาษาเหวยอู่เออร์ ภาษาอุซเบกิสถาน ต่อมาชาวรัสเซียเข้ามาในเอเชียกลางมาก ภาษาฉาเหอไถได้สูญหายไป ส่วนหมิ่นเตี้ยน (緬甸) นั่นคือพม่า

อนึ่ง สำนักบัณฑิตอันหลิน (翰林院) เป็นหน่วยงานรวมบัณฑิตที่มีความสามารถ บัณฑิตอันหลินมีหน้าที่ร่างราชโองการและเอกสารราชการต่างๆ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง บัณฑิตอันหลินจะคัดเลือกจากผู้ทดสอบบัณฑิตจิ้นซื่อซึ่งเป็นบัณฑิตที่ผ่านการสอบขั้นสูงสุดของจิ้นได้

2. ตั้งอ้อจื่อเซิง (นักแปลฝึกปฏิบัติกร) และทงชือ (ล่ามแปล) (ทงชือเดิมสังกัดทงเจ็งสือชือ) แปลภาษาต่างๆ (置译字生、通事, (通事初隶通政使司) 通译语言文字) จากข้อความที่ปรากฏ อ้อจื่อเซิงและทงชือทำหน้าที่แปลทั้งคู่ แต่ตามหลักการสองตำแหน่งนี้ไม่ควรเหมือนกันทุกประการ มิเช่นนั้นย่อมไม่ปรากฏคำเรียกต่างกัน อนึ่ง ข้อความในวงเล็บนั้นเขียนว่า “ทงชือเดิมสังกัดทงเจ็งสือชือ” ไม่ได้เอ่ยถึงอ้อจื่อเซิง

ผู้แปลค้นคว้า “พจนานุกรมระบบขุนนางแต่ละสมัยของจิ้น” ของสำนักพิมพ์ปักกิ่งพอจะสรุปความได้ว่า “ทงเจ็งสือชือ” (通政使司) เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่ตั้งขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิงและมีมาต่อเนื่องจนถึงราชวงศ์ชิง เป็นหน่วยงานสนับสนุน มีหน้าที่ดูแลรับส่งเอกสารราชการและหนังสือทูลเกล้าต่างๆ “อ้อจื่อเซิง” (译字生) เป็นชื่อตำแหน่งขุนนางที่เพิ่งตั้งขึ้นครั้งแรกในการตั้งสำนักชืออ้อในปีที่ 5 แห่งรัชศกหยงเล่อ (ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950) โดยเลือกนักศึกษาราชาวิทยาลัย (国子监生) มารับหน้าที่แปลภาษาต่างชาติและภาษาชนชาติส่วนน้อย ต่อมาในช่วงรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1426 – ค.ศ.1435 / พ.ศ.1969 – พ.ศ.1978) มีการเลือกจากบุตรหลานขุนนางด้วย มีการสอบ หากสอบผ่านจึงได้รับตำแหน่ง ส่วนตำแหน่ง “ทงชือ” (通事) นั้นมีหลายความหมาย ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการแปลบอกว่าเป็นขุนนางที่ทำหน้าที่แปล มีมาตั้งแต่สมัยยุคห้าราชวงศ์ โดยอาณาจักรซีตันเริ่มมีมาก่อน ต่อมาราชวงศ์จิ้นและราชวงศ์หยวนจัดให้มีตาม ต้นราชวงศ์หมิงเป็นขุนนางสังกัดทงเจ็งสือชือ ต่อมาเมื่อมีการตั้งสำนักชืออ้อ จิงโอนย้ายมาอยู่สำนักชืออ้อ

คำว่าทงชื่อนี้ว่าจะตรงกับคำว่า ท่องสือ ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งให้ความหมายว่า “น. ตำแหน่งล่ามจิ้นครั้งโบราณ เช่น ขุนพจนานพิจิตร ท่องสือใหญ่. (พงศ. ร. 3). (เทียบ จ. ท่อง ว่า ติดต่อ, สือ ว่า รุ้ระ, การงาน).” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, 553)

ในที่นี้ผู้แปลเลือกแปล “อี้จื้อเชิง” เป็น นักแปลฝึกปฏิบัติการ ให้ต่างกับคำว่า “อี้จื้อกวน” (译字官) ซึ่งจะแปลเป็นนักแปล (ดูตารางที่ 12.4) และแปลคำว่า “ทงซื่อ” เป็น ล่ามแปล เพื่อให้เห็นว่าอี้จื้อเชิงปฏิบัติงานด้านเอกสาร ในขณะที่ทงซื่อน่าจะปฏิบัติงานด้านการล่ามเป็นหลัก

3. เจิ้งเต๋อ (正德) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงอู่จง (明武宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1506 - ค.ศ.1521 / พ.ศ.2049 - พ.ศ.2064 ทั้งนี้ในหนังสือ “หมิงฮุยเตี้ยน” (《明会典》) มีระบุว่าสำนักปาไปตั้งขึ้นในปีที่ 6 แห่งรัชศกเจิ้งเต๋อ ซึ่งตรงกับปี ค.ศ.1511 / พ.ศ.2054 ดูตารางที่ 4.4 ประกอบ

4. หลานเจ้อเกอ (兰者哥) น่าจะเป็นชื่อขุนนางในสำนักปาไป ในหนังสือเจิ้งดิงก่วนเจ้อมีรายชื่อบุคคลนี้อยู่เป็นลำดับแรก สังกัดสำนักปาไป ดูตารางที่ 12.2 ประกอบ

5. ข้อความในวงเล็บ (ระดับ 4 ชั้นนอก) (ทงซื่อเดิมสังกัดทงเจิ้งสือซื่อ) และ (หลานเจ้อเกอแห่งปาไปกั้วถวยบรรณาการ) ผู้แปลพิมพ์เป็นวงเล็บตามฉบับรวมคัตสร ทั้งนี้ในพงศาวดารราชวงศ์หมิงพิมพ์เป็นตัวเล็ก เพราะมีฐานะเป็นคำอธิบายข้อความหลัก ส่วนวงเล็บอื่นเป็นของผู้แปล

6. ในรัชศกวันลี่ ตั้งสำนักเสียนหลั่ว (สยาม) เพิ่ม (万历中, 又增设暹罗馆) ข้อความที่ขีดเส้นใต้ไม่มีในฉบับรวมคัตสร ฉบับรวมคัตสรคัดมาถึงเพียงการตั้งสำนักปาไป (แปดร้อย) เพิ่ม ผู้แปลเห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงความสัมพันธ์เชื่อมโยง จึงคัดจากพงศาวดารราชวงศ์หมิงมาเพิ่มไว้ให้ครบ ทั้งนี้ในหนังสือ “หมิงฮุยเตี้ยน” (《明会典》) มีระบุว่าสำนักเสียนหลั่วตั้งขึ้นในปีที่ 7 แห่งรัชศกวันลี่ ตรงกับปี ค.ศ.1579 / พ.ศ.2122 ดูตารางที่ 4.4 ประกอบ

ตารางที่ 1.4

永乐三年，八百大甸寇边，遇贡使，晟会车里、木邦讨定之。

(张廷玉等：《明史》，卷一二六，木晟传，页 3761)

ปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) ปาไปดำเตียนมารุกรานชายแดน ชัดขวางทูตถวยบรรณาการ (มู) ซึ่งรวมกำลังกับซอหลี่ (สิบสองปันนา) และมูปังปราบปราม

(จึงถึงอู๋และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 126. ประวัติมูเจิ้ง. หน้า 3761)

อธิบาย

มูปัง (木邦) ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพ 315 หมวดข้าหลวงห้องที่ยูหนาน 3 มีหัวชื่อว่าด้วยมูปัง ดูตารางที่ 1.6 ประกอบ

ตารางที่ 1.5

緬甸, 古朱波地。宋宁宗时, 緬甸、波斯等国进白象, 緬甸通中国自此始。地在云南西南, 最穷远。有城郭庐舍, 多楼居。元至元中, 屡讨之, 乃入贡。

明太祖即位, 遣使资诏谕之。至安南, 留二年, 以道阻不能达而返, 使者多道卒。洪武二十六年, 八百国使人入贡, 言缅近其地, 以远不能自达。帝乃令西平侯沐春遣使至八百国王所, 谕意。于是缅始遣其臣板南速刺至, 进方物, 劳赐之。

(张廷玉等: 《明史》, 卷三一五, 云南土司三, 緬甸传, 页 8129)

พม่าคือดินแดนจูปัวในสมัยโบราณ ในสมัยพระเจ้าซ่งหนึ่งจง แคว้นต่างๆ เช่นพม่าและเปอร์เซียถวายบรรณาการเป็นช้างเผือก นับแต่นั้นพม่าจึงเริ่มไปมาหาสู่กับจีน ดินแดนอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของยูนนาน ทางไกลเป็นที่สุด มีกำแพงเมืองชั้นนอกชั้นในบ้านเรือน มักอาศัยบนหอ แห่งรัชศกจื้อหยวนสมัยราชวงศ์หยวน เคยไปปราบหลายครั้งจึงมาถวายบรรณาการ

พระเจ้าหิงไท่จูเสวยราชย์ ส่งทูตเชิญราชโองการไปยังดินแดนนั้น ครั้นถึงอานหนานก็ต้องหยุดเดินทางถึงสองปี เพราะหนทางมีอุปสรรคต้องกลับมาโดยไปไม่ถึง ทูตตายระหว่างทางเป็นอันมาก ปีที่ 26 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1393/ พ.ศ.1936) ไปได้แล้ว (อาณาจักรแปดร้อย) ให้คนมาถวายบรรณาการ กล่าวว่าพม่าอยู่ใกล้ดินแดนตน เนื่องจากหนทางไกลจึงมีอาจมาเอง อ่องเต้จึงมีบัญชาให้ขุนผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นซิมิงไหวส่งทูตไปยังที่ประทับของกษัตริย์ไปแก้ว (อาณาจักรแปดร้อย) และแจ้งให้ทราบในพระราชประสงค์ จากนั้นพม่าก็ส่งขุนนางนามปานหนานชูล่ามาถวายของพื้นเมืองเป็นบรรณาการ อ่องเต้ทรงถามทุกซุกซุข และพระราชทานข้าวของให้

(จิ้งลิ่งอู๋และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หิง. บรรพ 315. ข้าหลวงท้องถิ่นยูนนาน 3. ประวัติพม่า. หน้า 8129)

อธิบาย

1. ข้อความในตารางนี้ไม่มีในฉบับรวมคัดสรร ผู้แปลคัดมาจากประวัติพม่าซึ่งมีกล่าวถึงอาณาจักรสนมแปดร้อยในฐานะที่เป็นสะพานเชื่อมให้จีนกับพม่าไปมาหาสู่กันในสมัยราชวงศ์หิง เนื่องจากคัดเพิ่มทั้งหมด จึงไม่ได้ขีดเส้นใต้ไว้

2. จูปัว (朱波) ชื่อแคว้นในสมัยโบราณ อยู่ที่พม่าในปัจจุบัน

3. ซ่งหนึ่งจง (宋宁宗) จักรพรรดิองค์ที่ 4 ของราชวงศ์ซ่งใต้ มีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่าง ค.ศ.1168 – ค.ศ.1224 / พ.ศ.1711 – พ.ศ.1767

4. จื้อหยวน (至元) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหยวนชื้อจู๋ (元世祖) หรือกุบไลข่าน (忽必烈) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1215 - ค.ศ.1294 / พ.ศ.1758 - พ.ศ.1837

5. อานหนาน (安南) ตรงนี้ในพงศาวดารราชวงศ์หิงฉบับแม่พิมพ์ไม้เขียนว่า หนานอาน (南安) สำนักพิมพ์จงหัวซู่จิวชำระแล้วแก้เป็น อานหนาน โดยสำนักพิมพ์ดังกล่าวเขียนไว้ในหน้า 8163 ว่าได้สอบถามกับสองแหล่งคือบรรพ 314 ประวัติลูซวน และสอบถามกับหนังสือบันทึกหิงสี่ลู่ ว่าด้วยบันทึกพระราชประวัติไท่จู๋ เดือน 11 ปีที่ 6 แห่งรัชศกหงู่ทั้งสองที่ใช้ว่า อานหนาน ในที่นี้ผู้แปลพิมพ์ตามสำนักพิมพ์จงหัวซู่จิว

อานหนานเป็นชื่อโบราณที่จีนใช้เรียกอาณาจักรเวียดนาม จีนนิยมตั้งประมุขเวียดนามเป็น “อานหนานกั๋วหวัง” หรือกษัตริย์อาณาจักรเวียดนาม แต่ในที่นี้ หากดูตามภูมิศาสตร์แล้ว ผู้แปลสันนิษฐานว่าอาจหมายถึงชื่อสถานที่หนึ่งในมณฑลกุ้ยโจว ในปีที่ 25 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1392/พ.ศ.1935) มีการสร้างเมืองระดับอำเภอชื่ออานหนานเว่ยขึ้นทางตะวันตกเฉียงใต้

ของมณฑลกุ้ยโจว ปัจจุบันอำเภอนี้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอฉิงหลง เป็นอำเภอขึ้นกับเมืองปกครองตนเองเผ่าปู้เผ่าเหมียว (แม้ว) กุ้ยโจวอยู่ติดกับยูนนาน ดุแผนที่ประกอบ

6. มูซุน (沐春) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1363 - ค.ศ.1398 / พ.ศ.1906 - พ.ศ.1941 เป็นผู้บังคับการทหารแห่งยูนนาน บรรดาศักดิ์เป็นซีผิงไหว (西平侯) เป็นขุนนางต้นราชวงศ์หมิง เป็นบุตรคนโตของมูอิง สืบบรรดาศักดิ์ต่อจากบิดา อยู่ในตำแหน่งเพียง 7 ปีก็ป่วยตาย มูเซิงน้องชายคนรองสืบบรรดาศักดิ์ซีผิงไหวต่อ

ตารางที่ 1.6

木邦，一名孟邦。元至元二十六年立木邦路军民总管府，领三甸。洪武十五年平云南，改木邦府。建文末，土知府卒的法遣人贡马及金银器，赐钞币。永乐元年遣内官杨瑄赏敕谕木邦诸士官。明年遣人来贡。时麓川诉木邦侵地，命西平侯谕之，因改木邦为军民宣慰使司，以知府罕的法为使，赐诰印。时官军征八百，罕的法发兵助战，攻江下等十余寨，斩首五百余级。……成化十年，木邦所辖孟密蛮妇曩罕弄等侵掠陇川，黔国公沐琮以闻。曩罕弄者，故木邦宣慰罕揲法之女，嫁其孟密部长思外法。地有宝井。罕揲法卒，孙落法嗣。曩罕弄以尊属不乐受节制，曩族人与争。景泰中，叛木邦，逐宣慰，据公署，杀掠邻境陇川、孟养，兵力日盛，自称天娘子，其子思柄自称宣慰。黔国公琮奏委三司官往抚，曩罕弄骄蹇不服，且欲外结交址兵，逼胁木邦、八百诸部，琮等复以闻。……弘治二年，云南守臣奏，孟密曩罕弄先后占夺木邦地二十七处，又诱其头目放卓孟等叛，其势必尽吞后己。乞敕八百宣慰司俾与木邦和好，互相救援。亦敕木邦宣慰收复人心，亲爱骨肉，勿使孟密得乘间诱叛，自致孤弱。如孟密听谕，方许曩罕弄孙承袭。

(张廷玉等：《明史》，卷三一五，云南土司三，木邦传，页 8144-8147)

มูปิ่งอีกชื่อว่าเมิ่งปิ่ง ปีที่ 26 แห่งรัชศกจื้อหยวน (ค.ศ.1289 / พ.ศ.1832) ราชวงศ์หยวนตั้งเป็นมูปิ่งจู่จินหมินจิ้งกัวนผู้ (เมืองปกครองทหารและราชกรมูปิ่ง) มีเตียน (ดินแดน) ในสังกัดสามแห่ง ปีที่ 15 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925) (จิน) พิชิตยูนนานได้ เปลี่ยนชื่อเป็นมูปิ่งผู้ (เมืองมูปิ่ง) ปลายรัชศกเจี้ยนเหวิน ห่านตีฝ่าผู้เป็นเจ้าเมืองส่งคนมาถวายบรรณาการเป็นมา และเครื่องเงินเครื่องทอง พระราชทานเงินตราให้ ปีแรกแห่งรัชศกหย่งเล่อ ส่งขุนนางฝ่ายในหยิ่งเซวียนเชิญพระราชโองการไปแจ้ง แก่ข้าหลวงท้องถิ่นที่ทั้งหลายในมูปิ่ง ปีต่อมาส่งคนมาถวายบรรณาการ เวลานั้นลู่ชวนฟ่องม่าวาปิ่งถูกรานอาณาจักร (ราชสำนัก) จึงให้ซีผิงไหวไปเตือน (มูปิ่ง) เปลี่ยนมูปิ่งเป็นจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราชกรม) ให้ห่านตีฝ่าผู้เป็นเจ้าเมือง เป็นข้าหลวงกำกับ พระราชทานโองการแต่งตั้งและตรา เวลานั้นทหารหลวงยกไปปราบไป (แปดร้อย) ห่านตีฝ่าส่งทหารไปช่วยรบ ตีได้เจียงช่าและอื่นๆ สิบกว่าใจ (หมู่บ้าน) ตัดศีรษะได้ห้าร้อยกว่าหัว...ปีที่ 10 แห่งรัชศกเล็งฮวา (ค.ศ.1474 / พ.ศ.2017) หนั่งห่านนังหญิงชาวหนานแดนเมิ่งมีที่อยู่ตั้งกัมูปิ่งไปถูกรานหลงชาน มูจ่งผู้เป็นเสียนกัวงกงรบทูลให้ทรงทราบ หนั่งห่านนัง เป็นธิดาของห่านเตี้ยฝ่า/ห่านเสอฝ่า/ห่านเย่ฝ่าซึ่งเป็นมูปิ่งเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับมูปิ่ง) คนก่อน ออกเรือนไปกับซือโ่วฝ่าประมุขเมิ่งมี ในดินมีปิวเคซ ห่านเตี้ยฝ่า/ห่านเสอฝ่า/ห่านเย่ฝ่าตาย ล้วฝ่าผู้เป็นหลานสืบตำแหน่ง หนั่งห่านนังเห็นว่าตนอยู่ในลำดับรุ่นสูงกว่าไมยินตือยในอาณาจักร ยุให้คนในตระกูลแก่งแย่งด้วย รัชศกจิ้งไท่ เป็นกบฏต่อมูปิ่ง ไล่เซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ไป ยึดจวนราชการ ปล้นฆ่าแย่งชิงหลงชาน เมิ่งหย่งที่อยู่ใกล้เคียง กำลังพลมากขึ้นทุกขณะ เรียกตนว่าเป็นเทียนเหนียงจื่อ (นางสวรรค์) ซือปิ่ง บุตรนางเรียกตนเป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) มูจ่งซึ่งเป็นเสียนกัวงกงทูลขอให้ส่งชานซือกวน (ขุนนางสามสำนัก) ไปเกลี้ยกล่อม หนั่งห่านนังโหว่ทั้งไม่ยอมสวามิภักดิ์ ทั้งจะสมคบทัพเสวียจื่อ (เวียดนาม) อันเป็นดินแดนภายนอก ชมบู๊ตั้งคัมบูปิ่ง ไป (แปดร้อย) ทั้งหลาย (มู) ฉงและพวกกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ...ปีที่ 2 แห่งรัชศกหงจื่อ (ค.ศ.1489 / พ.ศ.2032) ขุนนางผู้รักษาญานนการทูลว่า หนั่งห่านนังแห่งเมิ่งมีทยอยยึดดินแดนในมูปิ่ง 27 แห่ง ทั้งล่อลวงให้ฟั้งจ้วเมิ่งหัวหน้าดินแดนในมูปิ่งเป็นกบฏ เห็นที่หวังกลืนมูปิ่งให้เต็มดวงจึงยอมเลิก ขอทรงมีพระราชโองการให้ไปเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองไป) คินตีกับมูปิ่ง จักได้ช่วยเหลือกัน ทั้งมีพระราชโองการให้เซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) แห่งมูปิ่งชื่อโจคน ไกล่ตีญกัตวงค์ อย่าให้เมิ่งมีฉวยโอกาสล่อลวงให้เป็นกบฏ

ทำให้ตนต้องอยู่โดดเดี่ยว หากเมิ่งมีรับฟังคำเตือน จึงอนุญาตให้หลานชายของหนิงห่านนั่งสืบทอดตำแหน่ง
(จึงถึงอิวและคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 315. ข้าหลวงท่องเที่ยวหนาน 3. ประวัตินู๋ปึง. หน้า 8144 - 8147)

อธิบาย

1. ข้อความในตารางนี้ไม่มีในฉบับรวมคัดสรร ผู้แปลคัดมาจากประวัตินู๋ปึงซึ่งมีกล่าวถึงอาณาจักรสนมแปดร้อยอันเป็นดินแดนใกล้เคียงอยู่ถึงสามแห่ง มีการละข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องไว้ด้วยการใส่เครื่องหมายละในภาษาจีน ผู้แปลแปลตามนั้นด้วยการใช้เครื่องหมาย... แทนที่ เนื่องจากการคัดเพิ่มทั้งหมด จึงไม่ได้ขีดเส้นใต้ไว้

2. มู่ปึงมีอีกชื่อว่าเมิ่งปึง (木邦, 一名孟邦) คำว่ามู่ (木) เหมิง (蒙) เหมิง (勳) เหมิง (猛) เมิ่ง (孟) หมั่ง (芒) น่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงจากคำเดียวกันคือ คำว่าเมื่อง

3. มู่ปึงลูจวินหมินจังก่วนฝู (木邦路军民总管府) ในสมัยราชวงศ์หยวนเป็นเขตปกครองทหารและราษฎรมู่ปึง เป็นเขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน อาจพอแปลว่าเมืองปกครองทหารและราษฎรมู่ปึง อยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน แบ่งอาณาเขตภายในเป็น 3 เตียน (ดินแดน) เมื่อสวามิภักดิ์ราชวงศ์หมิงตั้งเป็นมู่ปึงฝู (เมือง) ต่อมาเปลี่ยนเป็นมู่ปึงซือ ในช่วงรัชศกวันลี่ถูกพม่ายึดครอง ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐฉานประเทศพม่า ดูแผนที่ประกอบ

4. เจี้ยนเหวิน (建文) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงฮุยจง (明惠宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1399 - ค.ศ.1402 / พ.ศ.1942 - พ.ศ.1945

5. เงินตรา ในที่นี้แปลจากคำว่า เซาปี้ (鈔币) เขาหมายถึงธนบัตรหรือเงินกระดาษ ปี่ หมายถึงเงินในฐานะตัวกลางแลกเปลี่ยน ถ้าแบ่งคำจะหมายถึงธนบัตรและเบี้ย แต่คำว่าเซาปี้รวมกันใช้หมายถึงเงินกระดาษ ในเอกสารจีนโบราณบางครั้งใช้คำว่าเซาอย่างเดียว บางครั้งใช้ว่าเซาปี้ ในฉบับรวมคัดสรรบางที่เลือกเว้นวรรค บางที่ไม่เว้น ทั้งๆ ที่เป็นกรณีเงินพระราชทานเหมือนกัน ผู้แปลตัดสินใจแปลรวมทุกกรณีว่าเงินตรา

6. ขุนนางฝ่ายใน (内官) มีหลายความหมาย โดยทั่วไปคือขันที แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นขันทีเท่านั้น คำนี้อาจใช้เรียกขุนนางคนสนิทของฮ่องเต้ สตรีที่รับราชการในวัง ขันที ขุนนางที่ขึ้นกับสำนักพระราชวัง หรือใช้หมายถึงขุนนางในเมืองหลวง เมื่อเทียบกับขุนนางท้องถิ่น ในที่นี้น่าจะหมายถึงขันที แต่ผู้แปลเลือกรักษาสำนวนภาษาเดิมไว้

7. ลู่ชวน (麓川) เป็นคำเรียกเหมิงเหม่า (勐卯) หรือเมืองมวซึ่งเป็นอาณาจักรของชาวไต ที่ตั้งอยู่บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบยูนนาน-ก๊วยโจวและตอนกลางตอนเหนือของพม่า เนื่องจากในสมัยราชวงศ์หยวนเคยตั้งบริเวณนี้เป็นลู่ชวนลู่ หรือเขตการปกครองลู่ชวน ต่อมาชาวไตสร้างอาณาจักรเหมิงเหม่าที่บริเวณนี้ใน ค.ศ.1312 / พ.ศ.1855 และขยาย

อำนาจไปปกครองเมืองใกล้เคียง บางครั้งจีนก็เรียกเหมิงเหมาว่าลู่ชวนกั๋ว (อาณาจักรลู่ชวน) เหมิงเหมารบกับราชวงศ์หยวนหลายครั้ง สามารถเอาชนะกองทัพราชวงศ์หยวนได้ แต่ต่อมา ในสมัยราชวงศ์หมิงก็รบติดพันหลายปีจนต้องลดจากอาณาจักรเป็นเขตปกครอง เรียกว่า ลู่ชวนผิงเหมียนจินหมินเซวียนเว่ยซือ (麓川平緬军民宣慰司) หรือเขตปกครองทหาร และราชฎาลู่ชวนและผิงเหมียน พื้นที่ที่ดูแลมีสองส่วนคือผิงเหมียนลู่และลู่ชวนลู่ของสมัย ราชวงศ์หยวน ค.ศ.1441 / พ.ศ.1984 เหมิงเหมารบกับกองทัพราชวงศ์หมิงหลายครั้ง ในที่สุด ก็เสียเมืองหลวงและต้องย้ายไปอยู่ที่เมืองหยั่งซึ่งอยู่ทางเหนือของพม่า ยกเลิกเขตปกครอง ทหารและราชฎาลู่ชวนและผิงเหมียน ดูแผนที่ประกอบ

8. เหมิงมี (孟密) ชื่อเขตการปกครอง เดิมขึ้นกับมู่ปิ่ง ในพงศาวดารราชวงศ์หมิงบันทึกไว้ว่ามีอิทธิพลมาก ต่อมาเป็นกบฏต่อมู่ปิ่ง ในปีที่ 20 รัชศกเฉิงฮว่า (ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) แยกเหมิงมีซึ่งอยู่ภาคตะวันตกของมู่ปิ่งออกมาตั้งเป็นเหมิงมีอานฝูซือ ปีที่ 12 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1584 / พ.ศ.2127) ยกฐานะเป็นเหมิงมีเซวียนฝูซือ (เขตปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑล) ปีที่ 18 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1590 / พ.ศ.2133) ขึ้นกับพม่า เคยกลับมาขึ้นกับจีนอีกครั้งใน ต้นราชวงศ์ชิงแล้วกลับไปขึ้นกับพม่าอีก ดูแผนที่ประกอบ

9. หล่งชวน (陇川) คือหล่งชวนเซวียนฝูซือซือ (陇川宣抚使司) หรือเขต ปกครองหล่งชวน สมัยโบราณคือเหมิงหว่าน (勐宛) เป็นเมืองของชาวไต ปัจจุบันคือ อำเภอหล่งชวน เมืองเต๋อหงโจว (เมืองไตคัง ซึ่งอยู่ใต้แม่น้ำคังหรือแม่น้ำสาละวิน) มณฑล ยูนนาน เมื่อชาวไตสร้างอาณาจักรเหมิงเหมาซึ่งเป็นอาณาจักรที่รวมชาวไตไว้หลายเมือง หล่ง ชวนก็เป็นหนึ่งในนั้น เมื่อเหมิงเหมาเป็นเขตปกครองหนึ่งของราชวงศ์หมิง หล่งชวนก็อยู่ในนั้น ด้วย หลังจากเหมิงเหมาเสียเมืองหลวงย้ายไปอยู่ที่เมืองหยั่ง ราชวงศ์หมิงตั้งหล่งชวนเป็นเขต ปกครองหล่งชวนในปี ค.ศ.1444 / พ.ศ.1987

10. ห่านเตี้ยฝ่า/ห่านเสอฝ่า/ห่านเย่ฝ่า (罕揲法) คำว่า 揲 อ่านได้ทั้งเตี้ย เสอ และเย่ ในที่นี้เป็นชื่อเฉพาะ ถ่ายถอดเสียงชื่อคน ผู้แปลไม่แน่ใจว่าควรถอดด้วยเสียงใดจึงให้เสียงไว้ ทั้งหมด

11. จิ่งไท่ (景泰) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงไต่จง (明代宗) หมายถึงช่วง ระหว่าง ค.ศ.1428 - ค.ศ.1457 / พ.ศ.1971 - พ.ศ.2000

12. เหมิงหยั่ง (孟养) คือเหมิงหยั่งจินหมินเซวียนเว่ยซือซือ (孟养军民宣慰使司) หรือเขตปกครองทหารและราชฎาเหมิงหยั่ง อยู่ตอนเหนือของพม่า ในสมัยราชวงศ์หยวนตั้ง เป็น อวิ้นหยวนลู่จินหมินจังก่วนฝู (云远路军民总管府) หรือเมืองปกครองทหารและ ราชฎาอวิ้นหยวน ปีที่ 15 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925) เปลี่ยนเป็นอวิ้นหยวนฝู

(云远府) หรือเมืองอวินหย่วน ต่อมาเปลี่ยนเป็นเมืองหย่งฝู่ (เมืองเมืองหย่ง) ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) เปลี่ยนเป็นเมืองหย่งจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ หรือเขตปกครองทหารและราษฎรเมืองหย่ง ค.ศ.1604 / พ.ศ.2147 ขึ้นกับพม่า เคยกลับมาขึ้นกับจีนอีกครั้งในต้นราชวงศ์ชิงแล้วกลับไปขึ้นกับพม่าอีก ดูแผนที่ประกอบ

13. ซานซือกวน (三司官) ขุนนางสามสำนัก ในสมัยราชวงศ์หมิงใช้หมายถึงขุนนางสูงสุดของสามหน่วยงานของในแต่ละมณฑลคือ ปู้เจิ้งซือ (布政司) อั้นฉาซือ (按察司) และตูจื่อฮุยซือ (都指挥司) ปู้เจิ้งซือคือหน่วยงานบริหาร อั้นฉาซือเป็นหน่วยงานยุติธรรม และตรวจสอบ ส่วนตูจื่อฮุยซือเป็นหน่วยงานทหาร

14. เจียวจื่อ (交趾) เป็นชื่อที่จีนใช้เรียกเวียดนาม บางครั้งเขียนเป็นเจียวจื่อ (交趾) หรือ เจียวจื่อ (交趾) ในสมัยราชวงศ์หยวน จีนตั้งเป็นสิงเลิ่ง (มณฑล) ชื่อ เจียวจื่อสิงเลิ่ง (交趾行省) หรืออานหนานสิงเลิ่ง (安南行省) ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950) สมัยราชวงศ์หมิงกองทัพจีนรบชนะอานหนานแล้วตั้งเป็นเขตปกครองระดับมณฑลชื่อเจียวจื่อเต็งชู่เจิงเซวียนปู้เจิ้งสี่ซือ (交趾等处承宣布政使司) หรือมณฑลเจียวจื่อและอื่นๆ คำว่าเจียวนี้ เสียงแต่จิวว่าเกี่ยว น่าจะตรงกับคำว่าแควที่ใช้เรียกชาวเวียดนามเหนือ

15. หงจื่อ (弘治) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงเซี่ยวจง (明孝宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1488 - ค.ศ.1505 / พ.ศ.2031 - พ.ศ.2048

ตารางที่ 1.7

朝廷遣内官往车里者，道经八百大甸，为宣慰刀招散所阻。（永乐）三年，刀邕答遣使请举兵攻八百，帝嘉其忠。八百伏罪，敕车里班师，复加奖劳。

（张廷玉等：《明史》，卷三一五，云南土司三，车里传，页 8156）

ขุนนางฝ่ายในที่ราชสำนักส่งไปเชอหลี่ (สิบสองปันนา) ระหว่างทางผ่านป่าไปด้าเตียน ถูกเตาเจาซันซึ่งเป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เขตขวาง ปีที่ 3 (รัชศกหย่งเล่อ) (ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) เตาสียนด้าส่งทูตมาขอให้ยกพลไปตีป่าไป (แปดร้อย) อ่องเต้ทรงสรรเสริญในความจงรักภักดี ป่าไปรับโทษ มีพระราชโองการให้เชอหลี่ (สิบสองปันนา) โยกกำลังพลกลับ พระราชทานรางวัลให้อีก

(จึงถึงอัครและคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 315. ข้าหลวงท้องที่ยูนนาน 3. ประวัตินอชือหลี่ (สิบสองปันนา).

หน้า 8156)

อธิบาย

1. เตาเจาซัน (刀招散) ประมุขของป่าไป (สนมแปดร้อย) เทียบกับลำดับกษัตริย์ราชวงศ์มิงราย น่าจะหมายถึงพระญาติสามฝั่งแกน ซึ่งครองราชย์ พ.ศ.1945 – พ.ศ.1984 คำว่าเตาพบมากโดยไว้นามชื่อของผู้ปกครองเขตปกครองต่างๆ เช่น ป่าไป (แปดร้อย) เชอหลี่

(สิบสองปันนา) และเหล่าวู้ (ลาว) จีนใช้เสมือนเป็นแซ่ของผู้ปกครอง น่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าท้าว

2. เตาศียนต์้า (刀暹答) เป็นบุตรคนโตของเตาข่าน (刀坎) ซึ่งเป็นเชื้อหฺลี่จวิน หมินเซวียนเว่ยสี่ (车里军民宣慰使) หรือข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎร สิบสองปันนา รับผิดชอบต่อจากบิดาในปีที่ 24 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934)

ตารางที่ 1.8

明年，安南黎灝率兵九万，开山为三道，进兵破哀牢，入老挝境，杀宣慰刀板雅及其子二人。其季子怕雅赛走八百，宣慰刀揽那遣兵送至景坎。黔国公沐琮以闻，命怕雅赛袭父职，免其贡物一年，赐冠带、彩币，以示优恤。既怕雅赛欲报安南之仇，觐中国发兵为助。帝以老挝、交阯皆服属中国久，恤灾解难，中国体也，令琮慎遣人谕之。……嘉靖……二十四年，云南巡抚汪文盛言：“老挝土舍怕雅闻征讨安南，首先思奋，且地广兵多，可独当一面。八百、车里与老挝相近，孟艮在老挝上流，皆多兵象，可备征讨。请免其察勘，就令承袭，以备征调。”从之。……其俗与木邦同，部长不知姓，有三等：一曰招木弄，一曰招木牛，一曰招木化。而为宣慰者，招木弄也，代存一子，绝不嗣。其地东至水尾，南至交阯，西至八百，北至车里，西北六十八程至云南布政司。

(张廷玉等：《明史》，卷三一五，老挝传，页 8159-8160)

ปีต่อมา (ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024) หลีเฮ่าแห่งอานหนาน (เวียดนาม) ยกทัพเก้าหมื่น แยกทางเขาเป็นสามทาง ส่งกำลังตีโหลแตก เข้ายึดแดนเหล่าวู้ (ลาว) สังหารเตาป๋ายหฺลี่เป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) และบุตรสองคน บุตรคนเล็กพาหยาไซ่หนีไปป่าไป (แปดร้อย) เตากล่านำผู้เป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ส่งทหารไปส่งถึงจิงข่าน (เชียงคาน) มุ่งซึ่งมีบรรดาคักดีเป็นเสียนกั๊วงกรบพูลให้ทรงทราบ มีพระราชโองการให้พาหยาไซ่สืบตำแหน่งต่อจากบิดา เว้นบรรณาการหนึ่งปี พระราชทานหมวกและสายคาดเอว ตลอดจนไฉ่ (ผ้า) เพื่อเป็นการปลอบขวัญขึ้นสูง ต่อมา พาหยาไซ่จะล้างแค้นอานหนาน ขอให้จีนส่งกองทัพมาช่วย ทรงเห็นว่าลาวและเจียวจื่อ (เวียดนาม) สวามิภักดิ์ต่อจีนนานแล้ว การช่วยเหลือให้พ้นภทภัยแก้ไขปัญหาก็เป็นหลักที่จีนยึดถือ จึงให้ (ผู้) ส่งคนไปแจ้งให้ทราบโดยระมัดระวัง...จยาลี้...ปีที่ 24 (ค.ศ.1545 / พ.ศ.2088) วังเหวินเจิ้งเป็นผู้สืบผู้ (ผู้ตรวจราชการ) แห่งยูนนานกรบพูลว่า “พาหยาไซ่หลงกำกับลาวได้พึ่งว่ายกทัพปราบอานหนาน เมื่อแรกสดับก็มีใจกระเซือร้อนร้อนในทันที ทั้งดินแดนกว้างใหญ่ทหารมาก สามารถรับผิดชอบได้ด้านหนึ่ง ป่าไป (แปดร้อย) เซอหฺลี่ (สิบสองปันนา) อยู่ใกล้กับลาว เมื่อก่อนอยู่ตอนบนแม่น้ำเหินฮวามีทหารและช่างมาก สามารถใช้ปราบปรามได้ ขอทรงยกเว้นการตรวจสอบ ให้สืบตำแหน่งได้ทันทีก็ได้เตรียมการยกกำลังพลรบได้” โปรดให้เป็นไปตามนั้น...ธรรมนิยมที่นั่นเหมือนมูบึง หัวหน้าเผ่าไม่รู้เข้ มีสามชั้น หนึ่งเรียกว่าเจามูบึง หนึ่งเรียกว่าเจามูหนิว หนึ่งเรียกว่าเจามูฮว้า ผู้ซึ่งเป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) นั้น คือเจามูบึง ในแต่ละรุ่นมีบุตรคนเดียว หากขาดสายไม่สืบต่อ พื้นที่ของอานฉางจัน ทางตะวันออกไปถึงฮุยเหยว ทางใต้ไปถึงเจียวจื่อ (เวียดนาม) ทางตะวันตกถึงป่าไป (แปดร้อย) ทางเหนือถึงเซอหฺลี่ (สิบสองปันนา) เดินทางไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ 68 เสิงถึงมณฑลยูนนาน

(จิ้งถิงอิวและคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 315. ประวัติลาว. หน้า 8159-8160)

อธิบาย

1. ข้อความตอนนี้อยู่ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพที่ 315 ประวัติลาว ในฉบับรวมคัดสรรคดีมาตอนเดียว เฉพาะจากหน้า 8159 ผู้แปลคัดข้อความต่อมาเพิ่มให้ชัดเจนขึ้นและขีดเส้นใต้ นอกจากนั้นผู้แปลพบที่มีกล่าวถึงล้านนาอีกสองแห่ง จึงคัดมาเพิ่มและแปลไว้โดยขีด

เส้นใต้เช่นกัน มีการละส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องไว้โดยใช้เครื่องหมาย ••••• ในภาษาจีน และ ... ในภาษาไทย เลขหน้าจึงเปลี่ยนจาก 8159 เป็น 8159 - 8160

2. ปีต่อมา (明年) ในฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาแต่ไม่ได้ระบุปี ผู้แปลคัดปีมา และขีดเส้นใต้ไว้ให้ชัดเจน ในพงศาวดารราชวงศ์หมิงเขียนไว้ว่าเป็นปีต่อมา โดยก่อนหน้านั้น พุดถึงปีที่ 16 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า ฉะนั้น เหตุการณ์ในตอนนี้นี้เกิดขึ้นในปีที่ 17 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า รัชศกเฉิงฮว่า (成化) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงเซี่ยนจง (明宪宗) หมายถึงช่วงระหว่างปี ค.ศ.1465 - ค.ศ.1487 / พ.ศ.2008 - พ.ศ.2030 ปีที่ 17 แห่งรัชศกเฉิงฮว่าตรงกับปี ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024

3. หลี่เฮ้า (黎灝) หรือหลี่ซือเฉิง (黎思诚) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1442 - ค.ศ. 1497 / พ.ศ.1985 - พ.ศ.2040 คือจักรพรรดิหลี่เซิ่งจง (黎圣宗) หรือจักรพรรดิเล่ ทั้ญ ตงประมุของค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์เหิวเลขของเวียดนาม ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1460 - ค.ศ. 1497 / พ.ศ.2003 - พ.ศ.2040

4. ไอเหลา (哀牢) คำนี้มีใช้ตั้งแต่โบราณในฐานะชื่อเผ่า “อ้ายลาว” ที่อาศัยอยู่บริเวณยูนนานในช่วง 3 ศตวรรษก่อนคริสตกาลถึง ค.ศ.76 เป็นอาณาจักรโบราณ ศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเปาซาน มณฑลยูนนานในปัจจุบัน พื้นที่กินมาถึงเชียงราย ค.ศ.69 ขึ้นกับราชวงศ์ฮั่น ตั้งเป็นเมืองหย่งซัง ปัจจุบันตอนกลางของมณฑลยูนนานมีเขาไอเหลาซาน ทอดตัวจาก ตะวันตกเฉียงเหนือไปตะวันออกเฉียงใต้ ยอดหลักชื่อไอเหลาซานเช่นเดียวกับชื่อเทือกเขา แต่ ไอเหลาในที่นี้ไม่น่าจะเป็นเขาไอเหลาซานซึ่งตำแหน่งที่ตั้งอยู่ที่เมืองหย่งซัง เพราะเมืองหย่งซัง อยู่ตอนกลางค่อนไปทางตะวันตกของมณฑลยูนนาน (ดูแผนที่ประกอบ) ห่างจากเวียดนาม และลาวมาก ผู้แปลสันนิษฐานว่าไอเหลาในที่นี้น่าจะเป็นชื่อสถานที่ในเวียดนามที่ใกล้เคียงลาว หรืออาจหมายถึงลาวโดยตรง

5. เตाप่านหย่า (刀板雅) ฟ่าหย่าไซ่ (怕雅赛) ประมุขของลาวและบุตร ในพงศาวดารราชวงศ์หมิงนี้เขียนว่าเตाप่านหย่ากับบุตรสองคนตายในสงคราม ส่วนฟ่าหย่าไซ่ บุตรคนเล็กหนีไปอยู่จิงชาน (เชียงคาน) ก่อนจะกลับมาสืบตำแหน่งเซวียนเว่ย (ข้าหลวง กำกับ) ต่อจากบิดา พงศาวดารราชวงศ์หมิงระบุว่าเหตุการณ์นี้เกิดใน ปี ค.ศ.1481 / พ.ศ. 2024

เตाप่านหย่าน่าจะหมายถึงพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นแผ้ว และฟ่าหย่าไซ่น่าจะหมายถึง พระยาสุวรรณบัลลังก์ พระยาไชยจักรพรรดิแผ่นแผ้วเป็นกษัตริย์ล้านช้างในช่วงที่เวียดนามยก มาตีลาว ในหนังสือ “ลำดับกษัตริย์ลาว” สอบศักราชปีครองราชย์ของทั้งสองพระองค์ไว้ว่า

พระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.1992 – พ.ศ.2023 ส่วนพระยาสุวรรณบัลลังก์ครองราชย์ระหว่าง ปี พ.ศ.2023 – พ.ศ.2029 ส่วนเหตุการณ์ที่เวียดนามยกมาตีล้านช้างนั้นอยู่ในปี พ.ศ.2023 (สุรศักดิ์, 2545, 65-70) ส่วนเหตุการณ์รายละเอียดนั้นหลักฐานไทยกับหลักฐานจีนแตกต่างกันอยู่พอสมควร พงศาวดารล้านช้างบันทึกว่า พระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วมีบุตรสิบคน เมื่อแกว (เวียดนาม) ยกมาตี พระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วถอยร่นไปที่เชียงคาน ท้าวแห่งคำ(คือท้าวแท่นคำ) โอรสองค์หนึ่งของพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่ว ยกกำลังจากเมืองชายขาวมาขับไล่ทหารเวียดนามได้สำเร็จ แล้วเชิญพระบิดาไปครองราชย์ต่อ แต่พระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วทรงประทับที่เชียงคานต่อ ท้าวแห่งคำหรือท้าวแท่นคำจึงครองราชย์ เป็นพระสุวรรณปาสัง (คือพระยาสุวรรณบัลลังก์) ส่วนพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วสวรรคตที่เชียงคานในปีต่อมา (พระยาประชาภิจักรจักร, 2473, 22-24) สังเกตได้ว่าเรื่องการหนีไปเชียงคาน พงศาวดารราชวงศ์หมิงเขียนว่าเป็นผู้ที่หนีไปคือพ่าย่าไซซึ่งบิดาตายในสงคราม ในขณะที่พงศาวดารล้านช้างเล่าว่าพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินผั่วไม่ได้สวรรคตในสงครามและเป็นองค์ที่เสด็จไปประทับที่เชียงคาน มาสวรรคตหลังจากนั้นเล็กน้อย นอกจากนั้น พระยาสุวรรณบัลลังก์ก็ได้เป็นโอรสองค์เล็ก แต่เป็นโอรสองค์รองในโอรสสิบองค์

อนึ่ง คำว่า พ่าย่าไซในเอกสารจีนน่าจะถ่ายทอดเสียงมาจากคำว่าพระยาชาย (ชาว) หมายถึงท้าวแท่นคำซึ่งเคยปกครองเมืองชายขาวเช่นเดียวกับพระราชบิดา ส่วนเมืองชายขาวชายขาว หรือทรายขาว ปัจจุบันอยู่ในตำบลทรายขาว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

6. เตาล่านนำ (刀撈那) พงศาวดารราชวงศ์หมิงเขียนว่าเป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ปาไป (สนมแปดร้อย) ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์นี้เป็นรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.1984 – พ.ศ.2030 เตานำจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าท้าว หล่านนำน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าล่านนา ในเอกสารประวัติศาสตร์จีนเล่มต่างๆ มีอยู่ถึงเตาล่านนำหลายครั้ง ในยุคสมัยต่างกัน อาจเป็นคำเรียกรวมมากกว่าชื่อเฉพาะ

7. มู่จง (沐琮) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1450 – ค.ศ.1496 / พ.ศ.1993 – พ.ศ.2039 เป็นบุตรของมู่ปิ่น (木斌) ปู่คือมู่เซ็ง มู่จงสืบบรรดาศักดิ์เป็นเสียนกั๋วกงในปี ค.ศ.1456 / พ.ศ.1999 รักษาขุนนางต่อจากบิดา

8. ไฉปี้ (彩帀) หมายถึงซูปั๋ว (束帛) ซูหมายถึงมัด ซูปั๋วคือผ้าห้าพับที่มัดรวมกัน เป็นเครื่องพิธีใช้เป็นของขวัญหรือของปลอบใจ คำว่าปั๋วเป็นคำเรียกรวมของผ้า สมัยโบราณผ้ามักใช้แทนเงินหรือปี้ จึงเรียกว่า ไฉปี้ แปลตามรูปศัพท์คือเงินที่มีสีสน ในที่นี้จะแปลคำว่าไฉปี้ด้วยการทับศัพท์แล้ววงเล็บว่าผ้า ส่วนคำว่าปั๋วจะแปลว่าผ้า

9. จยาจิ่ง (嘉靖) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงเซี่ยนจง (明宪宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1522 - ค.ศ.1566 / พ.ศ.2065 - พ.ศ.2109

10. วังเหวินเซิ่ง (汪文盛) ขุนนางสมัยราชวงศ์หมิง ปีที่ 15 แห่งรัชศกจยาจิ่ง (ค.ศ. 1536 / พ.ศ.2079) มาเป็นสวินผู้ (ผู้ตรวจราชการ) ที่ยูนนาน เวลานั้นมีมุเฉาผู้ (沐朝輔) ซึ่งสืบบรรดาศักดิ์เคียงกัวงอายุยังน้อย วังเหวินเซิ่งจึงเป็นผู้ตัดสินใจด้านการทหารแทน

11. สวินผู้ (巡抚) ตำแหน่งขุนนางระดับสูงผู้กำกับท้องที่ แปรตามรูปศัพท์คือตรวจการและปลอบขวัญ ในสมัยจักรพรรดิหมิงไท่จู ปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หมิง ยกเลิกตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีและปรับระบบราชการส่วนท้องที่ แยกอำนาจบริหารมณฑลต่างๆ ที่เคยรวมศูนย์ให้แตกเป็นสามส่วนคือทหาร บริหาร และตุลาการ ให้มีผู้รับผิดชอบแยกฝ่าย แต่ละฝ่ายขึ้นตรงต่อส่วนกลาง ต่อมาปี ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934 จักรพรรดิหมิงไท่จูส่งรัชทายาทไปสวินผู้ (ตรวจท้องที่ ปลอบขวัญทหารและราษฎร) ต่อมาก็มักส่งขุนนางตำแหน่งต่างๆ ไป “สวินผู้” ท้องที่ต่างๆ พอถึงรัชกาลหมิงเซเวียนจง แต่ละท้องที่ก็มีสวินผู้ประจำ ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของขุนนางที่ดูแลการทหาร บริหาร และตุลาการอีกที่ เท่ากับกุมอำนาจใหญ่ในมือ ในแต่ละปีต้องเข้าไปรายงานในเมืองหลวง สวินผู้กำกับพื้นที่ไม่เท่ากัน บางคนกำกับถึงสองมณฑล บางคนกำกับเพียงไม่กี่เมือง อาจพอแปลเทียบเป็นผู้ตรวจราชการ แต่มีอำนาจแท้จริงมาก

12. พาหย่า (怕雅) ประมุขลาว เหตุการณ์นี้เกิดในปี ค.ศ.1545 / พ.ศ.2088 เทียบยุคสมัยกษัตริย์ลาว ตรงกับสมัยของพระยาโพธิสาลราช ซึ่งครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2063 - พ.ศ.2090

13. เมืองเกิ่น (孟艮) เป็นเมืองของชาวไท อยู่บริเวณเชียงตุง ประเทศพม่าในปัจจุบัน ดูแผนที่ประกอบ

14. สุยเหว่ย (水尾) ส่วยคือน้ำ เว่ยคือหาง ปลาย ห้าย อาจพอแปลได้ว่าปากน้ำ ไม่นับใจว่าเป็นชื่อเฉพาะของสถานที่หรือไม้

ตารางที่ 1.9

<p>八百，世传部长有妻八百，各领一寨，因名八百媳妇。元初征之，道路不通而还，后遣使招附。元统初，置八百等处宣慰司。洪武二十一年，八百媳妇国遣人入贡，遂设宣慰司。二十四年，八百土官刀板冕遣使贡象及方物。先是，西平侯沐英遣云南左卫百户杨完者往八百招抚，至是来贡。帝谕兵部尚书茹瑛曰：“闻八百与百夷构兵，仇杀无宁日。朕念八百宣慰远在万里外，能修职奉贡，深见至诚。今与百夷构兵，当有以处之。可谕意八百，令练兵固守，俟王师进讨。”自是及永乐初，频遣使入贡，赐予如例。</p> <p>永乐二年设军民宣慰使司二，以土官刀招你为八百者乃宣慰使，其弟刀招散为八百大甸宣慰使，遣员外郎左祥往赐印诰、冠带、裘衣。刀招散遣人贡马及方物谢恩，命五年一朝贡。是</p>

岁，遣内官杨瑄赍敕諭孟定、孟养等部，道经八百大甸，为土官刀招散所阻，弗克进。三年遣使諭刀招散曰：“朕特颁金字红牌，敕諭与诸边为信，以禁戢边吏生事扰害，用福尔众。诸宣慰暨敬恭听命，无所违礼。惟尔年幼无知，惑于小人孟乃朋、孟允公等，启衅生祸，使臣至境，拒却不纳。廷臣咸请兴师问罪，朕念八百之人岂皆为恶，兵戈所至，必及无辜，有所不忍。兹特遣司宾田茂、推官林楨赍敕往諭，尔能悔过自新，即将奸邪之人擒送至京，庶境土可保。其或昏迷不悛，发兵讨罪，孳戮不贷！”并敕西平侯沐晟严兵以待。以马军六百、步军一千四百护内官杨安、郁斌前往。又虑老挝乘车里空虚，或发兵掩袭，或与八百为援，遣其部长率兵一万五千往备。三年，刀招你等遣使奉金缕表文，贡金结丝帽及方物。帝命受之，仍加赐予。西平侯沐晟奏：“奉命率师及车里诸宣慰兵至八百境内，破其猛利石厓及者答二寨，又至整线寨。木邦兵破其江下等十余寨。八百恐，遣人诣军门伏罪。”乃以所陈词奏闻。因遣使敕諭车里、木邦等曰：“曩者八百不恭朝命，尔等请举兵诛讨。嘉尔忠诚，已从所请。今得西平侯奏，言八百已伏罪纳款。夫有罪能悔，宜赦宥之。敕至，其悉止兵勿进。”遂敕晟班师。四年降敕諭刀招散，刀招散遣人贡方物谢罪。帝以不诚，却之。五年贡使复来谢罪，命礼部受之。

洪熙元年遣内官洪仔生赍敕諭刀招散。宣德七年遣人来贡，因奏波勒土酋常糾土雅之兵入境杀掠，乞发兵讨之。帝以八百大甸去云南五千余里，波勒、土雅皆未尝归化，劳中国为远蛮役，非计，止降敕抚諭而已。

正统五年，八百贡使奏：“递年进贡方物，土民不识礼法，不通汉语。乞依永乐间例，仍令通事赍捧金牌、信符，催督进贡，驿路令军卒护送，庶无疏失。”从之。十年，给八百大甸宣慰司金牌、信符各一，以前所给牌符为暹罗国寇兵焚毁也。

成化十七年，安南黎灝已破老挝，颂伪敕于车里，期会兵攻八百。其兵暴死者数千，传言为雷所震。八百因遣兵扼其归路，袭杀万余，交败还。土官刀揽那以报。黔国公沐琮奏：“揽那能保障生民，击败交贼，救护老挝。交人尝以伪敕胁诱八百，八百毁敕，以象蹴之，请颁赏以旌忠义。”帝命云南布政司给银百两、彩币四表里以奖之。二十年，刀揽那遣人入贡。云南守臣言：“交兵虽退，宜令八百诸部伤兵为备。”弘治二年，刀揽那孙刀整赖贡方物，求袭祖职。兵部言：“八百远离云南，瘴毒之地，宜免勘予袭。”从之，仍给冠带。

其地东至车里，南至波勒，西至大古喇，与缅甸，北至孟良，自姚关东南行五十程始至。平川数千里，有南格刺山，下有河，南属八百，北属车里。好佛恶杀，寺塔以万计。有见侵，乃举兵，得仇即已，俗名慈悲国。嘉靖间，为缅甸所并，其酋避居景线，名小八百。自是朝贡遂不至。缅甸应里以弟应龙居景迈城，倚为右臂焉。万历十五年，八百大甸上书请恢复，不报。初，四译馆通事惟译外国，而缅甸、八百如之，盖二司于六慰中加重焉。

(张廷玉等：《明史》，卷三一五，八百传，页 8160-8163)

ปาไป (แปดร้อย) เล่าถึงกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายาถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้มีใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาไปสี่ฟู่ (สนมแปดร้อย) ต้นราชวงศ์หยวนให้ยกทัพไปปราบ แต่หนทางไม่อาจผ่านได้จึงกลับมาโดยมีสำเร็จ ต่อมาจึงส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้สวามีภักดิ์ ต้นรัชศกหยวนตั้ง ตั้งเป็นปาไปตั้งซูเชียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ) ปีที่ 21 แห่งรัชศกหวู่ (ค.ศ.1388 / พ.ศ.1931) ปาไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) ส่งคนมาถวายบรรณาการ จึงตั้งเป็นเชียนเว่ยซือ (เขตปกครอง ปีที่ 24 (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ข้าหลวงท้องถิ่นผู้ปกครองปาไป (แปดร้อย) นามเตาปานเหมือนส่งทูตมาถวายช้างและของพื้นเมือง ก่อนหน้านั้น มูฉงซึ่งมีบรรดาคำคือเป็นซีผิงไหวสงหย่งหวั่นเจ้อซึ่งเป็นจ้าวเว่ยไปอยู่แห่งยูนนานไปปาไปเพื่อเกลี้ยกล่อมให้สวามีภักดิ์ ถึงครานี้จึงถวายบรรณาการ อองเต๋อศรีสัทบุรุษห่วยเสนาบดีกระทรวงกลาโหมว่า “ได้อินว่าปาไป (แปดร้อย) กับไปอี (อีร้อยจำพวก) รบพุ่งกัน มีความเค้นต่อกันไม่มีวันสงบ เราเห็นว่าปาไปเชียนเว่ย (เขตปกครองปาไป) อยู่ไกลนับหมื่นลี้ ยิ่งถวายบรรณาการตามธรรมเนียม เห็นชัดว่าน้ำใจสัจจริงที่สุด บัดนี้รบพุ่งกับไปอี ควรที่จะจัดการให้เหมาะสม สามารถชี้แนะปาไป (แปดร้อย) ให้ฝึกทหารรักษาให้มั่น รอรชสำนักส่งทัพไปปราบ” นับจากนั้นถึงต้นรัชศกหย่งเล่อ ก็ส่งทูตมาถวายบรรณาการอย่างต่อเนื่อง พระราชทานของต่างๆ ตามธรรมเนียม

ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ตั้งจวินหมินเชียนเว่ยซือซือ (เขตปกครองทหารและราษฎร) สองแห่ง ให้ข้าหลวงท้องถิ่นเตาเจาหนีเป็นปาไปเจ้อใหม่เชียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองปาไปเจ้อใหม่) เตาเจาขันผู้เป็นน้องชาย

เป็นป่าไปตัดเตียนเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปตัดเตียน) ส่งจิวเสียงผู้เป็นหยวนไ่ว่หลังเชิญของพระราชทานอันได้แก่ตรา หนังสือแต่งตั้ง หมวก สายคาดเอวและชุดพิธี เต่าเจาชั้นส่งคนมาถวายม้าและของพื้นเมืองแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ (ราชสำนัก) ให้ถวายบรรณาการห้าปีครั้ง ปีนี้ ส่งขุนนางฝ่ายในหญิงเขวียนเชิญพระราชโองการมาแจ้งแก่ต่าง ๆ เช่น เมิ่งตั้ง เมิ่งหยิ่ง ระหว่างทางผ่านไปตัดเตียน ถูกข้าหลวงเต่าเจาชั้นขัดขวางมิอาจเดินทางต่อ ปีที่ 3 (ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) ส่งทูตมาแจ้งเต่าเจาชั้นว่า “เราพระราชทานป้ายแดงอักษรทอง มีหนังสือเป็นของสำคัญมาแจ้งเมืองขงคานตังปวง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ชายแดนก่อเรื่องรบกวน สร้างความผาสุกแก่พวกเจ้าทั้งหลาย เขวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ทุกคนต่างรับคำสั่ง ไม่กล้าฝืนธรรมเนียม มีเพียงเจ้าเยาว์วัยไม่รู้ความ ถูกคนด่าซ้ำเช่นเมิ่งไห่เมิ่ง เมืองอวิ้นกงหลอกหลวง ก่อเรื่องทำให้เกิดความวุ่นวาย ราชทูตมาถึงแดน กลับปฏิเสธไม่รับ ขุนนางในราชสำนักต่างขอให้ยกทัพมาปราบปรามเอาโทษ เราค้ำหน้าว่าชาวป่าไป (แปดร้อย) มิใช่คนทำชั่วทั้งหมด สครครมาถึงที่ใด ย่อมทำร้ายผู้ไร้ความผิด มิอาจหักใจกระทำดังนั้นได้ จึงส่งเสียนเม่าผู้เป็นซือปิ่นและหลินเจินผู้เป็นทูคนนำหนังสือมาแจ้งความให้ทราบ แม้นเจ้ามิเอาจักไขความผิดปรับตัวใหม่ จึงจับตัวคนโหดชั่วสงมายังเมืองหลวง อาจารย์ชาตินแดนไว้ได้ หากยังมีวังมางเเฮลาไม่สู้สักใจ จักส่งทัพมาปราบปรามเอาโทษ ลูกเมียไม่ละเว้น” พร้อมกันนั้นได้บัญชาให้มูเซ็งผู้เป็นซีผิงไหวตะเตรียมกองทัพพร้อมรบไว้ ให้พลม้าหกร้อยนาย พลเดินเท้าหนึ่งพันสี่ร้อยนายคุมครองขุนนางฝ่ายในหยางอานและฮัวปิ่นเดินทางไป ทักเกรงว่าลาวจะฉวยโอกาสที่เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ว่างเปล่า อาจส่งทหารมาโจมตีจะทันหัน หรือส่งกำลังมาช่วยป่าไป (สมแปดร้อย) สามารถส่งขุนนางระดับหัวหน้านำทหารหนึ่งหมื่นห้าพันนายไปเตรียมการป้องกัน ปีที่ 3 (ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) เต่าเจาเห็นและคนอื่นส่งทูตมาถวายแผ่นทองจารึก มาลาที่ถักจากเส้นทองและของพื้นเมือง ส่งตั้งบัญชาให้รับไว้แลพระราชทานข้าวของตามเดิม มูเซ็งผู้เป็นซีผิงไหวกราบทูลว่า “กองทัพที่รับพระราชโองการกับกองทัพของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และเขวียนเว่ย (เขตปกครอง) อื่นไปถึงเขตแดนป่าไปแล้ว ได้ตีเมิ่งตั้งสี่ลือเฮาและเจอต่าสองใจ (หมู่บ้าน) และไปถึงเจียงเขวียนทัพมูปิ่งทำลายเจียงชยาและอื่นๆ ได้สิบกว่าใจ (หมู่บ้าน) ป่าไป (แปดร้อย) หวาดกลัว ส่งคนมาถึงค่ายทหารและขอรับผิด” จากนั้นก็ทูลเกล้าถวายความเห็น จึงส่งทูตเชิญพระราชโองการมายังเซอหลี่ (สิบสองปันนา) มูปิ่ง และอื่นๆ ความว่า “ก่อนหน้านี้อป่าไปไม่เคารพคำสั่งราชสำนัก เจ้าทั้งหลายขอยกทัพไปปราบปราม แสดงความจงรักภักดีของพวกเจ้า ได้อนุญาตให้ตามข้อบังคับซีผิงไหวทูลว่าป่าไปโดยยอมรับผิดแล้วลามักก็ อันผู้มีโทษผิดและยอมแก้ไข พึงยกโทษ เมื่อหนังสือนี้มาถึง จึงหยุดทัพอย่าได้โจมตีต่อ” จากนั้นก็มีพระราชโองการให้ (มู) เซ็งถอยทัพกลับ ปีที่ 4 (ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) มีพระราชโองการดักเตือนเต่าเจาชั้น เต่าเจาชั้นส่งคนไปถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองและขอพระราชทานอภัยโทษ ส่งแต่เห็นว่ายังมิจริงใจพอจึงปฏิเสธไม่รับ ปีที่ 5 (ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950) ส่งทูตนำของมาถวายบรรณาการและขอพระราชทานอภัยโทษอีก จึงมีพระราชบัญชาให้กระทรวงพิธีการรับไว้

ปีแรกแห่งรัชศกชซี (ค.ศ.1425/ พ.ศ.1968) ส่งขุนนางฝ่ายในหญิงเจียงเชิญพระราชโองการไปแจ้งแก่เต่าเจาชั้น ปีที่ 7 แห่งรัชศกเขวียนเตอ (ค.ศ.1432 / พ.ศ.1975) ส่งคนมาถวายบรรณาการและทูลว่าประมุขของป่าวเลอมีกรวมกำลังกับทัพภูฮยามารุกรานดินแดนปล้นฆ่า ขอให้ส่งทหารไปปราบปราม ส่งแต่ทรงเห็นว่าป่าไปตัดเตียนห่างจากขุนนางห้าพันกว่าใจ ป่าวเลอกับภูฮยาม่าต่างไม่เคยยอมสวามิภักดิ์ หากให้เงินไปรบเพื่อชาวหนานที่อยู่ห่างไกล หาใช้ทุกข์โศกยอนครว จึงมีเพียงพระราชโองการไปแจ้งเตือนเท่านั้น

ปีที่ 5 แห่งรัชศกเจ็งถ่ง (ค.ศ.1440 / พ.ศ.1983) ทูตป่าไป (แปดร้อย) ที่มาถวายบรรณาการกราบทูลว่า “มาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองทุกปี ราษฎรท้องถิ่นมีจารีตธรรมเนียมมกฏหมาย มีรัฐภาษาจีน ขอให้ทำตามธรรมเนียมสมัยหย่งเลอให้พอชื่อ (สามแปล) เขวียนป้ายทองแลเงินผู้ไปเร่งกำกับให้ถวายบรรณาการ ตามเส้นทางใหญ่ที่มีจุดพักมานั้นให้มีทหารอารักขาส่งหวังว่าอาจเสียมิให้บกพร่อง” โปรดให้เป็นไปตามนั้น ปีที่ 10 (ค.ศ.1445 / พ.ศ.1988) พระราชทานป้ายทองและขันเงินให้ป่าไปตัดเตียนเขวียนเว่ยซือ (เขตปกครองป่าไปตัดเตียน) อย่างละหนึ่ง ป้ายและ (ขัน) ผู้เดิมที่เคยพระราชทานให้หนักทหารโจรแคว้นเสียนหลัว (สยาม) เผาทำลาย

ปีที่ 17 แห่งรัชศกเจ็งฮว่า (ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024) หลีเฮ่าแห่งอานหนานตีลาวแดง ส่งพระราชโองการให้เจียงเซอหลี่ (สิบสองปันนา) นัดให้รวมพลกันโจมตีป่าไป (แปดร้อย) จู่ ก็มีทหารตายกะทันหันหลายพันคน เล่าลือกันว่าถูกฟ้าผ่า ป่าไป (แปดร้อย) จึงส่งทหารไปดักทางกลับ โจมตีค่ายไปหมื่นเศษ เจียว (เวียดนาม) แพ้กลับ ข้าหลวงเต่าเจาชั้นนำรายงานมา มูจงผู้เป็นเสียนกั้วกราบทูลว่า “หล่า่น่าสามารถบอกปัดภิกษาราชภูฏา โจมตีโจรเจียว (เวียดนาม) จนพ่ายแพ้ ช่วยลาวไว้ได้ ชาวเจียว (เวียดนาม) เคยใช้ราชโองการที่จล่อลวงป่าไป (แปดร้อย) ป่าไป (แปดร้อย) ทำลายพระราชโองการให้ช้างเหยียบเสีย ขอทรงพระราชทานรางวัลสุดดีในความจงรักภักดีและครครลงธรรม” ส่งตั้งบัญชาให้มณฑลขุนนามมอบเงินร้อยตำลึง ไล่ปี (ผ้า) สี่สำรับ

เป็นรางวัล” ปีที่ 20 (ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) เตาลานนำส่งคนมาถวายบรรณาการ ขุนนางผู้รักษาขุนนานกราบทูลว่า “แม่ทัพเจียว (เวียดนาม) จะยกทัพ ก็พึงให้ปาไป (แปดร้อย) แต่ละกลุ่มเตรียมทหารไว้ป้องกัน” ปีที่ 2 แห่งรัชศกหงจื่อ (ค.ศ.1489 / พ.ศ.2032) เตาจี้ไล่หลานของเตาลานนำถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง ขอสืบตำแหน่งจากปู่ กระทรวงกลาโหมกราบทูลว่า “ปาไปห่างไกลจากขุนนาน เป็นดินแดนพิชิตขึ้น ฟังอนุมัติให้สืบตำแหน่งโดยเว้นการตรวจสอบ” โปรดให้เป็นไปตามนั้น ทั้งพระราชทานหมวกและสายรัดเอว

พื้นที่ของอาณาจักรทางตะวันออกไปถึงเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ทางใต้ไปถึงปัวเลอ ทางตะวันตกไปถึงต้ากู่หล่า ประชิดกับพม่า ทางเหนือถึงเม็งเก็น เดินทางจากด่านเหยากวานไปทางตะวันออกเฉียงใต้ 50 เฉ็งจี้กั๊ง เป็นที่ราบหลายพันลี้ มีเขาหนานเก้อล่า ข้างล่างเป็นแม่น้ำ ด้านใต้คือปาไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ผักไผ่พุทธศาสนาไม่ชอบฆ่าฟัน วัดและเจดีย์นับจำนวนได้เป็นหมื่น มีศัตรูมารุกราน จึงจำเป็นต้องยกพลขึ้นต่อต้าน ล้างแค้นได้ก็ยุติ มีชื่อเรียกว่าฉือเปยกั้ว (แคว้นแห่งเมตตากรรม) ในรัชศกยวี่จี้ง ตกเป็นของพม่า ประมุขหนีไปอยู่ที่จิงเซียน (เซียงแสน) เรียกเป็นเสียวปาไป (แปดร้อยน้อย) นับแต่นั้นมีไม้มากวยรายบรรณาการอีก ประมุขพม่าอีกหลี่โหล่งผู้เป็นน้องชายอยู่ที่เมืองจิงไม (เซียงใหม่) ถือเป็นแขนขาของตน ปีที่ 15 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1587 / พ.ศ.2130) ปาไปต้าเตียนถวายฎีกาขอฟื้นฟู มิได้ทรงอนุมัติ เมื่อแรกเริ่มนั้น การแปลของสำนักซืออี้แปลเพียงต่างประเทศ แต่พม่า ปาไป (แปดร้อย) ก็มีเหมือนกัน เพราะสองเขตปกครองนี้มีความสำคัญมากใน (เซวียนเว่ยซือ) ทั้งหมด

(จั้งจิ้งอู๋และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 315. ประวัติปาไป (สนมแปดร้อย) . หน้า 8160-8163)

อธิบาย

1. ค่าย (寨) ในภาษาจีนออกเสียงว่า “ไจ้” นอกจากแปลว่าค่ายแล้วในภาษาจีนโบราณยังหมายถึงหมู่บ้าน ซึ่งส่วนมากมีขนาดใหญ่และมีกำแพงล้อม “ไจ้” หรือ “ค่าย” ในที่นี้จะหมายถึงหมู่บ้านหรือเมืองต่างๆ ในแต่ละพันนา คือสนมหรือชายาคคนหนึ่งปกครองหนึ่งเมือง

2. เตाप่านเหมียน (刀板冕) ข้าหลวงท้องถิ่นผู้ปกครองปาไป (แปดร้อย) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) กษัตริย์ราชวงศ์หมิงรายเวลานั้นคือ พระญาแสนเมืองมา ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.1928 – พ.ศ.1944

3. หรุเหว่ย (茹伟) สอบทานแล้วเหตุการณ์ตอนนี้พงศาวดารราชวงศ์หมิงคัดลอกมาจากหมิงสี่อู่ (ดูตารางที่ 2.3 ประกอบ) แต่หมิงสี่อู่เขียนชื่อเสนาบดีกลาโหมว่าหรุฉิ่ง (茹瑄) ผู้แปลสอบทานกับพงศาวดารราชวงศ์หมิงส่วนอื่น ในบรรพ 151 มีประวัติของหรุฉิ่ง เคยรับตำแหน่งเสนาบดีกลาโหมในช่วงเวลานั้น ฉะนั้น พงศาวดารราชวงศ์หมิงตอนนี้ น่าจะพิมพ์อักษรผิด

4. มูอิง (沐英) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1345 – ค.ศ.1392 / พ.ศ.1888 – พ.ศ.1935 เป็นโอรสบุญธรรมของพระเจ้าหมีงไท่จู่ (จูหยวนจิ้ง) มีความชอบในการศึกมาก ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นซีฉิงโหว (โหวสยบประจิม) ค.ศ.1381 รัชกาลโองการยกทัพมาตีขุนนาน เมื่อพิชิตขุนนานได้ก็อยู่รักษาขุนนานต่อจนถึงแก่นิจกรรม อวยยศย้อนหลังเป็นเป็นเฉียนหนิงหวังหรืออ่องแห่งเฉียนหนิง (黔宁王) ลูกหลานของมูอิงเป็นแม่ทัพรักษาขุนนานต่อกันไปเรื่อยๆ จนถึงปลายราชวงศ์หมิง

5. จั่วเว่ยไป๋อู่ (左卫百户) ไป๋อู่เป็นตำแหน่งหัวหน้าทหารระดับชั้นล่าง คุมทหารหนึ่งร้อยนาย จั่วเว่ยเป็นหน่วยของครักษ์ซ้าย

6. ไป๋อี้ (百夷) ชาวอีร้อยจำพวก เป็นคำที่ใช้เรียกชนชาติส่วนน้อยแถบตะวันตกเฉียงใต้ของจีนแบบเรียกรวม

7. เตาเจาหนี (刀招你) น่าจะหมายถึงท้าวอี้กุ่มกาม พระเชษฐาของพระญาสามฝั่งแกน ซึ่งครองเมืองเชียงราย ส่วนเตาเจาซัน (刀招散) น่าจะหมายถึงพระญาสามฝั่งแกน ดูตารางที่ 1.7 ประกอบ

8. หยวนไว่หลั่ง (员外郎) เป็นชื่อตำแหน่งขุนนาง พอจะแปลเทียบเป็นรองเจ้ากรม

9. เมิ่งตั้ง (孟定) คือเมิ่งตั้งผู้หรือเมืองเมิ่งตั้ง ปีที่ 31 แห่งรัชศกจื้อหยวน (ค.ศ.1294 / พ.ศ.1837) เป็นเมืองปกครองทหารและราษฎรเมิ่งตั้ง (孟定路军民总管府) พอถึงปีที่ 2 แห่งรัชศกจื้อเจิ้ง (ค.ศ.1348 / พ.ศ.1891) เมิ่งตั้งสู้ขึ้นกับลู่ชวน พอถึงราชวงศ์หมิง เปลี่ยนเป็นเมิ่งตั้งผู้หรือเมืองเมิ่งตั้ง ปัจจุบันมีตำบลเมิ่งตั้งเจิ้น อยู่ในอำเภอปกครองตนเองชาวไตชาวว่าแห่งเก็งหม่า (耿马傣族佤族自治县) เมืองหลินซังมณฑลยูนนาน อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของยูนนาน ดูแผนที่ประกอบ

10. ซือปิน (司宾) ชื่อตำแหน่งเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ต้อนรับและดูแลแขก อาจพอแปลเทียบเป็นปฏิคม

11. ทุยกวน (推官) ชื่อตำแหน่งขุนนาง เป็นผู้ช่วยในผู้ (เมือง) ต่างๆ ดูแลเรื่องคดีความ ในเมืองหลวงเป็นขุนนางระดับ 6 ชั้นโท เมืองอื่นๆ เป็นระดับ 7 ชั้นเอก

12. หงซี (洪熙) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมีงเหรินจง (明仁宗) หมายถึงปี ค.ศ. 1425 / พ.ศ.1968 รัชศกนี้ใช้เพียงปีเดียว

13. เซวียนเต๋อ (宣德) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมีงเซวียนจง (明宪宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1426 - ค.ศ.1435 / พ.ศ.1969 - พ.ศ.1978

14. ปัวเล่อหมาน (波勒蛮) หมายถึงชาวหมานแห่งปัวเล่อ ฉบับรวมคัดสรรให้เชิงอรรถไว้ว่าปัวเล่อน่าจะหมายถึงเมืองแพร์ ส่วนหนังสือ ปาไป่สี่ฟู่-ปาไป่ต้าเตี้ยนให้เชิงอรรถไว้ว่าน่าจะตรงกับปกเลิงหรือปกเลื่อง เป็นชื่อเรียกอาณาจักรสุโขทัย (คณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2539, 202)

15. ถูหย่า (土雅) ไม่สามารถค้นได้ว่าหมายถึงที่ใด ตรงนี้ฉบับรวมคัดสรรทำเชิงอรรถไว้โดยสันนิษฐานว่าน่าจะหมายถึงอยุธยา

16. เจิ้งถ่ง (正统) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมีงอิงจง (明英宗) หมายถึงช่วงระหว่าง ค.ศ.1436 - ค.ศ.1464 / พ.ศ.1979 - พ.ศ.2007

17. ซินฝู (信符) เป็นของที่ให้ไว้เป็นหลักฐานในการส่งราชทูตหรือโยกย้ายสิ่งพลในสมัยโบราณ ทำจากไม้ไผ่ ไม้ หยก ทองแดงหรือวัสดุอื่น สลักอักษร แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งไว้ที่ราชสำนัก อีกส่วนมอบให้ขุนนางที่ไปราชการต่างถิ่นหรือแม่ทัพที่ออกรบ

18. เสียนหลัวกั๋ว (暹罗国) เสียนหลัวเป็นชื่อที่จีนใช้เรียกสยาม

19. เตาจิ้งไล่ (刀整赖) น่าจะหมายถึงพระญาติเชียงราย พระราชนัดดาของพระเจ้าติโลกราช ซึ่งครองราชย์ ระหว่างปี พ.ศ.2031 – พ.ศ.2038 ในหมิงสี่ลู่เรียกเตาเย่วจิ้งไล่ จิ้งไล่อาจเป็นการถ่ายถอดเสียงคำว่าเชียงราย ในขณะที่เย่วจิ้งไล่อาจเป็นการถ่ายถอดเสียงคำว่ายอดเชียงราย ดูตารางที่ 2.77 และ 2.78 ประกอบ

20. พิษร้อนขึ้น (瘴毒) พิษร้อนขึ้นในที่นี้มาจากคำว่า “จั้งตู” เป็นศัพท์ทางการแพทย์แผนจีน เห็นว่าพื้นที่ป่าเขาทางใต้ภาคตรอนขึ้นเกิดเป็นพิษที่ทำให้คนเจ็บป่วย หมายถึงโรคภัยหลายชนิด แต่ละดินแดนย่อมต่างกันตามสภาพแวดล้อม มักหมายถึงโรคมาลาเรีย แต่อาจหมายถึงโรคอื่นได้

21. ต้ากู่หล่า (大古喇) น่าจะเป็นการเขียนผิดมาจากคำว่า ต้ากู่ซือ (大古刺) ซึ่งหมายถึงอาณาจักรไปกู่ (白古) หรือป้อกู่ (勃固) หรือหงสาวดีทางตอนใต้ของพม่า ซึ่งตั้งขึ้นหลังราชวงศ์พุกามสิ้นสลาย อาณาจักรดังกล่าวเป็นอาณาจักรของชาวมอญ ไปกู่หรือป้อกู่ก็คือเมืองพะโค

22. จิ้งเซี่ยน (景线) น่าจะหมายถึงเชียงแสน ดูแผนที่ประกอบ

23. อี้หฺลี (应里) อี้หลง (应龙) กษัตริย์พม่า เอกสารจีนเรียกเต็มว่าหมั่งอี้หฺลี (莽应里) และหมั่งอี้หลง (莽应龙) หมั่งน่าจะเป็นการถ่ายถอดเสียงจากคำว่ามั่ง โดยทั่วไป หมั่งอี้หฺลีในเอกสารจีนคือพระเจ้านันทบุเรง (Nanda Bayin) ซึ่งครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2124 – พ.ศ.2142 ในขณะที่หมั่งอี้หลงในเอกสารจีนหมายถึงพระเจ้าบุเรงนอง (Bayinnaung) ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระเจ้านันทบุเรง ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2094 – พ.ศ.2124 แต่พงศาวดารราชวงศ์หมิงน่าจะมีความคลาดเคลื่อนในการบันทึกโดยเขียนว่า อี้หลงเป็นน้องชายของอี้หฺลี มาครองเชียงใหม่ แต่และเป็นผู้ที่มายึดครองล้านนา

เหตุการณ์ตอนนี้มีบันทึกไว้ในกั๋วเซ่ว ซึ่งเขียนขึ้นปลายราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิง (ก่อนพงศาวดารราชวงศ์หมิง) กั๋วเซ่วระบุว่า เหตุการณ์นี้เกิดในปี ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095 ส่วนประมุขพม่าที่เป็นที่ชายของหมั่งอี้หลงคือหมั่งรู่ยี้ (莽瑞体) ดูตารางที่ 3.3 ประกอบ อย่างไรก็ตาม เรื่องปีที่เกิดเหตุการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นต้องสอบถามเพิ่ม หมั่งรู่ยี้เป็นชื่อที่เอกสารจีนใช้เรียกพระเจ้าตะเบ็งชะเวตี้ ซึ่งครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2074 – พ.ศ.2093

นอกจากนี้ เตียนซีซึ่งเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ยูนนาน มีกล่าวถึงหมั่งรู่เถีเช่นกัน ดูตารางที่ 20.3 ประกอบ

24. สำนักชื่ออี (四译馆) คือสำนักชื่ออีในตารางที่ 1.3 หลังจากแมนจูเข้าด่านมาปกครองจีน ได้เปลี่ยนชื่อสำนักชื่ออี (สี่นารยะ) เป็นสำนักชื่ออี (การแปลทั้งสี่) จริงๆ แล้วเหตุการณ์ในตารางนี้เกิดขึ้นในรัชศกวันลี่ ราชวงศ์หมิง ซึ่งยังใช้ชื่อว่าสำนักชื่ออีอยู่ แต่การเรียงเรียงพงศาวดารราชวงศ์หมิงเกิดขึ้นในราชวงศ์ชิง ผู้เรียบเรียงพงศาวดารราชวงศ์หมิงอาจมองในมุมมองของประวัติศาสตร์การตั้งสำนักซึ่งในยุคของผู้เรียบเรียงใช้คำว่าชื่ออี จึงเอ่ยถึงในที่นี้ว่าสำนักชื่ออี

ตารางที่ 1.10

灑既破占城，志意益广，亲督兵九万，开山为三道，攻破哀牢，侵老挝，复大破之，杀宣慰刀板雅、兰掌父子三人，其季子怕雅赛走八百以免。灑积粮练兵，颁伪敕于车里，征其兵合攻八百。将士暴死者数千，咸言为雷霆所击。八百乃遇其归路，袭杀万余人，灑始引还。帝下廷议，请令广西布政司檄灑敛兵，云南、两广守臣戒边备而已。既而灑言未侵老挝，且不知八百疆宇何在，语甚诬诞。帝复慰谕之，迄不奉命。

(张廷玉等：《明史》，卷三二一，外国二，安南传，页 8328-8329)

(หลี่) เฮ่าตี้จิ้นเฉิง (จามปา) แตกแล้วก็บังเกิดปมริานกว้างไกล คุมทัพเก้าหมื่นด้วยตนเอง แยกทางเขาเป็นสามทาง โจมตีโอเหลา รุกรานเหล่าวีว (ลาว) ตีเหล่าวีว(ลาว)แตกอีก สังหารเขวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เตाप่านหย่าหลานจ่างสามพ่อลูก ทำหย่าไซบุตรคนเล็กหนีไปปาไป (แปดร้อย) จึงได้รอด (หลี่) เฮ่าสะสมเสปียงฝึกทหารอีก เชิญราชโองการเท็จไปยังเขอหลี่ (สิบสองปันนา) เรียกระดมพลให้ร่วมกันตีปาไป (สนมแปดร้อย) แม่ทัพแลทหารตายกะทันหันหลายพันคน เล่าลือกันว่าลูกฟ้าผ่าปาไปจึงตักขวงทางกลับ โจมตีสังหารเสียหมื่นกว่าคน (หลี่) เฮ่านำพลออลกลับ ฮ่องเต้ให้ขุนนางราชสำนักร่วมกันพิจารณาขอให้อัญญาให้มณฑลกังซี้ ส่งหนังสือแจ้งให้ (หลี่) เฮ่าถอนกำลังพล ให้ขุนนางที่รักษาชายแดนยูนนาน เหลียงก่วง (ก่วงตง และก่วงซี หรือกวางตุงและกวางสี) ระมัดระวังป้องกันแน่นหนาเท่านั้น ต่อมาไม่นาน (หลี่) เฮ่ากล่าวว่ามีได้รุกรานลาว ทั้งไม่ทราบว่าจะเขตแดนปาไป (แปดร้อย) อยู่ที่ใด ถ้อยคำไปปะเลวไหล ฮ่องเต้ทรงมีพระราชโองการตักเตือน ท้ายสุดก็ยังไม่ฟังบัญชา

(จิ้งจิ้งอีวี่และคณะ. พงศาวดารราชวงศ์หมิง. บรรพ 321. ต่างประเทศ 2. ประวัติอานหนาน หน้า 8328-8329)

อธิบาย

เตाप่านหย่าหลานจ่าง (刀板雅、兰掌) ฉบับรวมคัดสรร ใส่เครื่องหมายวรรคตอนเว้นเป็นหย่า หลานจ่าง ถ้าแปลโดยเว้นวรรค น่าจะหมายความว่าผู้ที่ตายในสงครามคือเตाप่านหย่าซึ่งเป็นบิดา หลานและจ่างซึ่งเป็นบุตร รวมแล้ว 3 คนพ่อลูก แต่ในภาษาจีนโบราณไม่มีการใส่เครื่องหมายวรรคตอน มีความเป็นไปได้ว่าตามที่ฉบับรวมคัดสรรเว้นวรรคคือ หลานและจ่าง เป็นชื่อของบุตรเตाप่านหลาน กับอีกแบบหนึ่งคือ หลานจ่างเป็นสร้อยท้ายชื่อของเตाप่านหย่า ส่วนชื่อลูกอีกสองคนที่ตายนั้นไม่ได้ระบุ ซึ่งในภาษาจีนมีการใช้ลักษณะนี้ได้ หากพินิจจากเสียง คำว่า “หลานจ่าง” อาจจะเป็นการถ่ายทอดเสียงมาจากคำว่า “ล้าน

ช่าง” ก็เป็นไปได้ ผู้แปลไม่แน่ใจ อีกทั้งไม่พบชื่อ หลานและจ่าง ในเอกสารใดๆ ในที่นี้จึงเลือกแปลติดกันเป็น “เตाप่านหย่าหลานจ่าง” ดูตารางที่ 2.71 ประกอบ

2.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในหมิงสี่ลู่ (《明实录》)

ตารางที่ 2.1

洪武二十一年八月，丙辰。八百媳妇国遣人入贡方物。

(明官修：《明实录太祖·洪武实录》，卷一九三，页3)

วันปั้งเดิน เดือน 8 ปีที่ 21 แห่งรัชศกหงอู่ (วัน 15 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 15 กันยายน ค.ศ.1388 / พ.ศ.1931)

ปาไปส่งฟู่กั่ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) ส่งคนมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงอู่รัชกาลไท้จู. บรรพ 193. หน้า 3)

อธิบาย

หมิงสี่ลู่ (《明实录》) เป็นพงศาวดารที่บันทึกเหตุการณ์ตามลำดับเวลาโดยอาศัยหลักของหลวงของราชวงศ์หมิง เป็นเอกสารชั้นต้นที่มีคุณค่าในการศึกษาประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิง และเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้เรียบเรียงพงศาวดารราชวงศ์หมิงอีกทีหนึ่ง โดยธรรมเนียมนั้นเมื่อสิ้นรัชกาลหนึ่งจะมีการเรียบเรียง “สี่ลู่” หรือบันทึกเหตุการณ์จริงจากเอกสารประวัติศาสตร์ที่มีของรัชกาลที่ผ่านมาหรือบางครั้งก็เริ่มเรียบเรียงตั้งแต่รัชกาลนั้นๆ หมิงสี่ลู่บันทึกเหตุการณ์ตั้งแต่รัชกาลหมิงไท้จูปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หมิงจนถึงหมิงซิงจิง กินเวลาประมาณ 250 ปี แบ่งเป็น 13 เล่มตามพระนามจักรพรรดิ รวม 2,911 บรรพ ความยาวกว่า 16 ล้านตัวอักษร มีเหตุการณ์ในบางรัชกาลไม่ได้รับการแยกเล่มออกมาแต่เป็นภาคผนวกท้ายรัชกาลอื่น เช่นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในรัชศกเจี้ยนเหวินของจักรพรรดิหมิงฮู่จงอยู่ที่ท้ายไท้จงสี่ลู่ เหตุการณ์ในรัชศกจิงไท้ของจักรพรรดิหมิงไต้จงอยู่ที่ท้ายอิงจงสี่ลู่ ส่วนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในรัชศกฉงจินของจักรพรรดิหมิงฮื่อจงซึ่งเป็นรัชกาลสุดท้ายนั้นมิได้มีบันทึก

หมิงสี่ลู่มีหลายฉบับ แต่ทุกฉบับมีส่วนที่ขาดหายไม่สมบูรณ์ ฉบับรวมคัดสรรระบุในบรรณานุกรมว่าใช้หมิงสี่ลู่ฉบับลายมือที่เก็บรักษาไว้ในหอสมุดจีนศึกษาเฉิงชู่ ทั้งนี้ใส่เครื่องหมายวรรคตอนมาให้โดยผู้คัดสรรแบ่งวรรคเอง ในการแปลครั้งนี้ ผู้แปลพิมพ์ตามฉบับรวมคัดสรร แต่สอบทานตัวอักษรกับฉบับพิมพ์ของสถาบันวิจัยประวัติศาสตร์และภาษาสถาบันวิจัยกลาง ซึ่งพิมพ์หมิงสี่ลู่ฉบับหงเก้อ (红格本) โดยวิธีถ่ายสแกนจากต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นไมโครฟิล์มที่เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดเป่ย์ผิง (ปัจจุบันคือหอสมุดแห่งชาติจีน) แล้วเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายจากฉบับลายมือฉบับอื่นๆ สถาบันวิจัยประวัติศาสตร์และภาษาสถาบันวิจัยกลางเริ่มดำเนินการชำระหมิงสี่ลู่ตั้งแต่ปี ค.ศ.1931 / พ.ศ.2474 แล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1961 / พ.ศ.2504 เผยแพร่ในปี ค.ศ.1962 / พ.ศ.2505 ระบุชื่อหวงจ้งเจี้ยน (黄彰健) เป็นผู้ชำระ

นอกจากนี้ยังพิมพ์บันทึกการชำระของหวงจิ้งเจี้ยนแนบท้ายไว้ด้วย โดยทั่วไปฉบับเรียกว่า ฉบับไถเปิ่น (台本) หรือฉบับไต้หวัน

การพิมพ์หนังสือหมิงสื่อลู่นี้เป็นการพิมพ์แบบโบราณ บนลงล่าง ไม่มีเครื่องหมายวรรคตอน หากฉบับที่ผู้แปลใช้มีส่วนที่พิมพ์ต่างกับฉบับรวมคัดสรรหรือผู้แปลไม่เห็นด้วยกับการเว้นวรรค จะระบุให้ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้แปลมีการเติมข้อความบางตอนที่ฉบับรวมคัดสรรละไว้โดยขีดเส้นใต้ให้เห็นชัด และเพิ่มข้อความที่เอ่ยถึงล้านนาโดยไม่ปรากฏในฉบับรวมคัดสรรมาอีกส่วนหนึ่ง โดยแบ่งวรรคตอนเอง

ตารางที่ 2.2

洪武二十四年六月，壬午。云南八百宣慰使司土官刀板冕遣使贡象及方物。先是，西平侯沐英遣云南左卫百户杨完者往八百招抚之。至是，来贡。

(明官修：《明实录·太祖洪武实录》，卷二〇九，页 9)

วันเพ็ญเดือน 6 ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (วัน 27 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกชตรจีน - 28 กรกฎาคม ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ข้าหลวงท้องที่ผู้ปกครองปาไป (แปดร้อย) เตาปานเหมือนส่งทูตมาถวายช้างและของพื้นเมือง ก่อนหน้านั้น มูอิ่งซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นซีฉิงโหวส่วงหยังหวันเจ้อซึ่งเป็นจิวเว่ยไปฮู่แห่งยูนนานไปปาไป (แปดร้อย) เพื่อเกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ ถึงครานั้น จึงมาถวายบรรณาการ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงอู่รัชกาลไท้จู. บรรพ 209. หน้า 9)

ตารางที่ 2.3

洪武二十四年秋七月，辛丑。上谕兵部试尚书茹瑺曰：“闻八百与百夷构兵，相仇杀无宁岁。朕念八百宣慰远在万里外，能修职奉贡，深见至诚。今与百夷构兵，当有以处之。可谕意八百练兵固御，俟王师进讨。”

(明官修：《明实录·太祖洪武实录》，卷二一〇，页 3)

วันซินไฉ่ว เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (วัน 16 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกชตรจีน - 16 สิงหาคม ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ฮองเต๋ตริสกับหรูฉังเสนาบดีกระทรวงกลาโหมว่า “ได้ยินว่าปาไป (แปดร้อย) กับไปอี้ (อีร้อยจำพวก) รบพุ่งกัน มีความแค้นต่อกันไม่มีวันสงบ เราเห็นว่าปาไปเซวียนเว่ย (เขตปกครองปาไป) อยู่ไกลนับหมื่นลี้ ยังมาถวายบรรณาการตามธรรมเนียม เห็นชัดในน้ำใจสัตย์จริงถึงที่สุด บัดนี้รบพุ่งกับไปอี้ (อีร้อยจำพวก) คราวที่จะจัดการให้เหมาะสม สามารถชี้แนะปาไป (แปดร้อย) ให้ฝึกทหารรักษาให้มั่น รอรราชสำนักส่งทัพไปปราบ”

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงอู่รัชกาลไท้จู. บรรพ 210. หน้า 3)

ตารางที่ 2.4

洪武二十七年五月，癸丑。云南八百土官刀板冕遣其叔父刀板直进象牙、席、香药等物。赐板直等三十六人钞四百八十锭，罗绮各十匹，布一百二十四匹。

(明官修：《明实录·太祖洪武实录》，卷二二三，页 2)

วันก๊วยไฉ่ว เดือน 5 ปีที่ 27 แห่งรัชศกหงอู่ (วัน 15 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกชตรจีน - 13 มิถุนายน ค.ศ.1394 / พ.ศ.1937) ข้าหลวงท้องที่ผู้ปกครองปาไป (แปดร้อย) เตาปานเหมือนส่งเตาปานจื่อซึ่งเป็นอาของตนาถวายงาช้าง เสื่อและเครื่องหอม พระราชทานเงินให้เตาปานจื่อและพวก 36 คนเป็นเงิน 480 ก้อน ผ้าหัตถ์และผ้าฉืออย่างละ 10 พับ ผ้า 120 พับ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงอู่รัชกาลไท้จู. บรรพ 233. หน้า 2)

อธิบาย

ผ้าหลัวและผ้าฉี (罗绮) ในหมิงสี่ลู่มีกล่าวถึงผ้าที่พระราชทานให้อาณาจักรต่างๆ หลายตอน ภาษาจีนโบราณไม่แบ่งวรรคตอน ในฉบับรวมคัตสรรมิทั้งแบ่งที่ละอักษร และเขียนติดกันไปไม่แบ่งวรรคตอน จะแปลรวมเป็นผ้า หรือแพรพรรณก็ได้ หรือจะแปลแยกให้รู้ถึงประเภทของผ้าอย่างชัดเจนก็ได้ ในฉบับแปลนี้ ผู้แปลเลือกแปลโดยวิธีทับศัพท์และแยกประเภท โดยใส่คำว่าผ้าไว้หน้าคำที่ทับศัพท์เพื่อให้รู้ว่าหมายถึงผ้า เช่น “หลัวฉี” แปลเป็นผ้าหลัวและผ้าฉี โดยเมื่อปรากฏศัพท์ใดเป็นครั้งแรกจะให้คำอธิบายไว้ ใช้หลักการเดียวกันนี้กับการแปลคำที่หมายถึงผ้าทั้งหมด สาเหตุที่ไม่แปลว่าไหมหรือแพรนั้น เพราะศัพท์ที่เรียกผ้าที่ปรากฏในหมิงสี่ลู่ละเอียดมาก โดยมากความแตกต่างไม่ใช่เรื่องของวัสดุ แต่เป็นเรื่องของวิธีการทอ ตัวอย่างเช่น ผ้าหลัวกับผ้าฉีนี้แตกต่างกัน ผ้าหลัวใช้วิธีการทอโดยมีการขัดด้ายยืนไปมาไขว้กันในแต่ละช่วง คือทอด้ายพุ่งไปตามเส้นด้ายยืนแบบปกติช่วงหนึ่งแล้วขัดไขว้ตำแหน่งด้ายยืนสลับกันตลอดแนวกว้าง จากนั้นทอด้ายพุ่งไปตามเส้นด้ายยืนแบบปกติอีกช่วงหนึ่ง ทำให้ผ้าที่ได้มีลักษณะบางเบา ส่วนผ้าฉีเป็นผ้าที่ทอเป็นลวดลายโดยใช้ลายเฉียง

ตารางที่ 2.5

洪武二十八年十二月，丁酉。土官刀板冕遣其下招板阿亩旷等贡红白西洋布、吊卖壁衣、手巾、剪绒单及象牙、白檀香等。诏赐其使文绮、钞。

(明官修：《明实录·太祖洪武实录》，卷二四三，页4)

วันดีงโย่ว เดือน 12 ปีที่ 28 แห่งรัชศกหงู่ (วัน 8 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 18 มกราคม ค.ศ.1396 / พ.ศ.1939) ข้าหลวงท้องถิ่นเตापานเหมือนส่งผู้ใต้บังคับบัญชาเจ้าปานอาหมู่ค่วงและพวกมาถวายบรรณาการเป็นผ้าซีหยังแดงขาว ผ้าม่านแขวนผนัง ผ้าเช็ดหน้า ผ้าห่มขนสัตว์ ตลอดจนงาช้าง ไม้จันทน์ขาวและอื่นๆ พระราชทานผ้าฉีและเงินตราแก่ทูต

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงู่รัชกาลไท้จู๋. บรรพพ. 243. หน้า 4)

อธิบาย

1. ปีที่ 28 แห่งรัชศกหงู่เป็นปี ค.ศ.1395 / พ.ศ.1939 แต่เหตุการณ์นี้เกิดในเดือน 12 จีน เทียบปฏิทินสุริยคติเป็นเดือนมกราคมของอีกศกหนึ่ง จึงเป็นปี ค.ศ.1396 / พ.ศ.1939

2. เจ้าปานอาหมู่ค่วง (招板阿亩旷) เนื่องจากภาษาจีนโบราณไม่แบ่งวรรคตอน ชื่อนี้ปรากฏครั้งเดียว ไม่สามารถสืบค้นได้ว่า เป็นชื่อบุคคลเดียว หรือเป็นชื่อบุคคลสองคนและเว้นวรรคที่ใด

3. ผ้าซีหยัง (西洋布) ซี่แปลว่าตะวันตก หยังคือทะเล รวมแล้วแปลว่าผ้าที่มาจากมหาสมุทรตะวันตก ในสมัยราชวงศ์หยวน หมิง ซิง ใช้คำว่าซีหยังกับพื้นที่ตั้งแต่วงตะวันตกของเวียดนาม เขมร สยาม มาเลเซีย ชาว ตลอดจนคาบสมุทรอินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ ฯลฯ ตั้งแต่ปลายราชวงศ์ซิงเริ่มใช้คำนี้หมายถึงยุโรปและอเมริกา ผ้าซีหยังเป็นผ้าลักษณะใดไม่

ทราบชัด ในหนังสือเต้าอี้จื่อเล่ (《岛夷志略》) หรือบันทึกอนารยชนชาวเกาะของวัง
ต้ายวน (汪大渊) สมัยราชวงศ์หยวนมีเขียนถึงผ้าซีหยังนี้แล้ว (汪大渊, 2003, 0594
册 76d) โดยกล่าวถึงว่ามีการค้าขายผ้าซีหยังนี้ในพื้นที่อู้อีปา (无枝拔) ซึ่งหมายถึงมะ
ละกา ผู้แปลไม่สามารถค้นได้ว่าผ้าซีหยังผลิตที่ใด แต่ในบทกวีของ (李祜) หลี่ซังฉี (李昌
祺) หรือหลี่เจินสมัยราชวงศ์หมิง มีบทหนึ่งชื่อ “เป็นพระกรุณาที่พระราชทานผ้าซีหยัง”
(《谢赐西洋布》) เขียนว่า “ใยต่างด้าวเล็กละเอียดสักเพียงไหน เบาพริ้วไหวหยกหิมะ
งามเฉิดฉิน วังเงือกทอเสร็จตัดจากกัถ์ถัน ขนแพรพรรณแคว้นทะเลข้ามมาไกล พระราชทาน
มาด้วยพระกรุณา ตัดเย็บผ้าเป็นอาภรณ์พอดีใส่ กายต่ำต้อยได้เสริมเพิ่มโฉมไฉไล อายแก่ใจมิใช่ผู้
ทรงปัญญา” (异缕何纤细, 轻盈玉雪纤。蛟宫初织罢, 海国远输来。捧拜荣
恩赐, 纫缝称体裁。微躯增照耀, 被服愧非才。) (李昌祺, 2003, 1242
册 91) อาจพอเห็นภาพว่าผ้าซีหยังต้องผลิตในดินแดนที่ติดทะเล มีน้ำหนกเบา ละเอียดและ
สีสันสดใส หลี่ซังฉีเป็นขุนนางสมัยราชวงศ์หมิง มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1376 - ค.ศ.1452 /
พ.ศ.1919 - ค.ศ.1995 เป็นบัณฑิตจิ้นชื่อในปีที่ 2 แห่งรัชศกหยงเล่อ รัชราชการหลาย
ตำแหน่ง ตำแหน่งสูงสุดเป็น ผู้ว่าการฝ่ายซ้ายของมณฑลกวางซี บทกวีบทนี้รวมอยู่ในบรรพที่
3 ของประชุมนิพนธ์วินฟี่มันเก่า (《运甓漫稿》) ของหลี่ซังฉี

ตารางที่ 2.6

洪武三十五年九月，戊戌。车里军民宣慰使司宣慰使刀邕答、……八百土官刀板面、……各遣人来朝贡，贡象齿、犀角、孔雀尾、西洋布、红花丝幔帐及金银器。赐刀邕答等锦绮、纱、罗有差，其来使俱赐钞、币。 (明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷十二下，页 6) วินอู้อีวี่ เดือน 9 ปีที่ 35 แห่งรัชศกหงอู่ (วัน 18 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 14 ตุลาคม ค.ศ.1402 / พ.ศ.1945) เตา เสียนต้าข้าหลวงเมืองปกครองทหารและราษฎรเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ...ข้าหลวงท้องที่ป่าไป (แปดร้อย) เตาป่านเมียน...ต่างส่ง คนมาถวายบรรณาการยงราชสำนัก ถวายงาช้าง นอแรด หางนกยูง ผ้าซีหยัง ดอกคำฝอย มุ้งแพร และเครื่องเงินทอง พระราชทาน ผ้าจิ้น ผ้าฉี ผ้าซา ผ้าลัวจำนวนต่างกันไป พระราชทานเงินตราให้ทูตที่มาต่างๆ กัน (ราชสำนักหมิง. (หมิงสื่ออู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหยงเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 12 ตอนปลาย. หน้า 6)
--

อภิปราย

1. ฉบับรวมคัดสรรไม่ได้คัดลำดับเดือนมา ผู้แปลสอบทานกับต้นฉบับแล้ว เป็นเดือน 9
จึงเติมไว้ให้ครบและขีดเส้นใต้ไว้ ส่วนที่ละไวนั้นเป็นเรื่องของแคว้นแคว้นอื่นที่มาถวาย
บรรณาการ อันที่จริงเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในปีที่ 4 แห่งรัชศกเจี้ยนเหวิน รัชกาลเจี้ยนเหวินที่
ซึ่งครองราชย์จากจักรพรรดิหมิงไท่จูซึ่งสวรรคตในปีที่ 31 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1398 / พ.ศ.
1941) จูววินเหวินพระราชชนัดดาซึ่งดำรงตำแหน่งรัชทายาทเสวยราชย์ต่อและเปลี่ยนรัชศก
เป็นเจี้ยนเหวิน จูตีพระราชโอรสองค์ที่ 4 ของจักรพรรดิหมิงไท่จูและเป็นพระปิตุลา (อา) ของ
จักรพรรดิเจี้ยนเหวินก่อนกบฏตั้งแต่เดือน 7 ปีแรกของรัชศกเจี้ยนเหวิน และเสวยราชย์แทนใน

เดือน 6 ปีที่ 4 แห่งรัชศกเจี้ยนเหวิน (ค.ศ.1402 / พ.ศ.1945) เปลี่ยนจากปีที่ 4 แห่งรัชศกเจี้ยนเหวินมาใช้ปีที่ 35 แห่งรัชศกหงู่ คือนับต่อจากรัชศกของจักรพรรดิหมิงไท่จู ปีต่อมาจึงเปลี่ยนรัชศกใหม่เป็นหย่งเล่อ

2. เตाप่านเมียน (刀板面) น่าจะเป็นคนเดียวกับเตाप่านเหมียน (刀板冕) เพียงแต่หมิงสือลู่เขียนอักษรต่างกัน

3. ดอกคำฝอย มั่งแพร (红花丝幔帐) ฉบับรวมคัดสรรไม่แบ่งวรรคตอน หากตีความโดยไม่แบ่งวรรคตอนจะแปลว่ามั่งที่มีลวดลายเป็นดอกไม้แดง ซึ่งไม่น่าเป็นเช่นนั้น ผู้แปลเลือกแปลโดยแบ่งวรรคตอนเป็น หงฮวา (ดอกคำฝอย) และซือมันจั้ง (มั่งแพร) ม่านจั้งคือมั่งชื่อบกดีคือไหม แต่สามารถใช้หมายถึงเส้นใยที่ละเอียดอื่น

4. ผ้าจิ้น (锦) ผ้าซา (纱) ผ้าจิ้นเป็นผ้าที่ทอเป็นลายโดยใช้เส้นด้ายหลากสี ผ้าซาเป็นผ้าที่ทอห่างๆ เนื้อบางพลิ้ว

ตารางที่ 2.7

永乐元年八月，庚午。遣内官杨瑄等赍敕抚谕麓川、……八百、……等处土官，仍命西平侯沐晟遣人偕行。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷二一，页6)

วันกิฉู่ เดือน 8 ปีแรกแห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 25 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 กันยายน ค.ศ.1403 / พ.ศ.1946) ส่งขุนนางฝ่ายในหย่งเซี่ยนเชิญพระราชโองการมาแจ้งแก่ข้าหลวงท้องถิ่นต่างๆ อันได้แก่ ลู่ชวน...ไป...ให้มู่เจิ้งผู้เป็นซีผิงโหวส่งคนติดตามไปด้วยเช่นเดิม

(ราชสำนักหมิง. หมิงสือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 21. หน้า 6)

ตารางที่ 2.8

永乐二年五月，丁卯。八百大甸土酋刀招尔遣头目板暖等来朝，贡方物，赐赉有差。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷二九，页5)

วันดิงเหม่า เดือน 5 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 27 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 4 กรกฎาคม ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) เตาเจาหนีข้าหลวงท้องถิ่นไปตั้งเตียนส่งปันหนวนขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมาขี้อราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง พระราชทานต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 29. หน้า 5)

อธิบาย

ขุนนางระดับหัวหน้า แปลมาจากคำว่า โถวมู่ (头目) ในเอกสารหลายเล่มในงานแปลนี้ มีใช้คำนี้หลายครั้ง มักปรากฏในข้อความที่เกี่ยวข้องกับการถวายบรรณาการ ผู้แปลเข้าใจว่าหมายถึงส่งขุนนางระดับสูงมาเป็นหัวหน้าคณะในการถวายบรรณาการ แต่ที่ไม่แปลว่า ส่ง... เป็นหัวหน้าคณะ เพราะคำว่าโถวมู่ไม่มีใช้ในความหมายอื่นด้วยที่ไม่เกี่ยวกับการถวายบรรณาการ (เช่นในตารางที่ 1.9) จึงแปลว่าขุนนางระดับหัวหน้า รักษาสำนวนเดิมไว้

ตารางที่ 2.9

永乐二年五月，己巳。设八百者乃、八百大甸二军民宣慰使司，以土酋刀招你为八百者乃宣慰使，其弟刀招散为八百大甸宣慰使。遣员外郎左祥往赐诰印、冠带、裘衣。并遣使赐麓川平缅、缅甸、老挝诸宣慰使司及孟定、波勒、威远等府州亦如之。
 (明官修:《明实录·太宗永乐实录》，卷二九，页6)

วันจื่ออี่ เดือน 5 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 29 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 6 กรกฎาคม ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ตั้งป่าไปเจ้อไห่และป่าไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปเจ้อไห่และเขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปต้าเตี้ยน) ให้ข้าหลวงห้องที่เตาเจาหนี่เป็นป่าไปเจ้อไห่เซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปเจ้อไห่) เตาเจาซันผู้เป็นน้องชายเป็นป่าไปต้าเตี้ยนเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปต้าเตี้ยน) ส่งจิวเสียงผู้เป็นหยวนไว่วหลังเชิญของพระราชทานอันได้แก่ตรา หนังสือแต่งตั้ง หมวก สายคาดเอวและชุดพิธีไปให้ ทั้งส่งทูตพระราชทานของแก่เซวียนเวียนซือซือ (เขตปกครอง) ต่างๆ ได้แก่ ลู่ซวนผิงเหมี่ยน เหมี่ยนเตี้ยน (พม่า) เหล่าวีว(ลาว) ส่วนเมืองต่างๆ เช่น มิ่งตั้ง ปัวเลอ เว่ยหย่วนก็เช่นเดียวกัน
 (ราชสำนักหมิง. หมิงซือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 29. หน้า 6)

อธิบาย

เว่ยหย่วน (威远) หมายถึงเว่ยหย่วนโจว เป็นเขตการปกครองระดับโจวในยูนนาน พื้นที่คืออำเภอปกครองตนเองเผ่าไตเผ่าอี่แห่งจิ่งกู๋ (景谷傣族彝族自治县) มณฑลยูนนานในปัจจุบัน อยู่ทางเหนือของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ดุแผนที่ประกอบ

ตารางที่ 2.10

永乐二年六月，甲戌。八百土酋刀招散等各遣人来朝，贡马及方物。赐钞币有差。
 (明官修:《明实录·太宗永乐实录》，卷二九，页7)

วันจยาซิว เดือน 6 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 5 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 กรกฎาคม ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ข้าหลวงห้องที่ป่าไป (แปดร้อย) เตาเจาซันและอื่นๆ ส่งคนมายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นม้าและของพื้นเมือง พระราชทานเงินตราให้ต่างๆ กัน
 (ราชสำนักหมิง. หมิงซือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 29. หน้า 7)

ตารางที่ 2.11

永乐二年六月，乙酉。赐朝鲜、安南诸国使者及云南八百等处土官宴请。
 (明官修:《明实录·太宗永乐实录》，卷二九，页8)

วันอี่โฮยว เดือน 6 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 16 ค่ำ ปฏิทินเกษตรจีน - 22 กรกฎาคม ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) พระราชทานเลี้ยงทูตจากแคว้นต่างๆ เช่น ฉเวียน (เกาหลี) อานหนาน (เวียดนาม) และข้าหลวงห้องที่จากป่าไป (แปดร้อย) แห่งยูนนานและอื่นๆ
 (ราชสำนักหมิง. หมิงซือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 29. หน้า 8)

ตารางที่ 2.12

永乐二年八月，己丑。先是，遣内官杨瑄等赍敕抚谕孟定、……八百、……等处土官。至是，瑄等道经八百大甸，为土官刀招散所阻，弗克进。
 (明官修:《明实录·太宗永乐实录》，卷三十，页9)

วันจื่อฉิว เดือน 8 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 18 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 28 มีนาคม ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ก่อนหน้านั้นได้ส่งขุนนางฝ่ายในหยิงเซวียนและคนอื่นๆ เชิญพระราชโองการไปแจ้งแก่ข้าหลวงท้องถิ่นต่างๆ เช่น เมิ่งตั้ง...ไป (แปดร้อย) ถึงครานี้ (หยิง) เซวียนเดินทางผ่านป่าไปด้าเตียน ถูกข้าหลวงท้องถิ่นที่ตาเจาฉันขัดขวาง มีอาจเดินทางต่อได้ (ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 30. หน้า 9)

ตารางที่ 2.13

永乐二年冬十月，庚午。制信符及金字红牌颁给云南木邦、八百大甸、麓川平缅、缅甸、车里、老挝六宣慰使司。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷三一，页 6)

วันจื่อฉิว เดือน 10 ฤดูหนาว ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 2 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 4 พฤศจิกายน ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ทำซินฟูและป้ายแดงอักษรทองพระราชทานให้เซวียนเว่ยสื่อซือ (เขตปกครอง) ทั้งหกแห่งยูนนาน อันได้แก่ มู่ปัง ปา ไปด้าเตียน ลู่ชวานผิงเหมียน เหมียนเตียน (พม่า) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) เหล่าวู (ลาว)

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 31. หน้า 6)

อธิบาย

ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อความที่ฉบับรวมคัดสรรละไว้ ผู้แปลสอบทานกับหมิงสื่อลู่ เห็นว่าละไปเพียงเล็กน้อย จึงเติมไว้ให้ครบ

ตารางที่ 2.14

永乐二年冬十月，辛未。置云南木邦、……八百大甸六军民宣慰使经历、都事各一员。……上以云南各处土官不识中国文字，遇有奏报不谙礼体，命吏部各置首领官，择能书而练于事者往任之。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷三一，页 7-8)

วันซินเว่ย เดือน 10 ฤดูหนาว ปีที่ 2 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 3 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 5 พฤศจิกายน ค.ศ.1404 / พ.ศ.1947) ตั้งจิงลี่และตูซืออย่างละหนึ่งให้แก่จวินหมินเซวียนเว่ยสื่อ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎร) ทั้ง 6 แห่ง ยูนนานอันได้แก่ มู่ปัง...ไปด้าเตียน...ข้าหลวงท้องถิ่นต่างๆ แห่งยูนนานข้างต้นไม่รู้อักษรจีน เมื่อมีเรื่องต้องกราบทูลไม่ธรรมดา นิยมพิธี จึงให้กระทรวงขุนนางตั้งตำแหน่งหัวหน้า เลือกคนรู้หนังสือและฝึกงานด้านนั้นไปรับตำแหน่ง

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 31. หน้า 7-8)

อธิบาย

1. จิงลี่ (经历) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่เสมียน ดูแลหนังสือเข้าออกในหน่วยงานต่างๆ ในสมัยโบราณ
2. ตูซือ (都事) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ ดูแลรับส่งเอกสาร ตรวจสอบตรา

ตารางที่ 2.15

永乐三年秋七月，壬子。车里宣慰使刀暹答遣头目揽线思奏请举兵攻八百大甸宣慰使刀招散。上赐敕諭曰：“览奏具悉卿之忠义，八百小丑负朝廷恩信，肆为慢侮，阻遏使臣，公义之所不容。朕为天下生民主，体上帝好生之德，一民失所，朕为不宁。彼八百之为不善，不过首

领数人，其下军民皆朕赤子，兵行之际，宁无多伤？且其土官幼弱无知，多因奸邪小人教诱所致。今已遣使谕令改过迁善，且索其恶党孟乃朋等。尔等即先遣人往波勒、木邦、孟艮等处，谕朕之意。若八百大甸仍昏迷不悟，或奸邪之人执迷不即，尔等即合兵征之。但擒其首恶而抚安其众，其无多杀戮，仍择其支属贤者，奏闻立之。若其悔过服罪，即止兵勿进。”又遣使谕八百大甸军民宣慰使刀招散等曰：“朕特颁金字红牌、敕諭，与诸边夷为信，以禁戢边夷生事扰害，用福有众于无穷。其车里、老挝、木邦、孟养诸宣慰使及孟定、威远等府州官，皆敬恭朝命，无所违礼。惟尔年幼无知。惑于小人孟乃朋、孟允公等教诱，起祸生衅。闻使臣至境，拒郤不纳。朕遣颁诏谕古刺等处，尔阻遏之。尔之罪愆不可悉数。廷臣咸请兴师问罪，朕念八百之人岂皆为恶，兵戈所至，必及无辜，故有所不忍。兹特遣司宾田茂、推官林祜赉敕回车里差去人往谕。尔能改过自新，即将奸邪之人禽送至京，庶几境土可保，人民获安。其或昏迷不悛，发兵讨罪，肇戮不贷。”遂敕西平侯沐晟，谕以车里请征八百之故，且言已遣使谕八百，令改过自新，宜严兵以待，彼果悔罪输诚，即止兵勿进。其以马军六百，步军一千四百，随内官杨安、郁斌。又虑老挝乘车里空虚，或发兵掩袭其后，或与八百为援，可选的当头目率兵一万五千往备。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷三六，页 6-7)

วันเหรินจื่อ เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วงปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 19 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกษตรจีน - 13 สิงหาคม ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) เตาเจี้ยนค้ำข้าหลวงกำกับเขตปกครองเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ส่งหลานเขียนชื่อขุนนางระดับหัวหน้ามาขอยกพลไปตีเตาเจี้ยนเซวียนเว่ยสี่อู (ข้าหลวงกำกับ) ไปไปต้าเตียน ทรงมีพระราชโองการว่า “อำนาจก็ได้รับรู้ถึงความจริงก็เกิดและครครลงธรรมของเจ้า ตัวตกลงไปไป (แปดร้อย) ทยศต่อพระคุณและความไว้วางใจของราชสำนัก บังอาจลบหลู่ตามอำเภอใจขัดขวางราชทูต ไม่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม เราเป็นประมุขแห่งราชทูตทั้งแผ่นดิน ตระหนักว่าทำเบี่ยงเบนเมตตากรุณาต่อราชทูตไว้ที่อยู่มั่วเพียงหนึ่ง เราก็มีอาจเป็นสุข ผู้กระทำความผิดไปไป (แปดร้อย) นั้นเป็นเพียงหัวหน้าไม่กี่คน ทหารและราษฎรเบื้องล่างล้วนเป็นพสกนิกรของเรา ระหว่างรบทัพจับศึก ย่อมมีคนบาดเจ็บล้มตาย อีกทั้งข้าหลวงท้องที่อายุยาวไม่รู้จักความ น่าจะเป็นเพราะถูกคนต่ำช้าโหดชั่วเลี่ยมสอนชักจูง บัดนี้ได้ส่งทูตนำราชโองการไปแจ้งให้แก่ข้าขอคิดปรับปรุงตนใหม่ และให้เอาตัวเมิ่งโหนผิงและพวกอันเป็นพลพรรคชั่วร้ายนั้นมา พวกเจ้าทั้งหลายจงส่งคนไปปู้วเล่อ มู่ปิง เมิ่งเกิ้นและที่อื่นๆ ก่อน แจ้งให้รู้ความประสงค์ของเรา หากไปไปต้าเตียนยังไม่เชื่อและไม่รู้จักแก้ไข หรือคนโหดชั่วยังดื้อรั้นไม่ยุติ พวกเจ้าจงรวมพลไปปราบปราม แต่จงจับตัวคนโหดที่เป็นหัวหน้าแล้วพึงปล่อยขวัญคนทั้งหลาย อย่าได้ฆ่าสิ่งหาคณมาก แลจงเลือกผู้ที่ประเสริฐในญาติวงศ์นั้น ทูลขอแต่งตั้งมา หากสำนึกผิดยอมรับโทษ ก็จงหยุดพลอย่าได้เคลื่อนทัพ จากนั้นก็ส่งทูตไปแจ้งแก่ไปไปต้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่อู (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรไปไปต้าเตียน) เตาเจี้ยนและพวกว่า “เราพระราชทานป้ายแดงอักษรทอง มีหนังสือเป็นของสำคัญมาแจ้งเมืองเซวียนแดนทั้งปวง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่เซวียนแดนก่อเรื่องรบกวน สร้างความผาสุกแก่พวกเจ้าทั้งหลายมีหมดมิสิ้นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) เหลลาววู (ลาว) มู่ปิง เมิ่งหย่ง ตลอดจนเจ้าเมืองเมิ่งตั้ง เว่ยหยวนล้วนแล้วแต่รับคำสั่ง ไม่กล้าฝืนธรรมเนียม มีเพียงเจ้าเยาว์วี่ไม่รู้จักความ ถูกคนต่ำช้าเช่นเมิ่งโหนผิง เมิ่งอวิงกงเลี่ยมสอนชักจูง ก่อเรื่องทำให้เกิดความวุ่นวาย ราชทูตมาถึงแดน กลับปฏิเสธไม่รับ เราส่งทูตเชิญพระราชโองการไปแจ้งแก่ผู้ถือและดินแดนอื่น เจ้ากลับขัดขวาง โทษของเจ้าเหลือคณนา ขุนนางในราชสำนักต่างขอให้ยกทัพมาปราบปรามเอาโทษ เราค้ำนิงว่าชาวไปไป (แปดร้อย) มีใจคนทำชั่วทั้งหมด สงครามถึงที่ใด ย่อมทำร้ายผู้ไร้ความคิด มีอาจหักใจกระทำดั่งนั้นได้ จึงส่งเถียนมาผู้เป็นเชื้อป็นและหลินเงินผู้เป็นพวยคนนำหนังสือมาแจ้งความให้ทราบ แน่นใจมีใจแก่ไขความคิดปรับตัวใหม่ จงจับตัวคนโหดชั่วซึ่งมาแจ้งเมืองหลวง อาจรักษาดินแดนไว้ได้ หากยังมัวเมาโง่งเงาไม่รู้สำนึก จักส่งทัพมาปราบปรามเอาโทษ ลูกเมียไม่ละเว้น” พร้อมกันนั้นได้บัญชาไปยังมู่เซ็งผู้เป็นซีมิงโหว แจ้งเรื่องเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ขอไปปราบไปไป (แปดร้อย) ทั้งกล่าวว่าได้ส่งทูตไปแจ้งแก่ไปไปแล้วให้ปรับปรุงตนใหม่ ให้ตระเตรียมกองทัพพร้อมรบรอไว้ หากมีใจสำนึกผิดจริงก็ให้หยุดทัพไว้อย่าได้เคลื่อนพล ให้พลม้าทหารร้อยนาย พลเดินเท้าหนึ่งพันสี่ร้อยนายคุมครองขุนนางฝ่ายในทางอานและอวี๋ป็นเดินทางไป ทั้งเกรงว่าลาวจะฉวยโอกาสที่เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ว่างเปล่า อาจส่งทหารมาโจมตีที่กันหัน หรือส่งกำลังมาช่วยไปไป (สมมุติแปดร้อย) สามารถส่งขุนนางระดับหัวหน้านำทหารหนึ่งหมื่นห้าพันนายไปเตรียมการป้องกัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลต่อจ้ง. บรรพ 36. หน้า 6-7)

อภิธาน

1. กู่ล่า (古剌) หมายถึงด้ากู่ล่าจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (大古剌军民宣慰使司) หรือเขตปกครองทหารและราษฎรด้ากู่ล่า ตั้งขึ้นในปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1046 / พ.ศ.1949) ขึ้นกับมณฑลยูนนาน เป็นอาณาจักรของชาวมอญ นับแต่รัชศกเซวียนเต๋อก็มีได้มาถวายบรรณาการอีก ถูกพม่าทำลายใน ค.ศ.1551 / พ.ศ.2094 ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ
2. ข้อความที่ขีดเส้นใต้ไม่ปรากฏในฉบับคัดสรร ผู้แปลสอบทานแล้วมีข้อความนี้จึงเติมไว้ให้สมบูรณ์ ข้อความนี้ตรงกับในพงศาวดารราชวงศ์หมิงซึ่งนำไปจากหมิงสี่ลู่อีกทีหนึ่ง

ตารางที่ 2.16

永乐三年冬十月，壬午。八百土官刀招你等遣头目乃三哈柯等奉金缕表文，贡金结丝帽及方物。赐钞、文绮有差。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷三八，页6)

วันหรือวัน เดือน 10 ถูหนานปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 20 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 พฤศจิกายน ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) ข้าหลวงท้องถิ่นไป (แปลร้อย) เตาเจาหนีและคนอื่นส่งไห่หนานฮานเคอซุนนางระดับหัวหน้าและพวกเชิญแผ่นทองจารึก มาลาที่ถักจากเส้นทองและของพื้นเมืองมาถวายบรรณาการ พระราชทานเงินตราและผ้าอันมีลวดลายให้ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 38. หน้า 6)

ตารางที่ 2.17

永乐三年十二月，戊辰。镇守云南西平侯沐晟奏：“奉命率师及车里诸宣慰兵至八百境内，破其猛利石崖及者答二寨，又至整线寨。木邦兵破其江下等十余寨。八百恐惧，遣人诣军门伏罪。臣等恪遵敕旨，驻兵不进。其车里等宣慰拟各班师，并以八百所陈词奏闻。”遂遣敕諭车里、木邦宣慰使刀暹答、……等曰：“曩者八百不恭朝命，尔等请举兵诛。嘉尔忠诚，已从所请。今得西平侯奏言，八百伏罪纳款。夫自有罪能悔，宜赦宥之。敕至，尔等悉止兵勿进。”又敕西平侯沐晟等班师。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷三九，页5)

วันอุ๋น เดือน 12 ปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 6 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 27 ธันวาคม ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948) มู่เจิ้งผู้เป็นซีฉิงไห่หวักชากุยนานกราบทูลว่า “กองทัพที่รับพระราชโองการกับกองทัพของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และเซวียนเว่ยอื่นไปถึงเขตแดนป่าไปแล้ว ได้ตีหมิงสี่ลู่ฮยาและเจ๋อคำสองใจ (หมู่บ้าน) และไปถึงเจิ้งเซียน ท้าปู้ปิ่งทำลายเจียงช่าและอื่นๆ ได้ลี้ภัยไป (หมู่บ้าน) ไปไป (แปลร้อย) หวาดกลัว ส่งคนมาถึงค่ายทหารและขอรับผิด เกลี้ยกระหน่อมยอมรับพระราชโองการตั้งทัพไม่เคลื่อนพล อันเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เขตปกครองเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และอื่นๆ ต่างเตรียมเคลื่อนพลกลับพร้อมนำคำกราบบังคมทูลของป่าไป (แปลร้อย) ขึ้นถวาย” จึงมีพระราชโองการไปยังเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เขตปกครองเซอหลี่ (สิบสองปันนา) มู่ปิ่ง...เช่นเตาเสียนเตอ...และอื่นๆ ความว่า “ก่อนหน้านั้นป่าไปไม่เคารพคำสั่งราชสำนัก เจ้าทั้งหลายขอยกทัพไปปราบปราม แสดงความจงรักภักดีของพวกเจ้า ได้อนุญาตให้ตามทีขอ บัดนี้ซีฉิงไห่หวักช่าว่าป่าไปโดยยอมรับผิดแล้วสมิทักดีอันผู้มีโทษผิดและยอมแก้ไข พึงอภัยไว้ เมื่อหนังสือนี้มาถึง จงหยุดทัพอย่าได้โจมตีต่อ” จากนั้นก็มีพระราชโองการให้มู่เจิ้งผู้เป็นซีฉิงไห่หวักและคนอื่นฯ ถอยทัพกลับ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง. บรรพ 39. หน้า 5)

ตารางที่ 2.18

永乐四年二月，癸未。敕諭八百大甸军民官宣慰使司宣慰使刀撻散曰：“前以尔不恭朝命，阻遏使臣。悖慢无礼，遣使发兵索尔左右为恶之人。且慢使者：尔能服罪，即止兵勿进。兵初入境，尔遣人悔过请罪，使者遵命回军云南。朕念尔年幼，且念八百军民皆朕赤子，已悉宥不问。继今宜改心易虑，上顺天道，毋怀谗诈，以蹈前愆，庶几保土安民，亦享太平之福。”

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四十，页 13)

วันก่วย เดือนยี่ ปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 22 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 12 มีนาคม ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) มีพระราชโองการตักเตือนเตาเจาซันว่า “ก่อนหน้านั้นเจ้าไม่เคารพคำสั่งราชสำนัก ชัดขวางราชทูต อาดตีมีรัฐธรรมนูญ ส่งทูตส่งทหารเอาตัวคนโหดชั่วข้างกายเจ้า เรื่องการดูหมิ่นราชทูต เจ้ายอมรับผิด จักระงับพลไม่เคลื่อนทัพ กองทัพเพิ่งเข้าเขตแดน เจ้าส่งคนมาแสดงความสำนึกผิดขอรับโทษ ทูตรับคำสั่งถอยทัพกลับยูนนาน เราเห็นเจ้าเยาว์วัย ทั้งค่านึงว่าทหารและราษฎรพาไป (แปดร้อย) ล้วนแล้วแต่เป็นพลกนิกรของเรา จึงให้อภัยไม่ติดตามทวงถามความผิด แต่นี้ไปจงกลับตนเสียใหม่ เบื้องบนคล้อยตามธรรมวิธีแห่งฟ้า อย่าได้เล่นเล่นที่พหุบาย กระทำผิดซ้ำรอยเดิม อาจพอรักษาดินแดนทำให้ราษฎรร่มเย็น ทั้งได้เสพล้นดีสุข”

(ราชสำนักหมิง, **หมิงสี่อู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง**, บรรพ 40, หน้า 13)

ตารางที่ 2.19

永乐四年夏四月，戊寅。刀邈答复遣子刀词典请受学国子监。初，朝廷出师征八百，元江军民府遣人助给馈运，抵车里之境，悉为其守者阻遏。时刀邈答从征八百，不预阻遏事。然惧为元江所构，故遣典假受学之名为质，冀朝廷不疑之。上识其意。……遂赐典衣服、钞币，命礼部俾随其贡使同归。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四二，页 3-4)

วันอู้อัน เดือน 4 ฤดูร้อน ปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 18 ค่ำ เดือน 4 ปฏิทินเกษตรจีน - 6 พฤษภาคม ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) เตาสียนต้าส่งบุตรเตาสียนมาขอเรียนในกั๋วจื่อเจี้ยน (ราชวิทยาลัย) อีก เดิมทีเดียวนั้น ราชสำนักส่งทัพไปปราบปาไป (แปดร้อย) หยวนเจียงจวินหมินฝู่ (เมืองปกครองทหารและราษฎรหยวนเจียง) ส่งคนมาช่วยลำเลียงข้าวของมาถึงเขตเซอหลี่ (สิบสองปันนา) กลับถูกผู้รักษาชายแดนสกัดไว้ เวลานั้นเตาสียนต้าไปรบปาไป (แปดร้อย) มิได้ก้าวก้าวเรื่องการสกัดขวาง จากนั้นกลัวหยวนเจียงผูกใจเจ็บ จึงส่ง (เตา) เตียนมาเป็นตัวประกันโดยทำให้อ้างว่ามาขอเรียน หวังมิให้ราชสำนักระแวงสงสัย เบื้องบนทราบในเจตนา...จึงพระราชทานเสื้อผ้า เงินตราให้ (เตา) เตียน สั่งให้กระทรวงพิธีการให้กลับไปพร้อมทูตที่มาถวายบรรณาการ

(ราชสำนักหมิง, **หมิงสี่อู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง**, บรรพ 42, หน้า 3-4)

อธิบาย

1. กั๋วจื่อเจี้ยน (国子監) ราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงสุดของทางราชการ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์สุยเป็นต้นมาแต่ละราชวงศ์จะมีการตั้งราชวิทยาลัยขึ้นในเมืองหลวง
2. หยวนเจียงจวินหมินฝู่ (元江军民府) เมืองปกครองทหารและราษฎรหยวนเจียง อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ที่ตั้งอยู่อำเภอปกครองตนเองชนชาติฮาหนิงชนชาติอี๋ชนชาติไตหยวนเจียง (元江哈尼族彝族傣族自治县) ในปัจจุบัน ดูแผนที่ประกอบ

ตารางที่ 2.20

永乐四年夏四月，己卯。升云南镇沅州为镇沅府。命土官知州刀平为知府。置经历、知事各一员。时刀平从征八百有功故也。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四二，页 3-4)

วันจื๋อเหมา เดือน 4 ฤดูร้อนปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 18 ค่ำ เดือน 4 ปฏิทินเกษตรจีน - 7 พฤษภาคม ค.ศ.1406 / พ.ศ. 1949) ยกเงินหยวนโจวซึ่งสังกัดยูนนานขึ้นเป็นเงินหยวนฝู (เมืองเงินหยวน) ให้ข้าหลวงท้องถิ่นเตาฉินเจ้าเมืองระดับโจวขึ้นเป็นเจ้าของเมืองระดับฝู ตั้งจิงลี่และจือซืออย่างละหนึ่งตำแหน่ง ด้วยเวลานั้นเตาฉินมีความชอบด้วยการตามไปปราบปรามไป (แปดร้อย)

(ราชสำนักหมิง, หมิงซือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง, บรรพ 42, หน้า 4)

อธิบาย

เมืองระดับโจว (州) และเมืองระดับฝู (府) โจวและฝูอาจพอแปลเป็น “เมือง” ได้ทั้งคู่ แต่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์หมิง เขตการปกครองระดับ 1 คือมณฑล ได้มณฑลมีฝูเป็นเขตการปกครองระดับ 2 ได้ฝูเป็นเซียน (อำเภอ) ฉะนั้นฝูคือจังหวัดหรือเมืองขุนนางสูงสุดของฝูเป็นขุนนางระดับ 4 ชั้นเอก แต่โจวนั้นมีสองระดับ แบบที่ 1 คือโจวที่ขึ้นตรงต่อมณฑล แบบที่ 2 คือโจวที่ขึ้นตรงต่อฝู แต่ผู้ปกครองโจวทั้งสองแบบนี้เป็นขุนนางระดับเดียวกันคือระดับ 5 ชั้นโท โจวทั้งสองแบบมีหน่วยงานได้สังกัดเป็นเซียน (อำเภอ) ขุนนางสูงสุดของเซียนคือนายอำเภอ เป็นขุนนางระดับ 7 ชั้นเอก

ตารางที่ 2.21

永乐四年五月，丙午。上以云南车里诸宣慰使司……每岁朝贡道路险远，令自今三年一贡，著为令。……以刀邈迟从征八百有劳，遣使赉敕褒谕，别赐白金百五十两，锦二段，纁丝八表里。赐其头目揽线思以下纁丝表里有差。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四三，页 4)

วันจื๋ออู๋ เดือน 5 ปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 17 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 3 มิถุนายน ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) เนื่องบรรพทงเห็นว่าเซวียนเว่ยซือซือ (เขตปกครอง) ทั้งหลายแห่งยูนนานเช่นเซอหลี่ (สิบสองปันนา)...มาถวายบรรณาการทุกปีหนทางไกลมีอันตรายมาก จึงสั่งให้นับแต่นั้นมาถวายบรรณาการสามปีครั้ง ให้เขียนเป็นคำสั่งไว้...ด้วยเดาเสียนตามีความชอบในการตามไปปราบปรามไป (แปดร้อย) จึงส่งทูตเชิญพระราชโองการประกาศยกย่อง พระราชทานเงินร้อยห้าสิบตำลึง ผ้าเงินสองผืน ผ้าปานรามี่แปดสำรับ พระราชทานผ้าปานรามี่เป็นสำรับแก่หลานเซียนซือขุนนางระดับหัวหน้าลงมาเป็นจำนวนต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง, หมิงซือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไท่จง, บรรพ 43, หน้า 4)

อธิบาย

ผ้าปานรามี่ (纁丝) เป็นผ้าที่ทอจากใยปานรามี่ (苧麻) มีความเหนียวมาก โดยปกติ ผู้แปลเลือกแปลประเภทผ้าต่างๆ แยกกันเป็นคำๆ ซึ่งถ้าทำเช่นนั้นต้องแปลว่าผ้าปานรามี่และผ้าไหม แต่ในที่นี้มีคำระบุจำนวนว่าแปดสำรับต่อท้ายคำว่า จู้อือ (纁丝) ผู้แปลจึงเลือกแปลเป็นคำผสมว่าผ้าปานรามี่

ตารางที่ 2.22

永乐四年八月，甲辰。八百大甸军民宣慰使司刀招散遣头目板赛苏等贡方物，谢罪。上以其不诚，却之。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四五，页 4)

วันจย่าฉิน เดือน 8 ปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 18 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 29 กันยายน ค.ศ.1406 / พ.ศ. 1949) เตาเจาซันแห่งป่าไผ่เตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไผ่เตี้ยน) ส่งปานโซ่ชุนนานงระดับหัวหน้าและพวกมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองและขอขมาโทษ เบื้องบนเห็นว่ยังไม่จริงใจจึงปฏิเสธไม่รับ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 45. หน้า 4)

ตารางที่ 2.23

永乐五年夏四月，庚戌。云南八百大甸军民宣慰使刀招散遣头目招板秃鲁油等贡方物及金银器，谢罪。盖以前却其贡献，至是复来谢，命礼部受之。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷四九，页 6)

วันเก็งซิว เดือน 4 ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 26 ค่ำ เดือน 4 ปฏิทินเกษตรจีน - 2 มิถุนายน ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950) ปาไปต้เตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรป่าไผ่เตี้ยน) เตาเจาซันส่งจาปานทูลูโหยวชุนนานงระดับหัวหน้าและพวกมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองและเครื่องเงินทองและขอขมาโทษ ก่อนหน้านั้นปฏิเสธไม่รับบรรณาการ ถึงครานี้ มาขอขมาซ้ำ มีพระราชบัญชาให้กระทรวงพิธีการรับไว้

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 49. หน้า 6)

ตารางที่ 2.24

永乐五年秋七月，壬申。云南镇沅府土官知府刀平遣子腾来朝，贡马。初，镇沅为州，平为知府。永乐四年，平从征八百有劳，遂升州为府，平为知府。至是，遣子谢恩云。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷五一，页 8)

วันเหรินฉิน เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 21 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกษตรจีน - 23 สิงหาคม ค.ศ. 1407 / พ.ศ.1950) ข้าหลวงท้องถิ่นเจ้าเมืองเงินหยวนผู้แห่งยูนนานเตาผิงส่ง (เตา) เล็งบุตรตนมายังราชสำนักแลถวายบรรณาการเป็นมา เดิมเงินหยวนเป็นเมืองระดับโจว (เตา) มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองระดับโจว ปีที่ 4 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1406 / พ.ศ. 1949) (เตา) ผิงตามไปปราบป่าไป (แปดร้อย) มีความชอบ จึงเลื่อนเมืองระดับโจวเป็นระดับผู้ (เตา) ผิงเป็นเจ้าเมืองระดับผู้ ถึงครานี้ จึงได้ส่งบุตรมาแสดงความซาบซึ้งในพระกรุณา

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 51. หน้า 8)

อธิบาย

เดิมเงินหยวนเป็นเมืองระดับโจว (เตา) มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองระดับจื่อโจว (初，镇沅为州，平为知州) ฉบับรวมคัตสรรพิมพ์ผิดว่า มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองระดับจื่อผู้ ผู้แปลสอบทานกับหมิงสี่ลู่แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง

ตารางที่ 2.25

永乐五年九月辛亥朔。八百大甸宣慰使刀招散、……各遣头目来朝，贡金银器、方物。赐其头目钞币有差。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷五二，页 1)

1 คำวันจีนโฮ่ เดือน 9 ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 1 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 1 ตุลาคม ค.ศ.1407 / พ.ศ.1950) ไปไปต้าเตี้ยนเซวียนเว่ยสี่อ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปต้าเตี้ยน) เต่าเจาซัน...ต่างส่งขุนนางระดับหัวหน้ามายังราชสำนัก เพื่อถวายเครื่องเงินทองและของพื้นเมือง พระราชทานเงินตราแก่ขุนนางระดับหัวหน้าต่างๆ กัน
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 52. หน้า 1)

อธิบาย

1 คำ (朔) แปลตามต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งมีการระบุคำว่า “ซัว” อันแปลว่า 1 คำไว้ ด้วย ทั้งนี้ระบบปฏิทินเกษตรของจีนไม่แยกขึ้นแรม ซัวคือวันเดือนดับ จีนนับเป็น 1 คำ ส่วนมากตรงกับแรม 15 ค่ำของไทย

ตารางที่ 2.26

永乐六年十一月，辛酉。八百大甸宣慰是（使）刀招散等遣头目板高等奉金缕表文，贡象及金银器等物。赐文绮、裘衣及锦绮、纱罗、彩绢。
(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷六十，页 4)
วันซินโฮ่ยว เดือน 11 ปีที่ 6 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 17 ค่ำ เดือน 11 ปฏิทินเกษตรจีน - 4 ธันวาคม ค.ศ.1408 / พ.ศ.1951) ไปไปต้าเตี้ยนเซวียนเว่ยสี่อ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปต้าเตี้ยน) เต่าเจาซันและคนอื่นๆ ส่งป่านเกาขุนนางระดับหัวหน้า และพวกมาถวายแผ่นทองจารึก ช้างและเครื่องเงินทองของอื่นๆ พระราชทานผ้ามีลวดลาย ชุดพิธี ตลอดจนผ้าจีน ผ้าฉี ผ้าซา ผ้าหลัว ผ้าเจวียนสี่
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 60. หน้า 4)

อธิบาย

เจวียน เป็นผ้าเนื้อบางแต่ทนทาน ทอลายตรง เส้นพุ่งยืนขัดกันแบบมาตรฐาน นิยมใช้แทนกระดาดในการวาดภาพ

ตารางที่ 2.27

永乐七年二月，壬辰。敕交趾总兵官英国公张辅等：“自黔国公沐晟出师失律，致贼猖獗。今闻贼党邓悉已死，而八百、老挝犹供馈之。其所供者，今为何人？又闻贼张虚言有象五万，而谓我将帅皆易之者。此盖为将者之谋，启蛮夷轻视之心，尔等宜深以为戒，必同心协力，早灭此贼，以靖一方。”
(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷六一，页 14)
วันเหรินเฉิน เดือนยี่ ปีที่ 7 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 19 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 5 มีนาคม ค.ศ.1409 / พ.ศ.1952) มีราชโองการไปยังผู้บังคับการทหารเจียวจื่อ (เวียดนาม) จึงผู้ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นอังกักวงและพวกว่า “นับแต่มุเจิงผู้เป็นเสียนกั้วง ออกศึกเสีย ก็ทำให้ใจเรอใจเจ็บใจ บัดนี้ได้ยินว่าตั้งซันเป็นสมุนโจรตายแล้ว แต่ไปไป (แปดร้อย) เหล่าวู (ลาว) ยังคงส่งของให้ ผู้ที่รับของนั้น วันนี้เป็นผู้ใด? ทั้งได้ยินว่าโจรอวดอ้างใหญ่โตว่ามีช้างถึงห้าหมื่น ทั้งว่าแม่ทัพขุนพลฝ่ายเราจัดการได้ง่าย แน่แน่นอนว่าเป็นอุบายของผู้เป็นแม่ทัพ ชักน้ำให้พวกหมานฮืดูแคลน เจ้าทั้งหลายจงยึดถือเป็นอุทาหรณ์ ต้องร่วมแรงร่วมใจ กำจัดโจรนี้โดยไว ยิ่งดินแดนแถบนั้นให้สงบสุข”
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 61. หน้า 14)

อธิบาย

จิ้งฝู (张辅) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1375 – ค.ศ.1449 / พ.ศ.1918 – พ.ศ.1992 เป็นบุตรของจิ้งอวี่ขุนพลสมัยจักรพรรดิหมิงเฉิงจู๋ สืบบรรดาศักดิ์เป็นอังกักวงงต่อจากบิดา ปีที่ 6 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1408 / พ.ศ.1951) ตระกูลเงินก่อนกบฏต่อต้านราชวงศ์หมิง จักรพรรดิหมิงเฉิงจู๋ให้มู่เซ็งไปปราบ แต่กองทัพหมิงพ่ายแพ้ ปีต่อมาจึงให้จิ้งฝูยกทัพไปปราบกบฏได้สำเร็จ

ตารางที่ 2.28

永乐七年八月，甲子。八百大甸宣慰使刀招散、……各遣头目贡象、马、金银器。命礼部赐刀招散等钞、帛，并赐所遣头目钞有差。
(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷六五，页 13)
วันจย่าจื่อ เดือน 8 ปีที่ 7 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 25 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน – 3 ตุลาคม ค.ศ.1409 / พ.ศ.1952) ไปไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปต้าเตี้ยน) เตาจ่าเซิน...ส่งขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากลาวยช้าง ม้าและเครื่องเงินทอง รับสั่งให้กระทรวงพิธีการพระราชทานเงินตราและผ้าให้เตาจ่าเซินและคนอื่นๆ ทั้งพระราชทานเงินตราให้ขุนนางระดับหัวหน้านั้นต่างๆ กัน
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 65. หน้า 13)

ตารางที่ 2.29

永乐九年九月，甲子。遣使赉救往八百大甸，赐宣慰使刀招散彩币二十表里。
(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷七八，页 6)
วันจย่าจื่อ เดือน 9 ปีที่ 9 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 6 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน – 23 กันยายน ค.ศ.1411 / พ.ศ.1954) ส่งทูตเชิญราชโองการไปยังป่าไปต้าเตี้ยน พระราชทานโล่ปี (ผ้า) ยี่สิบสำรับให้เซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) เตาจ่าเซิน
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 78. หน้า 6)

ตารางที่ 2.30

永乐十一年十一月，庚子。八百大甸宣慰使刀招散遣头目孟都鲁由等进象、马等物。赐之钞币。
(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷九十，页 5)
วันเจิ้งจื่อ เดือน 11 ปีที่ 11 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 24 ค่ำ เดือน 11 ปฏิทินเกษตรจีน – 17 ธันวาคม ค.ศ.1413 / พ.ศ.1956) ป่าไปต้าเตี้ยนเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปต้าเตี้ยน) เตาจ่าเซินส่งมิ่งตูลู่โหยวขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากลาวยบรรณาการเป็นช้าง ม้าและของอื่น พระราชทานเงินตราให้
(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 90. หน้า 5)

ตารางที่ 2.31

永乐十二年二月，戊午。麓川平缅宣慰使思任发，八百大甸宣慰使刀招散各遣人贡方物。赐

綺、帛有差。

(明官修:《明实录·太宗永乐实录》,卷九一,页5)

วันอุ๋อ เดือนยี่ ปีที่ 12 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 14 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 5 มีนาคม ค.ศ.1414 / พ.ศ.1957) ลู่ชวน ผิงเหมียนเซวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองลู่ชวนและผิงเหมียน) ซื่อเร็นฟา ไปต้าเตียนเซวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองไปต้าเตียน) ต่างส่งคนมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง พระราชทานผ้าอันและผ้าให้ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง, หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง, บรรพ 91, หน้า 5)

อธิบาย

ซื่อเร็นฟา (思任发) ปีเกิดไม่ทราบชัด ถึงแก่กรรมในปี ค.ศ.1446 / พ.ศ.1989 เป็นประมุขของอาณาจักรกัวจั้นปี้ (果碧) หรือเหมิงเหมมา (劬卯) ระหว่างปี ค.ศ.1413 - ค.ศ.1446 / พ.ศ.1956 - พ.ศ.1989 ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพ 314 ว่าด้วยประวัติลู่ชวนเขียนถึงเรื่องราวของซื่อเร็นฟาว่า เป็นบุตรคนรองของซื่อหลุนฟา (思伦发) เป็นน้องชายของซื่อสิงฟา (思行发) ซื่อสิงฟาสะละตำแหน่ง ซื่อเร็นฟาเป็นประมุขเหมิงเหมมา (เมืองมาวหรือเมืองเมา) ต่อและได้รับการแต่งตั้งจากราชวงศ์หมิงเป็นข้าหลวงกำกับเขตปกครองลู่ชวนและผิงเหมียน ซื่อเร็นฟาทำสงครามกับอาณาจักรอังวะหลายครั้ง แต่ราชวงศ์หมิงกระทำเพียงส่งทูตมาห้ามปราม ต่อมาซื่อเร็นฟายึดพื้นที่หนานเตียน ซึ่งเป็นอาณาจักรของพวกเขาไปอยู่ที่ราชวงศ์หมิงตั้งให้เป็นเขตการปกครองระดับโจว และแผ่ขยายอิทธิพลรุกรานเมืองอื่น ราชวงศ์หมิงจึงส่งกำลังมาปราบปราม ซื่อเร็นฟาหนีไปอังวะและถูกจับได้ อังวะต้องการแลกตัวซื่อเร็นฟากับดินแดน แต่ราชวงศ์หมิงไม่ตกลง ต่อมาทางอังวะส่งตัวซื่อเร็นฟา พร้อมด้วยภรรยาและบุตรให้ราชวงศ์หมิง ซื่อเร็นฟาอดอาหารตายระหว่างทาง ผู้คุมตัวส่งจึงตัดศีรษะซื่อเร็นฟากลับมาถวายยังเมืองหลวง (张廷玉, 1974, 8114-8119)

ตารางที่ 2.32

永乐十三年十一月, 己亥。八百大甸宣慰使刀招散遣头目板羨等贡方物。赐之钞币。

(明官修:《明实录·太宗永乐实录》,卷九九,页1)

วันจีเฮ่ เดือน 11 ปีที่ 13 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 6 ค่ำ เดือน 11 ปฏิทินเกษตรจีน - 6 ธันวาคม ค.ศ.1415 / พ.ศ.1958) ไปต้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรไปต้าเตียน) เตจางซันส่งไปเขียนขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง พระราชทานเงินตราให้

(ราชสำนักหมิง, หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหย่งเล่อรัชกาลไทจง, บรรพ 99, หน้า 1)

ตารางที่ 2.33

永乐十三年十二月, 丁亥。八百大甸等宣慰使、……各遣人贡象、马、金银器。……俱赐钞币。

(明官修:《明实录·太宗永乐实录》,卷九九,页6)

วันดิงไฮ เดือน 12 ปีที่ 13 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (วัน 24 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 23 มกราคม ค.ศ.1416 / พ.ศ.

1959) เซวียนเว่ยสี่อ (ข้าหลวงกำกับ) เขตปกครองปาไปต้าเตียนและอื่นๆ ...ต่างส่งคนมาถวายบรรณาการเป็นช้าง ม้า เครื่องเงิน ทอง...พระราชทานเงินตราให้ทั้งสิ้น

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่อถู ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหยงเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 99. หน้า 6)

อธิบาย

ปีที่ 13 แห่งรัชศกหยงเล่อตรงกับปี ค.ศ.1415 / พ.ศ.1958 แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 12 ปฏิทินเกษตรของจีน ซึ่งขึ้นศกใหม่แล้วในปฏิทินสุริยคติ เมื่อเทียบตามสุริยคติ จึงเป็นปี ค.ศ.1416 / พ.ศ.1959

ตารางที่ 2.34

永乐二十二年三月，庚寅。八百大甸宣慰使刀招散、……各遣头目贡马、象、金银器。赐其使钞币有差。

(明官修：《明实录·太宗永乐实录》，卷一二八，页 8)

วันเก็งอิ่น เดือน 3 ปีที่ 22 แห่งรัชศกหยงเล่อ (วัน 14 ค่ำ เดือน 3 ปฏิทินเกษตรจีน - 13 เมษายน ค.ศ.1424 / พ.ศ.1967) ปาไปต้าเตียนเซวียนเว่ยสี่อ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองปาไปต้าเตียน) เตาเจาซัน...ต่างส่งขุนนางระดับหัวหน้ามาถวายบรรณาการเป็นม้า ช้าง เครื่องเงินทอง พระราชทานเงินตราให้ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่อถู ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหยงเล่อรัชกาลไทจง. บรรพ 128. หน้า 8)

ตารางที่ 2.35

洪熙元年三月，庚寅。遣中官洪仔生赏赐车里靖安宣慰使刀双孟及八百大甸军民宣慰使刀招散文绮、彩币。

(明官修：《明实录·仁宗洪熙实录》，卷八下，页 2)

วันเก็งอิ่น เดือน 3 ปีแรกแห่งรัชศกหงซี (วัน 20 ค่ำ เดือน 3 ปฏิทินเกษตรจีน - 8 เมษายน ค.ศ.1425 / พ.ศ.1968) ส่งขุนนางในราชสำนักหงซีซึ่งเชิญของพระราชทานไปให้เตาซวงเม็งข้าหลวงกำกับเขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และเตาเจาซันข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตียน ได้แก่ ผ้าสีมีลวดลายและไผ่ขี้ (ผ้า)

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่อถู ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงซีรัชกาลเหวินจง. บรรพ 8 ท่อนปลาย. หน้า 2)

อธิบาย

1. ขุนนางในราชสำนัก ในที่นี้แปลจากคำว่า จงกวน (中官) มีความหมายได้ทั้งขุนนางที่สังกัดสำนักพระราชวัง และชั้นที่ คล้ายคลึงกับคำว่า เนยกวน (内官) ในที่นี้น่าจะ เป็นชั้นที่ แต่ผู้แปลแปลรักษาสำนวนเดิมไว้

2. เขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ (สิบสองปันนา) (车里靖安宣慰使司) เขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน อยู่บริเวณอำเภอเหม็งล่า (เมืองล่า) เมืองปกครองตนเองชนชาติไตแห่งสิบสองปันนา (西双版纳傣族自治州勐腊县) ในปัจจุบัน ตั้งขึ้นในปีที่ 19 แห่งรัชศกหยงเล่อ (ค.ศ.1421 / พ.ศ.1964) ยกเลิกในปีที่ 9 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1434 / พ.ศ.1977) พงศาวดารราชวงศ์หมิงเล่าที่มาที่ไปอย่างละเอียดในหมวดประวัติ

เซอหลี่ เนื่องจากในเอกสารราชวงศ์หมิงมีการกล่าวถึงบุคคลในเซอหลี่ (สิบสองปันนา) สัมพันธ์กับปาไป (แปดร้อย) หลายครั้ง ผู้แปลขอสรุปเหตุการณ์ดังนี้

ปีที่ 11 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1413 / พ.ศ.1956) เตาสีเยนตำข้าหลวงกำกับเขตปกครองทหารและราษฎรเซอหลี่ตาย บุตรชายคนโตเตาเกิงเม็ง (刀更孟) ตั้งตัวสืบตำแหน่งแทน อยู่ได้ไม่กี่ปีก็ตาย เตाप้าเซียน (刀霸羨) บุตรเตาเกิงเม็งยังเยาว์ คนทั้งหลายจึงยกเตาไซ่ (刀赛) หรือเตาฟาฮั่น (刀怕汉) น้องชายของเตาเกิงเม็งมาเป็นใหญ่แทน ต่อมาเตาไซ่หรือเตาฟาฮั่นตาย ภรรยาจึงยกเตานัง (刀弄) บุตรที่เกิดกับสามีเก่าของตนมาเป็นใหญ่ อ้างว่าเป็นเตานังหลานชายของเตาสีเยนตำ แล้วทำเรื่องมายังราชสำนักหมิงเพื่อขอสืบตำแหน่ง ราชสำนักหมิงอนุญาต และให้เตาซวงเม็ง (刀双孟) น้องชายร่วมตระกูลของเตาเกิงเม็งเป็นรองข้าหลวง มาถึงปีที่ 19 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ.1421 / พ.ศ.1964) เตาซวงเม็งทำเรื่องมาราชสำนักหมิงว่าถูกเตานังรังแกรุกรานพื้นที่ ขอแยกเขตปกครองเป็นอิสระ ราชสำนักหมิงพระราชทานพระราชานุญาต จึงแยกเขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ออกจากเขตปกครองเซอหลี่ ครั้นถึงปีที่ 3 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1428 / พ.ศ.1971) มณฑลยูนนานรายงานไปยังราชสำนักหมิงว่า เตานังกับเตาซวงเม็งรบกัน เตานังหนีไปลาว จักรพรรดิให้เขียนกั๋วกงไปดำเนิการเกลี้ยกล่อมเตานัง ต่อมาในปีที่ 6 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1431 / พ.ศ.1974) เขียนกั๋วกงรายงานไปว่าเตานังไม่ได้หนีไปเพราะรบกับเตาซวงเม็ง แต่หนีไปเพราะมณฑลยูนนานส่งขุนนางชื่อหลิวเอิงมาเก็บภาษีแล้ว ต่อมามณฑลส่งคนไปเก็บภาษีซ้ำ ชาวเซอหลี่จึงโกรธแค้นไล่เตานังไป ต่อมาตามกลับจากลาวก็มาตาย จักรพรรดิจึงให้ลงโทษหลิวเอิง ต่อมาปีที่ 7 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1432 / พ.ศ.1975) เตाप้าเซียนทำหนังสือไปยังราชสำนักหมิงขอสืบทอดตำแหน่งข้าหลวงกำกับเขตปกครองเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ต่อและได้รับพระราชทานพระราชานุญาต พอถึงปีที่ 9 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (ค.ศ.1434 / พ.ศ.1977) เตाप้ากั๋ง (刀霸供) ข้าหลวงกำกับเขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ในเวลานั้น ได้ทำเรื่องกราบทูลขอให้รวมจิ่งอานมาเข้ากับเซอหลี่ดั้งเดิม ราชสำนักหมิงอนุญาต จึงยกเลิกเขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ในปีนั้นเอง แต่ให้เตाप้ากั๋งกับเตाप้าเซียนร่วมกันเป็นข้าหลวงกำกับเขตปกครองเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ต่อไป (张廷玉, 1974, 8156-8157)

ตารางที่ 2.36

宣德元年春正月，己酉。遣使往抚别失八里王歪思及西南夷木邦、……八百大甸、……赐之纱罗、锦绮有差。以其勤修职责故也。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷十三，页4)

วันจื่อหยิว เดือนอ้าย ปีแรกแห่งรัชศกเซวียนเต้อ (วัน 14 ค่ำ เดือนอ้าย ปฏิทินเกษตรจีน - 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1426 / พ.ศ.1969) ส่งทูตไปแจ้งแก่โหวซือชัตรีย์เปี่ยซือปาหลี่ตลอดจนชาวอู๋ทางตะวันตกเฉียงใต้อันได้แก่บู๊ปั้ง...ปาไปตำเตี้ยน...พระราช

ทานผ้าซา ผ้าหลัว ผ้าจิ้น ผ้าฉีต่างๆ กัน ด้วยเหตุที่หมั้นมาถวายบรรณาการมิได้ขาด

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเตอรัชกาลเซวียนจง. บรรพ 13. หน้า 4)

อภิบาย

ไวซือ (歪思) หรือข่าน Awais Khan ปีกัดไม่ทราบชัด ถึงแก่กรรมในปี ค.ศ.1428 / พ.ศ.1971 เป็นข่านของฉาเหอไถเถะวันออกหรือเปี้ยซือปาหลี่ (别失八里) ซึ่งเป็นอาณาจักรที่สร้างโดยทายาทของข่านฉาเหอไถแห่งมองโกล ระหว่างศตวรรษที่ 14 – 17 ดินแดนอยู่บริเวณซินเจียงหรือซินเกียง

ตารางที่ 2.37

宣德三年闰四月，丁未。赐云南八百大甸军民宣慰等司衙门宣慰使刀招散所遣头目板弄等……钞、彩币、表里有差，仍给赐刀招散等十多人纱罗、锦绮。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷四二，页 11)

วันdingwei เดือน 4 อธิกมาส ปีที่ 3 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (วัน 26 ค่ำ เดือน 4 อธิกมาส ปฏิทินเกษตรจีน – 8 มิถุนายน ค.ศ.1428 / พ.ศ.1971) พระราชทานของให้ป่านงขุนนางระดับหัวหน้าและพวกซึ่งเตาเจาะชั้นเซวียนเว่ยสี่อู (ข้าหลวงกำกับ) แห่งปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ย (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตี้ยน)...ส่งมา เป็นเงินตรา ไลปี้ (ผ้า) เป็นที่สำหรับต่างๆ กัน ยังพระราชทานผ้าซา ผ้าหลัว ผ้าจิ้น ผ้าฉี ให้เตาเจาะชั้นและคนอื่นๆ สิบกว่าคน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเตอรัชกาลเซวียนจง. บรรพ 42. หน้า 11)

ตารางที่ 2.38

宣德三年闰四月，庚戌。赐朝鲜国并八百、车里贡使宴。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷四二，页 11)

วัน gengxiu เดือน 4 อธิกมาส ปีที่ 3 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (วัน 29 ค่ำ เดือน 4 อธิกมาส ปฏิทินเกษตรจีน – 11 มิถุนายน ค.ศ.1428 / พ.ศ.1971) พระราชทานเลี้ยงแก่ทูตจากฉาเสียน (เกาหลี) และปาไป (แปดร้อย) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ที่มาถวายบรรณาการ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเตอรัชกาลเซวียนจง บรรพ 42. หน้า 11)

ตารางที่ 2.39

宣德三年六月，辛丑。遣内官洪仔生、徐亮等人赍赐往孟连及八百大甸、木邦等处，赐土官刀怀罕等金织文绮、彩绢有差。时刀怀罕等各遣人来朝，贡马、象、方物，故答之。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷四四，页 6)

วันซินไฉ่ว เดือน 6 ปีที่ 3 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (วัน 20 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน – 1 สิงหาคม ค.ศ.1428 / พ.ศ.1971) ส่งขุนนางฝ่ายในหงโจเซ็ง สิว่เลียงและคนอื่นๆ เชิญของพระราชทานไปยังเมืองเหลียนและปาไปต้าเตี้ยน มูปึงและอื่นๆ พระราชทานของแก่ข้าหลวงท้องถิ่นเตาไหวห่านและอื่นๆ เป็น ผ้าฉีมีลวดลายสอดทอง ผ้าเจวียนสี่ต่างๆ กัน เวลานั้นเตาไหวห่านและคนอื่นๆ ส่งคนมายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นม้า ช้างและของพื้นเมือง จึงพระราชทานกลับ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเตอรัชกาลเซวียนจง บรรพ 44. หน้า 6)

อภิบาย

เมิ่งเหลียน (孟连) ชื่อเขตปกครอง ศูนย์กลางคืออำเภอปกครองตนเองชนชาติไตชนชาติลาอยู่ชนชาติหว่า (ว่า) แห่งเมิ่งเหลียน (孟连傣族拉祜族佤族自治县) มณฑลยูนนานในปัจจุบัน บรรพ 203 ของพงศาวดารราชวงศ์หมิงมีเรื่องประวัติความเป็นมาของเมิ่งเหลียนสั้นๆ โดยมีตอนหนึ่งเล่าว่า ต้นราชวงศ์หมิง เมิ่งเหลียนสังกัดลู่ชวนผิงเหมียนเซวียนเว่ยซือ หรือเขตปกครองลู่ชวนและผิงเหมียน ค.ศ.1402 / พ.ศ.1945 สังกัดเมืองเมิ่งตั้งผู้ ต่อมาในปี ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949 เตาไฟ่ซ่ง (刀派送) ส่งบุตรคือเตาไห่หวาน (刀怀罕) มาราชวงศ์หมิง ขอให้แยกเมิ่งเหลียนจากเมิ่งตั้งผู้ ขึ้นกับมณฑลยูนนาน ราชสำนักจึงให้ตั้งเมืองระดับโจวชั้นล่างชื่อเมิ่งเหลียนจั้งกวนซือ (孟琏长官司) (เขียนคำว่าเหลียนเป็นคนละอักษรกันในภาษาจีน จั้งกวนซือเป็นเมืองระดับโจวชั้นล่าง) พื้นที่รวมมู่เหลียนลู่และพื้นที่บางส่วนของอินซาหลัวเตี้ยนในสมัยราชวงศ์หมิงและพื้นที่บางส่วนของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) โดยให้เตาไฟ่ซ่งเป็นข้าหลวงท้องถิ่นคนแรก (张廷玉, 1974, 8142)

ตารางที่ 2.40

宣德四年三月，庚午。召奉使外夷中官云仙、徐亮还。初，云仙等受命分往外夷抚谕，两人素怀忿嫉，各教诱土官相仇杀，阻遏使臣。至是，上闻之，悉召还。
(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷五二，页 11)

วันถึงอยู่เดือน 3 ปีที่ 4 แห่งรัชศกเซวียนเต๋อ (วัน 24 ค่ำ เดือน 3 ปฏิทินเกษตรจีน - 27 เมษายน ค.ศ.1429 / พ.ศ.1972) ขุนนางในราชสำนักวินเซียน สิว่เฉียงที่รับราชโองการไปยังแดนอีภายนอกกลับมา ก่อนหน้านั้น อวินเซียนและพวกบริวาร บัญชาเชิญราชโองการไปแจ้งแก่แดนอีภายนอก ทั้งสองเกลียดชังกันมาแต่ไร ต่างเลี่ยมสอนชักจูงให้ข้าหลวงท้องถิ่นผู้ใจแข็งสังหารกัน ชัดขวางราชทูต ถึงครานี้ เบื้องบนได้สืบ จึงเรียกตัวกลับมาทั้งหมด
(ราชสำนักหมิง. หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต๋อรัชกาลเซวียนจง บรรพ 52. หน้า 11)

ตารางที่ 2.41

宣德六年六月，丁酉。云南八百大甸军民宣慰司土官宣慰使刀招散等及诸长官司遣头目板衷等贡象、马及金银器皿、方物。
(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷八十，页 1)

วันถึงใหญ่ เดือน 6 ปีที่ 6 แห่งรัชศกเซวียนเต๋อ (วัน 5 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 13 กรกฎาคม ค.ศ.1431 / พ.ศ. 1974) ข้าหลวงกำกับผู้เป็นข้าหลวงท้องถิ่นแห่งป่าไต่เตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไต่เตี้ยน) แห่งยูนนานเตาเจาซันและข้าหลวงกำกับอื่น ๆ ส่งปันจงขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากวาวบรรณาการเป็น ช้าง ม้า และเครื่องเงินทอง ของพื้นเมือง
(ราชสำนักหมิง. หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต๋อรัชกาลเซวียนจง. บรรพ 80. หน้า 1)

ตารางที่ 2.42

宣德六年六月，甲辰。赐云南八百大甸军民宣慰司土官宣慰使刀招散等所遣头目板衷等一百十三人纁丝纱罗、金织纱罗、裘衣、绢衣有差。仍命赏赐及文绮、纱罗归赐刀招散等。
(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷八十，页 5)

วันจยาลิน เดือน 6 ปีที่ 6 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (วัน 12 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 20 กรกฎาคม ค.ศ.1431 / พ.ศ. 1974) พระราชทานของแก่บ้านจุงขุนนางระดับหัวหน้าและพวกซึ่งข้าหลวงกำกับผู้เป็นข้าหลวงท้องที่แห่งป่าไปด้าเตียนจวินหมิน เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปด้าเตียน) แห่งยูนนานเตาเจาซันและอื่นๆ ส่งมา รวม 113 คน เป็นผ้าป่านรมี ผ้าซาหลัว ผ้าซาหลัวมีลวดลายทอง ชุดพิธี ชุดจากผ้าเจวี่ยนต่างๆ กัน ยังสั่งให้พระราชทานผ้ามีลวดลาย ผ้าซาหลัวให้เตาเจาซัน และคนอื่นๆ กลับ

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต้อรัชกาลเซวียนจง, บรรพ 80, หน้า 5)

ตารางที่ 2.43

宣德七年冬十月，辛亥。八百大甸土官宣慰使刀招散遣人贡方物，且奏云波勒常以土酋土雅之兵来寇，杀人掠财，乞发兵讨之。上谓廷臣曰：“闻八百大甸去云南五千余里，荒服之地也。波勒常土酋土雅未尝归化，朕岂能劳中国人为远夷役乎。且夷性犷悍，必两有未善，岂皆波勒之过？宜降敕慰谕，使敦睦邻好，保境安民。果侵略不已，再具奏来。”

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷九六，页 6)

วันซินโฮ เดือน 10 ถุศหวา ปีที่ 7 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (วัน 26 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1432 / พ.ศ.1975) ข้าหลวงท้องที่ป่าไปด้าเตียนเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองป่าไปด้าเตียน) เตาเจาซันส่งคนมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง และกราบทูลว่าประมุขของปัวเลอ้มักเอากำลังทัพภูยยามารุกรานดินแดนผ่านคนปล้นทรัพย์ ขอให้ส่งทหารไปปราบปราม เบื้องบนตรัสกับขุนนางในราชสำนักว่า “ได้ยินว่าป่าไปด้าเตียนห่างจากยูนนานห้าพันกว่าลี้ เป็นดินแดนห่างไกล ปัวเลอ้มักบุชยาต่างไม่เคยมาสามีกก็ เราจักให้ชาวจีนไปรบเพื่อชาวหนานที่อยู่ห่างไกลได้กระนั้นหรือ ทั้งชาวอีนิลยป่าเถื่อนเหี้ยมทารุณ ต้องมีส่วนไม่ตั้งสองฝ่าย ไหนเลยจะเป็นความผิดปัวเลอเพียงฝ่ายเดียว? พึงมีพระราชโองการแจ้งไปให้สองฝ่ายปรองดองคืนดี รักษาดินแดนยังราษฎรให้สงบ หากยังรุกรานไม่หยุด ค่อยกราบบังคมทูลมา”

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต้อรัชกาลเซวียนจง, บรรพ 96, หน้า 6)

ตารางที่ 2.44

宣德八年九月，庚子。置云南临安府河底、威远州播孟二巡检司。先是，临安府亏容长官司奏：“河底自洪武中官置渡船以济来往，路通车里、八百诸长官司。近年军民有逃逸出境，诈称使者，逼令乘载，往往被害。又沿河时有劫道出没，夷民不安。乞置巡检司，以故把事袁凯之子瑀为巡检。……上命云南三司复勘。至是，奏以为宜。遂命巡检司，授瑀等官。”

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷一〇六，页 6)

วันเกิงจื่อ เดือน 9 ปีที่ 8 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ (วัน 21 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 2 พฤศจิกายน ค.ศ.1434 / พ.ศ. 1976) ตั้งสวีนเจียนซือสองแห่งที่เหอตีเมืองหลินอานและปัวเม็งเมืองเว่ยหยวนโจว ก่อนหน้านั้นข้าหลวงท้องที่คุยหงเมืองหลินอานผู้กราบทูลว่า “นับแต่รัชศกหู่เอ่เป็นต้นมาทางการให้ตั้งเรือข้ามไปมาที่เหอตี ไปมาหาสู่เซอหลี (สิบสองปันนา) ป่าไป (แปดร้อย) และเขตปกครองท้องที่ทั้งหลายได้ หลายปีมานี้มีทหารและราษฎรหนีออกนอกเขตแดน ลวงว่าเป็นราษฎร บังคับขอขึ้นเรือโดยสาร มักถูกทำร้าย ตลอดเส้นทางน้ำมีโจรชุกชุม ราษฎรชาวอีฮูยไม่มีความสุข ขอให้ตั้งสวีนเจียนซือ และตั้ง (หยวน) ฮีวบุตรหยวนไซที่จากไปแล้วเป็นสวีนเจียน...เบื้องบนทรงให้ชานซือ (สามสำนัก) แห่งยูนนานตรวจสอบซ้ำ ถึงครันี้ กราบบังทูลว่าขอแล้ว จึงให้ตั้งสวีนเจียนซือ แลให้ (หยวน) ฮีวรับตำแหน่งสวีนเจียน

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต้อรัชกาลเซวียนจง, บรรพ 106, หน้า 6)

อธิบาย

1. วันเกิงจื่อ (庚子) ฉบับรวมคัตสรร พิมพ์เป็นวันเกิงอู่ (庚午) ผู้แปลตรวจสอบแล้วในเดือนนั้นไม่มีวันเกิงอู่ สอดทานกับหมิงสี่ลู่ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในวันเกิงจื่อ เดือน 6 จึงแก้ไขตามหมิงสี่ลู่

2. สวินเจียนซือ (巡檢司) หรือหน่วยลาดตระเวนตรวจการณ์ เป็นหน่วยงานสังกัดอำเภอ มีลักษณะคล้ายกับโรงพัก เริ่มมีในสมัยราชวงศ์หยวน เป็นหน่วยพิเศษที่ตั้งขึ้นในพื้นที่ที่มีคนน้อย ดูแลความสงบเรียบร้อย เน้นเรื่องการทหาร ในสมัยราชวงศ์หยวนไม่มีอำนาจทางการบริหาร ในสมัยราชวงศ์หมิงมีอำนาจทางการบริหารเพิ่มขึ้นมา ผู้เป็นหัวหน้าของหน่วยงานคือสวินเจียน

3. หลินอานฝู (臨安府) เป็นเขตการปกครองระดับ 2 สังกัดมณฑลยูนนาน อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนาน ดูแลพื้นที่ประกอบ

4. เทอตี (河底) บัวเม็ง (播孟) ค้นไม่พบตำแหน่งชัดเจน ตามรูปประโยคเทอตี สังกัดหลินอานฝู และบัวเม็งสังกัดเว่ยหยวนโจว เทอแปลว่าแม่น้ำ คือคือส่วนท้าย ปลาย ทำนอง “ปากน้ำ” น่าจะเป็นชื่อเฉพาะที่ตั้งตามตำแหน่งที่ตั้ง ที่สันนิษฐานว่าเทอตีเป็นชื่อเฉพาะเพราะปรากฏต่อจากชื่อเมือง ร่วมกับบัวเม็งที่ปรากฏต่อจากชื่อเมือง จึงน่าจะเป็นอำเภอหรือเขตปกครองระดับ 3 ลงไป

5. คุยหรง (亏容) เป็นชื่อเขตการปกครองระดับ 3 สังกัดหลินอานฝู ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์เป็นอินหรง (云容) ผู้แปลสอบทานกับหมิงสี่ลู่แล้วแก้ไขให้ตามหมิงสี่ลู่ ตำแหน่งที่ตั้งคืออำเภอหงเหอเมืองปกครองตนเองชนชาติฮานีชนชาติอีแห่งหงเหอ (红河哈尼族彝族自治州) มณฑลยูนนานในปัจจุบัน ดูแลพื้นที่ประกอบ

6. ซานซือ (三司) สามสำนัก ดูแลอธิบายข้อ ซานซือกวน ในตารางที่ 1.6 ประกอบ

ตารางที่ 2.45

宣德九年六月，辛酉。云南车里靖安宣慰使刀霸供、八百大甸宣慰使刀招散等遣头目刀法纽等……来朝，贡金银器皿、象、马等方物。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷一一一，页 5)

วันซินไห่ยว เดือน 6 ปีที่ 9 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (วัน 16 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 21 กรกฎาคม ค.ศ.1434 / พ.ศ. 1977) เตาป่ากิ้งข้าหลวงกำกับเขตปกครองจิ่งอานแห่งเซอหลี่ (สิบสองปันนา) แห่งยูนนาน เตาเงาซันข้าหลวงกำกับเขตปกครองปาไปต้าเตียนและอื่นๆ ส่งเตาฝานี่วขุนนางระดับหัวหน้าและพวก...มายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นเครื่องเงินทอง ซ้าง ม้า และของพื้นเมือง

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเตอรัชกาลเซวียนจง. บรรพ 111. หน้า 5)

ตารางที่ 2.46

宣德九年秋七月，庚寅。遣使赍敕往云南八百大甸军民宣慰使刀招散、……等锦绮、纱罗有差。

(明官修：《明实录·宣宗宣德实录》，卷一一一，页 11)

วันเก็งอั้น เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 9 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (วัน 15 ค่ำ เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปฏิทินเกษตรจีน - 19 สิงหาคม ค.ศ.1434 / พ.ศ.1977) ส่งทูตเชิญไปพระราชทานปาไปต้าเตียนเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองปาไปต้า

เตียน) เตาเจาซัน...และอื่นๆ เป็นผ้าจีน ผ้าฉี ผ้าซา ผ้าหลัวต่างๆ กัน
(ราชสำนักหมิง, หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเซวียนเต๋อรัชกาลเซวียนจง, บรรพ 111, หน้า 11)

ตารางที่ 2.47

宣德十年十一月，丁丑。敕孟良府、车里、八百大甸军民宣慰使司遣人送老挝使臣混伦等回抵本土，务在慎护优礼，以副朝廷柔远之意。
(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷十一，页 4)
วันดีงัว เดือน 11 ปีที่ 10 แห่งรัชศกเซวียนเต๋อ (วัน 10 ค่ำ เดือน 11 ปฏิทินเกษตรจีน - 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1435 / พ.ศ. 1978) มีพระราชโองการไปยังเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) เมืองเม็งเกี้ยน เซอหลี่ (สิบสองปันนา) พาไปดำเตียน ให้ส่งคนไปส่งฮุนหลุนทูตเหล่าวู (ลาว) กลับดินแดน ให้ौरักขาคูแฉ่อย่างดี ให้สมที่เจตจำนงของราชสำนักในการดูแลผู้มาจากแดนไกล
(ราชสำนักหมิง, หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 128, หน้า 8)

อธิบาย

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในสมัยจักรพรรดิหมิงอิงจงซึ่งครองราชย์ต่อจากจักรพรรดิหมิงเซวียนจง แต่ขณะนั้นยังไม่ได้เปลี่ยนรัชศกใหม่ หมิงสื่อลู่จึงบันทึกเป็นเดือน 10 รัชศกเซวียนเต๋อ ปีต่อมาจึงเปลี่ยนรัชศกใหม่เป็นเจิ้งถ่ง

ตารางที่ 2.48

正统元年十二月，乙亥。给金牌信符送老挝军民宣慰使司头目混伦回还。先是云南总兵官沐晟已遣人送混伦等回至其境，闻老挝土官卒，国人与八百国仇杀，晟请给信符护送。行在礼部尚书胡荻言：云南车里等衙门信符，今改元已行造换，请俱付来使赍往。就督其未输常贡方物，仍取先朝原赐信符。从之。
(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷二五，页 5)
วันอีไ่เดือน 12 ปีแรกแห่งรัชศกเจิ้งถ่ง (วัน 14 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 20 มกราคม ค.ศ.1437 / พ.ศ.1980) ให้ป้ายทองและชินผู้ส่งฮุนหลุนขุนนางระดับหัวหน้าของเหล่าวูจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับเขตปกครองลาว) เดินทางกลับ ก่อนหน้านั้น ผู้เจ้ผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนานได้ให้คนส่งฮุนหลุนและพวกกับเขตแดนตน ได้อินว่าข้าหลวงท้องที่เหล่าวู (ลาว) ตาย ชาวแคว้นมีความแค้นฆ่าฟันกันกับชาวปาไป (สนมแปดร้อย) ผู้เจ้ให้ชินผู้แลคุ้มกันส่ง หูอิงเสนาบดีกระทรวงพิธีการ ณ นครประทับ กราบทูลว่า ชินผู้ของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และที่อื่นๆ ในยูนนาน ตอนนี้เปลี่ยนรัชศกจึงได้สร้างใหม่เพื่อเปลี่ยนแล้ว ขอให้นำมามอบให้ทูตนาไปพระราชทานเสียทั้งสิ้น แลให้กำกับของพื้นเมืองเครื่องบรรณาการที่ยังไม่ได้ส่งมาและเอาชินผู้เดิมที่พระราชทานในรัชกาลก่อน โปรดให้เป็นไปตามนั้น
(ราชสำนักหมิง, หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 25, หน้า 5)

อธิบาย

1. ปีแรกแห่งรัชศกเจิ้งถ่งตรงกับปี ค.ศ.1436 / พ.ศ.1979 แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 12 ปฏิทินเกษตรของจีน ซึ่งขึ้นศกใหม่แล้วในปฏิทินสุริยคติ เมื่อเทียบตามสุริยคติ จึงเป็นปี ค.ศ.1437 / พ.ศ.1980

2. ณ นครประทับ ตรงนี้แปลมาจากคำว่า สิงไ้ (行在) ในที่นี้หมายถึงปักกิ่ง คำนี้ใช้หมายถึงเมืองที่จักรพรรดิไปประทับแต่ไม่ได้เป็นเมืองหลวง จีนใช้คำนี้เมื่อจักรพรรดิและราช

สำนักไปอยู่เมืองอื่นที่มีชื่อเมืองหลวงแต่ใช้อำนาจบริหารอย่างเดียวกับที่เมืองหลวง เท่ากับนครประทับนั้นเป็นศูนย์กลางการปกครองในเวลานั้นๆ ต้นราชวงศ์หมิง เมืองหลวงคือหนานจิงหรือหนานกิง ต่อมาสมัยจักรพรรดิหมิงเฉิงจู ทรงบริหารราชกิจที่ปักกิ่ง ปักกิ่งจึงเป็นนครประทับ กระทั่งทุก มีคำว่า “สิงไจ้” อยู่ด้านหน้า ต่อมาเมื่อทรงย้ายเมืองหลวงไปปักกิ่งอย่างเป็นทางการ ก็ไม่เรียกว่า “สิงไจ้” อีก หลังจักรพรรดิหมิงเฉิงจูสวรรคต จักรพรรดิหมิงเฉิงจงให้ตั้งจินหลิง (หนานจิงหรือหนานกิง) เป็นเมืองหลวง ให้รัชทายาทประทับที่จินหลิง เรียกปักกิ่งว่า “สิงไจ้” อีก ต่อมา ในปีที่ 6 แห่งรัชศกเจิ้งถิง รัชกาลหมิงอิงจง ให้พื้นปักกิ่งเป็นเมืองหลวง จึงเลิกคำว่า “สิงไจ้”

ตารางที่ 2.49

正統五年九月，丁未。云南车里军民宣慰使司土官宣慰使刀霸羨、八百大甸军民宣慰使刀招散各遣头目来朝，贡象、马、金银器皿及象牙、犀角诸方物。赐宴并赐银币、钞、绢等物有差。

(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷七一，页5)

วันดิงเว่ย เดือน 9 ปีที่ 5 แห่งรัชศกเจิ้งถิง (วัน 8 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 3 ตุลาคม ค.ศ.1440 / พ.ศ.1983) เตาป่าเซียนเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (ข้าหลวงกำกับ) อันเป็นข้าหลวงท้องที่แห่งเซอหลิงจินหมินเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรสิบสองปันนา) เตาเจาซันปาไปด้าเตียนเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (ข้าหลวงกำกับป่าไปด้าเตียน) ต่างส่งขุนนางระดับหัวหน้ามายังราชสำนักถวายบรรณาการเป็นช้าง ม้า เครื่องเงินทองและงาช้าง นอแรดและของพื้นเมืองอื่นๆ พระราชทานเลี้ยงพร้อมทั้งพระราชทานของต่างๆ อันได้แก่ ไฉปี้ (ผ้า) เงินตรา ผ้าเจวียนต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถิงรัชกาลอิงจง, บรรพ 71, หน้า 5)

อธิบาย

สังเกตว่าการบันทึกในรัชศกนี้นิยมใช้คำซ้อนๆ กัน ใช้ทั้งเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (ข้าหลวงกำกับ) ซ้อนกับถู๋กวน (ข้าหลวงท้องที่) ผู้แปลแปลรักษาสำนวนเดิมไว้ ในที่ซึ่งมีการใช้ซ้อน

ตารางที่ 2.50

正統五年九月，乙卯。八百大甸军民宣慰使司等土官宣慰使刀招散头目刀三、板浩等奏：“递年进贡象、马、方物、金银器皿等物。本土夷民不识礼法，不通汉语，乞依永乐年间例，仍令通事赏棒敕谕、金牌信符依时催督进贡，驿路令军卒护送，庶无失所。”上曰：“今后有公事，总兵官务令公正官及通事同去，通达下情，不许因而扰害，违者不宥。其番人来朝贡者，亦宜沿途护送，毋致违误。”

(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷七一，页8)

วันอื่อเหมา เดือน 9 ปีที่ 5 แห่งรัชศกเจิ้งถิง (วัน 16 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 ตุลาคม ค.ศ.1440 / พ.ศ.1983) เตาซัน ป่านเฮาซุนนางระดับหัวหน้าและพวกที่เตาเจาซันเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องที่แห่งป่าไปด้าเตียนจินหมินเซวียนเว่ยสี่ชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปด้าเตียน) กราบทูลว่า “มาถวายบรรณาการเป็นช้าง ม้า ของพื้นเมือง เครื่องเงินทองทั้งหลายทุกปี ราษฎรชาวอี่นท้องที่เราไม่รู้จักรธรรมเนียมกฎหมาย มีรักษาเงิน ขอให้ทำตามธรรมเนียมสมัยหย่งเล่อให้ทงชื่อ (ล่ามแปล) เชิญป้ายทองแลฉันทูไปเร่งกำกับให้ถวายบรรณาการ ตามเส้นทางใหญ่ที่มีจุดพักมานั้นให้มีทหาร

อารักขาส่ง หวังว่าอาจเสียมมีให้บกพร่อง” เบื้องบนตรัสว่า “แต่นี้ไปเมื่อมีเรื่องราชการ ให้ผู้บังคับการทหารใหญ่สั่งให้กงเจิ้งกวน และทงซื่อ (ล่ำมแปล) ไปด้วยกัน จักได้ถ่ายทอดความให้กระจ่าง อย่าได้รบกวนให้เดือดร้อน ผู้ฝ่าฝืนไม่ละเว้นโทษ หากมีชาวพาน มาถวายบรรณาการแก่ราชสำนัก พึงจัดผู้อารักขาส่งตลอดทาง อย่าได้ทำให้หน่วงช้าเสียการ”

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถงรัชกาลอิงจง, บรรพ 71, หน้า 8)

อธิบาย

1. พาน (番) เป็นคำเรียกต่างด้าวหรือชนชาติอื่น คำนี้ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า “ฮวน” ตามสำเนียงภาษาจีนถิ่นแต้จิ๋ว โดยให้ความหมายว่า “น. คำที่จีนใช้เรียกคนต่างชาติ. (จ.).” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, 1444)

2. กงเจิ้งกวน (公正官) ผู้แปลค้นไม่พบคำนี้ในพจนานุกรมระบบขุนนางแต่ละสมัยของจีน ตามรูปศัพท์ กงเจิ้งแปลว่า ยุติธรรม กวนแปลว่าขุนนาง ไม่นับว่าเป็นชื่อเฉพาะของตำแหน่งขุนนาง หรือหมายถึงให้หาขุนนางที่มีความยุติธรรมไปด้วย

ตารางที่ 2.51

正統五年冬十月，壬申。云南车里、八百大甸二宣慰使司头目刀三等陛辞。命赉敕并织金文绮、绒锦等物归赐其宣慰使刀霸羨、刀招散及妻，嘉其勤修职贡也。

(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷七二，页1)

วันเหรินเจิน เดือน 10 ฤดูหนาว ปีที่ 5 แห่งรัชศกเจิ้งถง (วัน 3 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 28 ตุลาคม ค.ศ.1440 / พ.ศ.1983) เตาชั้นขุนนางระดับหัวหน้าและพวกซึ่งมาจากเขเวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครอง) ทั้งสองจากยูนนานอันได้แก่เชอหฺลี่ (สิบสองปันนา) และปาไปไตเตียนมากราบทูลลา ทรงมีพระราชโองการและพระราชทานผ้ามีลวดลายสอดทอง ผ้าขนสัตว์ ผ้าจีน และอื่นๆให้เขเวียนเว่ยสี่ซือ (ข้าหลวงกำกับ) เตาป่าเขียน เตาเจาซันและภรรยา เป็นการยกย่องที่หมั้นมาถวายบรรณาการมิได้ขาด

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถงรัชกาลอิงจง, บรรพ 72, หน้า 1)

ตารางที่ 2.52

正統六年春正月，甲寅。行在刑部右侍郎何文渊言：“……今麓川叛寇思任发逞凶造祸，反道败德，廷臣合辞请兵征讨。臣窃以为麓川之在南陲，一弹丸之地而已，疆里不过数百，人民不满万余，……得其地不可居，得其民不可使。……” 张辅等议：“文渊所言，与今日事势似有不同。……思任发自父祖以来，荷国厚恩，授职宣慰，殆今六十余年，乃敢纠集五类，屡抗王师，虽蒙贷罪弛恩，彼却怙终忿恶。释此不诛，诚恐木邦、车里、八百、缅甸等处觊视窥觐，不惟示弱外邦，抑且貽患边境。……如其不然，会分各处兵马，屯聚金齿，先期遣人赉赐谕木邦、车里、八百、缅甸、大侯等处，起集夷兵，或分道，或併力，或左右夹攻，或内外相应，刻期并进，直岛贼巢，擒其渠魁，献俘阙下；诛其党恶。……” 上从其议。

(明官修：《明实录·英宗正统实录》，卷七五，页5-6)

วันจย้ออัน เดือนอ้าย ฤดูใบไม้ผลิ ปีที่ 6 แห่งรัชศกเจิ้งถง (วัน 16 ค่ำ เดือนอ้าย ฤดูใบไม้ผลิ ปฏิทินเกษตรจีน - 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1441 / พ.ศ.1984) เเทอเหวินยวนผู้ช่วยเสนาบดีขวากระทรวงยุติธรรม ณ นครประทับ (ปักกิ่ง) กราบทูลว่า “...บัดนี้ชื่อเรินฟาโจรบกฏลู่ชวนลูกจากก่อเภทภัย กระทำการผิดหลักคุณธรรม ขุนนางทั้งราชสำนักรวมกันขอให้ยกทัพไปปราบ กระหม่อมเห็นว่าลู่ชวนอยู่ชายแดนใต้ พื้นที่เพียงเท่าลูกหิน อาณาบริเวณไม่ก็ร้อยลิ ราษฎรไม่ถึงหมื่นเศษ...ได้แผ่นดินนั้นมามิอาจทำนัก ได้ราษฎรนั้นมามิอาจใช้ต่อ...” จึงผู้และคนอื่นแสดงความเห็นว่า “ที่เรินยวนว่ามา ดูเหมือนมีที่ต่างกับสถานการณ์ในวันนี้...นับแต่ปูชื่อเรินฟาเป็นต้นมา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ตั้งตำแหน่งเป็นเขเวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) นับถึงบัดนี้หกสิบกว่าปี จึงกล้าสมคบคนคิดต่อต้านกองทัพราชสำนักเป็นหลายครั้ง แม้ได้รับพระคุณทั้งที่มีความผิด ท้ายสุดก็กลับยังกระทำซ้ำ ปล่อยให้

ไม่ช้าเสีย เกรงว่ามูปึง เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไป (แปดร้อย) เหมียนเตียน (พม่า) และอื่นๆ จักได้เห็นและพลอยกำเริบใจ ไม่เพียงแต่เป็นการอ่อนข้อต่อต่างแคว้น หน้าที่ยังเป็นการทิ้งเกทภัยไว้ชายแดน...หากมิเป็นเช่นนี้ พึงรวมกำลังทหารและม้าทูกที่รวมพลที่จิ้นฉือ (พันทอง) ก่อนอื่นให้ส่งคนไปแจ้งราชโองการแก่มูปึง เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไป (แปดร้อย) เหมียนเตียน (พม่า) ต้าโหวและอื่นๆ ประชุมพลชาวอี้ บ้างแยกทาง บ้างรวมกำลัง บ้างกระหนาบซ้ายขวา บ้างนอนในประสานกัน เคลื่อนพลตามกำหนด ทุทหลายรั้งโรจ จั้วตัวหัวหน้า ถวายเฉลยแก่ราชสำนัก สังหารพลพรรคโรคชั้ว...” เนื่องบนโปรดให้เป็นไปตามข้อเสนอ

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถ่งรัชกาลฉิงจง. บรรพ75. หน้า 5-6)

อภิปราย

1.จิ้นฉือ (金齿) แปลว่าพันทอง เป็นชื่อเผ่าโบราณ กระจายตัวอยู่ทางตะวันตกของมณฑลยูนนาน เป็นบรรพชนของชาวเผ่าไต ที่ หลังจากอาณาจักรมองโกลพิชิตแคว้นต้าหลี่ได้ในปี ค.ศ.1261 / พ.ศ.1804 ก็แบ่งเขตการปกครองในแคว้นต้าหลี่เป็น 5 เขต จิ้นฉือหรือพันทองเป็นหนึ่งในนั้น สาเหตุที่เรียกว่าว่าพันทอง สันนิษฐานเป็น 2 อย่าง หนึ่งคือนิยมกินหมาก พันจึงเป็นสีม่วงดำออกทอง สองคือจากบันทึกของมารีโคโปโล คนในพื้นที่นี้นิยมใช้ทองครอบฟันทั้งบนและล่าง ในปีที่ 18 แห่งรัชศกหงอู่ ราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1385 / พ.ศ.1928) ตั้งเขตปกครองชื่อจิ้นฉือเว่ยจื่อฮุยสี่ชื่อ (金齿卫指挥使司) ที่เมืองหย่งซัง (永昌) จึงมีการเรียกหย่งซังว่าจิ้นฉือ เมืองหย่งซังปัจจุบันคือเมืองเป่าซาน (宝山市) ผู้แปลตรวจสอบกับแผนที่ยูนนานสมัยราชวงศ์หยวนและสมัยราชวงศ์หมิงแล้ว ที่ตั้งของเขตการปกครองจิ้นฉือในสมัยราชวงศ์หยวนจะตรงกับตำแหน่งเจิ้นคังโจวในแผนที่มณฑลยูนนานสมัยราชวงศ์หมิง ส่วนเมืองหย่งซังจะอยู่เหนือขึ้นไปอีก ดูแผนที่ในภาคผนวก “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน:บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหามาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่และเจापู้จ่งลู่” ซึ่งลงในวารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ประกอบกับแผนที่ในภาคผนวกนี้

2.ต้าโหว (大侯) น่าจะหมายถึงต้าโหวโจว (大侯州) เป็นเมืองระดับโจวสังกัดมณฑลยูนนาน อยู่ตอนกลางมณฑลดูแผนที่ประกอบ ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ตั้งเป็นเมืองระดับโจวชั้นล่างชื่อต้าโหวจางกวนชื่อ (大侯长官司) ปีที่ 4 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (ค.ศ.1429 / พ.ศ.1972) เลื่อนเป็นเมืองระดับโจวเต็มตัว ชื่อว่าต้าโหวอ้วอี้โจว (大侯御夷州) ขึ้นตรงกับมณฑลยูนนาน ปีที่ 26 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1598 / พ.ศ.) ยกเลิกการเป็นเมืองสืบตำแหน่งขุนนางท้องถิ่น ให้ขุนนางรับตำแหน่งเป็นวาระ เปลี่ยนชื่อเป็นอวิ้นโจว (云州) ปัจจุบันคืออำเภออวิ้นเซียน (云县) เมืองหลินซังมณฑลยูนนาน

ตารางที่ 2.53

正統六年二月，戊寅。給云南木邦、緬甸、车里、八百大甸、……信符、金牌各一，命其合兵剿麓川叛寇思任发也。

(明官修:《明实录·英宗正统实录》,卷七六,页5)

วันอุ๋น เดือนยี่ ปีที่ 6 แห่งรัชศกเจ้่งถ่ง (วัน 11 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกชตรจีน - 3 มีนาคม ค.ศ.1441 / พ.ศ.1984) พระราชทานเงินฝูและป้ายทองให้เขตปกครองในยูนนานอันได้แก่ มู่ป้ง เหมียนเตี้ยน (พม่า) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไปต้าเตี้ยน...อย่างละหนึ่ง ให้ทุกฝ่ายรวมกำลังกันบดขยี้โจรบุกขู้อีเรินฟาแห่งลู่ซวน

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจ้่งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 76, หน้า 5)

ตารางที่ 2.54

正统九年六月, 癸未。总督军务兵部尚书靖远伯王骥言: “云南东南接壤交趾, 西南控制诸夷。其在内地, 亦多蛮种, 性习不侔, 变故不一。曩者麓川之叛, 多因近边牟利之徒私载军器诸物潜入木邦、缅甸、车里、八百诸处, 结交土官人等, 以有易无, 亦有教之治兵器, 贪女色, 留家不归者。漏我边情, 莫此为甚。以故边患数年, 干戈不息, 军民困毙。请严出入之防, 复有患者, 必治以死, 家属发烟瘴地面充军, 按察司分巡官时时巡察, 如此则边防周密, 境土无虞。” 从之。

(明官修:《明实录·英宗正统实录》,卷一一七,页3)

วันก่วยเยว เดือน 6 ปีที่ 9 แห่งรัชศกเจ้่งถ่ง (วัน 5 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกชตรจีน - 20 มิถุนายน ค.ศ.1444 / พ.ศ.1987) หวังจี้ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นจี้งหว่ยนปั่วแต่เป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหมผู้บังคับการทหารใหญ่กราบทูลว่า “ทางตะวันออกเฉียงใต้ของยูนนานติดเจียวจื่อ (เวียดนาม) ทางตะวันตกเฉียงใต้ควบคุมชาวอู๋ที่ทั้งปวง ในพื้นที่เองก็มีชาวห่านหลายเผ่าพันธุ์ นิสัยความเคยชินแตกต่างกัน เกิดเรื่องพลิกผันต่างๆ นานา ก่อนหน้านี้เกิดกบฏลู่ซวน โดยมากเป็นผลมาจากคนแสวงประโยชน์ลอบขบถและข้าวจ้างทั้งหลายไปยังที่ต่างๆ อันได้แก่ มู่ป้ง เหมียนเตี้ยน (พม่า) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไป (แปดร้อย) คบหากับขุนนางท้องถิ่น เอาของที่มีและของที่ไม่มี ทั้งมีการสอนให้สร้างอาวุธให้ มีผู้หลงใหลในอิสตรี ไม่ยอมกลับบ้าน แพร่งพรายความลับชายแดนเรา ไม่มีใครหนีไปกว่านี้ จึงเกิดเภทภัยชายแดนหลายปี ปรบราไม่หยุด ทหารราษฎรทุกขยักล้มตาย ขอให้เข้มงวดการเข้าออกชายแดน หากมีผู้ก่อเหตุให้ลงโทษถึงตาย เนรเทศครอบครัวไปเป็นทหารแดนพิชร้อนขึ้น ให้อันฉาซือ (หน่วยงานยุติธรรมและตรวจสอบประจำมณฑล) จัดผู้ตรวจการณตรวจตราตลอดเวลา เช่นนี้การรักษชายแดนเข้มงวด อาณาเขตไร้กังวล” โปรดให้เป็นไปตามนั้น

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจ้่งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 117, หน้า 3)

ตารางที่ 2.55

正统十年六月, 庚申。云南八百大甸军民宣慰使司头目孟董等来朝, 贡象、马及方物。赐宴并彩币表里、裘衣、靴袜、钞锭等物有差。

(明官修:《明实录·英宗正统实录》,卷一三〇,页5)

วันกิงเจิน เดือน 6 ปีที่ 10 แห่งรัชศกเจ้่งถ่ง (วัน 18 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกชตรจีน - 22 กรกฎาคม ค.ศ.1445 / พ.ศ.1988) เม็งตงขุนนางระดับหัวหน้าและพวกจากปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตี้ยน) แห่งยูนนานมายกราบทูล กวายเป็นมา และของพื้นเมือง พระราชทานเลี้ยงและโล่ปี้ (ผ้า) เป็นสำรับ ชุดพิธีการ ลุงทำรองเท้า เงินตราทั้งแบบกระดาษและก้อนต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจ้่งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 130, หน้า 5)

อธิบาย

โล่ปี้ (ผ้า) เป็นสำรับ ปกติคำว่า เปี้ยวหลี่หมายถึงทั้งในและนอก ในหมิงสี่ลู่มักเขียนวางท้ายผ้า ฉบับบรรณาคัดสรรเขียนติดกันเสมอ หากมีตัวเลขระบุ ผู้แปลเลือกแปลว่า ผ้า...สำรับ แต่ในข้อความนี้ไม่มีตัวเลขระบุ ฉบับบรรณาคัดสรรใส่เครื่องหมายวรรคระหว่างคำว่าโล่ปี้กับเปี้ยวหลี่

ผู้แปลเห็นว่าแปลแยกจะไม่เข้าความ จึงปรับเอาเครื่องหมายวรรคออก และแปลในลักษณะเดียวกับข้อความอื่นๆ

ตารางที่ 2.56

正統十年八月，壬寅朔。給云南八百大甸军民宣慰司金牌、信符各一本，以本司旧給牌、符被暹罗国寇兵焚毀也。

(明官修：《明实录·英宗正統实录》，卷一三二，页 2)

ขึ้น 1 ค่ำวันเหรินอิน เดือน 8 ปีที่ 10 แห่งรัชศกเจิ้งถ่ง (วัน 1 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 2 กันยายน ค.ศ.1445 / พ.ศ.1988) พระราชทานป้ายทองและขึ้นผู้ให้ป่าไผ่เตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไผ่เตียน) แห่งยูนนานอย่างละหนึ่ง ด้วยป้ายและ (ขึ้น) ผู้ที่เคยให้เขตปกครองนี้ถูกทหารโจรสลัดหัวแก้ว (สยาม) เผาทำลาย

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 132, หน้า 2)

ตารางที่ 2.57

正統十二年八月，丁丑。敕云南车里军民宣慰使司宣慰使刀霸羨、八百大甸军民宣慰使司宣慰使招孟禄、老挝军民宣慰使司宣慰使刀板養等曰：“尔等世居南徼，忠敬朝廷，进贡方物已有定例，今却奏乞朝廷遣内臣赍敕往尔处催督，尔等受显职，管治一方，通为办理，何必推托，其钦承朕命，毋怠！”

(明官修：《明实录·英宗正統实录》，卷一五七，页 6)

วันดิงไผ่เดือน 8 ปีที่ 12 แห่งรัชศกเจิ้งถ่ง (วัน 18 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 27 กันยายน ค.ศ.1447 / พ.ศ.1990) มีพระราชโองการไปยังเตาป่านเจวี่ยนผู้เป็นเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับ) แห่งเขตหลี่จวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรสิบสองปันนา) เจาเมิ่งลู่ผู้เป็นเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องที่แห่งป่าไผ่เตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไผ่เตียน) เตाप่านเจวี่ยนผู้เป็นเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องที่แห่งเหล่าว้างวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรลาว) และอื่นๆ แห่งยูนนานว่า “พวกเจ้าอยู่ชายแดนใต้ จงรักกักตุนราชการสำนัก ถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองตามระเบียบปฏิบัติมาก่อนแล้ว บัดนี้กลับทูลขอให้ราชสำนักส่งขุนนางฝ่ายในเชิญพระราชโองการไปเร่งแลกกำกับยังดินแดนของพวกเจ้า พวกเจ้าได้รับตำแหน่งสูงส่ง ดูแลดินแดน เชี่ยวชาญการจัดการ ใต้อภัยเบี่ยง จึงน้อมรับบัญชาเรา อย่าได้เพิกเฉยเกียจคร้าน”

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถ่งรัชกาลอิงจง, บรรพ 157, หน้า 6)

อธิบาย

1. ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อความที่ฉบับรวมคัดสรรละไว้ ผู้แปลเห็นว่าอาจมีประโยชน์จึงเติมไว้ให้ครบ
2. เจาเมิ่งลู่ (招孟禄) ประมุขของป่าไผ่ (สนมแปดร้อย) เทียบกับลำดับกษัตริย์ราชวงศ์มิงราย น่าจะหมายถึงพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1984 - พ.ศ.2030) ซึ่งพระนามเดิมว่า ท้าวลก เจาน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าเจ้า คำว่าลู่ ภาษาจีนโบราณออกเสียงว่าลก
3. เตाप่านเจวี่ยน (刀板養) ประมุขของลาว ไม่แน่ใจว่าหมายถึงพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นแผ้วหรือพระยาสุวรรณบัลลังก์ ดูคำอธิบายตารางที่ 1.8 ประกอบ

ตารางที่ 2.58

正統十三年八月，壬戌。府君卫卒赵旺等自西洋还，献紫檀香、交章叶扇、失敕勒叶纸等物。初，旺等随太监洪保入西洋，舟败。漂至卜国，随其国俗为僧，后颇闻其地近云南八百大甸，得间遂脱归。始，西洋发碇时，舟中三百人，至卜国仅百人，至是十八年，惟旺等三人还。上赐之衣钞，令为僧于南京报恩寺。

(明官修: 《明实录·英宗正統实录》, 卷一六九, 页 3)

วันเหรินซิว เดือน 8 ปีที่ 13 แห่งรัชศกเจิ้งถิง (วัน 9 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกชตรจีน - 6 กันยายน ค.ศ.1448 / พ.ศ.1991) ทหารรักษาเมืองเจ้าวังและพวกกลับจากซีหยัง (มหาสมุทรตะวันตก) ภายของต่างๆ อันได้แก่ จันทน์แดง ทูลถวายเยชันซือซือ เล่อเยจื่อ เดิม นั้น (เจ้า) วังและพวกติดตามซันทิงหงเป่าไปซีหยัง (มหาสมุทรตะวันตก) เรืออัปปาง ลอยไปถึงแคว้นปู จึงออกบวช เป็นภิกษุตามประเพณีของแคว้นนั้น ต่อมาได้ยินว่าอาณาเขตแคว้นนั้นใกล้กับป่าไปด้าเตี้ยนแห่งยูนนาน ได้โอกาสจึงกลับมา เมื่อแรกออกเรือไปซีหยัง (มหาสมุทรตะวันตก) นั้น ในเรือมีสามร้อยคน ไปถึงแคว้นปูเหลือเพียงร้อยคน ครั้น 18 ปีผ่านไป มี (เจ้า) วัง สามคนกลับมา เบื้องบนพระราชทานเสื้อผ้าแลเงินตรา ให้เป็นภิกษุที่วัดเป่าเินเมืองหนานจิง (นานกิง)

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งถิงรัชกาลอิจง, บรรพ 169, หน้า 3)

อธิบาย

1. เยชันซือซือเล่อเยจื่อ (叶扇、失敕勒叶纸) ฉบับรวมคัดสรรใช้เครื่องหมาย “ตุ๋นเย่า” หรือเครื่องหมายวรรณยุกต์แยกราชการ แยกจื่อถานเซียง (จันทน์แดง) ออกจาก เจียวจิงเยชัน และซือซือเล่อเยจื่อ จื่อถานเซียงนั้นชัดเจนว่าคือจันทน์แดง ไม่มีปัญหาในการแปล แต่ผู้แปลไม่สามารถค้นได้ว่าเจียวจิงเยชัน และซือซือเล่อเยจื่อเป็นของใด จึงลองแบ่งวรรคตอนใหม่ เจียวจิงแปลได้ว่าทูลเกล้าถวาย ส่วนเยชันซือซือเล่อเยจื่อน่าจะเป็นรายการของที่ถวาย นอกเหนือไปจากจันทน์แดง แต่ไม่ทราบว่าจะแบ่งวรรคอย่างไร ผู้แปลสันนิษฐานจากรูปศัพท์ “เยชัน” เยคือไปไม้ ซันคือพัด อาจจะหมายถึงพัดที่ทำจากไปไม้ ซือแปลว่าสูญหาย ซือคือราชโองการ เล่อคือตะกร้อครอบปากม้า ตรงนี้ไม่น่าจะเป็นการแปลตามความหมาย แต่อาจเป็นการถ่ายถอดเสียงภาษาอื่น และควรเป็นคำว่า “ซือซือเล่อ” มากกว่า สูญเสีย “ซือเล่อ” เพราะแม้ว่าซือเล่อจะเป็นชื่อชนเผ่าโบราณ แต่เป็นชาวเติร์ก ไม่สัมพันธ์กับเรื่อง คำต่อไปคำว่า “เยจื่อ” เยคือไปไม้ จื่อคือกระดาษ รวมความแล้วน่าจะเป็นกระดาษที่ทำจากไปไม้ที่มีชื่อว่า ซือซือเล่อ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ไม่สามารถหาเอกสารอื่นมาเทียบเคียงได้ จึงเป็นเพียงการสันนิษฐานทั้งสิ้น จึงมิได้แปลไว้ในตัวบท เพียงแต่ตั้งข้อสันนิษฐานไว้เท่านั้น

2. หงเป่า (洪保) ซันทิงหงเป่า เป็นชาวเผ่าหุย เคยติดตามเจิ้งเหอไปซีหยัง (มหาสมุทรตะวันตก) ฐานะราชทูต มีประวัติอยู่ในพงศาวดารราชวงศ์หมิง ได้เดินเรือหลายครั้งทั้งในปี ค.ศ.1403 / พ.ศ.1946 , ค.ศ.1412 / พ.ศ.1955, ค.ศ.1421 / พ.ศ.1964, ค.ศ.1430 / พ.ศ. 1973 และ ค.ศ.1441 / พ.ศ.1984 ข้อความตอนนี้พูดถึงเจ้าวังติดตามหงเป่าไปเมื่อ 18 ปี ก่อน จึงน่าจะเป็นการเดินทางในปีที่ 5 แห่งรัชศกเซวียนเต้อ คือปี ค.ศ.1430 / พ.ศ.1973

3. แคว้นปู้ (卜国) ไม่แน่ใจว่าเป็นแคว้นใด ในนี้ระบุเพียงว่าอยู่ใกล้กับปาไปต้าเตี้ยน ไม่มีรายละเอียดตำแหน่งที่ตั้งที่แน่ชัด ตามหลักต้องเป็นสถานที่ที่ติดทะเล เพราะใช้คำว่าลอยไปถึงแคว้นปู้ นอกจากนี้ต้องนับถือพุทธศาสนา

ตารางที่ 2.59

景泰元年五月，戊申。礼部奏：云南八百大甸军民宣慰使司宣慰使刀板雅者遣头目雷内等贡象、马、方物至京，已循例赏讫，而内等又诉乞赐土官衣服，然故事土官无加赐衣服者。诏加赐土官锦二段、纁丝纱罗各四匹，土官妻纁丝罗各三匹。

(明官修：《明实录·英宗录》，卷一九三，景泰附录十，页 5)

วันอุเชิน เดือน 5 ปีแรกแห่งรัชศกจิ้งไท่ (วัน 5 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 14 มิถุนายน ค.ศ.1450 / พ.ศ.1993) กระทรวงพิธีการกราบทูลว่า เตाप่านหย่าเจ้อเซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) ปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตี้ยน) แห่งยูนนานส่งเหยียนเน่ยซุนนางระดับหัวหน้ามาถวายบรรณาการเป็นช้าง นำของพื้นเมืองถึงเมืองหลวง ได้พระราชทานรางวัลตามระเบียบแล้ว (หลาย) เหยียนและพวกได้ขอพระราชทานชุดเครื่องยศข้าหลวงท้องถิ่น แต่ตามประเพณีที่เคยมีมาไม่มีการพระราชทานชุดเพิ่ม จึงให้พระราชทานผ้าจิ้น 2 ชิ้น ผ้าป่าน ผ้าไหม ผ้าซา ผ้าหลวอย่างละสีพับแก่ข้าหลวงท้องถิ่น และพระราชทานผ้าป่าน ผ้าไหม ผ้าหลวอย่างละ 3 พับแก่ภรรยาข้าหลวงท้องถิ่น

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชกาลอิงจง, บรรพ 193 ส่วนแนบรัชศกจิ้งไท่ 10, หน้า 5)

อธิบาย

1. เหตุการณ์นี้เกิดในรัชศกจิ้งไท่ รัชกาลหมิงไต้จง หมิงสี่ลู่ไม่ได้แยกรัชศกจิ้งไท่ออกมาต่างหาก แต่ทำเป็นส่วนแนบไว้ในรัชศกเจิ้งถ่ง รัชกาลหมิงอิงจง เหตุผลที่ทำให้เช่นนี้ ดูคู่อธิบายตารางที่ 2.63 ประกอบ

2. เตाप่านหย่าเจ้อ (刀板雅者) ตรงนี้อาจจะเป็นความผิดพลาดในการบันทึกของหมิงสี่ลู่ เพราะขัดแย้งกับบันทึกในจุดอื่น ในตาราง 2.62 ระบุว่าข้าหลวงกำกับเขตปกครองลาวคือเตाप่านหย่าเจ้อ ตาราง 2.57 ระบุว่าข้าหลวงกำกับเขตปกครองปาไปต้าเตี้ยนคือเจาเม็งลู่ ตาราง 2.60 และ 2.62 เรียกเตาเม็งลู่ คำว่าเจาน่าจะเป็นคำว่า “เจ้า” เตาน่าจะเป็น “ท้าว” น่าจะเป็นบุคคลเดียวกัน แต่ขัดแย้งกับตารางนี้ เป็นไปได้สองกรณีคือ เรื่องนี้เป็นเรื่องของลาว แต่ระบุชื่อผิดจาก “เหล่าวู้” เป็น “ปาไปต้าเตี้ยน” กับ เรื่องนี้เป็นเรื่องของปาไปต้าเตี้ยนแต่ระบุชื่อข้าหลวงกำกับผิด

3. ผ้าป่าน ผ้าไหม ผ้าซา ผ้าหลว (纁丝纱罗) สามารถแยก จู้ (ป่าน) ซือ (ไหม) ซา (ผ้าซา) หลว (ผ้าหลว) ออกมาเป็นคนละประเภท กับแยกเป็น จู้ซือ (ผ้าป่าน) ซาหลว (คำเรียกรวมของผ้าประเภทบาง) ในที่นี้ผู้แปลเลือกแปลแยกเพราะจากรวรรคต่อมา พระราชทานจู้ (ป่าน) ซือ (ไหม) หลว (ผ้าหลว) ให้ภรรยาข้าหลวงท้องถิ่น ไม่มีคำว่า “ซา”

ตารางที่ 2.60

景泰二年二月，壬辰。云南八百、车里、老挝三宣慰使刀孟禄等来朝，贡马及方物。赐宴并缙丝裘衣、彩段表里、绢、钞有差。

(明官修：《明实录·英宗录》，卷二〇一，景泰附录十九，页 22)

วันเหรินเดือน เดือนยี่ ปีที่ 2 แห่งรัชศกจิ่งไท่ (วัน 23 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 25 มีนาคม ค.ศ.1451 / พ.ศ.1994) เตาเม็งถูและพวกซึ่งเป็นเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) ทั้งสามแห่งขุนนานอันได้แก่ ป่าไป (แปดร้อย) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) เหล่าวู้ (ลาว) มายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นม้าและของพื้นเมือง พระราชทานเลี้ยงพร้อมด้วยผ้าปานรามิ ชุดพิธี ผ้าต่วนสีเป็นสำหรับ ผ้าเจวียน เงินตราต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. **หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชกาลอิงจง**. บรรพ 201 ส่วนแนบรัชศกจิ่งไท่ 19. หน้า 22)

ตารางที่ 2.61

景泰六年五月，乙丑。云南车里、八百大甸、老挝三军民宣慰使司土官宣慰使刀霸羨等各遣头目招线靠等来朝，贡象、马及金银器皿等物。赐彩币表里、缙丝裘衣等物，仍命招线靠等赏敕并彩币表里归赐其土官及妻。

(明官修：《明实录·英宗录》，卷二五三，景泰附录七一，页 9)

วันอีโฉว เดือน 5 ปีที่ 6 แห่งรัชศกจิ่งไท่ (วัน 28 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 26 มิถุนายน ค.ศ.1424 / พ.ศ.1967) เตาป่าเขียนและพวกซึ่งเป็นเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) ขุนนางท้องที่จวินหมินเขวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครอง) ทั้งสามแห่งขุนนานอันได้แก่ เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ป่าไป (แปดร้อย) เหล่าวู้ (ลาว) ส่งขุนนางระดับหัวหน้าอันได้แก่เจาเขียนเค่าและพวก มายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นช้าง ม้าและเครื่องเงินทอง พระราชทานไฉปี้ (ผ้า) เป็นสำหรับ ผ้าปานรามิ ชุดพิธีและอื่นๆ ยังบัญชาให้เจาเขียนเค่าและพวกรับพระราชโองการพร้อมด้วยไฉปี้ (ผ้า) เป็นสำหรับนำกลับไปให้ข้าหลวงท้องที่และภรรยา

(ราชสำนักหมิง. **หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชกาลอิงจง**. บรรพ 253 ส่วนแนบรัชศกจิ่งไท่ 71. หน้า 9)

ตารางที่ 2.62

景泰六年六月，壬辰。敕云南老挝军民宣慰使司宣慰使刀板雅者、车里军民宣慰使司宣慰使刀霸羨、八百大甸军民宣慰使司宣慰使刀孟禄、南甸宣抚刀乐恩等曰：“尔等世守南服，夙坚臣节，屡修职责。兹复遣头目乃吾等来贡方物，忠诚可嘉。特赐银币，用答尔意。前者所降尔处金牌信符、勘合底簿，尔等因相仇杀，烧毁不存，论法本难容恕。但念尔等克修职责，姑置不究，仍复颁降。今后再有疎虞，罪不轻宥。”

(明官修：《明实录·英宗录》，卷二五四，景泰附录七二，页 6)

วันเหรินเดือน เดือน 6 ปีที่ 6 แห่งรัชศกจิ่งไท่ (วัน 18 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 2 กรกฎาคม ค.ศ.1454 / พ.ศ. 1997) มีพระราชโองการไปยังข้าหลวงกำกับสังกัดขุนนานอันได้แก่ เตาปานหย่าเจ้อผู้เป็นเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) แห่งเหล่าวู้จวินหมินเขวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรลาว) เตาป่าเขียนผู้เป็นเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) แห่งเซอหลี่จวินหมินเขวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรสิบสองปันนา) เตาเม็งถูผู้เป็นเขวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) แห่งป่าไป ต้าเตียนจวินหมินเขวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปต้าเตียน) เตาเล่อเินผู้เป็นหนานเตียนเขวียนผู้ (ข้าหลวงกำกับหนานเตียน) ว่า “พวกเจ้ารักษาแดนได้มาหลายชั่วคน กระทำตามธรรมเนียมแห่งขุนนาง หมั่นถวายบรรณาการมาได้ขาด บัดนี้ยังได้ส่งใหนอขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมืองอีก นายกองในความจงรักสัตย์จริง มีพระราชทานผ้าเงินและเงินตรา ตอบแทนน้ำใจของพวกเจ้า ก่อนหน้านี้ที่ได้พระราชทานป้ายทอง ซินผู้ ต้นข้าว

คานเหอไว้แก่พวกเจ้า เนื่องจากพวกเจ้าโกรธแค้นข้าพหูกันเอง เมาทำลายไม่เหลือ ตามกฎหมายยากภัยให้ได้ เห็นแก่พวกเจ้า
 เครื่องครัดในการถวายบรรณาการ จึงไม่ถือสาอาความ พระราชทานให้ใหม่ ต่อไปหากมีละเลยสูญหาย โทษผิดไม่อาจให้อภัย”
 (ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชกาลอิงจง. บรรพ 254 ส่วนแนบรัชศกจิ่งไท่ 72. หน้า 6)

อภิบาย

คานเหอ (勘合) หมายถึงตรวจสอบให้ตรงกัน หนังสือสัญญาของจีนในสมัยโบราณ
 จะประทับตราในหนังสือก่อนแยกส่วน เมื่อจะตรวจสอบจะนำสองส่วนมาต่อกันให้รู้ว่าเป็น
 ฉบับเดียวกันแน่ คำนี้ในภาษาไทยมีแปลทับศัพท์ภาษาจีนถิ่นฮกเกี้ยนว่า “คำหับ” (ดู
 คำอธิบายเรื่อง “คำหับ” ในหนังสือภาษาไทย-ภาษาจีน ของ เฉลิม ยงบุญเกิต)

ตารางที่ 2.63

天顺元年二月，庚申。云南总兵官都督同知沐璘奏：“车里军民宣慰司宣慰使刀霸羨自
 杀，其弟板雅忠已推兄三宝历代掌管地方，今板雅忠又作乱，纠合八百，借倩人马仇杀，欲调
 官军抚安，而春暖瘴高，未宜动众轻进。”上曰：“三宝历代系庶孽夺嫡，谋害刀霸羨，以致
 板雅忠等借兵攻杀。璘等其差的当官员去抚谕板雅忠等及体勘何人应袭宣慰职事，具奏定夺，
 令各罢兵，以息争端。”

(明官修：《明实录·英宗天顺实录》，卷二七五，页 19)

วันกิ่งเจิน เดือนยี่ ปีแรกแห่งรัชศกเทียนซุ่น (วัน 26 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 21 มีนาคม ค.ศ.1457 / พ.ศ.2000)
 มู่หลินซึ่งเป็นตุตถงจือ (รองผู้บังคับการทหาร) ผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนานกราบทูลว่า “เตาป่าเซียน เซียนเว่ยลือ
 (ข้าหลวงกำกับ) แห่งซอลี่จวินหมินเซวียนเว่ยซื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรสิบสองปันนา) ฆ่าตัวตาย ปานหย่างผู้เป็น
 น้องชายยกทัพมายึดซานเป่าลี้ได้ดูแลดินแดน บัดนี้ปานหย่างก่อความวุ่นวายอีก สมคบกับปาไป หยิบยืมไพร่พลและม้าล้างแค้น
 ข้าพหุน (กระหม่อม) หมายถึงโยกทัพหลวงไปคลี่คลายให้สงบ แต่ดูไปไม่ผลึกอาคอบอันพิชร้อนชื้นแรงฤทธิ์ ไม่เหมาะกับการ
 โยกพลเคลื่อนทัพ” เบื้องบนตรัสว่า “ซานเป่าลี้ได้มีไชบุตรเมียเอากลับมาแย่งชิงสิทธิสืบตระกูล ทำให้เตาป่าเซียนถึงความตาย
 เป็นผลให้ปานหย่างและพวกอีกทหารโจมตี (มู่) หลิน ทั้งหลายจงส่งขุนนางดีไปเกลี้ยกล่อมปานหย่างและพวก อีกทั้งจง
 ตรวจสอบดูว่าผู้ใดควรสืบทอดตำแหน่งเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) จากนั้นก็จงกราบทูลมาให้ตัดสินใจ ให้ทุกฝ่ายถอยทัพ ให้การ
 บรรเทาสงบ”

(ราชสำนักหมิง. หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเทียนซุ่นรัชกาลอิงจง. บรรพ 275. หน้า 19)

อภิบาย

1. เทียนซุ่น (天顺) เป็นรัชศกของจักรพรรดิหมิงอิงจง (明英宗) หมายถึงช่วง
 ระหว่าง ค.ศ.1457 - ค.ศ.1464 / พ.ศ.2000 - พ.ศ.2007 โดยจักรพรรดิหมิงอิงจงครองราชย์
 รวม 2 ครั้ง ครั้งแรกใช้รัชศกเจิ้งถ่ง ต่อมาในปีที่ 14 แห่งรัชศกเจิ้งถ่ง (ค.ศ.1449 / พ.ศ.1992)
 ทรงยกทัพไปปราบหัวซื่อ (มองโกล) ด้วยพระองค์เอง พ่ายศึกและทรงถูกจับเป็นเชลย ขุน
 นางทั้งหลายจึงยกจูฉีอู๋พระอนุชาขึ้นเสวยราชย์แทน คือจักรพรรดิหมิงไต้เจิงในประวัติศาสตร์
 เปลี่ยนรัชศกเป็นจิ่งไท่ ปีแรกแห่งรัชศกจิ่งไท่ ราชทูตเจรจาทูลขอตัวจักรพรรดิหมิงอิงจงกลับจีน
 ได้ จักรพรรดิหมิงไต้เจิงทรงพระเชษฐาจะชิงราชสมบัติคืน จึงกักบริเวณพระองค์ไว้ จนถึงปีที่

5 แห่งรัชศกจิ่งไท่ (ค.ศ.1457 / พ.ศ.2000) จักรพรรดิหมิงได้จงประชวร ขุนนางร่วมกันก่อรัฐประหาร เชิญจักรพรรดิหมิงอิงจงเสวยราชย์ใหม่ เปลี่ยนรัชศกเป็นเทียนชุ่น

2. ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อความที่ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์ตกไป ผู้แปลเดิมเข้ามาตามหมิงสี่ลู่ อักขร (系) ที่ขีดเส้นใต้ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์เป็น (孙) ผู้แปลสอบถามกับหมิงสี่ลู่แล้วแก้ไขตามหมิงสี่ลู่

3. มู่หลิน (沐璘) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1431 – ค.ศ.1458 / พ.ศ.1974 - พ.ศ.2001) เป็นหลานปู่ของมู่อิ่ง (沐昂) ผู้เป็นบุตรคนที่สามของมู่อิง (沐英) ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เฉียนหนิงหวัง (黔宁王)

ปีแรกแห่งรัชศกจิ่งไท่ (ค.ศ.1450 / พ.ศ.1993) มู่ปิน (沐斌) ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นเฉียนกั๋วกิง รักษาขุนนางในเวลานั้นถึงแก่นิจกรรม มู่จง (沐宗) บุตรทายาทเพิ่งอายุเพียงสิบเดือน มู่หลินซึ่งเป็นพี่ชายร่วมตระกูล คือมีทวดคนเดียวกันคือมู่อิง รับตำแหน่งเป็นตุดตุงจื่อ (都督同知) หรือรองผู้บังคับการทหาร เป็นขุนนางระดับ 1 ชั้นโท ทำหน้าที่รักษาการขุนนางแทนมู่จงก่อน พอถึงเดือน 6 รัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1457 / พ.ศ. 2000) มู่หลินได้รับการเลื่อนเป็นโย่วตุดตุง (右都督) หรือผู้บังคับการทหารขวา เป็นขุนนางระดับ 1 ชั้นเอก เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 1 ของรัชศกเทียนชุ่น มู่หลินจึงยังมีตำแหน่งเป็นตุดตุงจื่อ

4. ซานเป่าลี่ไต้ (三宝历代) บุตรของเตาเกิงเมิง น้องชายของเตาป่าเขียน ปีแรกแห่งรัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1457 / พ.ศ.2000) หลังจากเตาป่าเขียนฆ่าตัวตาย คนทั้งหลายยกซานเป่าลี่ไต้ขึ้นเป็นประมุข ปีต่อมาได้รับการแต่งตั้งจากราชวงศ์หมิงเป็นข้าหลวงกำกับเขตปกครองสิบสองปันนาอย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 2.64

天顺六年二月，庚寅。云南八百大甸军民宣慰司头目板门四等、……各来朝，贡马、驼、海青兔鹞、土豹、方物。赐宴并彩币表里等物有差。

(明官修：《明实录·英宗天顺实录》，卷三七，页 6)

วันเถิงฉิน เดือนยี่ ปีที่ 6 แห่งรัชศกเทียนชุ่น (วัน 25 ค่ำ เดือนยี่ ปฏิทินเกษตรจีน - 25 มีนาคม ค.ศ.1462 / พ.ศ.2005) ป่านหมินชื่อขุนนางระดับหัวหน้าของปาไปต้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราชภู่ปาไปต้าเตียน) แห่งขุนนางและพวก...ต่างมายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นม้า อูฐ ไหซิงทู่ทู่ (เหยี่ยวยักษ์) กูเป้าและของพื้นเมือง พระราชทานเลี้ยงพร้อมไฉ่ (ผ้า) เป็นสำหรับและของอื่นๆ ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเทียนชุ่นรัชกาลอิงจง, บรรพ 337, หน้า 6)

อธิบาย

1. ไหซิงทู่ทู่ (海青兔鹞) เป็นการใช้คำที่มีความหมายเดียวกันมาซ้อนกัน หมายถึงเหยี่ยวขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง คือ Gyrfalcon หรือ Falco rusticolus

2. ภูเป้า (土豹) ตามรูปศัพท์ ภูคือพื้นดิน เป้าคือเสือดาว แต่ศัพท์นี้รวมกันแล้วมีความหมายได้สองอย่าง อย่างหนึ่งคือหมายถึงแมวป่า Lynx อีกอย่างหมายถึงเหยี่ยวสกุล Buteo

ตารางที่ 2.65

成化二年九月，己卯。云南车里并老挝、八百大甸宣慰司遣头目来朝贡。赐象服、彩段等物有差。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷三四，页 5)

วันจื่อเหม่า เดือน 9 ปีที่ 2 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 11 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 19 ตุลาคม ค.ศ.1466 / พ.ศ.2009) เซียนเว่ยซือ (เขตปกครอง) ในยูนนานอันได้แก่ เซอหลี่ (สิบสองปันนา) เหล่าวู (ลาว) ปาไปต้าเตียนส่งขุนนางระดับหัวหน้ามาถวายบรรณาการยังราชสำนัก พระราชทานเซียงฝู (ชุดพิธีสตรีมีลวดลาย) ไผ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) และของอื่นๆ ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเซียนจง บรรพ 34. หน้า 5)

อธิบาย

1. เซียงฝู (象服) ตามรูปศัพท์ เซียงแปลว่าช้าง ผู้คือเสือด้า แต่จีนใช้คำนี้มาตั้งแต่โบราณ คำว่า เซียง 象 ตัวนี้หมายถึง 袿 แปลว่าประดับ เซียงฝูหมายถึงชุดพิธีของสตรีชั้นสูง มีการปักลวดลายต่างๆ สวยงาม น่าจะเป็นการพระราชทานของให้ชายาประมุขปาไป

2. ไผ่ต่วน (彩段) ไผ่คือมีสีสั้น ต่วน (段) คือต่วน (锻) เป็นผ้าที่ทอลวดลายเป็นมันเงางาม แต่อีกด้านไม่มีเงา ไทยเรียกต่วน

ตารางที่ 2.66

成化二年九月，丙申。给云南老挝及车里、八百大甸宣慰司金牌信符，以原降者毁于火故也。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷三四，页 10)

วันปิ่งเซิน เดือน 9 ปีที่ 2 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 28 ค่ำ เดือน 9 ปฏิทินเกษตรจีน - 5 พฤศจิกายน ค.ศ.1466 / พ.ศ.2009) พระราชทานป้ายทองและชิ้นฝูให้เซียนเว่ยซือ (เขตปกครอง) ต่างๆ ในยูนนานคือเหล่าวู (ลาว) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไปต้าเตียน ด้วยของเก่าที่พระราชทานนั้นถูกทำลายไปในไฟ

(ราชสำนักหมิง. หมิงลือลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเซียนจง. บรรพ 34. หน้า 10)

ตารางที่ 2.67

成化七年闰九月，癸丑。云南车里并八百大甸军民宣慰使司遣头目招招等来朝，贡象、马并金银器等物。赐宴并赐衣服、彩段等物有差，仍降敕及文锦、彩段付招招等归赐土官及妻。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷九六，页 2)

วันกู่ยี่ฉั่ว เดือน 9 อธิกมาส ปีที่ 7 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 14 ค่ำ เดือน 9 อธิกมาส ปฏิทินเกษตรจีน - 27 ตุลาคม ค.ศ.1471 / พ.ศ.2014) เซียนเว่ยซือ (เขตปกครอง) ในยูนนานอันได้แก่เซอหลี่ (สิบสองปันนา) และปาไปต้าเตียนส่งเจาเส้าขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมาการยังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นช้าง ม้าและเครื่องเงินทองต่างๆ พระราชทานเลี้ยงและของต่างๆ อันได้แก่เสือด้า ไผ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) และอื่นๆ ยังมีพระราชโองการและให้นำผ้าจิ้นมีลวดลายและไผ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) ให้เจาเส้าและ

พวกนำกลับไปให้ข้าหลวงท้องถิ่นและภรรยา

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง, บรรพ 96, หน้า 2)

ตารางที่ 2.68

成化十六年秋七月，辛丑。云南车里、老挝、八百大甸三宣慰使司土官宣慰使刀三宝等各遣头目招孟捕等来朝，贡金银器及犀角、象牙等物。各赐彩段表里有差，仍以文锦、彩段回赐土官及其妻。时老挝被交人攻杀，镇守官钱能以闻，且言老挝及八百、车里所遣贡使宜量给道里之费，使兼程而回。兵部复奏，命云南布政司每处给以官帑银二十两。

(明官修: 《明实录·宪宗成化实录》, 卷二〇四, 页 7)

วันซินฉิว เดือน 7 ปีที่ 16 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 23 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกษตรจีน - 28 สิงหาคม ค.ศ.1480 / พ.ศ. 2023) เตาชานเป่าและพวกซึ่งเป็นเซวียนเว่ยสี่อู๋ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องถิ่นที่เซวียนเว่ยสี่อู๋ (เขตปกครอง) ทั้งสามแห่งยาวนานคือเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เหล่าวู (ลาว) ป่าไปต้าเตี้ยนส่งเจาเมิ่งปู่ขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากราบราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นเครื่องเงินทองและขนอแรด งาช้างและอื่นๆ พระราชทานไฉ่ต่วน (ผ้าตัวนสี) เป็นสำรับให้แต่ละคนต่างกัน ยังมีพระราชโองการและให้นำผ้าจิ้นมีลวดลายและไฉ่ต่วน (ผ้าตัวนสี) ให้ข้าหลวงท้องถิ่นและภรรยา เวลานั้นเหล่าวู (ลาว) ถูกชาวเจียว (เวียดนาม) โจมตีฆ่าฟัน เฝียนเหนิงผู้เป็นขุนนางรักษาดูกรับทูลให้ทรงทราบ ทั้งทูลขอให้พระราชทานค่าเดินทางให้ทูลที่มาถวายบรรณาการจากเหล่าวู (ลาว) ป่าไป (แปดร้อย) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ตามความเหมาะสม ให้เร่งรีบเดินทางกลับให้เร็ว เป็นสองเท่า กระทรวงกลาโหมกราบทูลอีก สั่งให้หมตชยูนานให้เงินหลวงแก่แต่ละแห่งยี่สิบตำลึง

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง, บรรพ 204, หน้า 7)

อภิปราย

วันซินฉิว เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 16 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า ข้อความนี้ในฉบับคัดสรรเขียนเป็นวันซินฉิว เดือน 6 ปีที่ 16 แต่ผู้แปลสอบทานกับปฏิทินแล้วปัดังกล่าวไม่มีวันซินฉิวในเดือน 6 แต่จะมีในเดือน 7 และไม่พบข้อความนี้ในบรรพ 204 ของหมิงสี่ลู่แต่พบข้อความนี้ในวันซินฉิว เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 16 และอยู่ในบรรพ 205 ของหมิงสี่ลู่ฉบับที่ผู้แปลใช้ อย่างไรก็ตามก็ มีข้อสังเกตว่าในหนังสือป่าไปสี่ฟู่-ป่าไปต้าเตี้ยน แปลเหตุการณ์นี้ว่าเกิดขึ้นใน “วันซินฉิว เดือน 6 ปีที่ 16 รัชศกเฉิงฮว่า (28 สิงหาคม 1480)” (คณะกรรมาการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน, 2539, 223) (พิมพ์เป็น “ซินฉิว” ตามต้นฉบับ) วันในระบบจีนตรงกับฉบับรวมคัดสรร ส่วนวันตามปฏิทินสากลตรงกับที่ผู้แปลเทียบกับปฏิทิน

ตารางที่ 2.69

成化十六年八月，甲寅。命广西布政司戒谕安南国王黎灏。时云南总兵官沐琮等遣人探安南事，还自车里。言交人以追捕叛党为辞，攻取老挝二十余寨，杀二万余人，又欲往八百之境；得安南伪敕于车里，称洪德十年。琮等奏上之。下兵部看详，请集文武大臣及科道官议。谓欲请敕责之，恐沮其自新之路；欲姑置之，恐长其不臣之心。宜令广西布政司移咨黎灏，俾敛兵守境，以全臣节。又敕云南、两广总兵等官，俾整饬兵备，以防边患。议上，悉允之。

(明官修: 《明实录·宪宗成化实录》, 卷二〇六, 页 2)

วันจย้อฉิน เดือน 8 ปีที่ 16 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 7 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 10 กันยายน ค.ศ.1480 / พ.ศ. 2023) สั่งการให้หมตชกวงซึ (กวางสี) มีหนังสือไปตักเตือนหลี่เฮาซัตรีย์แห่งแคว้นอานหนาน เวลานั้นผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนานมุ่งและพวกส่งคนไปสืบเสาะเรื่องของอานหนาน (เวียดนาม) กลับมาจากเซอหลี่ (สิบสองปันนา) กล่าวว่ชาวเจียว (เวียดนาม) อ้างว่าตามจับพลพรรคกบฏ โจมตีเหล่าวู (ลาว) ยี่สิบกว่าไร่ (หมู่บ้าน) สังหารคนสองหมื่นกว่าคน ทั้งจะเข้าเขตแดน

ปาไป (แปดร้อย) ได้พระราชโองการปลอมที่อาหนาน (เวียดนาม) ทำจากเขอลี (สิบสองปันนา) อ่างปีที่ 10 แห่งรัชศกหงเตอ (มู่) ฉงและพวกอวยขึ้นมา ทางกระทรวงกลาโหมพิจารณาโดยละเอียดแล้วเชิญขุนนางทั้งฝ่ายขุนและบูตลดจุนขุนนางฝ่ายตรวจสอบทั้งหมด มาร่วมกันหารือ ครั้นจะเชิญพระราชโองการดำหนังก์เกรงว่าจะทำให้เสียน้ำใจในการปรับปรุงตนใหม่ ครั้นจะปล่อยบังเอิญ ก็เกรงจะทำให้จิตไม่จงรักภักดีกำเร็บขึ้น เห็นชอบให้มณฑลกว่างซี (กวางสี) ส่งหนังสือไปยังหลีเฮ่า ให้รวมพลรักษาชายแดน กระทำหน้าที่ขุนนางให้สมบูรณ์ ที่มีพระราชโองการสั่งให้ผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนาน เหลียงกวง (กวางตงและกวางซี หรือกวางตุงและกวางสี) เตรียมไพร่พลอาวุธยุทธโศปกรณ์ให้พร้อม รักษาป้องกันชายแดน จากนั้นก็ทูลเสนอมายังฮ่องบุน ทรงพิจารณาแล้วอนุมัติตามนั้นทุกประการ

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเซียงจง, บรรพ 206, หน้า 2)

อธิบาย

มู่ฉง (沐琮) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1450 – ค.ศ.1496 / พ.ศ.2033 - พ.ศ.2039 เป็นบุตรของมู่ปิ่นผู้เป็นเจียนกั้วกิง รักษาญูนนาน เมื่อครั้งมู่ปิ่นตายในปี ค.ศ.1450 / พ.ศ.2033 มู่ฉงเพิ่งมีอายุได้สิบเดือน มู่หลินซึ่งเป็นพี่ชายร่วมตระกูลรักษากรุงยูนนานแทน ต่อมากู่หลินตาย มู่ฉงน้องชายของมู่หลินรักษากรุงยูนนานต่อ จนกระทั่ง ปี ค.ศ.1465 / พ.ศ.2008 มู่ฉงจึงได้สืบบรรดาศักดิ์เป็นเจียนกั้วกิงต่อจากบิดา และรักษากรุงยูนนานต่อไป

ตารางที่ 2.70

成化十六年十一月，壬午。巡抚云南右副都御史吴诚奏：“交人狂悖，近已攻杀老挝，今复闻练兵，欲攻八百，内侵之患，不可不虑。愿选差文武之晓事能言者一人，持救往彼，谕以大义，俾归侵疆。”事下兵部，言顷已取旨，命广西布政司移咨谕安南国王黎灏，令其自处回奏。而救云南、两广守臣加谨防御矣。第恐守臣怠忽，有误事机，仍乞移文三路，督其尽心，觉彼有变，即驰奏处画，报可。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二〇九，页 10)

วันเรินอู่ เดือน 11 ปีที่ 16 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 6 ค่ำ เดือน 11 ปฏิทินเกษตรจีน - 7 ธันวาคม ค.ศ.1480 / พ.ศ.2023) อู่ฉิงซึ่งมีตำแหน่งเป็นโย่วฟู่ตูอู่สี่อู่ (รองหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวา) ผู้ไปตรวจราชการยูนนานกราบทูลว่า “ชาวเจียว (เวียดนาม) กำเร็บเสิบสาน ไม่นานนี้ได้โจมตีเหล่าว้าว (ลาว) บัดนี้ได้ยินว่าฝึกทหารอีก จะโจมตีปาไป (แปดร้อย) จะรุกรานภายใน ต้องคิดการป้องกัน ขอบทงเลือกขุนนางบุ๋นบู๊ที่รู้ความรู้จักเจรจาคนหนึ่ง ถือราชโองการไปยังที่นั่น แจ้งให้ประจักษ์ถึงครลงธรรมอันยิ่งใหญ่ ให้คืนดินแดนที่รุกราน” ทรงสั่งการไปยังกระทรวงกลาโหม ตอบมาว่าได้ปฏิบัติตามราชโองการแล้ว ให้มณฑลกว่างซี (กวางสี) เชิญหนังสือไปยังหลีเฮ่าผู้เป็นกษัตริย์แห่งอาหนาน (เวียดนาม) ให้ทูลตอบมาด้วยตนเอง ทั้งมีราชโองการให้ขุนนางผู้รักษายูนนาน เหลียงกวง (กวางตงและกวางซี หรือกวางตุงและกวางสี) ให้เพิ่มการระวังป้องกัน ด้วยเกรงขุนนางผู้รักษาสละเลย เลินเล่อทำให้เสียการ จึงขอให้มีหนังสือเตือนไปทั้งสามแห่ง กำกับให้กระทำให้เต็มที่ หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ให้รีบกราบทูลมา เพื่อจะได้คิดอาหนานหรือ ทรงอนุมัติให้เป็นไปตามนั้น

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเซียงจง, บรรพ 209, หน้า 10)

อธิบาย

โย่วฟู่ตูอู่สี่อู่ (右副都御史) ตำแหน่งขุนนางฝ่ายตรวจสอบ เป็นรองจากตำแหน่งตู้อู่สี่อู่ ซึ่งเป็นหัวหน้าตุฉ่ายว่น (督察院) หรือสำนักตรวจสอบ ซึ่งมีหน้าที่ร้องเรียนความผิดของหน่วยงานต่างๆ วินิจฉัยเรื่องที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เป็นหูเป็นตาให้ฮ่องเต้ ตำแหน่งรองนี้มีสองตำแหน่งคือ จั่วฟู่ตูอู่สี่อู่ (左副都御史) คือรองหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายซ้าย

กับโย่วฟู่อู่วี่สื่อ (右副都御史) รองหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวา ทั้งสองตำแหน่งนี้ เป็นขุนนางระดับ 3 ชั้นเอก

ตารางที่ 2.71

成化十七年六月，壬子。敕安南国王黎灏曰：“朕恭膺天命，嗣守天位，以天下为一家，视万民犹一体。一言一事，未尝有拂于天。尔国虽殊方万里，朕不以为远而忽之。祖岁传闻王兴兵攻杀老过，又欲进征八百，朕谓王之所以顺天者，诗书礼义同于中国，岂应有此，心窃疑之，爰命守臣移咨于王。兹览王奏，云差头目追捕边酋琴公等，必无攻杀老挝之举；又云八百地之所在且不知，况欲往征之。则前言乃传者之误耳。虽然，试与王卒言之。书不云：惠迪吉，从逆凶。盖天与人相为流通，吉与凶本乎顺逆。夫交民天民也，老挝民亦天民也。若果如前所云，无故而戕天之民，是逆天矣。自古焉有逆天而保其无凶祸者哉！继今王宜安静守常，钦畏天道，恪秉藩臣之礼，允迪睦邻之谊，非特老挝在所当睦，凡与王国接壤者，皆在所当睦也。若以兵强国富，越境而侵之，天之视听自我民，其应有不旋踵者，王其深省之。”先是，灏亲率兵九万，开山为三道，进兵破哀牢。继进老挝地方，杀宣慰刀板雅、兰掌父子三人。其季子怕雅赛归依八百，宣慰刀揽那遣兵送往景坎地方。既而。灏复积粮、练兵，且頒伪敕于车里宣慰司，期欲会兵进攻八百。其兵有暴死者数千，传言以为雷所震。八百因遣兵扼其归路，袭杀万余，交人大败而还。刀揽那以报云南守臣黔国公沐琮等。琮等因奏：“灏昔尝吞并占城，皇上姑赐涵容，冀其悔过。而灏乃肆恶无忌，苛刻不仁。既指擒黄章马之名，劫虏镇安村寨；复托解关正等之故，窥伺临边边情，擅差经略，而驻师蒙自地方；假捕琴公而攻杀老挝父子，请降敕切责之。刀揽那能保障生民，击败交贼，请赐敕颁赏，以旌忠义。老挝之子怕雅赛听其越例袭议，以示抚恤。仍分敕车里、元江、木邦、广南、孟艮等土官，俾互为保障。”奏至，诏集廷议，宜从所奏。刀揽那于云南布政司给官银百两，彩币四表里，以酬奖之。怕雅赛亦驰救赐之，就令袭父职任，免其贡物一年。且言沐琮等保障有方，亦宜赐敕慰勉。上从其议，乃赐怕雅赛冠带、彩币，以示优恤，并救灏云。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二一六，页 3-4)

วันเหรินจื่อ เดือน 6 ปีที่ 17 แห่งรัชชคเค็งฮว่า (วัน 9 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกชตรจีน - 5 กรกฎาคม ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024) มีพระราชโองการไปยังหลี่เฮ้ากษัตริย์แคว้นอันหนาน (เวียดนาม) ว่า “เราได้รับบัญชาว่า สิบทอดตำแหน่งโอรสสวรรค์ ถือได้ว่าเป็นบ้านเดียว เห็นเหล่าราชบุรุษเป็นหนึ่งในเดียว วาจาและการกระทำใด ไม่เคยผิดต่อฟ้า แม้แคว้นเจ้าอยู่ไกลบนพรมลี้ เราก็มีได้ละเลยเพียงเพราะเห็นว่าห่างไกล ก่อนหน้านี้ได้ยินว่าหวัง (อ่อง) ยกทัพไปโจมตีสังหารเหล่าวู้ (ลาว) ทั้งใครจะบุกไปตีไป (แปดร้อย) เราเห็นว่ากรที่หวัง (อ่อง) โอบอ้อมตามฟ้า ชื่อ (กายศิมกั๊ว) ชู (คิมกั๊วซังชู) จาริตรครองธรรมดั่งเงิน มีหรือจะกระทำเช่นนี้ จึงนึกคิดสงสัย ให้ขุนนางผู้รักษาเมืองสี่อามไถไปยังหวัง (อ่อง) มาได้อ่านหนังสือกราบทูลของหวัง (อ่อง) กล่าวว่าจะขุนนางระดับหัวหน้าไปจับฉลากและพวกอันเป็นหัวหน้าอยู่ชายแดน มิได้มีพฤติกรรมโจมตีเช่นฆ่าเหล่าวู้ (ลาว) ทั้งกล่าวว่าไม่รู้ว่าจะไป (แปดร้อย) อยู่ที่ใด อย่ว่าแต่จะบุกไปตีเลย ที่เล่าขานกันมาก่อนหน้านี้เป็นความผิดพลาดในการถ่ายทอดเท่านั้น แม้จะเป็นเช่นนี้ ก็ลองอธิบายกับหวังชู ชู (คิมกั๊วซังชู) มิได้กล่าวดอกหรือว่า กระทำคล้ายตามฟ้าเป็นสิริมงคล กระทำฝ่าฝืนฟ้าเป็นเภทภัย อันฟ้ากับมนุษย์เชื่อมโยงกัน สิริมงคลแลเภทภัยมีรากฐานมาจากการคลั่งตามและฝ่าฝืน อันชาวเจียว (เวียดนาม) นั้นเป็นราษฎรแห่งฟ้า ชาวเหล่าวู้ (ลาว) ก็เป็นราษฎรแห่งฟ้า หากเป็นเหมือนดั่งที่กล่าวมาข้างหน้า ทำร้ายเช่นฆ่าราษฎรแห่งฟ้าโดยไร้เหตุอันควรย่อมเป็นการฝ่าฝืนฟ้า มิใช่ควรกลมเกลียวรักใคร่เฉพาะกับเหล่าวู้ (ลาว) ที่ได้มีพระมณเฑียรที่อาณาจักรของหวัง (อ่อง) ก็พึงกลมเกลียวกัน หากถือว่ากองทัพเข้มแข็งแคว้นมั่งคั่ง ข้ามเขตแดนไปรุกราน สิ่งที่ได้เห็นได้ยินมาจากราษฎรเรา เพียงชั่วชีวิตเราก็ย่อมรู้ได้ หวัง (อ่อง) พึงใคร่ครวญให้ลึกซึ้ง” ก่อนหน้านั้น (หลี่) เฮ้ากษัตริย์ (หลี่) เฮ้ากษัตริย์ก็ให้หมื่นนายด้วยตนเอง เปิดเขาแยกเป็นสามทาง ยกทัพเข้าทำลายโอเอธา จากนั้นเข้าสู่พื้นที่เหล่าวู้ สังหารเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เต้าปานหย่าหลานจ้างสามฟอลูก บุตรคนเล็กพาหย่าไปเสวามีกั๊วตีไป (แปดร้อย) เซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เต้าปานนำส่งทหารคุ้มกันส่งไปยังชาน (เชียงตุง) จากนั้นไม่นาน (หลี่) เฮ้าเตรียมเสปียงและซ่อมรบอีก เชิญราชโองการไปยังเซอหลี่เซวียนเว่ยชื่อ (เขตปกครองสิบสองปันนา) นัดให้รวมพลโจมตีไป (แปดร้อย) ทหารเกิดตายกันพันหลายพันคน เล่าลือกันว่าถูกฟ้าผ่าตาย ไป (แปดร้อย) จึงส่งทหารไปสกัดทางกลับ โจมตีสังหารได้หมื่นกว่าคน ชาวเจียว (เวียดนาม) พ่ายยับกลับไป เต้าปานนำจึงแจ้งมายังมู่งผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นเสียนกั๊ว

ขุนนางรักษาขุนนางและคนทั้งหลาย (ผู้) ฉงและพวกกราบทูลว่า “ ก่อนหน้านี้ (หลี่) เข้าได้กลิ่นดินแดนจั้นเฉิง (จางปา) องค์จักรพรรดิทรงพระราชทานอภัย ให้โอกาสกลับตนใหม่ แต่ (หลี่) เข้ากระทำชั่วไม่ยำเกรง เข้มงวดไร้เมตตา อ้างว่าจะจับกุมหลวงจางหมา ปล้นและฉกคร่าเงินอันขุนโจ้ (หมู่บ้าน) ช้าอ้างว่าต้องคุมนักโทษส่งผ่านด่าน เพื่อแอบสอดแนมข่าวชายแดนหลินอันชานานูการไ้ก้กโบาย กอทั่พ้ตั้งค้ายหลอกหลวงส่ถานที่ อ้างว่าจะจับฉิ่งงแต่ก้บงโม่ตือพ้อลู่กเหล่า่ว (ลาว) ขอทรงมีพระราชโองการตีเตือน เตาส่่านน่่าสามารถปกป้กรากฎร ตือเจรเจียว (เวียดนาม) พ่าย ขอทรงมีพระราชโองการพระราชทานรางวัล เพื่อยกย่องในความจงรักและครครองธรรม พ่าหย่าไซ้บุตรแห่งเหล่า่ว (ลาว) นั้นขอให้ข่ามขึ้นสืบทอดตำแหน่ง เพื่อเป็นการปลอบขวัญแล้ให้มีราชโองการถึงข้าหลวงทอ้ทั้งที่เขอหลี่ (สืบสองปีนนา) หยวนเจียง มู่ปี้ กวางหนาน เม็งเกิ่นและอื่น ๆ ให้คอยช่วยกันปกป้องดินแดน” คำกรบทูลไปถึง ทรงประชุมขุนนางในราชสำนักกรมหรือ ให้อ่อนุมัติตามทั้ทูลมา ส่วนเตาส่่านน่่านให้ฉนทลยุนนานให้เงินหลวงร้อยตำลึง ไล้ปี้ (ผ้า) สี่สำรับเป็นการตรกรรางวัล พ่าหย่าไซ้่นั้นขอให้มีราชโองการไปถึงโดยด่วน ให้สืบท่าแหน่งของบิดาต่อไป ทั้งเว้นการถวายบรรณาการหนึ่งปี มู่จ้งและคนอื่น ๆ นั้นมีความสามารถในการปกป้องดินแดน ขอทรงมีพระราชโองการยกย่องชมเชย เบื้องบนโปรดให้เป็นไปตามที่กรบทูล จึงพระราชทานหมวกและสายคาดเอว ไล้ปี้ (เงิน) เพื่อเป็นการปลอบขวัญแก่พ่าหย่าไซ้ ทั้งยังมีราชโองการไปยัง (หลี่) เข้าตั้งทั้กล่าวมาข้างต้น

(ราชสำนักหมิง, หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง, บรรพ 216, หน้า 3-4)

อธิบาย

1. หวัง (王) คือคำว่าฮ่อง ในที่นี้จักรพรรดิหมิงเฉียนจงใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่สองเรียกหลี่เฮ่า

2. ซื่อ (กาพย์คัมภีร์) ชู (คัมภีร์ซ่งชู) (诗书) ซื่อหมายถึงซื่อจิง (《诗经》) หรือกาพย์คัมภีร์ เป็นคัมภีร์รวมร้อยกรองจำนวน 305 บท ตั้งแต่ต้นราชวงศ์โจวจนถึงกลางยุคชุนชิว เป็นหนึ่งในห้าคัมภีร์สำคัญของสำนักขงจื้อ ส่วนชูหมายถึงชูจิง (《书经》) หรือซ่งชู (《尚书》) เป็นรวมกบตันทีกและเอกสารประวัติศาสตร์โบราณ เป็นหนึ่งในห้าคัมภีร์สำคัญของสำนักขงจื้อเช่นเดียวกัน

3. เตाप่านหย่าหลานจ่าง (刀板雅、兰掌) ดูตารางที่ 1.10 ประกอบ

ตารางที่ 2.72

成化十八年六月，壬子。云南总兵官黔国公沐琮等奏：“得八百宣慰司报；云奉命救护老挝，已退交兵。又（译）（驿）报：交人尝以伪敕胁诱八百，八百毁敕，以象蹴之。因言夷官用命互救，以此交兵未尝得到，但老挝初无公文，且指挥潘祺等使老挝未还，交兵已还与否，未得其实。”事下兵部，请仍行琮等严飭边备。俟祺还，以所处画来。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二二八，页4)

วันหรือเดือน 6 ปีที่ 18 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 15 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 30 มิถุนายน ค.ศ.1482 / พ.ศ. 2025) ผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งขุนนางมู่ฉงซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นเสียนกั้วกงและพวกกราบทูลว่า “ได้รับรายงานจากปาไปเชวียนเว่ยซื่อ (เขตปกครองนาไป) ว่ารับบัญชาช่วยเหลือเหล่า่ว (ลาว) ตีทหารเจียว (เวียดนาม) จนลอยทัพกลับ มีรายงานจากสถานีพักม้าว่า ชาวเจียว (เวียดนาม) เคยได้ออบอ้างราชโองการปลอมข่มขู่ล่อลวงปาไป (แปดร้อย) ปาไป (แปดร้อย) จึงทำลายราชโองการนั้น ให้ข้างเหยียบย่ำ ทั้งได้กล่าวหาขุนนางอี่ไซ้ชีวิตช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ทั้พเจียว (เวียดนาม) จึงไม่ได้ช่ย แต่เหล่า่ว (ลาว) เดิมไม่มีหนังสือทางการมา อีกทั้งผู้บัญชาการพานฉีและพวกที่ส่งเป็นทูตไปเหล่า่ว (ลาว) นั้นยังไม่ได้กลับมา ทั้พเจียว (เวียดนาม) ลอยทั้ไปแล้วหรือไม่ ยังไม่ได้ช่ยที่จจริง” เรื่องไปถึงกระทรวงกลาโหม กรบทูลขอให้ (ผู้) ฉงและพวกระวังป้องกันชายแดนเข้มงวดตั้งเดิมก่อน รอนจ (พาน) ฉีกกลับมาแล้วค่อยวางแผนใหม่

(ราชสำนักหมิง, หมิงสื่อลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง, บรรพ 228, หน้า 4)

ตารางที่ 2.73

成化十八年八月，己酉。云南总兵官黔国公沐琮等奏：“指挥潘祺还自老挝，死于孟良。所持宣慰伯雅赛緬字公文，大意述交人侵略之事，且诸往者委官许助兵力，今已约会诸夷籍兵以待，又谓车里欲附交趾，乞遣人谕之。”先是，车里亦报交兵数十万驻老挝界上，八百亦报交人略老挝、孟伴等处，而祺所从军士杨曼乃谓前报今文皆不可信。盖伯雅赛谋报父兄之仇，覬云南发兵助之故也。事下兵部，谓夷言多诈，固难俯从。然远人赴诉，亦当示以怀柔之意，宜行琮等移文令老挝抚安疮痍，勿启边衅。令八百、车里思念唇齿，勿怀贰心。又琮等自后差委，须择用廉慎之人，无使贪利生事。上曰：“前代视蛮夷仇杀，以为其党破坏，为中国利，朕甚不然。交趾、老挝诸夷服属中国有年，朕视之皆如赤子，救急解仇，此中国体也。其令琮等遣人谕之，俾各守境地，睦邻保民为是。而所遣者尤宜慎择其人，如兵部议。”

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二三〇，页 4-5)

วันจื๋อหว่ย เดือน 8 ปีที่ 18 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 13 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน – 26 สิงหาคม ค.ศ.1482 / พ.ศ.2025) ผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนานมู่ฉงซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นเสียนกั๋วกงและพวกกราบทูลว่า “ผู้บัญชาการพานมิกกลับจากเหล่าวู้ (ลาว) ตายที่เม็งเกี้ยน ได้ถือหนังสือทางการที่เขียนเป็นภาษาหมี่ยน (พม่า) ของเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ของฟาหย่าไซมา ในนั้นเล่าคร่าวๆ เรื่องที่ชาวเจียว (เวียดนาม) มารุกราน ตลอดจนเรื่องที่มีผู้ไปนั้นขอให้ขุนนางทั้งหลายช่วยเหลือเรื่องกำลังทหาร บัดนี้ได้นัดหมายให้ชาวอี๋ทั้งปวงรวมกำลังพลรออยู่ ทั้งเหล่าว้อหลี่ (สิบสองปันนา) หมายะจะสวามีภักดีเจียวจื่อ (เวียดนาม) ขอให้ส่งคนถือราชโองการไปแจ้งเตือน” ก่อนหน้านั้น เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ได้แจ้งมาว่าทหารเจียว (เวียดนาม) จำนวนหลายสิบหมื่นมาตั้งค่ายประจำในแดนเหล่าวู้ (ลาว) ส่วนไปไป (แปดร้อย) ก็แจ้งมาว่าชาวเจียว (เวียดนาม) รุกรานมาในถิ่นเหล่าวู้ (ลาว) เม็งปิ่น ส่วนที่ (พาน) ฉี แจ้งข้อความมาวันนี้ตามที่ได้ฟังจากทหารชื่อหยังหมินนั้นล้วนไม่น่าเชื่อถือ เห็นจะเป็นพระฟาหย่าไซหมายจะล้างแค้นแทนบิดาและพี่ชาย หวังให้ยูนนานส่งทหารไปช่วย รายงานเรื่องไปถึงกระทรวงกลาโหม ว่าชาวอี๋กล่าววามีเล่ห่า ยากจะเชื่อถือได้ ทว่าคนแดนไกลมาร้องเรียน ทั้งแสดงการดูแลขอบขวัญ ควรให้ (มู่) ฉงและพวกมีหนังสือไปให้เหล่าวู้ (ลาว) ดูแลให้สงบเยียวยา พื้นฟู อย่าได้สร้างเหตุวิวาทชายแดน ให้ไปไป (แปดร้อย) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) คะนึ่งถึงว่าอยู่ที่ใกล้กันดังปากกับพื้น อย่านำใจคิดเป็นอื่น ทั้งให้ (มู่) ฉงต่อแต่ไปใช้สอดผู้ใด ให้เลือกคนซื่อสัตย์รอบคอบ อย่าได้ละโมภสร้างเรื่อง เบื้องบนตรัสว่า “ในยุคดีตมองว่าชาวหมานอี๋สังหารฆ่าฟันกันด้วยความแค้น ไม่สามัคคีเป็นกลุ่มก้อน จักเป็นประโยชน์แก่จีน เราไม่เห็นควรเช่นนั้น เจียวจื่อ (เวียดนาม) เหล่าวู้ (ลาว) ชาวอี๋ทั้งปวงสวามีภักดีจีนมานานปี เราเห็นเป็นคุณเดียวกับพลกนิกรของเรา การช่วยให้พ้นความทุกข์ร้อนสลายความแค้น เป็นสิ่งที่จีนพึงกระทำ จงให้ (มู่) ฉงและพวกส่งคนไปแจ้งให้ทราบ ให้ต่างฝ่ายต่างรักชาติดินแดนตน สงบปรองดองปกปักรักษาจริงจังควร ผู้ที่ส่งไปนั้นให้คัดสรรคนให้ดี ให้เหมือนดังที่กระทรวงกลาโหมเสนอมาน”

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเซียงจง. บรรพ 230. หน้า 4-5)

ตารางที่ 2.74

成化二十年五月，甲寅。兵部尚书张鹏等奏：“乞命云南镇守总兵巡抚等官覃平等，督令车里、八百、老挝等宣慰司、孟良、元江等府各慎固封疆，整飭武备，以防交人入寇；不得轻与文移，咨衅纳侮。”从之。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二五二，页 8)

วันจ๋อฮ่ายั้น เดือน 5 ปีที่ 20 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 28 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน – 21 มิถุนายน ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) เสนาบดีกระทรวงกลาโหมจางผิงและพวกกราบทูลว่า “ขอทรงบัญชาการให้ถ้านผิง/ฉินผิงและพวกซึ่งเป็นสวีนผู้ (ผู้ตรวจราชการ) และขุนนางอื่นๆ ของทัพรักษายูนนาน กำกับให้เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครอง) ทั้งหลายอันได้แก่ เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ป่าไป (แปดร้อย) เหล่าวู้ (ลาว) รวมไปถึงเมืองระดับผู้ เช่น เม็งเกี้ยน หวียนเจียง ต่างรักษาชายแดนของตนให้ดี ตระเตรียมอาวุธยุทโธปกรณ์ป้องกันชาวเจียว (เวียดนาม) เข้ารุกราน อย่าได้ออกหนังสือโดยง่าย ทำให้เกิดข้อพิพาทหมิ่นเหม่งกัน” โปรดให้เป็นไปตามนั้น

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง. บรรพ 252. หน้า 8)

อธิบาย

ถ่านผิง/ฉินผิง (覃平) คำว่า 覃 นี้อ่านได้สองเสียง เป็นแซ่ได้ทั้งคู่ ผู้แปลจึงให้ไว้ทั้งสองเสียง

ตารางที่ 2.75

成化二十年八月，乙亥。云南八百大甸军民宣慰使司土官宣慰使刀揽那遣头目板细嫩等来朝贡象牙、犀角等物。赐宴并衣服彩段等物有差，仍命赏文锦、彩段归赐其土官及妻。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二五五，页 5)

วันอ้าย เดือน 8 ปีที่ 20 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 28 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน -21 มิถุนายน ค.ศ. 1484/ พ.ศ.2027) เตาหลานน่าเซวียนเว่ยสี่อ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องที่ป่าไปต้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่อชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปต้าเตียน) แห่งยูนนานส่งปานซีเนิ่นขุนนางระดับหัวหน้าและพวกมาถวายบรรณาการยังราชสำนักเป็นงาช้าง นอแรดและของอื่นๆ พระราชทานเลี้ยงและของต่างๆ อันได้แก่เสื้อผ้า ใฉ่ต้วน (ผ้าทวนสี) และอื่นๆ ยังมีพระราชโองการและให้นำผ้าจิ้นมีลวดลายและใฉ่ต้วน (ผ้าทวนสี) ให้นำกลับไปให้ข้าหลวงท้องที่และภรรยา

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง. บรรพ 255. หน้า 5)

ตารางที่ 2.76

成化二十年冬十月，丙寅。云南守臣奏：“老挝、八百各具缅书，称交趾已还兵本国，恐词报夷情者得之传闻，翻译夷文者成于附会，难以据，宜令沿边有司一体防守。”事下兵部，请如其议。且言：“八百、老挝去云南甚远，万一交人佯遁，乘隙复来，则二境必先受害。宜仍行守臣下令诸夷各飭兵备，兼督内地加谨防御，而临安府卫尤宜约束我民。使不得出境，以启边衅，迅察彼民，使不得入境，以来轻侮。”从之。

(明官修：《明实录·宪宗成化实录》，卷二五七，页 5)

วันปึงอั้น เดือน 10 ฤดูหนาว ปีที่ 20 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (วัน 12 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน - 31 ตุลาคม ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) ผู้รักษายูนนานกราบทูลว่า “เหล่าลาว (ลาว) และป่าไป (แปดร้อย) ต่างมีหนังสือภาษาหมิ่น (พม่า) แจ้งมาว่าเจียวจื่อ (เวียดนาม) ได้อพยพกลับไปแล้ว ทิ้งเมืองแล้ว ที่มีเจ้าชายสถานการณ์ยังคงมาจากชาวลื้อ ผู้ที่แปลเอกสารอาจจะนำมาแต่งเติมผิดเพี้ยนความจริง ยากจะเชื่อถือได้ พึงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรักษาการณ์ชายแดนตลอดแนว” เรื่องถึงกระทรวงกลาโหม ขอให้เป็นอย่างที่ทูลเสนอมา ทั้งว่า “ป่าไป (แปดร้อย) เหล่าลาว (ลาว) อยู่ห่างจากยูนนานไกลแสน หากชาวเจียว (เวียดนาม) แกล้งทำเป็นหนีหาย แต่ฉวยโอกาสใหม่ ทั้งสองเขตแดนต้องได้รับผลร้ายกันอ พึงให้ขุนนางผู้รักษาสั่งการให้ถือทั้งปวงตระเตรียมไพร่พลและอาวุธให้พร้อม กำกับควบคุมให้รักษาชายแดนเข้มงวด ให้ทหารที่รักษาหลินอานผู้ (เมืองหลินอาน) ควบคุมราษฎรเรา ไม่ให้ออกนอกเขตแดนจนทำให้เกิดเรื่องรวชชายแดน ให้ตรวจตราราษฎรฝ่ายนั้นมิให้เข้าเขตแดนมารบกวนอย่าได้” โปรดให้เป็นไปตามนั้น

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเฉิงฮว่ารัชกาลเฉียนจง. บรรพ 257. หน้า 5)

อธิบาย

ผู้รักษา (守臣) หรือขุนนางผู้รักษา... ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์ผิดเป็นสื่อฉิน (使臣) ซึ่งแปลว่าราชทูต ผู้แปลสอบทานกับหมิงสี่ลู่แล้วแก้ไขตามหมิงสี่ลู่

ตารางที่ 2.77

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2563

弘治二年八月，庚子。云南八百大甸军民宣慰司故土官宣慰使刀揽那孙刀岳整赖贡方物，（来）（求）袭祖职。兵部言：“八百远离云南，瘴毒之地，与各处地方不同，宜特免重勘，许其袭职。”从之，仍给赐冠带及表里等物有差。

（明官修：《明实录·孝宗弘治实录》，卷二九，页 11）

วันถึงจื่อ เดือน 8 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหงจื่อ (วัน 15 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 9 กันยายน ค.ศ.1489 / พ.ศ.2032) เต่าเยว่เจิ้งไล่หลานปู้ของเต่าหลานนำเชวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับ) ข้าหลวงท้องที่ผู้ล่งลับของปาไปต้าเตียนจวินหมินเชวียนเว่ยสือ (เขตปกครองทหารและราชฎรปาไปต้าเตียน) แห่งยูนนานถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง ขอสืบตำแหน่งจากปู่กระทรวงกลาโหมกราบทูลว่า “ปาไป (แปดร้อย) ห่างไกลจากยูนนาน เป็นดินแดนพิษร้อนขึ้น ไม่เหมือนกับที่อื่นๆ พึ่งให้ยกเว้นการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษ อนุญาตให้สืบตำแหน่งได้” โปรดให้เป็นไปตามนั้น ยังคงพระราชทานหมวก สายคาดเอวและผ้าเป็นสำรับ พร้อมด้วยของอื่นๆ ต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงจื่อว่ารัชกาลเซียงจง. บรรพ 29. หน้า 11)

อธิบาย

เต่าเยว่เจิ้งไล่ (刀岳整赖) น่าจะหมายถึงพระญาติของพระเจ้าอู๋เซียงราย พระราชนัดดาของพระเจ้าโตโลกราช ซึ่งครองราชย์ ระหว่างปี พ.ศ.2031- พ.ศ.2038 ในหมิงสี่ลู่เรียกเต่าเจิ้งไล่ ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ ทั้งนี้ เยว่เจิ้งไล่ น่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่ายอดเซียงราย

ตารางที่ 2.78

弘治六年六月，壬午。云南八百大甸军民宣慰使司宣慰使刀岳整赖遣头目蓝卜等……来朝，贡方物。赐宴并彩段等物有差，仍回赐刀岳整赖彩段，付蓝卜领给。

（明官修：《明实录·孝宗弘治实录》，卷七七，页 7）

วันเหรินอู่ เดือน 6 ปีที่ 6 แห่งรัชศกหงจื่อ (วัน 20 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 1 สิงหาคม ค.ศ.1493 / พ.ศ.2036) เต่าเจิ้งไล่ผู้เป็นเชวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับ) ปาไปต้าเตียนจวินหมินเชวียนเว่ยสือ (เขตปกครองทหารและราชฎรปาไปต้าเตียน) แห่งยูนนานส่งหลานปู้ขุนนางระดับหัวหน้าและพวก...มายังราชสำนัก ถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง พระราชทานเลี้ยงและของต่างๆ อันได้แก่เสื้อผ้า ใฉ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) และอื่นๆ ยังมีพระราชโองการและให้นำใฉ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) มอบให้หลานปู้นำกลับไปให้เต่าเยว่เจิ้งไล่

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงจื่อรัชกาลเซียงจง. บรรพ 77. หน้า 7)

ตารางที่ 2.79

弘治十年八月，癸未。云南（八百）大甸军民宣慰使司宣慰使刀揽外遣头目来贡。回赐宣慰使锦段等物，并赐头目彩段、衣服有差。

（明官修：《明实录·孝宗弘治实录》，卷一二八，页 6）

วันกู่เว่ย เดือน 8 ปีที่ 10 แห่งรัชศกหงจื่อ (วัน 24 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 20 กันยายน ค.ศ.1497 / พ.ศ.2040) เต่าหลานไ่วผู้เป็นเชวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับ) (ปาไป)ต้าเตียนจวินหมินเชวียนเว่ยสือ (เขตปกครองทหารและราชฎรปาไปต้าเตียน) แห่งยูนนานส่งขุนนางระดับหัวหน้ามาถวายบรรณาการ พระราชทานของต่างๆ อันได้แก่ผ้าจีน ผ้าต่วนกลับไปให้เชวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับ) ทั้งพระราชทานใฉ่ต่วน (ผ้าต่วนสี) และเสื้อผ้าให้ขุนนางระดับหัวหน้าต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกหงจื่อรัชกาลเซียงจง. บรรพ 128. หน้า 6)

อธิบาย

1. (ปาไป) (八百) หมิงสี่ลู่ไม่มีคำว่าปาไป มีแต่คำว่าต้าเตี้ยน ฉบับรวมคัดสรรเพิ่มลงไปใบวางเล็บเพื่อให้สมบูรณ์

2. เตาล่านไว (刀揽外) ประมุขของปาไปต้าเตี้ยน น่าจะหมายถึงพระญาแก้ว (พระเมืองแก้ว) ซึ่งครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2038 – พ.ศ.2068

ตารางที่ 2.80

正德八年秋七月，癸未。云南八百大甸军民宣慰使司宣慰使招揽那差头目板官罕等贡象、马及金银象鞍。赐宴并赏锦段、纱罗等物。

(明官修：《明实录·武宗正德实录》，卷一〇二，页 5)

วันก่วยเว่ย เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 8 แห่งรัชศกเจิ้งเต๋อ (วัน 17 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกษตรจีน – 17 สิงหาคม ค.ศ.1513 / พ.ศ.2056) เจาหล่านนำผู้เป็นเชวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับ) (ปาไป) ต้าเตี้ยนจวินหมินเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราชกรุปาไปต้าเตี้ยน) แห่งยูนนานส่งปานกวนห่านซุนนางระดับหัวหน้าและพวกมากลายบรรณาการเป็นช้างม้าและสัปคับเงินของพระราชทานเลี้ยงและของต่างๆ อันได้แก่ผ้าจิ้น ผ้าย่น ผ้าซา ผ้าหลิว

(ราชสำนักหมิง, หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกเจิ้งเต๋อรัชกาลอุจุง, บรรพ 102, หน้า 5)

อธิบาย

เจาหล่านนำ (招揽那) ประมุขของปาไปต้าเตี้ยน ในที่นี้น่าจะหมายถึงพระญาแก้ว (พระเมืองแก้ว) ซึ่งครองราชย์ ระหว่างปี พ.ศ.2038 – พ.ศ.2068 เจาน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าเจ้า ส่วนหล่านนำน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่า ล้านนา ในตารางที่ 2.79 เรียก ประมุขของปาไปต้าเตี้ยนว่าเตาล่านไว

ตารางที่ 2.81

嘉靖十六年十月，己巳。云南巡抚汪文盛等言：“安南广陵州土官刁雷招谕夷酋刁桢等来降，请授以冠带。老挝宣慰司土舍雅雅一闻征讨安南，首先思奋，且其地广兵多，彼国畏之，可使独当一面。八百宣慰司土舍(刁) (刀) 揽那，车里宣慰司土舍(刁) (刀) 坎，与老挝相近；孟良府土舍(刁) (刀) 交，在老挝上流，皆多兵众，可备征讨。请免其查勘，先令就彼袭职。命老挝驻兵木州，以候进讨，所下地方，即与带管。” 诏可其奏。

(明官修：《明实录·世宗嘉靖实录》，卷二〇五，页 5)

วันจีซือ เดือน 10 ปีที่ 16 แห่งรัชศกเจียงจิ้ง (วัน 23 ค่ำ เดือน 10 ปฏิทินเกษตรจีน – 25 พฤศจิกายน ค.ศ.1537 / พ.ศ. 2080) วังเหวินเจิ้งผู้เป็นสวีนิผู้ (ผู้ตรวจราชการ) แห่งยูนนานและพวกกราบทูลว่า “สี่เหลยข้าหลวงท้องถิ่นที่ก่วงหลิงโจวแห่งอานหนาน (เวียดนาม) เคลี้ยล่อมสี่เงินและพวกซึ่งเป็นหัวหน้าชาวอิมาสวามีภักดี ขอทรงพระราชทานหมวกและสายคาดเอว พ่าหย่า ข้าหลวงกำกับลาวได้ฟังว่ายกทัพปราบอานหนาน เมื่อแรกสดับก็มีใจกระตือรือร้นในทันที ทั้งดินแดนกว้างใหญ่ทหารมาก สามารถรับผิดชอบได้ด้านหนึ่ง เตาล่านนำข้าหลวงท้องถิ่นที่ปาไปเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไป) เตาซ่านข้าหลวงท้องถิ่นที่เชอหลี่เชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) อยู่ใกล้กับเหล่าวีว (ลาว) เตาเจียวข้าหลวงท้องถิ่นที่เม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น) อยู่ตอนบนแม่น้ำเหินล่าว มีทหารและช่างมาก สามารถเตรียมใช้ปราบปรามได้ ขอทรงยกวันการตรวจสอบ ให้สับตำแหน่งได้ทันที ให้เหล่าวีว (ลาว) ตั้งค่ายทหารที่เม็งโจว เตรียมการปราบปราม เมื่อไปถึงที่ใด ให้ดูแลที่นั้น” โปรดให้เป็นไปตามคำกราบทูล

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกยาจิ้งรัชกาลซื่อจง. บรรพ 205. หน้า 5)

อภิธาน

มีทหารและช่างมาก (皆多兵象) ในฉบับรวมคัดสรร พิมพ์เป็น 皆多兵众 แปลว่ามีทหารมาก ผู้แปลสอบทานกับหมิงสี่ลู่แล้ว เขียนว่า 皆多兵象 จึงแก้ไขตามหมิงสี่ลู่

ตารางที่ 2.82

万历十四年三月，癸卯。兵部题：“云南抚镇官刘世曾等题称：莽酋僭号，并吞诸夷。顷仗天威，一旦恢复。惟是老挝、八百、（盃银）（孟艮）、孟琏犹怀观望。内孟琏长官司原系属夷，颁有印信，岁输差发，后因莽酋猖獗，遂尔外附。今护印土舍（力）（刀）派真悔过归顺，进象乞降称贡。乞将所贡象二只差官代进，土舍（力）（刀）派真加以后赏，查立应袭之人，以坚外藩。仍将副总兵邓子龙加厚赏纪录。”上从之，赏（力）（刀）派真、邓子龙银有差。

(明官修：《明实录·神宗万历实录》，卷一七二，页 59)

วันกึ่งเหมา เดือน 3 ปีที่ 14 แห่งรัชศกวันลี่ (วัน 8 ค่ำ เดือน 3 ปฏิทินเกชตรจีน - 26 เมษายน ค.ศ.1586 / พ.ศ.2129) กระทรวงกลาโหมกราบทูลว่า “ขุนนางประจำยูนนานหลิวซือเฉิง/หลิวซือเจิงและพวกได้กราบทูลว่า ประมุขหมั่งตั้งตัวเป็นใหญ่ กลืนกินเผ่าอี่ทั้งปวง ด้วยพระบารมีแผ่ไพศาล เพียงชั่ววันก็ฟื้นฟู มีเพียงเหล่าว้าว (ลาว) ไปไป (แปดร้อย) เม็งเก็น เม็งเหลียน ยังรีรอ ดูท่าที ในจำนวนนั้นเม็งเหลียนจางกวนซือ (เมืองระดับโจวชั้นล่างเม็งเหลียน) เดิมถือเป็นพวกอี่ พระราชทานตราตั้งและหนังสือ ส่งบรรณาการถวายทุกปี ต่อมาประมุขหมั่งกำเริบเสิบสาน จึงหันไปสวามิภักดิ์ภายนอก บัดนี้เตาไฟเงินข้าหลวงท้องที่ผู้รักษาดราสำนึกผิดมีใจสวามิภักดิ์ ขออ้อนน้อมถวายช้างเป็นบรรณาการ จึงขอทรงอนุญาตให้ขุนนางนำช้างบรรณาการทั้งสองเชือกมาถวายแทน พระราชทานรางวัลให้ข้าหลวงท้องที่เตาไฟเงินอย่างงาม ตรวจสอบและตั้งผู้ควรสืบตำแหน่งต่อไป เพื่อให้ประเทศราชมั่นคง และขอทรงพระราชทานรางวัลอย่างงามแก่ตั้งจื่อหลงผู้เป็นรองผู้บังคับการทหาร” เบื้องบนโปรดให้เป็นไปตามนั้น พระราชทานเงินตราแก่เตาไฟเงินและตั้งจื่อหลงต่างๆ กัน

(ราชสำนักหมิง. หมิงสี่ลู่ ว่าด้วยเหตุการณ์ในรัชศกวันลี่รัชกาลเสินจง. บรรพ 172. หน้า 59)

อภิธาน

1. หลิวซือเฉิง/หลิวซือเจิง (刘世曾) อักษร 曾 นี้อ่านได้ทั้งเสียงเฉิงและเจิง ผู้แปลไม่สามารถค้นได้ว่าชื่อนี้อ่านเสียงใดจึงให้ไว้ทั้งสองแบบ หลิวซือเฉิง/หลิวซือเจิงมีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1531 - ค.ศ.1591 / พ.ศ.2074 - พ.ศ.2134 เป็นขุนนางฝ่ายตรวจสอบ มีตำแหน่งเป็นโยวเขียนตูอี่วี่ซือ (右佥都御史) ซึ่งพอจะแปลเทียบเป็นผู้ช่วยหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวา (เป็นขุนนางระดับ 4 ชั้นเอก รองจากฟูตูอี่วี่ซือหรือรองหัวหน้าสำนักตรวจสอบ ดูตารางที่ 2.72 ประกอบ) สังกัดตูดยว่นหรือสำนักตรวจสอบ ได้ไปฝ่ายตรวจสอบที่ยูนนาน เมื่อพม่ามารุกรานยูนนาน หลิวซือเฉิง/หลิวซือเจิงใช้หลิวถิ่งและตั้งจื่อหลงเอาชัยได้ แต่ต่อมาในสมัยจักรพรรดิหมิงเสินจง ถูกปลดออกจากตำแหน่งเพราะมีความผิดเนื่องจากรายงานความคิดความชอบในการศึกไม่ตรงกับความเป็นจริง

2. ประมุขหมั่ง (莽酋) หมายถึงประมุขของพม่า คำว่าหมั่งในภาษาจีนน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่ามั่งในภาษาพม่า ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ

3.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในกั๋วเซวี่ (《国榷》)

ตารางที่ 3.1

惠宗建文二年六月，己酉。八百土官刀板面遣头目入贡。

(谈迁：《国榷》，卷一一，古籍出版社。1958年版，页818)

วันจื่อหยิว เดือน 6 ปีที่ 2 แห่งรัชศกเจี้ยนเหวิน (วัน 16 ค่ำ เดือน 6 ปฏิทินเกษตรจีน - 7 กรกฎาคม ค.ศ.1400 / พ.ศ.1943) รัชกาลฮุยจง เต่าป่านเมี่ยนข้าหลวงท้องถิ่นที่ปาไป (แปดร้อย) ส่งขุนนางระดับหัวหน้ามาถวายบรรณาการ (ถานเซี่ยน. 1958. กั๋วเซวี่. บรรพ 11. สำนักพิมพ์เอกสารโบราณ. หน้า 818)

อธิบาย

1. กั๋วเซวี่ (《国榷》) เป็นพงศาวดารราชวงศ์หมิงที่เรียบเรียงตามลำดับเวลาเขียนโดยถานเซี่ยน (谈迁) ซึ่งมีชีวิตอยู่ปลายราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ที่เรียบเรียงโดยราชการมีการเว้นในส่วนที่ควรกล่าวตามข้อเท็จจริง ถานเซี่ยนค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ จำนวนมากเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง เริ่มเรียบเรียงในปีแรกแห่งรัชศกเทียนลี่ (ค.ศ.1621 / พ.ศ.2170) ราชวงศ์หมิง ใช้เวลาถึง 6 ปีจึงเสร็จต้นร่างแรก แต่ต่อมาต้นฉบับทั้งหมดถูกขโมยไปในปีที่ 4 แห่งรัชศกชุ่นจื่อ (ค.ศ.1647 / พ.ศ.2190) ราชวงศ์ชิง ถานเซี่ยนจึงเขียนขึ้นใหม่ ใ้เวลารวมทั้งสิ้นกว่าสามสิบปี กั๋วเซวี่บันทึกเหตุการณ์ตั้งแต่เดือน 9 ปีแรกแห่งรัชศกเทียนลี่ (ค.ศ.1328 / พ.ศ.1871) รัชกาลหยวนเหวินจง ซึ่งเป็นปีพระราชสมภพของจักรพรรดิหมิงไท่จู ปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หมิง จบที่เดือน 5 ปีที่ 2 แห่งรัชศกชุ่นจื่อ (ค.ศ.1645 / พ.ศ.2188) ตรงเหตุการณ์ที่ทัพชิงบุกยึดนานกิง สิ้นสุดอาณาจักรหมิงได้ ซึ่งเป็นทายาทของราชวงศ์หมิง เป็นอันสิ้นสุดราชวงศ์หมิงอย่างแท้จริง รวมเหตุการณ์ทั้งสิ้น 317 ปี เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่ายิ่งในด้านการวิจัยประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวเกี่ยวกับเผ่าหนี่ว์เจิน (ต่อมาเปลี่ยนเป็นหม่านโจวหรือแมนจู) และเหตุการณ์ในรัชศกฉงจินจักรพรรดิหมิงซื่อจงอันเป็นรัชกาลสุดท้ายของราชวงศ์หมิง

ฉบับรวมคัดสรรใช้ฉบับพิมพ์ในปี ค.ศ.1958 / พ.ศ.2501 ของสำนักพิมพ์กั๋วจี้หรือสำนักพิมพ์เอกสารโบราณ ในการแปลครั้งนี้ ผู้แปลสอบทานโดยใช้ฉบับของสำนักชั่งไห่กั๋วจี้ ฉบับปี ค.ศ.2008 / พ.ศ.2551

2. เต่าป่านเมี่ยน (刀板面) น่าจะเป็นคนเดียวกับเต่าป่านเหมี่ยน (刀板冕) ในหมิงสี่ลู่ และเอกสารอื่น ซึ่งน่าจะหมายถึงพระญาแสนเมืองมา

ตารางที่ 3.2

成祖永乐三年七月，壬子。车里宣慰使刀邈达请攻八百大甸宣慰使刀招散。上遣司宾田茂、推官林栢赏赐刀招散等。

(谈迁:《国榷》，卷一三，古籍出版社。1958年版，页956)

วันเหรินจื่อ เดือน 7 ปีที่ 3 แห่งรัชศกหยงเล่อ รัชกาลเฉิงจู (วัน 19 ค่ำ เดือน 7 ปฏิทินเกษตรจีน - 13 สิงหาคม ค.ศ. 1405 / พ.ศ.1948) เซอหลี่เซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับสิบสองปันนา) เตาสียนต่าขอไปตีป่าไปตัด่าเตียนเซวียนเว่ยซือ (ข้าหลวงกำกับป่าไปตัด่าเตียน) เตาเจาซัน เบื้องบนส่งเทียนเม่าผู้เป็นซือปิ่นและหลินเจินผู้เป็นทวยกวนนำพระราชโองการไปแจ้งแก่เตาเจาซันและพวก (ถานเซียน. 1958. กั๋วเซวี่. บรรพ 13. สำนักพิมพ์เอกสารโบราณ. หน้า 956)

อธิบาย

เรื่องนี้มีบันทึกละเอียดในพงศาวดารราชวงศ์หมิงและหมิงสื่อลู่ ดูตารางที่ 1.9 และ 2.15 ประกอบ

ตารางที่ 3.3

世宗嘉靖三十年十二月，乙亥。是年，平缅酋莽瑞体据古刺宣慰司，杀其酋长，遂入孟养、八百、老挝。

(谈迁:《国榷》，卷六〇，古籍出版社。1958年版，页378)

วันฮ้อไ่ เดือน 12 ปีที่ 30 แห่งรัชศกจยาจิ้ง รัชกาลซือจง (วัน 22 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 17 มกราคม ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095) หมั่งรู่ยี้ตี้ประมุขผิงหม่า (พม่า) ยึดครองกู่ล่าเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองกู่ล่า) สังหารประมุขเดิม จากนั้นรุกรานเมิ่งหยัง ป่าไป (แปดร้อย) เหล่าวู้ (ลาว)

(ถานเซียน. 1958. กั๋วเซวี่. บรรพ 60. สำนักพิมพ์เอกสารโบราณ. หน้า 378)

อธิบาย

1. ปีที่ 30 แห่งรัชศกจยาจิ้งตรงกับปี ค.ศ.1551 / พ.ศ.2094 แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 12 ปฏิทินเกษตรของจีน ซึ่งขึ้นศกใหม่แล้วในปฏิทินสุริยคติ เมื่อเทียบตามสุริยคติ จึงเป็นปี ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095

2. หมั่งรู่ยี้ตี้ (莽瑞体) ประมุขพม่า หมั่งรู่ยี้ตี้เป็นชื่อที่เอกสารจีนใช้เรียกพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ กษัตริย์ราชวงศ์ตองอู แต่เรื่องความถูกต้องของการบันทึกยังต้องค้นคว้าต่อไป พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1531 - ค.ศ.1550 / พ.ศ.2074 - พ.ศ.2093 ในขณะที่กั๋วเซวี่บันทึกว่าเหตุการณ์นี้เกิดในปี ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095 นอกจากนี้พงศาวดารราชวงศ์หมิงยังมีความสับสนเรื่องชื่อกษัตริย์หมั่งอั้งหลี่ (莽应里) หมั่งอั้งหลง (莽应龙) ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ

3. กู่ล่าเซวียนเว่ยซือ (古刺宣慰司) หรือเขตปกครองกู่ล่า คืออาณาจักรหงสาวดีของชาวมอญ ตั้งขึ้นในปีที่ 4 แห่งรัชศกหยงเล่อ (ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) ขึ้นกับมณฑลยูน

นาน หลังรัชศกเซวียนเต๋อมีได้มาถวายบรรณาการอีก ตำแหน่งที่ตั้งคือเมืองพะโค พม่าในปัจจุบัน ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ

4.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในหมิงฮุยเตียน (《明会典》) ตารางที่ 4.1

其赐例各不同。车里给赐宣慰使锦二段、绫丝纱罗各四匹。妻绫丝罗各三匹。差来头目每人绫丝纱罗各四匹、折纱绢二匹、布一匹。通事每人彩段一表里、折纱绢一匹。俱与罗衣一套。象奴从人每人折纱绢布一匹、绢衣一套、俱与靴袜各一双。……老挝、并八百、赐例俱与车里同。但通事罗衣改绫丝衣。

(申时行等：《明会典》，卷一一三，给赐四，万有文库本，页 2386)

ระเบียบในการพระราชทานต่างๆ กันไป เซอหลี่ (สิบสองปันนา) เซวียนเว่ยสี่ (ข้าหลวงกำกับ) พระราชทานผ้าเงินสองชั้น ผ้าปานรามิ ผ้าซาหลัวอย่างละสี่พับ ภรรยา พระราชทานผ้าปาน ผ้าไหม ผ้าหลัวอย่างละ 3 พับ ขุนนางระดับหัวหน้าที่ส่งมา พระราชทาน ผ้าปานรามิ ผ้าซาหลัวอย่างละสี่พับ ผ้าเจวียนหักมูลค่าแทนเงิน 2 พับ ผ้า 1 พับ ทงซือ (สามแปด) ไฉ่ตัน (ผ้าต่วนสี) คนละ 1 สำหรับ ผ้าเจวียนหักมูลค่าแทนเงิน 2 พับ พระราชทานชุดจากผ้าหลัวให้ทั้งหมด 1 ชุด คนเลี้ยงช้างและคนรับใช้ติดตาม พระราชทานผ้าฝ้ายหักมูลค่าแทนเงิน 1 พับ ชุดจากผ้าเจวียน 1 ชุด พระราชทานถุงเท้ารองเท้าให้ทั้งหมดคนละ 1 คู่...เหล่าวู (ลาว) และปาไป (แปดร้อย) ระเบียบในการพระราชทานเหมือนดังเซอหลี่ แต่ชุดผ้าหลัวที่พระราชทานให้ทงซือ (สามแปด) เปลี่ยนเป็นชุดจากผ้าปานรามิ

(เงินสี่สิ่งและคณะ. หมิงฮุยเตียน. บรรพ 113. พระราชทาน 4. ฉบับวันโฮ่วเหวินคู้. หน้า 2386)

อธิบาย

หมิงฮุยเตียน (《明会典》) หรือต้าหมิงฮุยเตียน (《大明会典》) เป็นหนังสือราชการที่บันทึกเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในสมัยราชวงศ์หมิง โดยค้นคว้าอ้างอิงจากหนังสือต่างๆ ในยุคนั้น ได้แก่ จูซือจื่อจาง (《诸司执掌》) หวงหมิงจู่ชวิน (《皇明祖训》) ต้าหมิงจีหลี่ (《大明集礼》) เซียวฉือลู่ (《孝慈录》) ต้าหมิงลี่ว (《大明律》) และเอกสารของกรมกองต่างๆ เรียบเรียงเขียนขึ้น เขียนในปีที่ 10 แห่งรัชศกหงจื่อ (ค.ศ.1497 / พ.ศ.2040) รวม 180 ม้วน ผู้เรียบเรียงคือหลี่ตงหยิง (李东阳) และคณะพอถึงรัชศกเจิ้งเต๋อ มีการชำระและพิมพ์เผยแพร่ ต่อมาได้มีการเขียนเพิ่มเติมอีก 2 ครั้งในรัชศกจยาจิ่ง และมีการเพิ่มเติมอีกครั้งในปีที่ 13 แห่งรัชศกวันลี่ พิมพ์เผยแพร่ในปีที่ 15 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1587 / พ.ศ.2130) ผู้ชำระปรับปรุงคือเฉินสี่อิ่ง (申时行) และคณะฉบับปรับปรุงนี้มีความยาว 228 ม้วน หลักๆ คือเพิ่มเนื้อหาตั้งแต่ปีที่ 28 แห่งรัชศกจยาจิ่งถึงปีที่ 13 แห่งรัชศกวันลี่ โดยทั่วไปเมื่อเอ่ยถึงหมิงฮุยเตียน จะหมายถึงฉบับชำระปรับปรุงหลังสุดในสมัยวันลี่

ฉบับรวมคัดสรรคัดส่วนที่เกี่ยวข้องกับล้านนามาจากโดยใช้หมิงฮุยเตียนฉบับที่รวมอยู่ในฉบับคลังวันโฮ่วเหวินคู้ (万有文库) ซึ่งตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ซังอู้อันชุกววน ในปี ค.ศ. 1929 / พ.ศ.2472 และปี ค.ศ.1937 / พ.ศ.2480 ในทำยข้อความที่คัดมาไม่ระบุปีที่พิมพ์

ข้อความที่ 2 ไม่ระบุหมวดย่อย ผู้แปลแปลตามฉบับรวมคัดสรรแต่ใส่ชื่อหนังสือไว้ให้ครบ
ทั้งนี้ ผู้แปลได้สอบถามตัวอักษรกับฉบับภาษาจีนของสำนักพิมพ์จิงหัวซูจีวี่ ปี ค.ศ.1989 /
พ.ศ.2532 เติมข้อความบางตอนที่เห็นว่าจำเป็นโดยขีดเส้นใต้ให้เห็นชัดเนื่องจากมี
ความสัมพันธ์กับส่วนที่ฉบับรวมคัดสรรคัดมา หากตอนใดไม่สัมพันธ์จะละไว้

ตารางที่ 4.2

计有敕符勘合土官衙门：……八百大甸……宣慰司。

(申时行等：《明会典》，卷一〇八，万有文库本，页 2339)

บันทึกหน่วยงานท้องที่ซึ่งมีพระราชทาน (จีน) ผู้คนเหอ (คำหับ) ...เขตปกครอง...ไปใต้ต้น

(จีนลือสิงและคณะ. หมิงฮุ่ยเตียน. บรรพ 108. หน้า 2339)

อธิบาย

ฉบับรวมคัดสรรระบุเพียงบรรพ ไม่ระบุหมวด พิมพ์ตามฉบับรวมคัดสรร

ตารางที่ 4.3

钦赐下程

嘉靖十九年奏准，八百大甸头目三十一人，每五日一次，牛肉七十七斤八两，鸡、鹅各三只，酒八十瓶，糯米一石一斗五升，蔬菜、厨料。

(申时行等：《明会典》，卷一一五，膳馐二，万有文库本，页 2414)

อาหารพระราชทาน

ปีที่ 19 แห่งรัชศกจياجิ้ง (ค.ศ.1540 / พ.ศ.2083) มีพระราชทานญาติ ขุนนางระดับหัวหน้าป่าใต้ต้นรวม 31 คน ทุก 5
วันครั้ง เนื้อวัว 77斤 8 เหลียง โกว่ ห่านอย่างละ 3 ตัว สุรา 81 ขวด ข้าวเหนียว 1 ตัน 1 โด้ว 5 เชิง ผัก เครื่องปรุง

(จีนลือสิงและคณะ. หมิงฮุ่ยเตียน. บรรพ 115. อาหาร 2. ฉบับวันไหว้เหวินคู้. หน้า 2414)

อธิบาย

จิน (斤) เหลียง (两) เป็นมาตราชั่งของจีน 1 จินแบ่งออกเป็น 16 เหลียง (หลัง
ค.ศ.1959 / พ.ศ.2502) 1 จินแบ่งเป็น 10 เหลียง) จิน เหลียง ในแต่ละสมัยน้ำหนักไม่เท่ากัน
ตัน (石) โด้ว (斗) เชิง (升) เป็นมาตราตวง โดยทั่วไป 1 ตัน แบ่งเป็น 10 โด้ว 1 โด้ว
วแบ่งเป็น 10 เชิง ตั่ง โด้ว เชิงในแต่ละสมัยน้ำหนักไม่เท่ากัน

ตารางที่ 4.4

凡四方番夷翻译文字，永乐五年，设四夷馆。……正德六年，增设八百馆。万历七年，增设
暹罗馆。

(申时行等：《明会典》，卷二二一，翰林院，万有文库本，页 4387)

เรื่องการเปลี่ยนชื่อพวกฟาน (ต่างดาว) พวกอีสีทิก ปีที่ 5 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ค.ศ. 1407 / พ.ศ.1950) ตั้งชื่ออีกวัน (สำนัก
ชื่อ) ... ปีที่ 6 แห่งรัชศกเจิ้งเต๋อ (ค.ศ.1511 / พ.ศ.2054) ตั้งป่าไปกวัน (สำนักแปดร้อย) เพิ่ม ปีที่ 7 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1579 /

พ.ศ.2122) ตั้งสำนักเสียนหลิว (สยาม) เพิ่ม

(จีนสี่สิ่งและคณะ. หมิงฮุยเตียน. บรรพ 221. สำนักบัณฑิตชนหลิน. ฉบับวันไหย่วเหวินคุ. หน้า 4387)

อภิบาย

ข้อความที่ขีดเส้นใต้ไม่มีในฉบับรวมคัตสรร ฉบับรวมคัตสรรคัตมาถึงเพียงการตั้งสำนักไป (แปดร้อย) เพิ่ม ผู้แปลเห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงความสัมพันธ์เชื่อมโยงเพราะสยามติดกับล้านนา จึงคัดจากหมิงฮุยเตียนมาเพิ่มไว้ให้ครบ

5. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในตำหมิงอิ่งจื้อ (《大明一统志》)

ตารางที่ 5

八百大甸军民宣慰使司

东至老挝宣慰使司界，南至波勒蛮界，西至木邦宣慰使司界，北至孟良府界。自司治北至布政司三十八程，转达于京师。

建置沿革：世传其土酋有妻八百，各领一寨，因名八百媳妇。元初征之，道路不通而还。后遣使招附，元统初置八百等处宣慰司。本朝洪武二十四年，其酋来贡，乃立八百大甸军民宣慰使司。

风俗：相见把手为礼（郡志：民皆百夷，性颇缓，刺花样于眉目间。其男女服食皆与木邦同，但与客相见则把手为礼，亦事佛如缅甸）。

山川：南格刺山（在车里、八百之界，山上有河，其南属八百，其北属车里）。

土产：象（土酋畜之骑坐，凡战斗，用为前阵）、白檀香、安息香。

(李贤：《大明一统志》，卷八七，明万寿堂刻本，页 36)

ปาไปตั้งเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปตั้งเตียน)

ทางตะวันออกไปถึงเขตแดนเหลาวัวเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองลาว) ทางใต้ไปถึงเขตแดนปัวเลอหามาน ทางตะวันตกไปถึงเขตแดนมู่ปั้งเซวียนเสยสี่ซือ (เขตปกครองมู่ปั้ง) ทางเหนือถึงเขตแดนเม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น) จากศูนย์กลางปกครองเขตปกครองขึ้นเหนือ 38 เฌ็งถึงมณฑล จึงเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงได้

ประวัติในการก่อตั้ง เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาไปสี่ฟู (สนมแปดร้อย) ดันราชวงศ์หยวนยกทัพไปปราบ แต่หนทางไม่อาจผ่านได้จึงกลับมา ต่อมาจึงส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ ดันรัชศกหยวนถ่ง ตั้งเป็นปาไปตั้งเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ) ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์เรา ประมุขมาถวายบรรณาการ ตั้งเป็นปาไปตั้งเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไป)

ธรรมเนียม เมื่อพบกันปาไปสาวเป็นธรรมเนียม (บันทึกเมือง ราษฎรล้วนเป็นไปอี (ชาวอีร้อยจากฟวก) นิสัยออกจะอ่อนโยน เชื้อซ้า สักลวดลายไว้กลางหว่างคิ้ว หญิงชายเสื่อผ้าอาหารเหมือนตั้งมู่ปั้ง แต่เมื่อพบแขกใช้การปาไปสาวเป็นธรรมเนียม ทั้งนี้บถือพุทธเหมือนตั้งชาวเหมียน (พม่า)

ภูเขาสำน้ำ เขาหนานเกอล่าซาน (อยู่ในเขตแดนเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และปาไป (แปดร้อย) บนเขามิแม่น้ำ ด้านใต้เป็นของปาไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นของเซอหลี่ (สิบสองปันนา)

ขอพื้นเมือง ซ่าง (พาหนะที่ประมุขเสี่ยงไว้ใช้ขี่) หากมีการบพุง ใช้เป็นทัพหน้า) ไมจิ้นหนัซาว กายาน

(หลี่เสียน. ตำหมิงอิ่งจื้อ. บรรพ 87. ฉบับโรงพิมพ์วันไชวถั่งสมัยราชวงศ์หมิง. หน้า 36)

อภิบาย

1. ต้าหมิงอี่ถ้งจื่อ (《大明一统志》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิง เริ่มเขียนตั้งแต่ปีที่ 3 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1370 / พ.ศ.1913) โดยเขียนตามโครงสร้างของหนังสือ ต้าหยวนอี่ถ้งจื่อ (《大元一统志》) หรือการปกครองสมัยราชวงศ์หยวน เมื่อเขียนเสร็จใช้ชื่อว่า ต้าหมิงจื่อชู่ (《大明志书》) ต่อมาปรับปรุง เพิ่มเติมและเปลี่ยนชื่ออีกหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายคือในปีที่ 2 แห่งรัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1458 / พ.ศ.2001) มีพระราชนิพนธ์ให้หลี่เสียนและคณะปรับปรุงใหม่จากฉบับที่ชื่อหยวนอี่ถ้งจื่อในรัชศกจิ่งไท่ เขียนสำเร็จในปีที่ 5 แห่งรัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1461 / พ.ศ.2004) ใช้ชื่อเป็น ต้าหมิงอี่ถ้งจื่อ

ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากฉบับโรงพิมพ์วันโชวถ้งสมัยราชวงศ์หมิง มีบางข้อความอยู่ในวงเล็บ ผู้แปลสอบถามกับฉบับเดียวกันพบว่าในต้นฉบับพิมพ์เป็นตัวเล็ก เป็นส่วนที่อธิบายเพิ่มเติมในตัวบท ผู้แปลใส่ไว้ในวงเล็บตามฉบับรวมคัดสรร

2. ป่าไส่ว (把手) ป่า ปกติแปลว่าถ้อ จับ ไส่วคือมือ คำนี้มีกรใช้ในความหมายว่าจับมือ จูงมือ หรือใช้ในความหมายว่ายกมือขึ้น ผู้แปลไม่แน่ใจว่าเท่ากับกรไหว้หรือไม่ เพราะจีนก็มีคำศัพท์ที่ใช้กับการไหว้ เช่น เหนือสิ่ว (合十) ผู้แปลไม่พบคำอธิบายคำนี้ให้เอกสารอื่นว่าทำอะไร จึงแปลทับศัพท์ไว้ก่อน

6. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในวันหนานจื่อ (เจิ้งเต๋อ) (《云南志 (正德)》)

ตารางที่ 6

<p>八百大甸军民宣慰使司 东至老挝宣慰使司界，南至波勒蛮界，西至木邦宣慰使司界，北至孟艮府界。自司治北至布政司三十八程，转达于京师。</p> <p>建置沿革 世传其土酋有妻八百，各领一寨，因名八百媳妇。亘古不通中国，蒙、段亦不能服。元初征之，道路不通而还。后遣使招附。元统初，置八百等处宣慰司。 本朝洪武二十四年，其酋来贡，乃立八百大甸军民宣慰使司。</p> <p>山川 南格刺山（在车里、八百之界，山上有河，其南属八百，其北属车里）。</p> <p>土产 象（土酋畜之骑坐，凡战斗，用为前阵）、犀、白檀香、安息香。</p> <p>风俗 相见把手为礼（郡志：民皆百夷，性颇缓，刺花样于眉间。其男女服饰皆与木邦同，但与客相见则把手为礼，事佛亦同缅甸）。</p> <p>（周季风：《云南志（正德）》，卷一四，云南省图书馆藏抄本，页7）</p> <p>ปาไปต้าเตียนจวินหมินเชวียนเว่ยสี่ชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไปต้าเตียน) ทางตะวันออกไปถึงเขตแดนเหล้าวูเวียนเว่ยสี่ชื่อ (เขตปกครองลาว) ทางใต้ไปถึงเขตแดนปัวเลอหามาน ทางตะวันตกไปถึง</p>

เขตแดนมู่ปิงเซวียนเสยสี่ชื่อ (เขตปกครองมู่ปิง) ทางเหนือถึงเขตแดนเม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น) จากศูนย์กลางปกครองเขตปกครองขึ้นเหนือไปมณฑล 38 เสิง จึงเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงได้

ประวัติในการก่อตั้ง เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมิชยาถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาไปสี่ฟู (สนามแปดร้อย) แต่โบราณมาไม่ติดต่อกับจีน เหมิง (มองโกล) ตัวนไม่อาจทำให้สยบ ต้นราชวงศ์หยวนยกทัพไปปราบ แต่หนทางไม่อาจผ่านได้จึงกลับมา ต่อมาจึงส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้ชาวมิกักดี ต้นรัชศกหยวนถ่ง ตั้งเป็นปาไปเต็งซูเซวียนเว่ยชื่อ (เขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ)

ปีที่ 24 แห่งรัชศกฮงอู๋ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์เรา ประมุขมาถวายบรรณาการ ตั้งเป็นปาไปต้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไป)

ภูเขาลำน้ำ

เขานานเก้อล่าชาน (อยู่ในเขตแดนเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และปาไป (แปดร้อย) บนเขามิเม้น้ำ ด้านใต้เป็นของปาไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นของเซอหลี่ (สิบสองปันนา)

ของพื้นเมือง

ช่าง (พาหะที่ประมุขเลี้ยงไว้ใช้ขี่ หากมีการรบพุ่ง ใช้เป็นทัพหน้า) แรด ไม้จันทน์ขาว กายาน

ธรรมเนียม

เมื่อพบกับปาไปไสวเป็นธรรมเนียม (บันทึกเมือง ราษฎรล้วนเป็นไปอี (ชาวอีร้อยจำพวก) นิสัยอ่อนโยนเชิงซำ สักลวดลายไว้กลางหว่างคิ้ว หญิงชายเสื่อผ้าอาภรณ์เหมือนดั่งมู่ปิง แต่เมื่อพบแขกใช้การปาไปไสวเป็นธรรมเนียม ทั้งนี้ถือพุทธเหมือนดั่งชาวเหมียน (พม่า)

(โจวจี้เฟิง. อวิ้นหนานจื่อ (รัชศกเจิ้งเต๋อ). บรรพ 14. ฉบับลายมือที่เก็บรักษาในหอสมุดมณฑลยูนนาน. หน้า 7)

อธิบาย

1. อวิ้นหนานจื่อ (เจิ้งเต๋อ) (《云南志 (正德)》) แปลได้ว่า บันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมณฑลยูนนาน ในรัชศกเจิ้งเต๋อ เรียบเรียงโดยโจวจี้เฟิง (周季风) ซึ่งเป็นรองหัวหน้าอันฉาชื่อ (按察司) หรือหน่วยงานยุติธรรมและตรวจสอบยูนนานในรัชศกเจิ้งเต๋อ เขียนในปีที่ 5 แห่งรัชศกเจิ้งเต๋อ (ค.ศ.1510 / พ.ศ.2053) โดยเรียบเรียงเพิ่มเติมจากอวิ้นหนานจ่งจื่อ (《云南总志》) ของฝิงกั๋ง (彭纲) รองหัวหน้าอันฉาชื่อ (按察司) หรือหน่วยงานยุติธรรมและตรวจสอบยูนนานคนเก่าซึ่งเคยเขียนไว้ในปีที่ 16 แห่งรัชศกหงจื่อ (ค.ศ.1503 / พ.ศ.2046) ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากฉบับลายมือที่เก็บรักษาในหอสมุดมณฑลยูนนาน สังเกตได้ว่าข้อความส่วนนี้คล้ายกับที่บันทึกไว้ในตำหิมิงอี่ถ่งจื่อ แต่มีจุดแตกต่างหลายจุด ลำดับการเรียงข้อมูลต่างกัน จุดแตกต่างเช่นของพื้นเมืองมีคำว่า แรด ซึ่งไม่ปรากฏในตำหิมิงอี่ถ่งจื่อ จุดที่พูดถึงว่าเหมือนกับมู่ปิง ในตำหิมิงอี่ถ่งจื่อเขียนว่า ผู้สือ (服食) ซึ่งหมายถึงเสื่อผ้าอาหาร ในอวิ้นหนานจื่อเขียนว่า ผู้ชื้อ (服饰) ซึ่งหมายถึงเสื่อผ้าอาภรณ์

2. เหมิง (มองโกล) ตัวนไม่อาจทำให้สยบ (蒙、段亦不能服) เหมิงคือมองโกล ตัวนตรงนี้ไม่แน่ใจว่าหมายถึงตระกูลตัวนแห่งอาณาจักรต้าหลี่หรือไม่ อาณาจักรต้าหลี่ตั้งในปี ค.ศ. 937 / พ.ศ.1480 แต่ถูกมองโกลทำลาย หลังรวมเป็นส่วนหนึ่งของมองโกล ตระกูลตัวนซึ่งเป็น

ประมุขอาณาจักรต้าหลี่เดิมกลายเป็นผู้บังคับการทหารต้าหลี่ ขึ้นกับมองโกล จนสิ้นราชวงศ์หยวนก็ยังคงต่อสู้กับกองทัพราชวงศ์หมิง จนแพ้กองทัพหมิงในปี ค.ศ.1382 / พ.ศ.1925

7. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในอวิหนานทงจื้อ (วันลี่) (《云南通志(万历)》)

ตารางที่ 7

<p>贡象道路 ……下路由景东历赭乐甸，行一日，至镇沅府。又行二日，始达车里宣慰司之界。行二日至车里之普耳，此处产茶。一山耸秀，名光山，有车里一头目居之，蜀汉孔明营垒在焉。又行二日至一大川原，轮广可千里，其中养象。其山为孔明寄箭处，又有孔明碑，苔泐不辨字矣。又行四日始至车里宣慰司，在九龙山之下，临大江，亦名九龙江，即黑水之末流也。由车里西南行八日，至八百媳妇宣慰司。此地寺塔极多，一村一寺，每寺一塔，村以万计，塔亦以万计。号慈国。其酋悉杀，不喜争，不得已一举兵，得所仇而罢。由此西南行一月，至老挝宣慰司，其酋一代止生一子承袭，绝不生女。西行十五六日至西洋海岸，乃摆古莽酋之地。</p> <p>(李元阳：《云南通志(万历)》，卷一六，1943年重刻本，页2-3)</p> <p>เส้นทางถวายช้างเป็นบรรณาการ ...ทางสายล่างเริ่มจากจังหวัดผ่านเจ้อเล่อเตี้ยน เดินทาง 1 วัน ถึงเมืองเจิ้นหยวนฝู่ เดินทางต่ออีก 2 วัน เริ่มถึงเขตแดนของหลี่เชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) เดินทางสองวันถึงเขามูเออร์ชานแห่งเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เขานี้ผลิตชา มีเขาลูกหนึ่งสูงตระหง่านงดงาม ชื่อว่าเขากวงชาน มีขุนนางระดับหัวหน้าของเซอหลี่ (สิบสองปันนา) อยู่ที่นั่น ช่งหมิง (ซ่งเบ้ง) ในสมัยสุ่ฮั่น (เจ๊ก๊ก) เคยมาตั้งป้อมที่นั่น เดินทางต่ออีก 2 วันจะถึงที่ราบขนาดใหญ่ กว้างถึงพันลี้ เลี้ยวข้างไว้ในนั้น เขานี้เป็นที่ตั้งช่งหมิง (ซ่งเบ้ง) เขาลูกรูปงูไว้ ยังมีป้ายช่งหมิง (ซ่งเบ้ง) ที่สลักไว้มีตะกราะตะกั่วเห็นอักษรไม่ชัดแล้ว เดินทางไปอีก 4 วันถึงเซอหลี่เชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) อยู่ใต้เขาจิวหลงชาน (เขาก้ามมังกร) ติดกับแม่น้ำใหญ่ มีชื่อเหมือนกันว่าแม่น้ำจิวหลงเจียง (แม่น้ำก้ามมังกร) เป็นหลายสายแม่น้ำเอ่ยสุ่ย (แม่น้ำดำ) จากเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เดินทางไปทิศตะวันตกเฉียงใต้ 10 วัน ถึงปาไปสี่ฟูเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสนมแปดร้อย) ที่นี้มีวัดและเจดีย์มาก หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งวัด ทุกวันมีหนึ่งเจดีย์ หมู่บ้านนับได้เป็นหมื่น เจดีย์ก็นับได้เป็นหมื่น ได้ฉายาว่าฉือกั๋ว (แคว้นแห่งเมตตากรุณา) ประมุขไม่ชอบฆ่าฟัน ไม่ชอบแก่งแย่ง จำเป็นต้องยกพลขึ้นรบ ล้างแค้นได้ก็ยุติ จากนั้นเดินทางไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้อีกหนึ่งเดือนถึงเหล่าวูเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองลาว) เดินทางไปทางตะวันตกสิบห้าสิบหกวันถึงชายทะเลซีหียง (มหาสมุทรตะวันตก) เป็นดินแดนของประมุขหมั่ง (พม่า) แห่งไปกู่ (พะโค) (หลี่หยวนหยัง. อวิหนานทงจื้อ (วันลี่). บรรพ 16. ฉบับพิมพ์ซ้ำ ปี ค.ศ.1943. หน้า 2-3)</p>
--

อธิบาย

1. อวิหนานทงจื้อ (วันลี่) (《云南通志(万历)》) แปลได้ว่า บันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมณฑลยูนนาน ในรัชศกวันลี่ เรียบเรียงโดยหลี่หยวนหยัง (李元阳) ซึ่งเคยรับตำแหน่งขุนนางฝ่ายตรวจสอบสวนในสมัยราชวงศ์หมิง เมื่อสูงวัยได้รับการไหว่จากจากโจวอิงหลง (邹应龙) ซึ่งเป็นสวีนผู้ (ผู้ตรวจราชการ) ให้เรียบเรียงประวัติศาสตร์มณฑลทั้งนี้อาศัยอวิหนานจื้อ (เจิ้งเต๋อ) เป็นฐานในการเรียบเรียงใหม่

ฉบับรวมคัดสรรระบุว่าคัดข้อความนี้มาจากฉบับพิมพ์ซ้ำ ปี ค.ศ.1943 / พ.ศ.2486 แต่ไม่ได้ระบุสถานที่พิมพ์ และในบรรณานุกรมก็เขียนเช่นเดียวกัน ผู้แปลค้นในรายการหนังสือ

ของหอสมุดมณฑลยูนนาน ระบุว่าฉบับดังกล่าวพิมพ์โดยหลงซื่อหลิงหยวนเปี่ยชู่ (龙氏灵源别墅) มณฑลยูนนาน ฉบับรวมคัดสรรละข้อความไปบางส่วน ซึ่งข้อความเหล่านี้คล้ายกับข้อความที่ปรากฏในตารางที่ 20.5 ซึ่งฉบับรวมคัดสรรไม่ได้ละ ผู้แปลจึงเพิ่มเติมข้อความเข้ามาโดยขีดเส้นใต้ไว้และแปลให้ครบ โดยคัดลอกจากฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์จงกั๋วเหวินเหลียน ปี ค.ศ.2013 / พ.ศ.2556 ซึ่งระบุชื่อผู้แต่งเป็นโจวอิงหลงคู่กับหลี่หยวนหยัง ระบุชื่อหนังสือเป็นวันลือวินหนานทงจื่อ (《万历云南通志》)

2. จิ่งตง (景东) คือจิ่งตงผู้ เป็นเมืองระดับผู้ เขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน ดูแผนที่ประกอบ

3. เจ้อเล่อเตี้ยน (赭乐甸) เป็นเขตการปกครองระดับ 2 ขึ้นกับมณฑลยูนนาน ดูแผนที่ประกอบ

4. เดินทางไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้อีกหนึ่งเดือนถึงเหล่าว่วเซวียนเว่ยซือ (由此西南行一月，至老挝宣慰司) ผู้แปลตรวจทานแล้วเขียนดังนี้จริง แต่จากแผนที่แล้ว ลาวอยู่ทางตะวันออกของป่าไปด้าเตี้ยน

8. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในเตียนจื่อ (《滇志》) ตารางที่ 8

夷名景迈，……元初，征不得志，后遣使招附。元统初，置八百等处宣慰司。

皇明洪武二十四年，其酋来贡，乃立八百大甸军民宣慰使司。东至车里宣慰使司界，南波勒蛮界，西至大古刺界，北至孟良府界。自姚关东南行至其地五十程。有南格喇山，下有河，南属八百，北属车里。平川数千里，辖部广远。……嘉靖间为缅甸所兼，刀氏避居景线，一名小八百。缅以其弟莽应龙往居景迈城，为右臂。万历十五年，刀氏以文请兵恢复，议未许，今久为缅有矣。

(刘文征：《滇志》，卷三十，云南省图书馆藏抄本)

ชื่อภาษาอู๋ว่าจิ่งไม (เชียงใหม่) ...ต้นราชวงศ์หยวน ไปปราบแต่ไม่สำเร็จ ต่อมาส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ ต้นรัชศกหยวนตง ตั้งป่าไปด้าเตี้ยนเซวียนเว่ยซือชื่อ (เขตปกครองป่าไปด้าเตี้ยนและอื่นๆ)

ปีที่ 24 แห่งรัชศกหวู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์หมิงอันยิ่งใหญ่ ผู้เป็นประมุขมาลาวยบรมการ จึงตั้งป่าไปด้าเตี้ยนจวินหมินเซวียนเว่ยซือชื่อ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปด้าเตี้ยน) ทางตะวันออกไปถึงเขตแดนเซอหลี่เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) ทางใต้ไปถึงเขตแดนปัวเลอหมาน ทางตะวันตกไปถึงเขตแดนต้ากู่ล่า ทางเหนือไปถึงเขตแดนเม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น) เดินทางจากด่านเหยาหวานไปทางตะวันออกเฉียงใต้ 50 เสิงจี้ถึง มีเขานานเก้อล่า ข้างล่างเป็นแม่น้ำ ด้านใต้คือป่าไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เป็นที่ราบหลายพันลี้ อาณาจักรกว้างใหญ่... ในรัชศกจياجิ่ง ตกเป็นของพม่า เต้าซือหนี่ไปอยู่ที่จิ่งเซียน (เชียงแสน) เรียกเป็นเสี่ยวปาไป (แปดร้อยน้อย) ประมุขพม่าให้หมิงอิงหลงผู้เป็นน้องชายอยู่ที่เมืองจิ่งไม

(เชียงใหม่) ถือเป็นแกนชาวของตน ปีที่ 15 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1587 / พ.ศ.2130) เตาชื่อมีหนังสือมาขออาหารและขอพื้นที่เขตปกครอง หารือกันแล้วไม่อนุมัติ บัดนี้ตกเป็นของพม่าแน่นอนแล้ว
(หลิวเหวินเจิง, เตียนจ้อ, บรรพ 30. ฉบับลายมือที่เก็บรักษาในหอสมุดมณฑลยูนนาน)

อธิบาย

1. เตียนจ้อ (《滇志》) แปลได้ว่าบันทึกประวัติศาสตร์เตียน เตียนหมายถึงยูนนาน ผู้เรียบเรียงคือหลิวเหวินเจิง ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่าง ปี ค.ศ.1555 – ค.ศ.1626 (พ.ศ.2098 – พ.ศ.2169) เป็นชาวโยวเว่ย (คนหมิงในปัจจุบัน) มณฑลยูนนาน เคยรับตำแหน่งเจ้าเมืองเช่าซิง ผู้ว่าการมณฑลसानซีและอื่นๆ

ฉบับรวมคัดสรรระบุว่าคัดข้อความจากฉบับลายมือที่เก็บรักษาในหอสมุดมณฑลยูนนาน ผู้แปลสอบทานกับฉบับชีวีชีวชื่อคูเฉียนซู (《续修四库全书》) ของสำนักพิมพ์ชั่งไห่กุ่จีหรือเอกสารโบราณเซียงไฮ้

2. เตาชื่อ (刀氏) คำว่าชื่อในที่นี้นำไปวางท้ายแซ่บุคคล หมายถึงผู้มีแซ่เตา ในที่นี้หมายถึงประมุขของปาไป (แปดร้อย) ซึ่งเงินจะดีเสมือนแซ่เตา (เตาน่าจะเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าท้าว) ในตารางที่ 1.9 มีข้อความคล้ายกันนี้ แต่ใช้คำว่าประมุข ในตารางที่ 3.3 ระบุว่าปีที่ 30 แห่งรัชศกจยาจี้ (ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095) พมายี้ครองกู่ล่าเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองกู่ล่า)แล้วรุกรานปาไป (แปดร้อย) ต่อ ช่วงนั้นตรงกับรัชกาลพระญาเมกุ (ท้าวเมกุ) แห่งราชวงศ์มั่งราย ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.2094 – พ.ศ.2107

9. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในซูอิวโจวจือลู่ (《殊域周咨录》)

ตารางที่ 9.1

云南百夷，乃徼外荒僻之部落也。……麓川、缅甸、车里、八百媳妇等地，统谓百夷。本朝洪武十四年，命颍川侯傅友德、永昌侯蓝玉、西平侯沐英率兵讨云南。……于是，百夷皆请内附，以次入贡，因而受职。……宣慰司六：曰车里，曰木邦，曰孟养，曰缅甸，曰八百大甸，曰老挝。

(严从简：《殊域周咨录》，卷九，云南百夷条，中华书局，1993 年版，页 325-356)

ไป้อ (อีร้อยจำพวก) ในยูนนาน เป็นเผ่าในดินแดนห่างไกลนอกชายแดน... ลู่ซวน เหมียนเตียน (พม่า) เซอหลี่ (สิบสองปันนา) ปาไปสิฟู (สนมแปดร้อย) และอื่นๆ รวมเรียกว่าปาไป ปีที่ 14 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1381 / พ.ศ.1924) ราชวงศ์เรา มีบัญชาให้ฟูไหย่ต่อซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นอิงชวโนว หลานอิวซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นหย่งซังโหว มูอิงซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นซีมิงโหวยกพลไปปราบยูนนาน... ดังนั้น ไป้อ (อีร้อยจำพวก) ต่างขอมาสวามิภักดิ์ และถวายบรรณาการตามลำดับ จึงได้รับพระราชทานตำแหน่ง... เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครอง) ทั้งหมด เรียกว่าเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เรียกว่ามู่ปิง เรียกว่าเม็งหย่ง เรียกว่าเหมียนเตียน (พม่า) เรียกว่าปาไปต้าเตียน เรียกว่าเหล่าวิว (ลาว)

(เหยียนฉงเจียน, ซูอิวโจวจือลู่, บรรพ 9. หมวดไป้อในยูนนาน, 1993. จงหัวซูจิว, หน้า 325-326)

อธิบาย

ซูอิวโจวจือลู่ (《殊域周咨录》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสมัยราชวงศ์หมิง เขียนในปีที่ 2 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1574 / 82 ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2563

พ.ศ.2117) สำเร็จในปีที่ 11 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1583 / พ.ศ.2126) ผู้เขียนคือเหยียนฉงเจี้ยน (严从简) ปีเกิดตายไม่ทราบชัด แต่สอบได้เป็นบัณฑิตจิ้นชื่ออันเป็นบัณฑิตระดับสูงสุดของจิ้นในปีที่ 38 แห่งรัชศกจายาจิ้ง (ค.ศ.1559 / พ.ศ.2102) เคยรับตำแหน่งราชการหลายตำแหน่ง เหยียนฉงเจี้ยนรับราชการในสิงเหรินซือ (行人司) ซึ่งเป็นหน่วยงานการต่างประเทศ จึงมีความรู้เรื่องต่างแดนดี

ฉบับรวมคิดสรรคัดข้อความจากฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์จงหัวชิวจีวในปี ค.ศ.1983 ผู้แปลสอบทานกับฉบับเดียวกัน

ตารางที่ 9.2

建文二年，八百媳妇国入贡。

(严从简：《殊域周咨录》，卷九，云南百夷条，中华书局，1993年版，页329)

ปีที่ 2 แห่งรัชศกเจี้ยนเหวิน (ค.ศ.1400 / พ.ศ.1943) ไปไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) มาถวายบรรณาการ

(เหยียนฉงเจี้ยน. ซูอี่วโจวจือลู่. บรรพ 9. หมวดไปอี่ในยูนนาน. 1993. จงหัวชิวจีว. หน้า 329)

ตารางที่ 9.3

(宣德七年)八百大甸刁之雅入贡方物，诉波勒蛮以兵来杀人掠货，请发兵讨之。廷议以八百去云南五千余里，波勒又未尝归化，岂能劳中国之人之为之远役，且夷性且夷性悍，必两有未善者。乃降敕谕令敦睦邻好，保境卫民。

(严从简：《殊域周咨录》，卷九，云南百夷条，中华书局，1993年版，页331)

(ปีที่ 7 แห่งรัชศกเซวียนเตอ (ค.ศ.1432 / พ.ศ.1975) เตียวจือหย่าแห่งปาไปต้าเตี้ยนมาถวายบรรณาการเป็นของพื้นเมือง และกราบทูลว่าปัวเลอหามาเอาทหารมาฆ่าคนปล้นทรัพย์ ขอให้ส่งทหารไปปราบปราม ราชสำนักหรือกั๊กได้ความว่าปาไปห่างจากยูนนานห้าพันกว่าลี้ ปัวเลอก็ไม่เคยมาสามีกักดี จักให้ชาวจิ้นไปรบทางไกลเพื่อพวกเขาได้อย่างไร ทั้งชาวอี่นสี่ปาเถื่อนเหี้ยมหาญ ต้องมีส่วนไม่ดีทั้งสองฝ่าย จึงมีพระราชโองการแจ้งไปให้ปรองดองคืนดี รักษาดินแดนปกป้องราชบุตร

(เหยียนฉงเจี้ยน. ซูอี่วโจวจือลู่. บรรพ 9. หมวดไปอี่ในยูนนาน. 1993. จงหัวชิวจีว. หน้า 331)

อธิบาย

เตียวจือหย่า (刁之雅) ประมุขปาไปต้าเตี้ยน เหตุการณ์นี้มีในหมิงสี่ลู่ แต่อ้อยคำที่ใช้มีต่างกัน นอกจากนี้ในหมิงสี่ลู่เรียกชื่อประมุขปาไปว่าเตาเจาซัน ดูตารางที่ 2.43 ประกอบ

ตารางที่ 9.4

成化初，上遣沾益州知州桂经往八百媳妇国市阿魏。

按：桂经。池州人，自少以忠孝自负，由应例授滇阯都事，奉命疆理边徼，尽复侵地，功升沾益州知州。充正使如八百媳妇国。

(严从简：《殊域周咨录》，卷九，云南百夷条，中华书局，1993年版，页336)

ต้นรัชศกเฉิงว่า เบื้องบนส่งกั๊กจิงไปเป็นจือโจว (เจ้าเมืองระดับโจว) แห่งเมืองจานอี่โจวไปยังปาไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) เพื่อซื้ออาเว่ย (มหาหิงค์)

หมายเหตุ กั๊กจิงเป็นชาวฉือโจว แต่เขายำกั๊กก็อดทนว่ารักภักดีกั๊กดีญู ต่อมารับตำแหน่งเป็นตืออู (เจ้าหน้าที่รับส่งเอกสารตรวจ

ลงตรา) ในยุคนาน รับราชโองการดูแลชายแดน ทางคินดินแดนที่ถูกรุกราน มีความชอบเลื่อนเป็นจิวโจว (เจ้าเมืองระดับโจว) แห่งเมืองจางอ้อโจว เคยเป็นราชทูตไปป่าไปสี่หูกั้ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย)
(เขียนฉงเจี้ยน **ซูอ้อโจวจิวลู่**, บรรพ 9, หมวดไป้อีในยุคนาน, 1993, จงหัวซูจีว, หน้า 336)

อธิบาย

อาเว่ย (阿魏) หรือมหาหิงค์ เป็นสมุนไพรกลิ่นแรงคล้ายกระเทียม ดอกเล็กสีเหลืองเหมือนร่ม ใช้เป็นเครื่องยา ฤทธิ์อุ่น รสขม มีพิษ ใช้ฆ่าเชื้อ ฆ่าแมลง ชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Ferula scorodosma*

10. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในเสียนปิ่นลู่ (《咸宾录》)

ตารางที่ 10

八百, 世传其土酋有妻八百, 各领一寨, 因名八百媳妇。自古不通中国。元世祖及成宗屡遣将征之, 竟无功。其酋恃远, 叛服不常。至元统初, 平章赛典赤遣使招附, 置八百等处宣慰使司。

我朝洪武二十四年, 其酋力揽那来贡方物, 始立八百大甸军民宣慰使司。每遇改元, 则颁给敕諭、金牌、勘合, 与缅甸同。

其地自司北治布政司三十八程。其人性颇狡, 刺花样于眉目间以为饰。男女服食与木邦同。事佛敬僧。与客相见无跪拜之节, 但把手为礼。

土产: 白檀香、安息香为异。

(罗曰褰: 《咸宾录》, 南夷志卷七, 中华书局, 1983 年版, 页 189)

ปาไป (แปดร้อย) เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายาถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมูบ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาปาไปสี่หู (สนมแปดร้อย) แต่โบราณมาไม่ติดต่อกับจีน จักรพรรดิหยวนซื่อจู่และหยวนเฉิงจงส่งแม่ทัพไปปราบหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ ประมุขถือว่าอยู่ไกล บัดเดียวเป็นกบฏบัดเดียดก็ยอมสยบไม่แน่นอน ต้นรัชศกหยวนถ่ง โชติเยินซื่อซึ่งมีตำแหน่งเป็นผิงจิ้ง (ผู้ว่าการมณฑล) ส่งทูตไปกล่อมให้สวามิภักดิ์ ตั้งเป็นปาไปเต็งซูเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ)

ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์เรา สี่ล้านนำประมุขมาถวายบรรณาการ ตั้งเป็นปาไปต้าเตียนจวินหมินเชวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไป) ทุกครั้งที่เปลี่ยนรัชศก จักพระราชทานพระราชโองการ ป้ายทอง คานเหอ (คำหับ) เหมือนตั้งเหมือนเตียน (พม่า)

ดินแดนอยู่ห่างจากศูนย์กลางปกครองเขตปกครองขึ้นเหนือไปมณฑล 38 เฉิง ผู้คนนิสัยออกจะเจ้าเล่ห์ สักลวดลายไว้กลางหว่างคิ้ว หญิงชายเสื่อผ้าอาหารเหมือนดั่งมูปัง นับถือพุทธเคารพภิกษุ เมื่อพบแขกไม่มีการคุกเข่าคำนับ แต่ใช้การปัสสาวะเป็นธรรมเนียม

ของพื้นเมือง ไม่จันทน์ขาว กายานเป็นของแปลก

(หลัวเว่ยจย่ง, **เสียนปิ่นลู่**, บรรพ 9, นานานอ้อจื่อ บรรพ 7, 1983, จงหัวซูจีว, หน้า 189)

อธิบาย

1. เสียนปิ่นลู่ (《咸宾录》) เป็นรวมเอกสารภูมิศาสตร์ เขียนด้วยหลัวเว่ยจย่ง (罗曰褰) ซึ่งมีชีวิตอยู่ปลายราชวงศ์หมิง ปีเกิดตายไม่ทราบชัด แต่เคยสอบเป็นบัณฑิตระดับมณฑลได้ในปีที่ 13 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1585 / พ.ศ.2128) เสียนปิ่นลู่ฉบับเก่าแก่ที่สุดในปัจจุบันเป็นฉบับแม่พิมพ์ไม้พิมพ์ในปีที่ 19 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1591 / พ.ศ.2134)

ฉบับรวมคัตสรรคัตข้อความจากฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์จงหัวชู่จีวในปี ค.ศ.1983 ผู้แปลสอบทานกับฉบับเดียวกัน แต่แก้ไขชื่อผู้เขียนให้ถูกต้อง เนื่องจากฉบับรวมคัตสรรคัตพิมพ์ตัวเยว่ (曰) ตัว รือ (日)

2. ไช่เตียนชื่อ (赛典赤) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1211-ค.ศ.1279 / พ.ศ.1754 – 1822 มีชื่อเต็มว่าไช่เตียนชื่อ จานซือติง อุหม่าเออร์ (赛典赤·瞻思丁·乌马儿) หรือ al-Sayyid Shams al-Din‘Umar เป็นชาวเผ่าหุยหุย รับตำแหน่งอวีนหนานผิงจิงเจิ้งชื่อ (云南平章政事) อยู่ถึง 6 ปี ในเวลานั้นผิงจิงเจิ้งชื่อเป็นตำแหน่งบริหารสูงสุดของมณฑลพอลแปลเทียบได้เป็นผู้ว่าการมณฑล

3. ลีหลานน่า (力攬那) ฉบับแม่พิมพ์ไม่น่าจะพิมพ์เป็นจากคำว่า เตาล่านน่า (刀攬那) เนื่องจากตัวลี (力) กับตัวเตา (刀) คล้ายกัน เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) กษัตริย์ราชวงศ์มิงรายเวลานั้นคือพระญาแสนเมืองมา ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.1928 – พ.ศ.1944 ในพงศาวดารราชวงศ์มิงและหมิงสี่ถูระบุชื่อประมุขปาไปไ้เวลานั้นเป็น เตाप่านเหมี่ยน โดยใช้คำว่าส่งทูตมาถวายบรรณาการ ดูตารางที่ 1.9 และ 2.2 ประกอบ เข้าใจว่าคำว่าเสียนปินลูใช้ถ้อยคำไม่รัดกุมนัก เพราะใช้คำว่าลีหลานน่ามาถวายบรรณาการ แต่ผู้แปลแปลตามต้นฉบับภาษาจีน

4. ผู้คนนิสัยออกจะเจ้าเล่ห์ สักลวดลายไว้กลางหว่างคิ้ว หญิงชายเสื่อผ้าอาหารเหมือนดั่งมู่ปิง (其人性颇狡，刺花样于眉目间以为饰。男女服食与木邦同) ข้อความนี้คล้ายกับในตำหมิงอีถั่งจ้อและอวีนหนานจ้อ มีจุดที่พูดถึงนิสัยชาวปาไป ที่พิมพ์ว่า เจี้ยว (狡) แปลว่าเจ้าเล่ห์ น่าจะเป็นการพิมพ์ผิดจากคำว่า ห่วน (缓) หรืออ่อนโยนเชิงซำ เพราะรูปอักษรคล้ายกัน ส่วนที่เหมือนกับมู่ปิงเขียนเป็น ผู้สือ 服食 หรือเสื่อผ้าอาหาร

11. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในชื่ออีกว่านเช่า (《四夷馆考》) ตารางที่ 11

八百馆

八百大甸军民宣慰使司，世传其土酋有妻八百，各领一寨，因名八百媳妇。自古不通中国。元世祖壬戌八月，始遣忙兀（秃）鲁迷失率军征之。至成宗丁酉九月，责其叛寇（寇）军（车）里，遣也先不花征之。辛丑二月，以刘深、哈刺带并为中书右丞，郑祐参知政事，皆配虎符，将兵三万，敕云南省各给马匹征之。八月，又则其不输税赋，贼杀官吏，遣薛超兀儿征之。癸卯三月，刘深复请加兵，哈刺哈孙曰：“海峽小夷。辽绝万里，可谕之使来，不足以烦中国。”元主不听，竟无功，士卒存者才十之一，始悔不用其言。会有司议释深罪，哈刺哈孙曰：“深激（邀）名首衅，丧师辱国，不诛无以谢天下。”遂诛深。其酋特远，叛服不常。至元统初，平章赛典赤遣使招附，置八百等处宣慰使司。

我明洪武二十四年，其酋刀攬那来贡方物，始立八百大甸军民宣慰使司。每遇改元，则颁给敕谕、金牌、勘合，与缅甸同。

其地东至老挝，南至波勒蛮，其人性颇缓，刺花样于眉目间，以为饰。男女服食与木邦同。事佛敬僧如缅甸。与客相见，无跪拜之节，但把手为礼。境内有南格刺山，山上有河，南属八百，北属车里、孟艮。（土产犀象、金宝、白檀香、安息香。）

（王宗载：《四夷馆考》，卷下，八百馆条，甲子(1924)夏六月东方学会印本，页 17-18）

สำนักป่าไป

ป่าไปตั้งถิ่นฐานจวนหมื่นเซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปตั้งถิ่นฐาน) เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายาถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน)หนึ่ง จึงได้นำมาไปสี่ฟู(สนมแปดร้อย) แต่โบราณมาไม่ติดต่อกับจีน เดือน 8 ปีเหรินชวีรัชกาลหยวนชื่อจู่ (ค.ศ.1262 / พ.ศ.) เริ่มมีการส่งหมั่งอู่ (หู) หลุมี่ซือยกทัพไปปราบ ถึงเดือน 9 ปีติงไห่หว่ (ค.ศ.1297 / พ.ศ. 1840) รัชกาลหยวนเจิงจง ดำเนินที่เป็นกบฏราษฎรชเวอหลี่ (สิบสองปันนา) ส่งเหยงเซียนไปปราบไปปราบ เดือนยี่ ปี่จินไฉ่ว (ค.ศ. 1301 / พ.ศ.1844) ให้หลิวเซินและฮาเล่าได้เป็นเสนาบดีชาวร่วมกัน เจิงไย่เป็นขานจื่อเจิงซือ (รองเสนาบดี) ให้ถ้อตราพ่ายคัมทั้งสิ้นคุมทัพสามหมื่น มีราชโองการไปถึงมณฑลยูนนานให้ส่งม้ามารวมรบ เดือน 8 มีเหตุไม่จ่ายภาษีอาหาร โจรฆ่าขุนนางและเจ้าหน้าที่ส่งเชวีร์ซาอูเออร์ไปปราบ เดือน 3 ปีกุยเหม่า (ค.ศ.1303 / พ.ศ.1846) หลิวเซินขอเพิ่มทหารอีก ฮาเล่าฮาซุนกล่าวว่ “ชาวอีเล็กน้อยชายชวชยทะเล อยู่ห่างไกลเป็นหมื่นลี้ อาจมีราชโองการให้ส่งทูตมา ไม่ควรจะทำให้เงินวุ่นวาย” ประมุขราชวงศ์หยวนไม่ฟัง ห้ายสุตไคว่มาขอพบ ทหารหลงเหลือเพียงหนึ่งในสิบ เริ่มสำนึกเสียใจที่ไม่ฟังคำ ต่อมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือความผิดของ (หลิว) เซิน ฮาเล่าฮาซุนกล่าวว่า “(หลิว) เซินหวังได้ชื่อจึงเป็นฝ่ายหาเหตุก่อน เสียทัพอัปยศแก่ชาติ ไม่ประหารไม่อาจตอบคนทั้งแผ่นดินได้” จึงให้ประหาร (หลิว) เซิน ประมุขถือว่อายุไกล บัดเดียวเป็นกบฏบัดเดียวยอมสยบไม่แน่นอน ต้นรัชศกหยวนถ่ง ไช่เตียนซือซึ่งมีตำแหน่งเป็นผิงจิง (ผู้ว่าการมณฑล) ส่งทูตไปกล่อมให้สวามิภักดิ์ ตั้งเป็นป่าไปเต็งซูเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองป่าไปและที่อื่นๆ)

ปีที่ 24 แห่งรัชศกหู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์เรา เตาหล่านนำประมุขมาถวายบรรณาการ เริ่มตั้งเป็นป่าไปตั้งถิ่นฐานจวนหมื่นเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไป) ทุกครั้งที่เปลี่ยนรัชศก จักพระราชทานพระราชโองการ ป้ายทองคำนเหอ (คำหับ) เหมือนตั้งหมื่นเตียน (พม่า)

ดินแดนนั้นทางตะวันออกไปถึงเหล่าวี่ (ลาว) ทางใต้ไปถึงปัวเลอหามาน ผู้คนนิสัยออกจะอ่อนโยนเรื่องข้า สักกลดลยไว้กลางหว่างควี่ เป็นการประดับตกแต่ง หญิงชายเสื้อผ้าอาหารเหมือนดั่งมูบึง นับถือพุทธเคารพภิกษุ เหมือนตั้งหมื่นเตียน (พม่า) เมื่อพบแขกไม่มีการคุกเข่าคานับ แต่ใช้การป่าไปส่วเป็นธรรมเนียม ในอาณาเขตมีเขานานเก้อล่าชาน บนเขามี่แม่น้ำ ด้านใต้เป็นของป่าไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นของชเวอหลี่ (สิบสองปันนา) เมืองเกี้ยน (ของพื้นเมือง แรด ช่าง ทอง อัญมณี ไม้จันทน์ขาว กายาน)

(หวังจงใจ, ชื่ออีก้วนเซา, บรรพปลาย, หมวดสำนักป่าไป, 1924. ฉบับตั้งพิมพ์ผู้พิมพ์ในเดือน 6 ฤดูร้อนปีจยาจื่อ.

หน้า 17-18)

อธิบาย

1. ชื่ออีก้วนเซา (《四夷馆考》) เป็นบันทึกเกี่ยวกับสำนักชื่ออีก้วน ผู้เขียนคือ หวังจงใจ สมัยราชวงศ์หมิง ปีเกิดตายไม่ทราบชัด แต่สอบเป็นบัณฑิตจีนชื่อได้ในปีที่ 41 แห่งรัชศกจยาจิง (ค.ศ.1562 / พ.ศ.2105) ในปีที 6 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1579 / พ.ศ.2122) หวังจงใจเคยเป็นต้าหลี่ชื่อเซาซิง ดูแลชื่ออีก้วนโดยตรง เรื่องชื่ออีก้วน ดูตารางที่ 1.3 ประกอบฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความจากฉบับตั้งพิมพ์ผู้พิมพ์ในเดือน 6 ฤดูร้อนปีจยาจื่อ

เหตุการณ์ช่วงต้นของข้อความตอนนี้เป็นเรื่องการความสัมพันธ์ราชวงศ์หยวนกับป่าไป (แปดร้อย) มีรายละเอียดอยู่ในพงศาวดารราชวงศ์หยวน “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหามาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ และเจापู้จ่งลู่” ซึ่งลงในวารสารจีนศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ชื่อเซวี่เซาอู่เอ๋อร์ในฉบับนี้เขียนเป็น 薛超兀儿 ส่วนพงศาวดารราชวงศ์หยวนเขียนเป็น 薛超兀而 ใช้อักษรคนละตัวแต่ออกเสียงเหมือนกัน

2. เดือน 8 ปีเหรินซีวี่รัชกาลหยวนชื่อจู่ (元世祖壬戌八月，始遣忙兀(秃)鲁迷失率军征之) ชื่ออีกว่านเช่าบันทีกปีตามระบบเทียบกาน-ตั้งจื่อ ผู้แปลได้เทียบเป็นปี ค.ศ./ พ.ศ.ไว้เรียบร้อยแล้วในวงเล็บ แต่ในจุดนี้ ชื่ออีกว่านเช่าน่าจะมีความคลาดเคลื่อนในการบันทึก ปีเหรินซีวี่รัชกาลหยวนชื่อจู่ตรงกับปีที่ 3 แห่งรัชศกจงถ่ง รัชกาลหยวนชื่อจู่ คือปี ค.ศ.1262 / พ.ศ.1805 ในขณะที่พงศาวดารราชวงศ์หยวนเขียนว่า “วันอู่อู่ เดือน 8 ปีที่ 29 แห่งรัชศกจี้ฮยวน (วัน 30 ค่ำ เดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 ตุลาคม ค.ศ.1292 / พ.ศ.1835) มีพระราชโองการให้ปู่ตุนกับหมั่งอู่ทู่หลู่หมี่ชื่อยกทัพไปตีป่าไปสีฟู่กั่ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย)” (กนกกพร, 2563, 168) เวลาห่างกันถึง 30 ปี ปีที่ 29 ในรัชกาลหยวนชื่อจู่เป็นอีกรัชศกหนึ่งคือ รัชศกจี้ฮยวน ตรงกับปีเหรินเฉิน ไม่ใช่เหรินซีวี่

2. ฮาล่าฮาซุน (哈喇哈孙) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1257 – ค.ศ.1308 / พ.ศ.1800 – พ.ศ.1851 ขุนนางใหญ่ในสมัยราชวงศ์หยวน ค.ศ.1303 / พ.ศ.1846 รับตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายขวา ในช่วงนั้นจักรพรรดิหยวนเฉิงจงประชวร มอบอำนาจในราชสำนักให้ฮาล่าฮาซุนเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกับปู่หลู่ท่่านฮองเฮา พระมเหสี

12. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในเจิ้งตั้งก่วนเจ้อ (《增定馆则》) ตารางที่ 12.1

正德六年，增设八百馆。

(吕维祺等编：《增定馆则》，卷一，玄览堂丛书，页6)

ปีที่ 6 แห่งรัชศกเจิ้งเต๋อ (ค.ศ.1511 / พ.ศ.2054) ตั้งสำนักปาไป (แปดร้อย) เพิ่ม

(หลี่วี่เหวยฉี. เจิ้งตั้งก่วนเจ้อ. บรรพ 1. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่านถ้ง. หน้า 16)

อธิบาย

เจิ้งตั้งก่วนเจ้อ (《增定馆则》) ย่อมาจากชื่ออีกว่านเจิ้งตั้งก่วนเจ้อ (《四夷馆增定馆则》) แปลได้ว่าระเบียบปฏิบัติสำนักชื่ออีฉบับเพิ่มเติม เรียบเรียงโดยหลี่วี่เหวยฉี (吕维祺) ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1587 – ค.ศ.1641 (พ.ศ.2130 – พ.ศ.2184) ปลาย

ราชวงศ์หมิง หลิวเหว่ยฉีสอบได้เป็นบัณฑิตจิ้นชื่ออันเป็นบัณฑิตระดับสูงสุดในปีที่ 41 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1613 / พ.ศ.2156) รัับราชการในหน่วยงานต่างๆ หลายตำแหน่ง ฌบับรวมคัดสรรคัดข้อความจากฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่าจนถึง

ตารางที่ 12.2

十馆官职名

八百馆:

前者哥、庄文恩、高观、张辅、高进、郭东都 (汉卿, 顺天府郭县人, 嘉靖十六年进, 历光禄卿署正教师)、张大续、鲍佑、张大绍、高应章、郭时春 (子元, 顺天府口县人, 万历六年进, 历鸿胪寺主簿)、丁世贤、章承爵、章增 (思辉, 顺天府香河县人, 天启七年进, 授鸿胪寺序班教师)、郭时奏 (献河, 顺天府口县人, 万历三十年进, 历礼部仪制司员外郎、制敕房办事)、章垣、吴应登、郭时泰 (子通, 顺天府口县人, 万历三十三年进, 授译字官)、郭昌祚 (玉吾, 顺天府郭县人, 天启七年进, 授鸿胪寺序班教师)。

(吕维祺等编:《增定馆则》, 卷七, 玄览堂丛书本, 页 26-27)

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งขุนนางในสิบสำนัก

สำนักปาไป (แปดร้อย)

หลานเจ้อเกอ จวงเหวินเอิน เกากวน จิงฝู เกาจัน กังตงตู (อันซิง ชาวอำเภอแก้วเมืองซุนเทียนผู้ บัณฑิตจิ้นชื่อปีที่ 16 แห่งรัชศกจياجิง (ค.ศ.1537 / พ.ศ.2080) ผ่านตำแหน่งอาจารย์ประจำกวงลูซิง) จังต้าซวี เป้าโยว จังต้าเซ่า เกาอิงจิง กัวจื่อซุน (จื่อฮวยวน ชาวอำเภอ เมืองซุนเทียนผู้ บัณฑิตจิ้นชื่อปีที่ 6 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1578 / พ.ศ.2121) ผ่านตำแหน่งจูปู้ที่หงหลูชื่อ) กัวสือไ้ว (เขียนเหอ ชาวอำเภอ เมืองซุนเทียนผู้ บัณฑิตจิ้นชื่อปีที่ 30 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1602 / พ.ศ.2145) เคยรับตำแหน่งหยวนไว่หลัง (รองเจ้ากรม) ที่กรมระเบียบพิธีสังกัดกระทรวงพิธีการ ทำงานในแผนกจัดทำราชโองการ) จิงฮวยวน อู้อิ่งเติง กัวสือไท่ (จื่อทง ชาวอำเภอ เมืองซุนเทียนผู้ บัณฑิตจิ้นชื่อปีที่ 33 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1605 / พ.ศ.2148) รับตำแหน่งอี่จื่อกวน (นักแปล)) กัวซังจั่ว อี้วู่ ชาวอำเภอแก้วเมืองซุนเทียนผู้ บัณฑิตจิ้นชื่อปีที่ 7 แห่งรัชศกเทียนฉี (ค.ศ.1627 / พ.ศ.2170) รับตำแหน่งซวีปานเจี้ยวชื่อในหงหลูชื่อ)

(หลิวเหว่ยฉี. เจิงตั้งก่วนเจ้อ. บรรพ 7. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่าจนถึง. หน้า 26-27)

อธิบาย

1. ถ้อยคำที่อยู่ในวงเล็บเป็นชื่อรองของบุคคลนั้นและข้อมูลพื้นฐาน ส่วน แสดงถึงตัวอักษรขาดหายหรืออาจจนไม่สามารถอ่านได้ ผู้แปลจะแปลโดยใช้เครื่องหมาย ไว้เช่นกัน

2. กวงลูซิง (光禄卿) เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงพิธีการ ดูแลเรื่องสุราอาหารในการเซ่นไหว้ การประชุมในท้องพระโรงและงานเลี้ยง

3. ซุนเทียนผู้ (顺天府) ชื่อเขตปกครอง หมายถึงปักกิ่งในปัจจุบัน

4. จูปู้ (主簿) เป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลเอกสารและตราประทับ อยู่ในหน่วยงานต่างๆ

5. หงหลู่ซือ (鸿胪寺) หน่วยงานราชการ ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงดูแลเรื่องระเบียบธรรมเนียมการประชุมการเข้าเฝ้าในท้องพระโรง

6. ซีวีปานเจียวซือ (序班教师) ซีวีปานเป็นตำแหน่งขุนนางฝ่ายบุนชั้นผู้น้อย เริ่มมีในสมัยราชวงศ์หมิง ดูแลเกี่ยวกับการเข้าเฝ้าท้องพระโรงและอาหาร ส่วนเจียวซือหมายถึงอาจารย์ ฉบับรวมคัดสรรเขียนติดกันไม่เว้นวรรค ผู้แปลค้นไม่พบตำแหน่ง “ซีวีปานเจียวซือ” จึงทับศัพท์ไว้ก่อน ไม่แน่ใจว่ากัวซังจิวเคยรับตำแหน่งซีวีปานและตำแหน่งเจียวซือ (อาจารย์) หรืออาจมีตำแหน่งที่เป็นทั้งซีวีปานและอาจารย์พร้อมๆ กันหรือไม่

ตารางที่ 12.3

天启五年八月题选译字生稿

少傅兼太子太师吏部尚书建极殿大学士臣顾秉谦等谨题，为译学缺人恳乞照例题请收取以永传习事：

……自万历三十二年考取得译字生马尚礼等九十四名，迄今二十余年，升沉代谢，每馆见有教师止有二三员，而八百馆今已故绝，传习无人，每遇译写来文，回答教谕，少则尚可苟完，多则动称堆积，责任既专，推委无计。……天启五年八月初十日题。

十三日奉圣旨：“是，依拟行，钦此。”

本月二十三日考中译字生韩永楨九十四名。

二十六日奉旨：“是，送馆作养。”

(吕维祺等编：《增定馆则》，卷十二，玄览堂丛书本，页 16-22)

ร่างเอกสารการเลือกอื้อจื่อเจิง (นักแปลฝึกปฏิบัติการ) ในเดือน 8 ปีที่ 5 แห่งรัชศกเทียนฉี (ค.ศ.1625 / พ.ศ.2168)

กระทรวงมหาดไทยเขียนดำรงตำแหน่งเข้าพู่ควบไท่จื่อไท่ซือ เสนาบดีกระทรวงขุนนางและราชบัณฑิตตำหนักเจี้ยนจี้เตี้ยนขอกราบบังคมทูล เรื่องการแปลขาดคนขอพระราชทานพระราชนุญาตรับคนเพิ่มตามระเบียบปฏิบัติเพื่อให้มีการถ่ายทอดฝึกหัดสืบต่อไป

...นับแต่ปีที่ 32 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1604 / พ.ศ.2147) อันมีการสอบคัดเลือกอื้อจื่อเจิง (นักแปลฝึกปฏิบัติการ) หมาย่งหลี่ และทวงรวม 94 คน นับถึงวันนี้ยี่สิบกว่าปีแล้ว แต่ละสำนักมีครูเพียงแค่ 2-3 คน แต่สำนักไป (แปดร้อย) ได้หมดสิ้น ไม่มีคนถ่ายทอดสืบสาน ทุกครั้งที่ต้องแปลเอกสารที่มีมา ตอบเอกสารราชการ หากน้อยยังพอกระทำผ่านไปได้ แต่มากเข้าก็ทับถมสะสม การกิจเฉพาะด้าน จะผลักหน่วงไปมิใช่หรืออันเหมาะสม...เขียนเมื่อวันที่ 10 ค่ำเดือน 8 ปีที่ 5 แห่งรัชศกเทียนฉี (วัน 10 ค่ำเดือน 8 ปฏิทินเกษตรจีน - 11 กันยายน ค.ศ.1625 / พ.ศ.2168)

วัน 13 ค่ำ (14 กันยายน ค.ศ.1625 / พ.ศ.2168) รับพระราชโองการความว่า “ชอบแล้ว ปฏิบัติตามที่ร่างมา อนุมัติตามนี้”

วัน 23 ค่ำ เดือนนี้ (24 กันยายน ค.ศ.1625 / พ.ศ.2168) มีหนาทงยงเงินและพวกสอบได้เป็นอื้อจื่อเจิง (นักแปลฝึกปฏิบัติการ)

94 คน

วัน 26 ค่ำ (27 กันยายน ค.ศ.1625 / พ.ศ.2168) รับพระราชโองการความว่า “ชอบแล้ว ส่งไปที่สำนักเพื่อฝึกฝน”

(หลิวไหวยฉี. เจิงตั้งก่วนเจ้อ. บรรพ 12. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนหลานถิง. หน้า 16 - 22)

อธิบาย

เข้าพู่ควบไท่จื่อไท่ซือ เสนาบดีกระทรวงขุนนางและราชบัณฑิตตำหนักเจี้ยนจี้เตี้ยน (少傅兼太子太师吏部尚书建极殿大学士)

เซ้าฟู (少傅) เป็นหนึ่งใน ซานกู่ (三孤) หรือสามมหามนตรีรอง ประกอบด้วยเส้าซือ เซ้าฟู เซ้าเป่า เป็นขุนนางระดับ 1 ชั้นโท รองจาก ไท่ซือ (太師) ไท่ฟู (太傅) ไท่เป่า (太保) เป็นขุนนางระดับ 1 ชั้นเอก รวมเรียกว่า ซานกง (三公) ตำแหน่งเหล่านี้มีหน้าที่ช่วยเหลือฮ่องเต้บริหารราชการแผ่นดิน โดยมากมักเป็นตำแหน่งเกียรติยศพระราชทานเสริมให้ขุนนางที่มีความชอบ มิได้มีหน้าที่หรืออำนาจจริง

ไท่จื่อไท่ซือ (太子太師) เป็นหนึ่งในสามตำแหน่งราชครูของรัชทายาท ประกอบด้วย ไท่จื่อไท่ซือ (太子太師) ไท่จื่อไท่ฟู (太子太傅) และไท่จื่อไท่เป่า (太子太保) ตำแหน่งเหล่านี้มักเป็นตำแหน่งเกียรติยศพระราชทานเสริมให้ขุนนางที่มีความชอบ มิได้มีหน้าที่หรืออำนาจจริง

ราชบัณฑิตตาดำหนักเจี้ยนจี้เตี้ยน (建极殿大学士) ต้นราชวงศ์หมิง พระเจ้าหมิงไท่จู ยกเลิกตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี บริหารกระทรวงต่างๆ เอง แต่ต่อมาภารกิจหนัก จึงตั้งตำแหน่งเสวี่ซือ (ราชบัณฑิตใหญ่) ของเตี้ยน (ตาดำหนัก) หรือเก้อ(หอ)ต่างๆ เป็นที่ปรึกษา ในช่วงแรกไม่มีอำนาจแท้จริง ต่อมาค่อยๆ มีอำนาจขึ้นเรื่อยๆ ในสมัยต่อมามีการตั้ง “เน้ยเก้อ” (พอแปลเทียบเป็นสำนักราชเลขาธิการ) ขึ้น ราชบัณฑิตใหญ่ของเตี้ยนและเก้อมาเป็นราชบัณฑิตใหญ่ของเน้ยเก้อ ในสมัยหมิงมีราชบัณฑิตใหญ่ประจำสี่เตี้ยนสองเก้อ คือ จงจี้เตี้ยน เจี้ยนจี้เตี้ยน เหวินหวาเตี้ยน อิงอู่เตี้ยน เหวินยวนเก้อและตงเก้อ

ตารางที่ 12.4

<p>十馆师生校阅姓氏</p> <p>八百馆： 教师署丞：樊与陞。 译字官：张始音。 译字生：郭昌祚、张应乾、章增。</p> <p>(吕维祺等编：《增定馆则》，卷二十，玄览堂丛书，页 5)</p> <p>ชื่อแซ่ตรวจสอบแล้วของอาจารย์และนักศึกษาสิบสำนัก</p> <p>สำนักปาไป อาจารย์ผู้รับผิดชอบสำนัก ผานอ้วปี้ นักแปล จังสี่อิน นักแปลฝึกปฏิบัติการ กัวซังจั่ว จังอั้งเจี้ยน จังเจิง</p> <p>(หลิวเว่ยฉี. เจิงต้งก่วนเจ้อ. บรรพ 20. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่านฉิง. หน้า 5)</p>
--

13.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในหวนอีร์ทงจื้อ (《寰宇通志》)

ตารางที่ 13.1

<p>国朝于此改元云南等处行中书省为云南等处承宣布政使司，领……孟养军民指挥使司、车里、</p>
--

木邦、老挝、缅甸、八百大甸五宣慰使司、干崖、南甸、陇川三宣抚司。……

(陈循：《寰宇通志》，卷一一一，玄览堂丛书续集本，页1)

นับแต่นั้นราชสำนักได้เปลี่ยนชื่ออินหนานเต็งชู่สิงจงซูเสิ่งเป็นอินหนานเต็งชู่เฉิงเซวียนปู้เจ็งสี่ซือ กำกับ...เมิ่งหยังจวินหมินจื่อฮุยสี่ซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรเมิ่งหยัง) เซวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครอง) อีกห้าได้แก่เซอหลี่ (สิบสองปันนา) มู่ปิง เหล่าวู (ลาว) เหมียนเตียน (พม่า) ปาไปต้าเตียน และเซวียนผู้ซืออีกสามคือกานหย่า นานเตียนและหลงชวน

(เงินสวิน. **หวนอี่ว่ทงจื่อ**. บรรพ 111. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนหลานถึงชุดต่อ. หน้า 1

อภิปราย

1. หวนอี่ว่ทงจื่อ (《寰宇通志》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิง เรียบเรียงในปีที่ 7 แห่งรัชศกจิ่งไท่ (ค.ศ.1466 / พ.ศ.2009) โดยโปรดให้เงินสวิน และคณะเป็นผู้เรียบเรียง พัฒนาการของหนังสือชุดนี้สัมพันธ์กับ ต้าหมิงอี่ถ่งจื่อ ดูตารางที่ 5 ประกอบ กล่าวคือ การเรียบเรียงประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิงนั้นมีความอย่างเนื่อง แต่ครั้งเมื่อเรียบเรียงปรับปรุงใหม่ก็มีการเปลี่ยนชื่อ หวนอี่ว่ถ่งจื่อเป็นฉบับที่เขียนสำเร็จในรัชศกจิ่งไท่ ต่อมาในปีที่ 2 แห่งรัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1458 / พ.ศ.2001) มีพระราชโองการให้หลี่เสียนและคณะนำหวนอี่ว่ทงจื่อมาปรับปรุงใหม่ สำเร็จในปีที่ 5 แห่งรัชศกเทียนชุ่น (ค.ศ.1461 / พ.ศ.2004) ใช้ชื่อเป็น ต้าหมิงอี่ถ่งจื่อ ต้นฉบับส่วนใหญ่ของหวนอี่ว่ทงจื่อถูกทำลาย ฉบับรวมคัดสรรคดีข้อความจากฉบับประชุมเอกสารเสวียนหลานถึงชุดต่อ

2. อินหนานเต็งชู่สิงจงซูเสิ่ง (云南等处行中书省) กับ อินหนานเต็งชู่เฉิงเซวียนปู้เจ็งสี่ซือ (云南等处承宣布政使司) จะแปลให้เหมือนกันก็ได้ว่า มณฑลยูนนาน และอื่นๆ คำว่าสิงจงซูเสิ่งเป็นคำที่ราชวงศ์หยวนใช้เรียกมณฑล ในราชวงศ์หมิงใช้คำว่า เฉิงเซวียนปู้เจ็งสี่ซือ ทั่วไปเรียกย่อสั้นๆ ว่า เลิ่งหรือมณฑล คำว่าเฉิงเซวียน แปลตามรูปศัพท์รับสนองและแผ่ขยาย

3. เมิ่งหยังจวินหมินจื่อฮุยสี่ซือ (孟养军民指挥使司) ตรงนี้ต้นฉบับใช้คำว่า “จื่อฮุยสี่ซือ” และแยกออกมาจาก “เซวียนเว่ยสี่ซือ” อีกห้าแห่ง ซึ่งโดยปกติ ราชวงศ์หมิงมีการตั้ง “สามเซวียนหกเว่ย” (ดูคำอธิบายตารางที่ 1.2) คือ เป็นเซวียนผู้ซือสามแห่ง เซวียนเว่ยสี่ซือหกแห่ง เป็นเขตปกครองโดยข้าหลวงท้องถิ่นและขึ้นกับมณฑลยูนนาน เอกสารอื่นๆ ในราชวงศ์หมิงใช้คำว่าเซวียนเว่ยสี่ซือกับเมิ่งหยัง แต่หวนอี่ว่ทงจื่อใช้คำว่าจื่อฮุยสี่ซือ ผู้แปลค้นไม่พบชื่อเขตปกครองที่ใช้คำว่าจื่อฮุยสี่ซือ

ตารางที่ 13.2

八百大甸军民宣慰使司在云南布政司南三十八程，世传其土官有妻八百人，领八百寨，因名八百媳妇。元统元年，置八百等处宣慰使司都元帅府。国朝洪武二十四年改置八百大甸军民宣慰使司。

(陈循：《寰宇通志》，卷一一三，玄览堂丛书续集本，页26)

ป่าไปตัดไม้เตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปตัดไม้เตียน) อยู่ ทางใต้ของมณฑลยูนนาน 38 เล็ง เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายถึงแปดร้อย ดูแลแปดร้อยใจ (หมู่บ้าน) จึงได้นำป่าไปสีฟู่ (สนมแปดร้อย) ปีแรกแห่งรัชศก หยวนถ่ง (ค.ศ.1333 / พ.ศ.1876) ราชวงศ์หยวน ตั้งเป็นป่าไปเต็งชู่เซวียนเว่ยซือชื่อตู่หยวนไช่วฝู่ (หน่วยงานบริหารเขตปกครองป่า ไปและที่อื่นๆ) ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์เรา เปลี่ยนเป็นป่าไปตัดไม้เตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขต ปกครองทหารและราษฎรป่าไป)

(เงินสวิน **หวานอี๋ทงจื่อ**, บรรพ 113. ฉบับประชุมเอกสารเสวียนเถ่านถั่งชุดต่อ. หน้า 26

อธิบาย

ปีแรกแห่งรัชศกหยวนถ่ง (ค.ศ.1333 / พ.ศ.1876) ราชวงศ์หยวน ตั้งเป็นป่าไปเต็งชู่ เซวียนเว่ยซือชื่อตู่หยวนไช่วฝู่ (หน่วยงานบริหารเขตปกครองป่าไปและที่อื่นๆ) (元元统元年, 置八百等处宣慰使司都元帅府) ปีที่ตั้งนี้ พงศาวดารราชวงศ์หยวนระบุว่าในปีที่ 2 แห่งรัชศกจื่อซุ่น (ค.ศ.1331 / พ.ศ.1874) (กนกพร, 2563, 192-193)

14.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรป่าไป (สนมแปดร้อย) ในฉวนเปียนเล่วจี้ (《全边略记》)

ตารางที่ 14.1

(成化十七年) 先是, 安南王梨灝攻老挝, 杀宣慰刀桂雅, 其季子怕雅赛归依八百, 宣慰刀 挽那送匿之于景坎, 仍扼袭交人, 大败之。朝廷赏其保障之义, 赐以银币。

(方孔炤: 《全边略记》, 卷七, 北平图书馆 1930 年刊本, 页 17)

(ปีที่ 17 แห่งรัชศกเฉิงฮว่า (ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024)) แรกทีเดียวนั้น หลี่เอ๋ากซ์ริย์แห่งอานหนาน (เวียดนาม) โจมตีเหล่าว้าว (ลาว) สंहหารเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เตากุ้ยหย่า บุตรคนเล็กพาหย่าไซไปสวามิภักดิ์พึ่งพึ่งป่าไป (แปดร้อย) เซวียนเว่ย (ข้าหลวง กำกับ) เตาส่านนำส่งตัวไปซ่อนที่ที่จิงชาน (เชียงคาน) และยังคุมตีชาวเจียว (เวียดนาม) จนพ่ายแพ้ยับเยิน ราชสำนักยกย่องใน ครรลองธรรมปกปักรักษาราษฎร จึงพระราชทานเงินตราให้เป็นรางวัล

(ฟังซ่งเจ้า. ฉวนเปียนเล่วจี้. บรรพ 7. ฉบับหอสมุดเป่ย์ผิงพิมพ์ปี ค.ศ. 1930. หน้า 17

อธิบาย

1.ฉวนเปียนเล่วจี้ (《全边略记》) เป็นบันทึกเกี่ยวกับชายแดน เขียนโดยฟังซ่งเจ้า (方孔炤) ขุนนางปลายสมัยราชวงศ์หมิง ฟังซ่งเจ้ามีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1590 – ค.ศ. 1655 (พ.ศ.2133 / พ.ศ.2198) สมัยรัชศกฉิงฉงเงินเคยมิตำแหน่งเป็นโย่วเซวียนตู่อี๋ซือ (右 佷都御史) ซึ่งพอจะแปลเทียบเป็นผู้ช่วยหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวา ไปตรวจราชการ มณฑลทู่กวาง หนังสือฉวนเปียนเล่วจี้บันทึกเหตุการณ์สงครามชายแดนต่างๆ ในสมัยราชวงศ์หมิง เป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการทหารสมัยราชวงศ์หมิง ถูกจัดเป็นหนังสือ ต้องห้ามในสมัยราชวงศ์ชิง ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความจากฉบับหอสมุดเป่ย์ผิง (หอสมุด แห่งชาติจีนในปัจจุบัน) พิมพ์ในปี ค.ศ.1930

2.เตากุ้ยหย่า (刀桂雅) พงศาวดารราชวงศ์หมิงและหมิงสี่อู่ใช้ว่าเตाप่านหย่า (刀板雅) ดูตารางที่ 1.8, 1.10, 2.71ประกอบ

ตารางที่ 14.2

(万历三十五年)六月滇抚陈用宾奏记：八百大甸宣慰司，自古不宾，洪武间□一至，今酋景迈荷威赏蒲叶文，恭进牛象二只，此成周越裳之足音也，请嘉绝域之输诚，大宗伯条具纒布钞数诏赏之。

(方孔炤：《全边略记》，卷七，北平图书馆 1930 年刊本，页 35)

(ปีที่ 35 แห่งรัชศกวันลี่ ค.ศ.1603 / พ.ศ.2146) เดือน 6 เดือนยี่ป็นซึ่งเป็นสวีนผู้ (ผู้ตรวจราชการ) แห่งยูนนานกราบทูลว่า ปาไปต้าเตียนเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไปต้าเตียน) แต่โบราณมาไม่ติดต่อภายนอก ช่วงรัชศกหงอู่ □ ถึง บัดนี้ประมุขจึงไม่ (เซียงใหม่) ยำเกรงในพระบารมีถวายหนังสือเป็นภาษาเหมือน (พม่า) บนใบผู่ น้อมถวายวัว/ควายและข้างสองตัว เป็นเสียงฝีเท้าแห่งเยว่ฉังสู่เฉิงโจว ขอให้ทรงยกย่องในน้ำใจสัตย์จริงของดินแดนห่างไกล พระราชทานผ้าป่านและเงินตราให้จำนวนมาก

(ฟังซ่งเจ้า. ฉวนเปียนเลวี่จี้. บรรพ 7. ฉบับหอสมุดเป่ย์มิงพิมพ์ปี ค.ศ. 1930. หน้า 35)

อธิบาย

1. เดือนยี่ป็น (陈用宾) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1550 – ค.ศ.1617 / พ.ศ.2093 – พ.ศ.2160 สอบบัณฑิตจีนชื่อได้ในปีที่ 5 แห่งรัชศกหลงซิง (ค.ศ.1571 / พ.ศ.2114) รับราชการหลายตำแหน่ง ในปีที่ 21 แห่งรัชศกวันลี่ (ค.ศ.1593 – พ.ศ.2136) เป็นโย่วตุฟูอิวี่ซือ (右副都御史) รองหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวามาตรวจราชการมณฑลยูนนานถึง 16 ปี

2. ใบผู่ (蒲叶) ผู่เป็นพืชน้ำ คือกกข้าง หรือธูปฤาษี ใบใช้ทำเครื่องจักสานได้

3. วัว/ควาย (牛) ในภาษาจีนไม่แยกคำว่าวัวกับควายออกจากกัน ไม่ทราบว่าจะถวายสัตว์ประเภทใด ผู้แปลจึงใส่มาไว้ทั้งสองคำ

4. เสียงฝีเท้าแห่งเยว่ฉังสู่เฉิงโจว (成周越裳之足音) ตรงนี้เป็นโวหารให้ความหมายถึงการที่แคว้นเยว่ฉังส่งทูตจากแดนไกลมาถวายบรรณาการราชวงศ์โจว เฉิงโจวเป็นชื่อเมืองหลวงของราชวงศ์โจวตะวันตก เยว่ฉังเป็นแคว้นเวียดนามโบราณอยู่ใต้แคว้นเจียวจื่อซึ่งอยู่แถบฮานอยในปัจจุบัน อยู่แถบตอนกลางของเวียดนามและลาวในปัจจุบัน ในหนังสือซ่งชูต้าจ้วน (《尚书大传》) หรืออรรถธิบายซ่งชู ได้เล่าถึงเรื่องสมัยโจววงสำเร็จราชการแทนโจวเฉิงหวัง อาณาจักรเยว่ฉังส่งทูตซึ่งข้าง 3 เชือกเดินทางถึงสามปีมาถวายไก่ขาว 1 ตัว ไก่ดำ 2 ตัวและงข้างแก่โจวเฉิงหวัง โจวเฉิงหวังพระราชทานให้โจววง โจววงถวายคืนโจวเฉิงหวัง ขากลับทูตหลงทาง โจววงจึงประทานผ้าให้สองพับและรถสี่ล้อให้เดินทางกลับ ใช้เวลาเพียง 1 ปีก็กลับถึง

อาณาจักรเยว้ฉิ่ง จากนั้นขุนนางที่ไปส่งกั๊นง์รชชี่ทศกลับมา ใช้เวลาอีก 1 ปี เหตุการณ์นี้ได้รับการบันทึกไว้ในฐานะที่เยว้ฉิ่งสวามีภักดีต่อราชวงศ์โจว (伏生, 1922, 56)

15. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในหมานซือเหอจื่อ (《蛮司合志》)

ตารางที่ 15

八百大甸，先有土酋妻妾八百，各领一寨，名八百媳妇。洪武初，其酋刀揽那内附，设慰。每遇改元，则颁敕諭、金牌、勘合。与缅甸同俗，事佛敬僧。见客无跪拜之节，把手为礼。男女皆刺花样眉目间以为饰。

(毛奇龄：《蛮司合志》，卷八，西河全集本，页 9)

ปาไปต้าเตียน เมื่อก่อนมีประมุขมีชายาแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาไปสี่ฟู (สนมแปดร้อย) ต้นรัชศกหงอู่ ประมุขเตาหลานนำมาสวามีภักดี ตั้งเป็นเชรียนเว่ย (เขตปกครอง) ทุกครั้งที่เปลี่ยนรัชศก จักพระราชทานพระราชโองการ ป้ายทอง คานเหอ (คำหับ) ประเพณีเหมือนเหมียนเตียน (พม่า) นับถือพุทธเคารพภิกษุ เมื่อพบแขกไม่มีการคุกเข่าคำนับ แต่ใช้การปาไปสวเป็นธรรมเนียม ชายหญิงสักลวดลายไว้กลางหว่างคิ้ว เป็นการประดับตกแต่ง

(เหมานีหลิง. หมานซือเหอจื่อ. บรรพ 8. ฉบับประชุมเอกสารซีเหอ. หน้า9)

อธิบาย

1. หมานซือเหอจื่อ (《蛮司合志》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์เขตปกครองที่เป็นชนชาติต่างๆ ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ซึ่งจีนเรียกว่า “หมาน” หรือ “หนานหมาน (หมานใต้) เขียนโดยเหมานีหลิง (毛奇龄) ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1623 – ค.ศ.1716 / พ.ศ.2166 – พ.ศ.2259 ปลายราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิง รัชการเป็นอาลักษณ์ประวัติศาสตร์ในสมัยต้นราชวงศ์ชิง หมานซือเหอจื่อเป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ชนชาติส่วนน้อยทางตะวันตกเฉียงใต้ในสมัยราชวงศ์หมิง

ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากหมานซือเหอจื่อที่รวมอยู่ในหนังสือชุดประชุมเอกสารซีเหอ ผู้แปลสอบทานกับฉบับชุดประชุมเอกสารซีเหอฉบับแม่พิมพ์ไม้ ที่รวมรวมไว้ในหมวดประวัติศาสตร์ ของสี่ตู้เฉวียนซู (《四库全书》)

2. เตาล่านน่า (刀揽那) ผู้แปลสอบทานกับฉบับสี่ตู้เฉวียนซู พิมพ์ชื่อเตาล่านน่าเป็น เตียวหล่านน่า (刁揽那) ส่วนเรื่องนี้นั้นในหนังสือสี่ตู้ให้ชื่อประมุขปาไปเป็นเตाप่านเหมียน (刀板冕) ดูตารางที่ 1.9 ประกอบ ทั้งนี้ เตาอาจมาจากการถ่ายทอดเสียงคำว่าท้าว หล่านน่าอาจเป็นการถ่ายทอดเสียงคำว่าล่านนา

16. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในอีวี้เจียวจี้ (《驭交记》)

ตารางที่ 16.1

(永乐) 七年，命英国公张辅起兵，清远侯王友副之，讨简定。

春正月，命英国公佩征虜将军印，充总兵官，清远侯王友充副总兵官总帅讨之，仍令晟行事。敕广西、广东、湖广、四川、浙江、福建、江西、贵州、云南各都司、镇江等十三卫，共发兵四万，楚、辽、宁三府护卫共发兵七万从征。都御史李庆劾晟丧师失陷，吕毅等法当治罪。上曰：为将丧师，安得无罪，姑曲容，令勉图后效。三月，敕辅等曰：自沐晟出师失律，至贼猖獗。今闻贼党邓悉已死。而八百、老挝犹供馈之。

(张镜心：《驭交记》，卷五，粤雅堂丛书，页 5-6)

ปีที่ 7 (รัชศกหย่งเล่อ) (ค.ศ. 1409 / พ.ศ.1952) บัญชาให้จิ้งผู้ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นอังกัวยกทัพ ให้หวังโย้วผู้ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นชิงหย่วนโหวเป็นรอง ไปปราบเจียนตั้ง

เดือนอ้าย ถูไปไม่ผลิให้อังกัวยรับตราแม่ทัพปราบอริ รับตำแหน่งผู้บังคับการทหาร หวังโย้วผู้ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นรองรับตำแหน่งรองผู้บังคับการทหาร บัญชาการทัพไปปราบ ยังกงให้ (มุ) เชิงบัญชาการ มีพระราชโองการไปเขตปกครองทั้งหลายอันได้แก่กวางซี กวางตง หูกวง ซือชวน (เสฉวน) เจ้อเจียง ผู้เจี้ยน (ฮกเกี้ยน) เจียงซี กุ้ยโจว ยูนนาน และค่ายทหารเงินเจียงและอื่นๆ 13 ค่าย ร่วมส่งทหารสี่หมื่น ทหารรักษาสามเมืองผู้ เหลียวหนิง ร่วมส่งทหารเจ็ดหมื่นตามไปปราบ หลี่ซิงผู้เป็นตูอู่สี่ (ขุนนางตรวจสอบ) ร้องเรียนว่า (มุ) รบแพ้เสียไพร่พลมาก หลี่อู้อี้และพวกควรถูกลงโทษตามกฎหมาย เบื้องบนตรัสว่า ผู้เป็นแม่ทัพรบแพ้เสียไพร่พล ไหนเลยจะไร้ความผิด แต่ให้อภัยไว้ก่อน ให้มานะทำความชอบให้เป็นตัวอย่างในวันหน้า เดือน 3 มีราชโองการไปยัง (จิง) ผู้และพวกว่า นับแต่มุเชิงออกศึกเสียที ก็ทำให้โจรกำเริบใจ บัดนี้ได้วันว่าตั้งขึ้นเป็นสมุนโจรตายแล้ว แต่ไปไป (แปดร้อย) เหล่าว่า (ลาว) ยังกงส่งของกำนัลให้

(จิ้งจิงซิน. อี้ว์เจียวจี. บรรพ 5. ฉบับประชุมเอกสารเยว่หย่าถัง. หน้า 5-6)

อริบาบ

1. อี้ว์เจียวจี (《驭交记》) หรือบันทึกควบคุมเจียว (เจียดนาม) เขียนโดยจิ้งจิงซิน (张镜心) ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1590 – ค.ศ.1656 / พ.ศ.2133 – พ.ศ.2199 จิ้งจิงซินสอบเป็นบัณฑิตจิ้นซือได้ในปีที่ 2 แห่งรัชศกเทียนฉี (ค.ศ.1622 / พ.ศ.2165) ปลายราชวงศ์หมิง รับราชการตำแหน่งต่างๆ เช่น ผู้บังคับการทหารเหลียงกวง (กวางตงและกวางซี) ตำแหน่งสุดท้ายเป็นผู้บังคับการทหารใหญ่จี้เหลียว พอเปลี่ยนเป็นยุคราชวงศ์ชิงมิได้รับราชการอีก อี้ว์เจียวจีเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์จีน-เจียดนามในสมัยราชวงศ์หมิง

ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากอี้ว์เจียวจีที่รวมอยู่ในหนังสือชุดประชุมเอกสารเยว่หย่าถัง ผู้แปลสอบทานด้วยฉบับเดียวกัน

2. หลี่ซิง (李庆) ไม่ทราบปีเกิด ตายในปี ค.ศ.1427 / พ.ศ.1970 เคยรับราชการเป็นถึงเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์นี้รับตำแหน่งจ้าวฟูตูอี้ว์สี่ (左副都御史) หรือพอแปลเทียบเป็นรองหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายซ้าย

ตารางที่ 16.2

(成化)十七年夏六月，黔国公沐琮奏安南侵犯。

先是黎灝率夷兵九万，开山为三道，进兵破哀牢、继进老挝地方，杀宣慰刀板雅、兰掌父子三人。其季子怕雅赛归依八百，宣慰刀挽那遣兵送往景坎地方。既而灝复集练兵，且颁仍敕于

车里宣慰司，期欲会兵进攻八百。其兵有暴死者数千，传言为雷所震。八百因遣兵扼其归路，袭杀万余，交人大败而还。刀揽那以报云南守臣，黔国公沐琮等因奏……刀揽那能保障生民，击败交贼，请赐敕颁赏，以旌忠义。

(张镜心：《驭交记》，卷五，粤雅堂丛书本，页 6-7)

เดือน 6 ถูกร้อน ปีที่ 17 (รัชชกฉิงอว่) (ค.ศ.1481 / พ.ศ.2024) มุ่งซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นเขียนกั๊กกราบหูลเรื่องอานหนาน (เวียดนาม) มารุกราน

เดิมคือหลี่เฮ่ยักทัพชาวอีเก้าหมิ่น แยกทางเขาเป็นสามทาง ส่งกำลังตีโอเหลาแตก จากนั้นเข้าพื้นที่เหล่าวู้ (ลาว) สังหารเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) เตาป่านหย่าหลานจางฟูลูกสามคน บุตรคนเล็กพาหย่าไซหนีไปพึ่งพิงปาไป (แปดร้อย) เตาหล่านนำผู้เป็นเซวียนเว่ย (ข้าหลวงกำกับ) ส่งทหารไปส่งถึงจิงซ่าน(เชียงคาน) จากนั้น (หลี่) เอาข้อมทหารอีก ข้าส่งพระราชโองการเท็จไปยังเซอหลี่ (สิบสองปันนา) นัดให้รวมพลกันโจมตีปาไป (แปดร้อย) ทหารตนเกิดตายกะทันหันหลายพันคน เล่าลือกันว่าถูกฟ้าผ่า ปาไป (แปดร้อย) จึงส่งทหารไปดักทางกลับ โจมตีฆ่าตายไปหมื่นเศษ ชาวเจียว (เวียดนาม) พ่ายยับกลับแดน เตาหล่านนำรายงานมายังขุนนางผู้รักชาชนานาน มุ่งผู้เป็นเขียนกั๊กกราบหูลว่า...เตาหล่านนำสามารถปกป้องรักษาราษฎร โจมตีโจรเจียว (เวียดนาม) จนพ่ายแพ้ ช่วยลาวไว้ได้ ชาวเจียว (เวียดนาม) เคยใช้ราชโองการเท็จล่อลวงปาไป (แปดร้อย) ปาไป (แปดร้อย) ทำ ขอทรงพระราชทานรางวัล สดุดีในความจงรักภักดีและครองธรรม

(จิ้งจิงซิน. อี้ว์เจียวจี้. บรรพ 5. ฉบับประชุมเอกสารเยว่หย่าลี้. หน้า 6-7)

17. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในเยว่เจียวชู (《越峽书》) ตารางที่ 17.1

永乐七年五月二十日，敕总兵官征虏副将军英国公张辅、副总兵清远侯王友：前者，黔国公总戎失律，挫损军威，遂至凶徒啸聚充斥。残寇邓悉既附被殄，余孽奔溃，渐以荡平。今闻八百、老挝运粮不息，未审供馈何人，且虚言有象五万，欲敌官军，谓将帅皆易与尔。……尔可差人缉探，严加防捕，扫清余寇，毋劳再举，故敕。

(李文凤：《越峽书》，卷二，中山大学，1958 年，据旧抄本油印本，页 41)

วันที่ 20 เดือน 5 ปีที่ 7 แห่งรัชชกหย่งเล่อ (วัน 20 ค่ำ เดือน 5 ปฏิทินเกษตรจีน - 2 กรกฎาคม เดือน ค.ศ.1409 /พ.ศ. 1952) มีพระราชโองการไปยังจิ้งซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นอังกั๊กด่างตำแหน่งรองแม่ทัพปราบอริผู้บัญชาการใหญ่และหวังใหญ่ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นชิงหยวนโหวและเป็นรองผู้บัญชาการใหญ่ว่า ก่อนหน้านั้น เขียนกั๊กงพายศึกเสียที เป็นที่เสื่อมบารมีทัพ ทำให้คนร้ายได้โจรมดว้มั่วสม เตั้งชีสมุนโจรที่เหลือได้ถูกสังหารแล้ว พลพรรคที่หลงเหลือกระเซ็นกระสาย ค่อยๆ กวาดล้างจนราบคาบ บัดนี้ได้ยินว่าปาไป (แปดร้อย) เหล่าวู้ (ลาว) ขนเสบียงไม่หยุด ไม่แจ้งว่าส่งของไปให้ผู้ใด ทั้งอวดอ้างว่ามีช้างห้าหมื่น หมายถึงรบกับทัพทางการ ทั้งว่าแม่ทัพขุนพลฝ่ายเราจัดการได้ง่าย...เจ้าสามารถส่งคนไปจับกุมสืบเสาะ ระมัดระวังป้องกันให้เข้มงวด กำจัดโจรที่เหลือให้สิ้นซาก อย่าได้ให้ยกมาเป็นกบฏอีก จึงมีพระราชโองการมาดังนี้

(หลี่เหวินเฟิง. 1958. เยว่เจียวชู. บรรพ 2. มหาวิทยาลัยจางชาน พิมพ์กระดาษไขจากฉบับลายมือเก่า. หน้า 41)

อธิบาย

1. เยว่เจียวชู (《越峽书》) เป็นบันทึกเกี่ยวกับอานหนาน (เวียดนาม) เขียนโดย หลี่เหวินเฟิง (李文凤) ซึ่งเป็นบัณฑิตจีนชื่อในปีที่ 11 แห่งรัชชกจย่าจิ้ง (ค.ศ.1532 / พ.ศ. 2075) ตำแหน่งราชการสูงสุดเป็นอั้นฉาซือเขียนชื่อ (按察司佥事) ซึ่งเทียบได้กับรองหรือผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงานยุติธรรมและตรวจสอบมณฑลยูนนาน ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากเยว่เจียวชูที่อยู่ในมหาวิทยาลัยจางชาน คล้าย 2.27

2. ข้อความตอนนี้อีกคล้ายคลึงกับในอัครเจิวจีและหมิงสี่ลู่ แต่มีจุดที่ต่างกัน ในอัครเจิวจีระบุว่าจึงผู้เป็นแม่ทัพปราบอริ เยว่เสียวซูใช้คำว่ารองแม่ทัพปราบอริ ดูตารางที่ 16.1 ประกอบ ส่วนเรื่องเดือนที่มีพระราชโองการไป ในหมิงสี่ลู่ระบุเป็นเดือนยี่ เยว่เสียวซูระบุเป็นเดือน 5 ดูตารางที่ 2.27 ประกอบ

ตารางที่ 17.2

成化二十年，安南国移咨云南都、布、按三司曰：成化十九年十二月十日，准本国安西府阮德俊等各启，准本府所辖黄岩等州沿边土人驰报，有车里境上土人传言，谓本国兴起兵众人马，不知其数，前来夹近车里地方安营下寨。声言有一百六十万兵众，分行四道，将来攻讨车里等。数及先遣头目数人，统领数十兵徒，扛抬大石一块前来，与车里人话说奉国王命，传报车里人云，今有一百六万人马到来，你可惧怕。若要安全无虑，急将金子抬来，平分此，并进贡犀象、帷帐等物，务要多多，并助贡（攻）八百、老挝等国。若不听话，即将前项兵马杀害车里。因此，车里官目已备，……切照本国僻在西南，久为朝廷藩辅，每图敬天事大，保境安民，凡在邻封，益敦情义，盖欲边陲无事，彼此相安。……

巡抚都御史程琮、太監覃平、黔国公沐琮、御史汪山、三司各官议得所辖地方与安南国密迹，自彼国举兵侵杀老挝，延及八百地方，被土官等杀败，志丧气沮，无所容其奸计，……今却指称车里诬构擅动军马，侵扰边疆，移咨申辩。……中间情为难测，必须外示和好，内益戒严，庶保无事。除行分守，分巡、兵备、守备官员督各该军卫，有司于沿边一带土官衙门，巡司、哨堡把截去处，严谨防御，仍行车里宣慰司遵守法度，严固封疆，若交人果有侵犯实录，星驰报来。如无不许安报，并差的当人员前去临安边界，体探有无别样生息，及令三司将原来咨文封识奏缴，并疏其事以闻。

（李文凤：《越峽书》，卷十一，中山大学，1958年，据旧抄本油印本，页18-21）

ที่ 20 แห่งรัชกาลเฉิงฮว่า (ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) แคว้นอานหนานมีหนังสือแจ้งมายังสามสำนักคือฝ่ายบริหาร ฝ่ายยุติธรรม และตรวจสอด ฝ่ายทหารในมณฑลยูนนานว่า วัน 10 ค่ำ เดือน 12 ปีที่ 19 แห่งรัชกาลเฉิงฮว่า (วัน 10 ค่ำ เดือน 12 ปฏิทินเกษตรจีน - 8 มกราคม ค.ศ.1484 / พ.ศ.2027) ตามที่หรวนเต๋อจวินแห่งเมืองอันซี้ฝู่แคว้นแจ๊ง ตามที่ชาวพื้นเมืองชายแดนเมืองหวงเหยียนโจวและอันๆ ที่ขึ้นกับเมือง (อันซี้ฝู่) เรารายงานมา มีชาวพื้นเมืองในเขตเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เล่าลือกันว่า แว่นแคว้นเรา ยกพลทหารและม้ามา ไม่รู้จำนวน เข้ามารุกประชิดตั้งค่ายในพื้นที่ใกล้เซอหลี่ (สิบสองปันนา) อ้างว่ามีไพร่พลหนึ่งล้านกับอีกหกหมื่น แบงกำลังเป็นสี่สาย เตรียมการโจมตีเซอหลี่ (สิบสองปันนา) และอันๆ ข้างนี้มีการส่งขุนนางระดับหัวหน้าหลายคนนำกำลังหลายสิบคนแบกหินก้อนใหญ่มา กล่าวกับชาวเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ว่ารับคำสั่งขัตติย์แคว้นเรามาแจ้งแก่ชาวเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ว่า บัดนี้มีกองทัพหนึ่งล้านกับหกหมื่นคนมา เจ้ากลัวหรือไม่ หากหวังจะอยู่รอดปลอดภัย จงรีบเอาทองมาซ้มน้ำหนักให้เท่ากับหินนี้ และส่งบรรณาการเป็นแรดและช้าง มั่งแพรและอันๆ ให้มาก ทั้งจงช่วยตีป่าไป (แปดร้อย) เหล่าวัว (ลาว) และอันๆ หากไม่ฟังคำสั่งสั่ง จักนำกำลังเข้าบุกเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ในทันที ด้วยเหตุนี้ ขุนนางในเซอหลี่ (สิบสองปันนา) จึงเตรียมการ...อันแคว้นเรา อยู่ไกลทางตะวันตกเฉียงใต้ เป็นประเทศราชของราชสำนักมานาน ฝ่าคิดแต่เคารพฟ้าปรนนิบัติผู้เป็นใหญ่ รักษาแคว้นแคว้นปกป้องประชา กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็มิแต่น้ำใจไมตรี หวังให้ชายแดนไร้เรื่องราว อยู่กันโดยสงบร่วมเย็น

ขุนนางฝ่ายตรวจสอดแจ้งลง ขึ้นที่ถาดานดึง/ฉินผิง เขียนถึงกวงมูงง ขุนนางตรวจสอดบวิจซาน ตลอดจนข้าราชการทั้งหลายในสามสำนักทหารหรือได้ความว่าพื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่ใกล้กับแคว้นอานหนาน นับแต่แคว้นนั้นยกทัพมารุกรานฆ่าฟันเหล่าวัว (ลาว) กินไปถึงพื้นที่ของป่าไป (แปดร้อย) ถูกข้าหลวงท้องถิ่นและอันๆ ตีแตกกลับมา หมดปณิธานฮักหิม แผนร้ายมีอาจบรลุ...บัดนี้กลับมาอ้างว่าเซอหลี่ (สิบสองปันนา) ได้ความว่าตนโยกย้ายกำลังพล รุกรานชายแดน มีหนังสือมาแจ้ง...เรื่องราวตรงกลางนั้นยากคาดเดา จำต้องแสดงการสมานฉันท์อยู่ภายนอก เข้มงวดป้องกันอยู่ภายใน จึงรับรอเอาไว้ว่าไม่มีอันตราย นอกจากแบงกำลังรักษา แบงกำลังตรวจการณ์ อาวุธยุทธโปกรณ์ ขุนนางที่รักษาป้องกันตั้งกองข้าทหารเวรยามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เขตปกครองของข้าหลวงท้องถิ่นที่คอยตรวจการณ์ ลาดตระเวนตามจุดต่างๆ ระมัดระวังป้องกันให้ดี ให้เซอหลี่เขียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) รักษา

ระเบียบกฎหมาย เข้มงวดป้องกันชายแดน หากชาวเจียว (เวียดนาม) มีร่องรอยจะจุกราน ให้รีบแจ้งมา หากไม่มีห้ามรายงานเท็จ ให้ส่งคนที่เหมาะสมไปชายแดนหลินอัน คอยสืบเสาะข่าวคราวว่ามีสิ่งใดผิดปกติหรือไม่ และให้สามสำนักนำหนังสือที่ส่งมาแต่เดิมนั้นทูลเกล้าถวาย พร้อมทั้งกราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ

(หลักฐานพิง. 1958. **เยว่เฉียวซุ**. บรรพ 11. มหาวิทยาลัยจางจัน พินพิภระดาชไขจากฉบับลายมือเก่า. หน้า 18-21)

ตารางที่ 17.3

莫方瀛遣使范正毅等乞降于云南总兵官黔国公沐朝辅等，历数其经理之绩。……该本部议拟题，奉圣旨：安南国背叛不庭，在所必讨，你每既会议停当，都依拟差去官着实查明白，星夜奏来定夺施行，钦此。该臣会按行都、布、按三司……差委缘事都指挥王守中……分投一往教化，八寨长官司着落土舍张泽，责差通把白俊、李者来、土舍依偃兴同前去武严威、武子陵，武文渊等营内宣谕天朝德意，威令其革面向化，归附从军；一往元江府，着落土舍那钰通往老挝宣慰司，查光绍在彼，就令该司照旧慰留居住，令其备将本国作乱之人，开始末缘由开报。土舍那钰等仍鼓舞忠义，倡率勇敢，会同老挝、八百、车里各该衙门，整点精兵象马，听候调用。

(李文风：《越书》，卷十三，中山大学，1958年，据旧抄本油印本，页13)

มั่วฟงอิง ส่ง ฟันเจิ้งอ๋อ และพวกเป็นทูตไปขอยอมสยบต่อผู้บังคับการทหารใหญ่แห่งยูนนานมู่เฉียวซิง ซึ่งเป็นเขียนกั่วงและพวก และได้สาธยายถึงผลงานความดีความชอบในการบริหาร...กระทรวงตั้งกล่าวร่างเอกสาร รัชพระราชโองการความว่า แคว้นอันหนานทรยศไม่มาเข้าเฝ้า ควรจะไปปราบ เมื่อเจ้าทั้งหลายหารือกันดีแล้ว จึงส่งคนไปตรวจสอบให้ชัดแจ้งตามที่ร่างไว้ แลรีบกราบทูลแจ้งมาจะมีพระราชวินิจฉัยต่อไป มีพระราชโองการมาดังนี้ ที่ประชุมขุนนางดังกล่าวมอบหมายขุนนางสามสำนักคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายยุติธรรมและตรวจสอบ ฝ่ายทหารในมณฑล...สั่งการให้หวังไส่วางเป็นผู้บัญชาการ...แยกย้ายไปแจ้งตามที่ต่างๆ จึงเจอบุคคลเป็นข้าหลวงท้องถิ่นไปแจ้งจกวนซือ รับหน้าที่แจ้งไปจกวัน หลี่เจ้อไหล ข้าหลวงท้องถิ่นซึ่งรวมกันไปยังไจ้ (หมู่บ้าน) ต่างๆ ได้แก่ อุ๋เหยียนเว่ อุ๋จื่อหลิง อุ๋เหวินยวนเพื่อประกาศราชโองการให้แจ้งในคุณธรรมของราชสำนัก แต่บารมีให้รู้จักปรับตน ยอมเข้าร่วมทัพไปยังเมืองหยวนเจียงผู้ด้วย มอบหมายให้ข้าหลวงท้องถิ่นนำอู๋ไปเหล่าวิ้วเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองลาว) ดูว่ากวางซำอยู่ที่นั่นให้เขตปกครองนั้นดูแลความเป็นอยู่ ให้รายงานเรื่องผู้ที่สร้างความวุ่นวายและต้นสายปลายเหตุให้ทราบ ข้าหลวงท้องถิ่นอู๋และพวกยึดมั่นในจงรักภักดีและครหลวงธรรม เป็นผู้นำในด้านความกล้าหาญ รวมกำลังกับเขตปกครองทั้งหลายอันได้แก่เหล่าวิ้ว (ลาว) ป่าไป (แปดร้อย) เชอหลี่ (สิบสองปันนา) ตระเตรียมทหารกล้าและม้าช้าง รอรับคำสั่งการ

(หลักฐานพิง. 1958. **เยว่เฉียวซุ**. บรรพ 13. มหาวิทยาลัยจางจัน พินพิภระดาชไขจากฉบับลายมือเก่า. หน้า 13)

อภิธาน

1. มั่วฟงอิง (莫方瀛) คือพระเจ้าหมักท่ายตง (莫太宗) จักรพรรดิองค์ที่ 2 แห่งราชวงศ์หมักของเวียดนาม ปีประสูติไม่ทราบชัด สวรรคตในปี ค.ศ.1540 / พ.ศ.2083 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1530 - ค.ศ.1540 / พ.ศ.2073 - พ.ศ.2083 ชื่อภาษาจีนคือมั่วเต็งอิง (莫登瀛) แต่พงศาวดารราชวงศ์หมิงและหมิงสี่ลู่เรียกมั่วฟงอิง เป็นพระเจ้าโอรสของพระเจ้าหมักท่ายไต ปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หมัก

2. กวงเซ่า (光绍) เป็นรัชศกของพระเจ้าเลเจียวตง (黎昭宗) จักรพรรดิราชวงศ์เหิวเล ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1506 - ค.ศ.1527 / พ.ศ.2049 - พ.ศ.2070 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1516 - ค.ศ.1522 / พ.ศ.2059 - พ.ศ.2065 ในที่นี้ใช้ชื่อรัชศกเรียกแทนเลเจียวตง เลเจียวตงขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ อำนาจอยู่ในมือขุนพลหมักดังซุง ต่อมาเลเจียวตงหนีไปได้และเรียกกระตมพลจะปราบหมักดังซุง หมักดังซุงปลดเลเจียวตงออก ตั้งเยาว

จักรพรรดิเลกุงฮหว่างขึ้นแทน และต่อมาอีกปีปลงพระชนม์เลเจียวตง ปลดเลกุงฮหว่างและตั้งตนเป็นปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หมัก

ตารางที่ 17.4

莫方瀛头目范正毅等赍表及书赴云南乞降，巡抚都御史汪文盛为之具奏，且论该省诸臣之功，疏下兵部议。尚书张璜复会廷臣议，……请降黄榜，赍至彼处宣布恩威……若榜示之后，莫登庸父子执迷不悟，……调遣两广、云南邻近土官、土兵、并都御史汪文盛开报老挝宣慰司怕雅罕、八百宣慰司土舍刀撓那、车里宣慰司土舍刀坎、孟艮府土舍刀交等兵象，……分道进攻，内外夹击，溃其心腹，捣其巢穴。

(李文凤：《越峽书》，卷十四，中山大学，1958年，据旧抄本油印本，页4-6)

มั่วฟิงอิ่งส่งขุนนางระดับหัวหน้าพันเจิ้งอี่และพวกถือฎีกาและจดหมายมายูนนานเพื่อขอสามัคคีดี รั้งเหวินเซิงผู้มาตรวจสอบราชการกราบทูลให้ ทั้งกล่าวถึงความชอบของขุนนางทั้งหลายในมณฑลนั้น จึงมีพระราชโองการให้กระทรวงกลาโหมหรือกันจิงจั้นผู้เป็นเสนาบดีประชุมขุนนางในราชสำนักหาหรือ...ขอให้ทรงมีประกาศไปยังที่ต่างๆ เพื่อประกาศพระเมตตาบารมี...หากมีประกาศไปแล้ว มั่วเต็งยงพ่อลูกยังไม่ได้สติไม่รู้จักคิด...โยกย้ายข้าหลวงท้องถิ่นและทหารแถบยูนนานและเหลียงก่วง (ก่วงตง ก่วงซี) ตลอดจนให้รั้งเหวินเซิงซึ่งเป็นขุนนางฝ่ายตรวจสอบแจ้งไปเรียกกระดบทหารและช่างจากพ่าย่าห่านแห่งเหล่าวัเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองลาว) เต่าหล่านนำข้าหลวงท้องถิ่นไปเป่ยเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไป) เต่าซ่านนำข้าหลวงท้องถิ่นไปเซอหลี่เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) เต่าเจียวข้าหลวงท้องถิ่นเม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น)...แยกทางกันโจมตี ตีประกบทั้งในและนอก ทำลายจุดสำคัญและบดขยี้รั้งโห่งได้

(หลีเหวินฟิง. 1958. *เยว่เฉียวซู*. บรรพ 14. มหาวิทยาลัยจางชาน พิมพ์กระดาษจากฉบับลายมือเก่า. หน้า 4-6)

อธิบาย

1. มั่วเต็งยง (莫登庸) คือพระเจ้าหมักท่ายโต (莫太祖) จักรพรรดิองค์แรกแห่งราชวงศ์หมักของเวียดนาม มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1483 – ค.ศ.1581 / พ.ศ.2026 – พ.ศ.2124 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1527 – ค.ศ.1529 / พ.ศ.2070 – พ.ศ.2072 ซึ่งราชสมบัติจากราชวงศ์เหิวเล ตั้งตนเป็นจักรพรรดิ ครองราชย์ได้เพียงสองปีก็สละราชย์ให้พระราชโอรสคือมั่วฟิงอิ่ง ตนเองเลื่อนเป็นพระเจ้าหลวง

2. ตามพงศาวดารราชวงศ์หมิง รั้งเหวินเซิงมีตำแหน่งเป็นโย่วเซียนตูอั่วซือ (右金都御史) ซึ่งพอจะแปลเทียบเป็นผู้ช่วยหัวหน้าสำนักตรวจสอบฝ่ายขวา (เป็นขุนนางระดับ 4 ชั้นเอก รองจากฟูตูอั่วซือหรือรองหัวหน้าสำนักตรวจสอบ) สังกัดตงฉวี่ยนหรือสำนักตรวจสอบได้ไปฝ่ายตรวจสอบที่ยูนนาน ในนี้ใช้เพียงคำว่า ตูอั่วซือ (都御史) ซึ่งหมายถึงหัวหน้าสำนักตรวจสอบ เป็นการเรียกย่อจากคำว่า โย่วเซียนตูอั่วซือ ผู้แปลจึงแปลรวมว่าขุนนางฝ่ายตรวจสอบ

18. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในตู้อี๋ฟงอี่จี้เย่า (《读史方輿纪要》)

ตารางที่ 18

东至老挝宣慰使司界，南至波勒蛮界，西至木邦宣慰使司界，北至孟艮府界。自司治北至布

政司三十八程转达于京师。

古蛮夷地，世传其土酋有妻八百，各领一寨，因名八百媳妇。元大德初，遣兵击之，道路不通而还。后遣使招附。元统初，置八百等处宣慰司。明朝洪武二十四年，其酋来贡，乃立八百大甸军民宣慰使司。

(土司刁姓)

(顾祖禹著：《读史方輿纪要》，卷一百一十九，中华书局，1957年版，页4738)

ทางตะวันออกไปถึงเขตแดนเหลาวัวเซี่ยนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครองลาว) ทางใต้ไปถึงเขตแดนปัวเลอหามาน ทางตะวันตกไปถึงเขตแดนมู๊ปั้งเซี่ยนเสยสี่ซือ (เขตปกครองมู๊ปั้ง) ทางเหนือถึงเขตแดนเม็งเกิ้นผู้ (เมืองเม็งเกิ้น) จากศูนย์กลางปกครองเขตปกครองขึ้นเหนือ 38 เสิงถึงมณฑลจึงเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงได้

แต่โบราณเป็นดินแดนชาวหามานอี เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำมาปาไปสี่ผู้ (สนมแปดร้อย) ต้นรัชศกต้าเต๋อราชวงศ์หยวนส่งทัพไปปราบ หนทางไม่อาจผ่านได้จึงกลับมา ต่อมาจึงส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ ต้นรัชศกหยวนถ่ง ตั้งเป็นปาไปเต็งซูเซี่ยนเว่ยซือ (เขตปกครองปาไปและที่อื่นๆ) ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์หมิง ประมุขมาถวายบรรณาการ ตั้งเป็นปาไปต้าเตี้ยนจวินหมินเซี่ยนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรปาไป)

(ข้าหลวงท้องถิ่นแค่เดียว)

(กัจจิวี่. 1957. **ตุ๋สือฟิงอี่วี่เจ๋ยา**. บรรพ 119. จงหัวชู่จิวี่. หน้า 4738)

อธิบาย

1. ตุ๋สือฟิงอี่วี่เจ๋ยา (《读史方輿纪要》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์และ จุฑยูทศาสตร์การทหารในประวัติศาสตร์ ผู้เขียนคือกัจจิวี่วี่คนสมัยปลายราชวงศ์หมิงต้น ราชวงศ์ชิง มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1631 – ค.ศ.1692 กัจจิวี่วี่ไม่ยอมรับราชการในราชวงศ์ชิง ยังชีพด้วยการสอนหนังสือ ใช้เวลาเขียนหนังสือตุ๋สือฟิงอี่วี่เจ๋ยาถึงสามสิบปี สำเร็จในปีที่ 31 แห่งรัชศกคังซี (ค.ศ.1692 / พ.ศ.2235) ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากตุ๋สือฟิงอี่วี่เจ๋ยาที่ สำนักพิมพ์จงหัวชู่จิวี่พิมพ์เมื่อปี ค.ศ.1957/ พ.ศ.2500 ผู้แปลสอบทานด้วยฉบับจงหัวชู่จิวี่ แต่ เป็นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ.2005 / พ.ศ.2548

2. ข้าหลวงท้องถิ่นแค่เดียว (土司刁姓) ข้อความนี้พิมพ์เป็นตัวเล็ก ฉบับรวมคัดสรร เขียนไว้ในวงเล็บ คำว่าเตาที่ไว้หน้าชื่อของผู้ปกครองเขตปกครองต่างๆ ในบันทึก ประวัติศาสตร์บางเล่มเขียนเป็นเดียว ดูตารางที่ 9.3 และตารางที่ 15 ประกอบ

19.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในเตียนเซ่า (《滇考》)

ตารางที่ 19.1

八百媳妇国在緬东，出永昌姚关五十程至其地。古未通中国。(元)成宗初立，左丞刘深信

议：世祖以神武一海内，今上嗣历，未有武功，而八百媳妇国助纣为逆，因请征之。右丞相完泽以闻。左丞相哈利（刺）哈孙、御史中丞董士选谏，不听。五年春，命深及哈（合）刺带等将兵往，给军钞九万二千锭，又给云南行省兵自愿出征者人贝子六十索，立征八百媳妇万户府二，置万户四员。

兵既出，取道顺元。远冒烟瘴，士卒多死。驱民转饷溪谷之间，一夫负米八斗，率数人佐之，数十日乃达。死者又数十万人，中外骚然。而深复胁求水西土蛇蛇节金三千两、马三千匹。土官宋隆济因苗民之怨，给其众曰：“官军征发汝等，将悉剪发黥面为兵，身死行阵，妻子为俘。”众获其言，遂叛。破杨黄寨，进攻贵州，知府张怀德力战死。因围刘深于穷谷中，梁王阔阔率兵救之，贼众少解。事闻，帝始悔不用哈利哈孙、董士选之言，乃遣刘国杰、杨赛因不花等分道进讨。

（冯甦：《滇考》，卷下，台州从书本，页 17）

ป่าไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสมมแปดร้อย) อยู่ทางตะวันออกของพม่า เดินทางจากด่านเหยาหวานไป 50 เหมิงจี้ถึง โบราณไมตี้ต๋อกับจีน ดันรัชกาล (หยวน) เหมิงจง หลิวเซินผู้เป็นเจ้าเมือง (เสนาบดีซ้าย) ทูลเสนาว่า จักรพรรดิชื่อจู่รวมแผ่นดินเป็นหนึ่งในด้วยพระวีรานุภาพและเดชาภาพ บัดนี้พระองค์สืบราชสมบัติ ยังมีเคยมีคุณูปการได้ดำเนินการศึก แลป่าไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสมมแปดร้อย) ช่วยพม่าตั้งตนเป็นกบฏ จึงขอไปปราบเสีย หัวหน้าคือผู้เป็นอัศวมหาเสนาบดีฝ่ายขวานำความกราบบังคมทูล ฮาลี้ (ล่า) ฮาซุนผู้เป็นอัศวมหาเสนาบดีฝ่ายซ้ายและตั้งชื่อเสียนผู้เป็นอ้าวี่สองงเมิง (มนตรีตรวจสอบสำนักตรวจสอบราชการ) ทันทานแล้วแต่ไม่ทรงรับฟัง ถูกลงโทษไม่ผล ปีที่ 5 (ค.ศ.1301 / พ.ศ.1844) บัญชาให้ (หลิว) เซินและฮา (เหอ) ล่าได้และพวกราบไป ให้เงินทหารเก้าหมื่นสองพันก่อน ทั้งให้เบี้ยแก้ทหารอาสาสมัครยูนนานคนละหกสิบฟอง ตั้งกองพลปราบป่าไปสี่ฟู่กั๋ววันอยู่สี่ (เมืองมณฑลยูนนานหมื่นครัวเรือนสมมแปดร้อย) สองกอง ตั้งผู้บัญชาการสี่นาย

เมื่อออกศึกคุมใช้เส้นทางขุนหวน เกิดพิษร้อนขึ้นแต่ไกล ทหารล้มตายเป็นอันมาก ไ้ราษฎรไปขนเสบียงระหว่างแม่น้ำในเขาคอนหนึ่งแบกข้าวถึงแปดโหว่ ส่งคนหลายคนไปช่วย หลายสิบวันจึงถึง คนตายอีกหลายสิบหมื่นคน ภูเขาออลหม่านทั้งนอกทั้งในข้าง (หลิว) เซินนั้นปีบเสอเจียรยาของข้าหลวงห้องที่สุยสี่ ให้จ่ายทองคำสามพันดลึง มีสามพันตัว ข้าหลวงห้องที่ซ่งหลงจี้เห็นชาวหมียว (แม้ว) คับแค้นมาก จึงลอบจับผู้คนว่า “ทางการเกณฑ์กำลังพวกทาน จักต้องตัดผมสีกหน้าเป็นทหาร พลิกายในการศึก ลูกเมียต้องตกเป็นเชลย” ผู้คนได้ฟังก็หลงเชื่อจึงพากันเป็นกบฏ ทำลายเหยงหวงโจ้ (หมู่บ้าน) บุ๊กตีเมืองกั๋วโจ้ว เจ้าเมืองจ้งไหวเต๋อสู้สึกจนตัวตาย เนื่องจากล้อมหลิวเซินไว้ในหุบเขาลึก คำคือผู้เป็นเสียนหวังยกทัพไปช่วยไว้ได้ พวกโจรจึงพ้อแตกกระจายความทราบถึงพระภรณ์ ฮ่องเต๋อเริ่มสำนึกเสียดพระทัยที่ไม่ฟังคำอาลาฮาซุนและตั้งชื่อเสียน จึงส่งหลิวกั๋วเจีย หยั่งไซอินปู่ฮวาและพวกแยกกันไปปราบปราม

(เหมิงซู. เตียนเซ่า. บรรพปลาย. ฉบับประชุมเอกสารไถโจ้ว. หน้า 17)

อภิธาน

1. เตียนเซ่า (《滇考》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยูนนาน เขียนในสมัยราชวงศ์ชิง โดยเหมิงซู (冯甦) ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1628 – ค.ศ.1692 / พ.ศ.2171 – พ.ศ.2235 เหมิงซูสอบเป็นบัณฑิตจีนชื่อได้ในปีที่ 15 แห่งรัชศกซุ่นจื่อ (ค.ศ.1658 / พ.ศ.2201) รับราชการตำแหน่งต่างๆ เช่น ทูยกวน (ผู้ช่วยเจ้าเมือง ดูแลคดีความ) ที่เมืองหย่งชัง ผู้ตรวจการที่กวางตง ผู้ช่วยเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฝ่ายขวา ฯลฯ มีผลงานประวัติศาสตร์จำนวนมาก เตียนเซ่าเขียนขึ้นเมื่อเหมิงซูรับราชการเป็นทูยกวนอยู่ที่หย่งชัง

ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากเตียนเซ่าที่รวมอยู่ในหนังสือชุดประชุมเอกสารไถโจ้ว ผู้แปลสอบทานด้วยฉบับชื่อคู้เฉียนซู (《四库全书》) เนื้อความเหมือนกัน แต่ฉบับชื่อ

คู่แข่งียนซุถอดเสียงซ็อมองโกลต่างออกไป กล่าวคือชื่ออัครมหาเสนาบดีฝ่ายขวาเป็น วังจาเล่อ (旺扎勒) อัครมหาเสนาบดีฝ่ายซ้ายเป็นฮาหล่าฮาซวิน (哈喇哈遜)

2. หลิวเซิน (刘深) เป็นขุนนางที่ราชวงศ์หยวนส่งไปปราบอาณาจักรปาไปสีฟูหรือสนมแปดร้อยและแพ็คักกลับมา ในพงศาวดารราชวงศ์หยวนมีบางที่ระบุตำแหน่งหลิวเซินเป็นเสนาบดีขวาของจิงซู่เล็งซึ่งเป็นตำแหน่งส่วนกลาง บางที่ระบุว่าหลิวเซินมีตำแหน่งเป็น อวิ้นหนานโย่วเฉิง (云南右丞) หรือเสนาบดีขวาแห่งมณฑลยูนนาน ส่วนในหนังสือเจาปู้จิ่งลู่ได้ระบุว่าหลิวเซินเป็นอดีตจ้าวเฉิง (เสนาบดีซ้าย) ของจิงหู่จั้นเฉิงสิงเล็ง (มณฑลจิงหู่จั้นเฉิง) แสดงว่าหลิวเซินเคยรับตำแหน่งเสนาบดีซ้ายที่มณฑลจิงหู่จั้นเฉิงมาก่อน แต่ต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นเสนาบดีขวาแต่จะประจำที่ส่วนกลางหรือที่มณฑลยูนนาน หรือเป็นทั้งสองตำแหน่งพร้อมกันหรือต่างช่วงเวลา กัน ยังไม่สามารถค้นคว้าสรุปให้แน่ชัดได้ (กนกพร, 2563,176) เหตุการณ์ในข้อความตอนนี้มีรายละเอียดในพงศาวดารราชวงศ์หยวนและเจาปู้จิ่งลู่ ดู “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่และเจาปู้จิ่งลู่” ประกอบ

ตารางที่ 19.2

(大德) 六年，刘深等以粮尽，不能至八百媳妇国而还。宋隆济、蛇节率众邀击，辎重委弃，士卒杀伤殆尽。御史中丞陈天祥上书正深罪，下诏招谕诸蛮，不报。三月，罢深等官，收其符券。后会赦当免，哈刺哈孙曰：“微名首衅，丧师辱国，不诛深，无以谢天下。”遂伏诛。

时乌撒、乌蒙、东川芒部及武定、威楚、普安诸蛮因蛇节之乱，皆以供输烦劳为辞，乘衅起兵，攻掠州县。复诏也速哥儿，忙古带等将兵会刘国杰讨之。

(冯甦：《滇考》，卷下，台州从书本，页 18)

ปีที่ 6 (รัชศกต้าเต๋อ) (ค.ศ.1302 / พ.ศ.1845) หลิวเซินและพวกเสียบยงหมด กลับมาโดยไม่มีอาใจไปถึงปาไปสีฟูกั๋ว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) ซงหลงจี้และเสอเจียยกพลมาตักโจมตี อาวุธและเสบียงทิ้งเกลื่อน ไพร่พลขาดเสบียงล้มตายเกือบสิ้น เฉินเทียนเสียงผู้เป็นอัครเสนาบดี (มนตรีตรวจสอบสวนข้าราชการ) ถวายหนังสือระบุโทษผิดของ (หลิว) เซิน ทรงมีพระราชโองการแจ้งไปยังชาวหมานทั้งปวงให้สามัคคี ไม่แจ้ง เดือน 3 ปลดตำแหน่ง (หลิว) เซินและพวก ยึดตราพัยคัมและใบเสนาณัติพักม้า ต่อมาจะพระราชทานอภัยโทษ ฮาล่าฮาซวินพูดว่า “หวังได้ชื่อจึงเป็นฝ่ายหาเหตุก่อน เสียที่พัยคัมแก่ชาติ ไม่ประหาร (หลิว) เซินไม่อาจตอบคนทั้งแผ่นดินได้” จึงให้ประหาร

เวลานั้นเผ่าต่างๆ อันได้แก่อูเซ่อ อูเหมิง ตงชวนหมิง ตลอดจนพวกหมานต่างๆ เช่นอู่ต้ง เวยอู๋ ผู่อานเห็นว่าเกิดความวุ่นวายเสอเจีย จึงอาหารว่าทำการถวายบรรณาการเหนื่อยยาก ถือโอกาสยกพลเป็นกบฏ ยึดครองเมืองแลเอาเออ จึงส่งเยซู่ไตเออร์ หมิงกู๋ไตและพวกนำทัพไปรวมกำลังกับหลิวกั๋วเจียเพื่อเข้าปราบปราม

(เหมิงซู่ เตียนเซ้า. บรรพปลาย. ฉบับประชุมเอกสารโถ้วโจว. หน้า 18)

อภิบาย

เหยงชู่ไต่เอ๋อร์ (也速渾兒) ในพงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่เรียกเป็นเหยงชู่ไต่เอ๋อร์ (也速带儿) เหตุการณ์ในข้อความตอนนี้มีรายละเอียดในพงศาวดารราชวงศ์หยวน ดู “หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่และเจาปู่จิ้งลู่” ประกอบ

ตารางที่ 19.3

一曰八百大甸，即元八百媳妇国。……洪武二十四年来贡，始置宣慰司。嘉靖间，为缅甸所兼，其酋刀儿逊居景线。缅以弟莽应龙守景迈城，今久为缅有矣。
(冯甦：《滇考》，卷下，台州从书本，页 55)
หนึ่งคือป่าไต่เตี้ยน ก็คือป่าไปสืฟูกัว (อาณาจักรสนมแปดร้อย) ในสมัยราชวงศ์หยวน...ปีที่ 24 แห่งรัชศกหงอู่ (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) มาถวายบรรณาการ เริ่มตั้งเป็นเขวียนเว่ยสี่ซือ (เขตปกครอง) ในรัชศกจياجิง ตกเป็นของพม่า ประมุขเตาซือหนีไปอยู่ที่จิ่งเซี่ยน (เชียงแสน) พม่าให้หมั่งอั้งหลงผู้เป็นน้องชายรักษาเมืองจิ่งไม (เชียงใหม่) บัดนี้ตกเป็นของพม่าเนิ่นนานแล้ว
(เผิงซู. เตียนเซ้า. บรรพพลาญ. ฉบับประชุมเอกสารโถโจว. หน้า 55)

20.บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรป่าไป (สนมแปดร้อย) ในเตียนซี (《滇系》)

ตารางที่ 20.1

(元) 成宗大德五年，调云南军征八百媳妇。
(师范：《滇系》，第四册，史略条，光绪丁亥云南通志局版，页 14)
ปีที่ 5 แห่งรัชศกต้าเตอ รัชกาล (หยวน) เฉิงจง (ค.ศ.1301 / พ.ศ.1844) โยกกำลังพลยูนนานปราบป่าไปสืฟู (สนมแปดร้อย) (ชื่อพื้น. เตียนซี. เล่ม 4. หมวดสี่แล้ว. ฉบับอวีนหนานทางจื้อจิวปีติงไฮ่รัชศกกวงซิว. หน้า 14)

อภิบาย

เตียนซี (《滇系》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ยูนนานที่เขียนโดย ชื่อฟั่น (《师范》) คนสมัยราชวงศ์ชิง เขียนตั้งแต่ปีที่ 11 แห่งรัชศกจياجิง (ค.ศ.1806 / พ.ศ.2349) เขียนเสร็จและตีพิมพ์ในปีที่ 13 แห่งรัชศกจياجิง (ค.ศ.1808 / พ.ศ.2351) เป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ยูนนาน

ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากเตียนซีฉบับอวีนหนานทางจื้อจิวปีติงไฮ่รัชศกกวงซิว ซึ่งตรงกับปีที่ 13 แห่งรัชศกกวงซิว (ค.ศ.1887 / พ.ศ.2430) ผู้แปลสอบทานด้วยฉบับเดียวกัน

ตารางที่ 20.2

(明成祖永乐) 三年，遣沐晟征八百大甸，平之。
(师范：《滇系》，第四册，史略条，光绪丁亥云南通志局版，页 16)
ปีที่ 3 (รัชศกหย่งเล่อ รัชกาลหมิงเฉิงจู) (ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949) ส่งมุเจิงไปปราบป่าไปเตี้ยนและได้ชัย (ชื่อพื้น. เตียนซี. เล่ม 4. หมวดสี่แล้ว. ฉบับอวีนหนานทางจื้อจิวปีติงไฮ่รัชศกกวงซิว. หน้า 16)

อธิบาย

ปีที่ 3 แห่งรัชศกหย่งเล่อตรงกับปี ค.ศ.1405 / พ.ศ.1948 แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 12 ปฏิทินเกษตรของจีน ซึ่งขึ้นศกใหม่แล้วในปฏิทินสุริยคติ เมื่อเทียบตามสุริยคติ จึงเป็นปี ค.ศ.1406 / พ.ศ.1949 ดูตารางที่ 1.1 ประกอบ

ตารางที่ 20.3

(明世宗嘉靖三十年) 是年, 缅甸莽瑞体据古喇宣慰司, 杀其酋长, 遂入孟养、八百、老挝。

(师范: 《滇系》, 第四册, 史略条, 光绪丁亥云南通志局版, 页 19)

ปีนี้ (ปีที่ 30 แห่งรัชศกจياجี้ รัชกาลหมิงซื่อจง ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095) หมิงจูยี้ตีประมุขเหมียน (พม่า) ยึดครองกู่ล่าเซวียน เว่ยซือ (เขตปกครองกู่ล่า) สังหารประมุขเดิม จากนั้นรุกรานเมืองหย่ง ป่าไป (แปดร้อย) เหล่าวีว (ลาว)

(ชื่อพื้น. เตียนซี. เล่ม 4. หมวดสี่เส่ว. ฉบับอวีนทานทางจื้อจีวี่ปิติงไฮรัชศกกวังซีวี่. หน้า 19)

อธิบาย

ปีที่ 30 แห่งรัชศกจياجี้ตรงกับปี ค.ศ.1551 / พ.ศ.2094 แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือน 12 ปฏิทินเกษตรของจีน ซึ่งขึ้นศกใหม่แล้วในปฏิทินสุริยคติ เมื่อเทียบตามสุริยคติ จึงเป็นปี ค.ศ.1552 / พ.ศ.2095 ดูตารางที่ 3.3 ประกอบ

ตารางที่ 20.4

八百大甸军民宣慰使司

夷名景迈。世传其土酋有妻八百, 各领一寨, 因名八百媳国。元初征之, 不能获志, 后遣使招附。元统初, 置八百等处宣慰司。明洪武二十四年, 其酋来贡, 乃立八百大甸军民宣慰使司。东至车里宣慰使司界, 南至波勒蛮界, 西至大古喇界, 北至孟良府界。自姚关东南行至其地, 五十程有南格刺山, 下有河, 南属八百, 北属车里。平川数千里, 辖部广远。其产: 巨象, 安息、白檀诸香。民皆夷夷, 刺花样于眉目间, 见客则把手为礼。好佛恶杀。一村一寺, 每寺一塔, 殆以万计。有敌人侵之, 不得与战, 举兵得所仇而罢。名慈悲国。嘉靖间为缅所兼, 刀氏避居景线, 一名小八百。缅以其弟莽应龙住清迈城为右臂。万历十五年, 刀氏以文请兵恢复, 议未许。今久为缅有矣。

(师范: 《滇系》, 第三十七册, 属夷条, 光绪丁亥云南通志局版, 页 3-4)

ป่าไปด้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปด้าเตียน)

ชื่อภาษาอี่ว่าจิงไม่ (เชียงใหม่) เล่าลือกันว่าผู้เป็นประมุขมีชายถึงแปดร้อย แต่ละคนเป็นผู้นำใจ (หมู่บ้าน) หนึ่ง จึงได้นำป่าไปสี่ฟู่กั๋ว (อาณาจักรสมนแปดร้อย) ต้นราชวงศ์หยวนยกทัพไปปราบ แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาจึงส่งทูตไปเกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ ต้นรัชศกหยวนถ่ง ตั้งป่าไปเติงซูเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองป่าไปและอื่น ๆ) ปีที่ 24 แห่งรัชศกหย่ง (ค.ศ.1391 / พ.ศ.1934) ราชวงศ์หมิง ผู้เป็นประมุขมาถวายบรรณาการ จึงตั้งป่าไปด้าเตียนจวินหมินเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองทหารและราษฎรป่าไปด้าเตียน) ทางตะวันออกไปถึงเขตแดนเซอหลี่เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) ทางใต้ไปถึงเขตแดนบัวเล่อหามา ทางตะวันตกไปถึงเขตแดนต้ากู่ล่า ทางเหนือไปถึงเขตแดนเม็งเกิ้นฝู่ (เมืองเม็งเกิ้น) เดินทางจากด่านเหยงกานไปทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงที่นั่น 50 เสิงจี้กิง มีเขานานเกอล่า ข้างล่างเป็นแม่น้ำ ด้านใต้คือป่าไป (แปดร้อย) ทางเหนือเป็นเซอหลี่ (สิบสองปันนา) เป็นที่ราบหลายพันลี้ อาณาจักรกว้างใหญ่ ของพื้นเมือง ข้างใหญ่ เครื่องหอมจำพวกกักยาน ไม้จันทน์ขาว ราษฎรล้วนเป็นชาวอี่เผ่าบัว สักกลดลยไว้กลางหาวคัง เมื่อพบกันป่าไปส่วเป็นธรรมเนียม ฝึกฝนพุทธศาสนาไม่ชอบฆ่าฟัน หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งวัด ทุกวันหนึ่งเจติย

นับจำนวนได้เป็นหมื่น มีศัตรูมารุกราน จำเป็นจึงยกพลขึ้นต่อต้าน ล้างแค้นได้ก็ยุติ มีชื่อว่าฉือเปยกัว (แคว้นแห่งเมตตากรุณา) ในรัชชกยาจิ้ง ดกเป็นของพม่า เขาชื่อหนีไปอยู่ที่จิงเซียน (เชียงแสน) เรียกเป็นเสี่ยวปาไป (แปดร้อยน้อย) พม่าให้หมั่งอิงหลงผู้เป็นน้องชายอยู่ที่เมืองจิงไม (เชียงใหม่) ถือเป็นแขนขวา ปีที่ 15 แห่งรัชชกวันลี่ (ค.ศ.1587 / พ.ศ.2130) เขาชื่อมีหนังสือมาขอทหารและขอฟื้นฟูเขตปกครอง ทหารอิกันแล้วไม่อนุมัติ บัดนี้ตกเป็นของพม่าเนิ่นนานแล้ว

(ชื่อพื้น. เตียนซี. เล่ม 37. หมวดอี่ที่สามมิกักดี. ฉบับวันหนานทางจื่อจิวี่ปิติงไฮรัชชกวงซิวี่. หน้า 3 - 4)

อธิบาย

1. ฉบับรวมคัดสรรพิมพ์วรรคสุดท้ายเป็น (今久为缅甸所有矣) ผู้แปลสอบทานแล้วเตียนซีไม่มีคำว่า 所 จึงแก้ไขให้ถูกต้องตามเตียนซี

2. ปัว (樊夷) เป็นคำที่จีนใช้เรียกชนชาติส่วนน้อยทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนเผ่าหนึ่ง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเผ่าไป่ (白族) แถบต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นคนละชาติพันธุ์กับคนไท น่าจะเป็นความเข้าใจผิดในการเขียนพงศาวดาร ข้อความที่เขียนว่าคนปาไปเป็นชาวน้ำนี้พบอีกแห่งในพงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ของเคอเซ่าหมิน (柯邵咨) (ค.ศ.1850 - ค.ศ.1933 / พ.ศ.2393 - พ.ศ.2476) (กนกพร, 2563, 260) ซึ่งยุคสมัยอยู่ห่างจากเตียนซีไม่นาน

ตารางที่ 20.5

贡道 下路

由景东历者乐甸，行一日至镇沅府。又行二日，始达车里宣慰司之界。行二日到车里之普洱山，其山产茶。又有一山耸秀，名光山，有车里头目居之，蜀汉孔明营垒在焉。又行二日至一大川原，广可千里，其中养象，其山亦为孔明寄箭处；又有孔明牌，苔泐不辨字矣。又行四日始至车里宣慰司，在九龙山之下临大江，亦名曰九龙江，即黑水之末流也。由车里西南行十日至八百媳妇宣慰司，又西南行一月至老挝宣慰司，又西行十五六日至西洋海岸，乃摆古莽酋之地。

(师范：《滇系》，第三十七册，属夷条，光绪丁亥云南通志局版，页 20)

เส้นทางถวายบรรณาการ ทางสายล่าง

เริ่มจากจิงตงผ่านเจ้อเล่อเตียน เดินทาง 1 วัน ถึงเมืองเจิ้นหยวนฝู เดินทางต่ออีก 2 วัน เริ่มถึงเขตแดนเซอร์ชานเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) เดินทางสองวันถึงเซาฝูเออร์ชานแห่งเซอร์ชาน (สิบสองปันนา) เขานี้ผลิตชา มีเขาลูกหนึ่งสูงตระหง่านงดงาม ชื่อว่าเขากวงชาน มีขุนนางระดับหัวหน้าของเซอร์ชาน (สิบสองปันนา) อยู่ที่นั่น ชงหมิง (ชงเบ้ง ในสมัยสุอัน (จ๊กก๊ก) เคยมาตั้งป้อมที่นั่น เดินทางต่ออีก 2 วันจะถึงที่ราบขนาดใหญ่ กว้างถึงพันลี้ เลี้ยวซ้ายไว้ในั้น เขานี้เป็นที่ซึ่งชงหมิง (ชงเบ้ง) เอาลูกธนูไปไว้ ยังมีป้ายชงหมิง (ชงเบ้ง) ที่สลักไว้มีตะไคร่เกาะเต็มเห็นอักษรไม่ชัดแล้ว เดินทางไปอีก 4 วันถึงเซอร์ชานเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา) อยู่ใต้เขาจิวหลงชาน (เขาก้ามังกร) ติดกับแม่น้ำใหญ่ มีชื่อเหมือนกันว่าแม่น้ำจิวหลงเจียง (แม่น้ำก้ามังกร) เป็นปลายสายแม่น้ำเฮยสุ่ย (แม่น้ำดำ) จากเซอร์ชาน (สิบสองปันนา) เดินทางไปทิศตะวันตกเฉียงใต้ 10 วัน ถึงปาไปสิฟูเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสนมแปดร้อย) เดินทางไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้อีกหนึ่งเดือนถึงเหล่าว้าวเซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองลาว) เดินทางไปทางตะวันตกสิบห้าสิบลีจนถึงชายทะเลซีหยิง (มหาสมุทรตะวันตก) เป็นดินแดนของประมุขหมั่ง (พม่า) แห่งปู้กู (พะโค)

(ชื่อพื้น. เตียนซี. เล่ม 37. หมวดอี่ที่สามมิกักดี. ฉบับวันหนานทางจื่อจิวี่ปิติงไฮรัชชกวงซิวี่. หน้า 20)

อธิบาย

ข้อความเหล่านี้คล้ายกับในอินทนิพนางพจจื้อ (วันลี) ตารางที่ 7 แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง ดูตารางที่ 7 ประกอบ อนึ่ง คำว่าแจ้อเล่อเตี้ยนในเล่มนี้ เขียนอักษรจีนเป็น 者乐甸 อ่านเสียงเดียวกัน

21. บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรปาไป (สนมแปดร้อย) ในฮวงเจี้ยวทงเช่า 《荒徼通考》) ตารางที่ 21

潛为庶兄琮所弑，弟灏嗣，辄侵我土司地，攻杀老挝宣慰使刀板雅、兰掌父子，为八百败归。累招戒諭之，灏鷺横自如。

(佚名: 《荒徼通考》，安南国条，玄览堂丛书续集本)

(หลี่ รุ่ยถูก (หลี่) ฉงฟี่ซายที่เกิดจากอนุภรรยาสังหาร น้องชายคือ (หลี่) เฮ่าสืบตำแหน่งต่อ มักรุกรานพื้นที่เขตปกครองท้องถิ่นของเรา สังหารเขเวียนเว่ยสือ (ข้าหลวงกำกับ) เหล่าวู (ลาว) เต่าป่านหย่าหลานจางฟอลูก แพ้ปาไป (แปดร้อย) ยกทัพกลับ มีพระราชโองการไปแจ้งเตือนหลายครั้ง (หลี่) เฮ่าโห้งป่าเถื่อนตามอำเภอใจตน

(นิรนาม. ฮวงเจี้ยวทงเช่า. หมวดแคว้นอินทนิพนางพจจื้อฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่านถึงชุดต่อ)

อธิบาย

1. ฮวงเจี้ยวทงเช่า (《荒徼通考》) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับดินแดนห่างไกล ไม่ทราบชื่อผู้เขียน ฉบับรวมคัดสรรคัดข้อความมาจากฮวงเจี้ยวทงเช่าฉบับฉบับประชุมเอกสารเสวียนหล่านถึงชุดต่อ ซึ่งหอสมุดกลาง (中央图书馆) พิมพ์โดยวิธีถ่ายสแกนจากต้นฉบับเดิมเผยแพร่ในปี ค.ศ.1947 / พ.ศ.2490 ผู้แปลสอบทานกับต้นฉบับเดียวกัน ข้อความตรงกัน ทั้งนี้ต้นฉบับระบุเลขหน้าบ้างไม่ระบุบ้าง นับแล้วไม่ตรง ถ้านับจําเลขหน้า 101 หน้าที่มีข้อความนี้จะอยู่ที่หน้า 110-111 แต่ถ้านับจากหน้าที่มีเลขหน้า 110 นับย้อนขึ้นมาจากตรงกับหน้า 103-104

2. (หลี่) รุ่ยถูก (หลี่) ฉงฟี่ซายที่เกิดจากอนุภรรยาสังหาร น้องชายคือ (หลี่) เฮ่าสืบตำแหน่งต่อ (潛为庶兄琮所弑，弟灏嗣) หลี่รุ่ย (潛) หรือหลี่ปังจี (黎邦基) คือจักรพรรดิหลี่เหรินจง (黎仁宗) หรือจักรพรรดิเล ฉเวินตง ประมุของค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์เหิวเลของ มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1441 – ค.ศ.1459 / พ.ศ.1984 – พ.ศ.2002 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1442 – ค.ศ.1459 / พ.ศ.1985 – พ.ศ.2002 ส่วนหลี่ฉง (黎琮) หรืออีกชื่อว่าหลี่อี่หมิน (黎宜民) ประมุของค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์เหิวเลของเวียดนาม มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1439 – ค.ศ.1460 / พ.ศ.1982 – พ.ศ.2003 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ. 1459 – ค.ศ.1460 / พ.ศ.2002 - พ.ศ.2003 (หลี่ฉงถูกถอดออกจากจักรพรรดิจึงไม่มีพระนาม

จักรพรรดิแบบองค์อื่น ในประวัติศาสตร์เรียกจักรพรรดิที่ถูกถอดหรือ (废帝) ส่วนหลี่เฮ่า (黎灝) หรือหลี่ซือเฉิง (黎思誠) คือจักรพรรดิหลี่เซิ่งจง (黎圣宗) หรือจักรพรรดิเล่ท้ง ตงประมุของค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์เหว่เลของเวียดนาม มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1442 – ค.ศ.1497 / พ.ศ.1985 – พ.ศ.2040 ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1460 – ค.ศ.1497 / พ.ศ. 2003 – พ.ศ.2040

หลี่ฉงเป็นพระราชโอรสองค์โตในจักรพรรดิเล่ ท้ายตงจักรพรรดิองค์ที่ 2 แห่งราชวงศ์เหว่เล ต่อมาพระมารดานิสัยเย่อหยิ่งอวดอำนาจ หลี่ไท่จงจึงลดตำแหน่งพระมารดาของหลี่ฉงลงเป็นพระสนมเอก และปลดหลี่ฉงออกจากรัชทายาท ตั้งหลี่รู่ยพระราชโอรสองค์ที่ 3 ซึ่งเกิดจากพระชายาที่ทรงโปรดเป็นรัชทายาทแทน ต่อมาหลี่ไท่จงสวรรคต หลี่รู่ยซึ่งยังเยาว์เสวยราชย์ พระราชมารดาสำเร็จราชการ จนเมื่อเติบโตใหญ่จึงได้วาระการเอง หลี่ฉงเจริญวัยขึ้น ไม่พอพระทัยกับอดีต จึงปลงพระชนม์หลี่รู่ยแล้วตั้งตัวเป็นจักรพรรดิแทน อยู่ได้เพียง 8 เดือน ขุนนางใหญ่ทั้งหลายก็ปลดออก และเชิญเสด็จหลี่เฮ่า พระราชโอรสองค์ที่ 4 ของจักรพรรดิเล่ไท่จงมาเป็นจักรพรรดิต่อ

บรรณานุกรม

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). "หลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณจีน: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักร สนมแปดร้อยในพงศาวดารหมาน พงศาวดารราชวงศ์หยวน พงศาวดารราชวงศ์หยวน ฉบับใหม่และเจापู้จิ่งลู่". *วารสารจีนศึกษา*, 13 (1), 157-227.
- คณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2539). *ปาไปสี่ฟู-ปาไปต้าเตี้ยน*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- ประชาภิจักรจักร, พระยา. (2473). *พงศาวดารล้านช้าง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : ธรรมพิทยาคาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สรีสวัสดิ์ อ่องสกุล. (2561). *ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุรศักดิ์ ศรีสำอาง. (2545). *ลำดับกษัตริย์ลาว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- อนุমানราชธน, พระยา.(2507). *ลัทธิของเพื่อน ฉบับสมบูรณ์*. พระนคร: ก้าวหน้า.
- 方诗铭、方小芬. (1987). *中国历史日和中西历史对照表*. 上海: 上海辞书出版社.

- 冯甦. (2003). 滇考. 载 *文渊阁四库全书*. 上海: 上海古籍出版社.
- 伏生. (1922). *尚书大传*. 载 *四部丛刊初编*. 上海: 商务印书馆.
- 顾祖禹. (2005). *读史方輿纪要*. 北京: 中华书局.
- 黄重言、余定邦. (2016). *中国古籍中有关泰国资料汇编*. 北京: 北京大学出版社.
- 李昌祺. (2003). 运甕漫稿. 载 *文渊阁四库全书*. 上海: 上海古籍出版社.
- 李贤. (n. d.). *大明一统志*. 明万寿堂刻本.
- 刘文征. (2002). 滇志. 载 *续修四库全书*. 上海: 上海古籍出版社.
- 吕宗力. (1994). *中国历代官制大辞典*. 北京: 北京出版社.
- 罗曰褫. (1983). *咸宾录*. 北京: 中华书局.
- 毛奇龄. (2003). 蛮司合志. 载 *文渊阁四库全书*. 上海: 上海古籍出版社.
- 申时行. (1989). *明会典*. 北京: 中华书局.
- 师范. (1887). *滇系*. 昆明: 云南通志局版.
- 谭其骧. (1996a). *中国历史地图集* (第七册): 元、明时期. 北京: 中国地图出版社.
- 谭其骧. (1996b). *中国历史地图集* (第八册): 清时期. 北京: 中国地图出版社.
- 谈迁. (2008). *国榷*. 上海: 上海古籍出版社.
- 汪大渊. (2003). 岛夷志略. 载 *文渊阁四库全书*. 上海: 上海古籍出版社.
- 严从简. (1993). *殊域周咨录*. 北京: 中华书局.
- 佚名. (1947). 荒徼通考. 载 *玄览堂丛书续集*. 北京: 国立中央图书馆.
- 张镜心. (1875). *驭交记*. 粤雅堂丛书本.
- 张培恒、喻遂生. (2004). *二十四史全译·明史*. 上海: 汉语大词典出版社.
- 张廷玉. (1974). *明史*. 北京: 中华书局.
- 中国历史大辞典·历史地理卷编纂委员会. (1996). *中国历史大辞典·历史地理卷* (《中国历史大辞典》). 上海: 上海辞书出版社.

- 中国历史大辞典·民族史卷编纂委员会. (1985). *中国历史大辞典·民族史卷* (《中国历史大辞典》). 上海: 上海辞书出版社.
- 中国历史大辞典·明史卷编纂委员会. (1995). *中国历史大辞典·明史卷* (《中国历史大辞典》). 上海: 上海辞书出版社.
- 中国历史大辞典·清史卷编纂委员会. (1992). *中国历史大辞典·清史卷* (《中国历史大辞典》). 上海: 上海辞书出版社.
- 中华五千年长历编写组. (2002). *中华五千年长历*. 北京: 气象出版社.
- 中央研究院历史语言研究所. (1962). *明实录*. 台北: 中央研究院历史语言研究所.
- 邹应龙、李元养. (2013). *万历云南通志*. 北京: 中国文联出版社.

ภาคผนวก 1: แผนที่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์หมิง

(มานวี นุ่มทอง ลอกลายจากแผนที่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์หมิง หน้า 76-77 ใน “ประชุมแผนที่ประวัติศาสตร์จีน” เล่มที่ 7 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิง และเขียนกำกับภาษาไทยตามคำบอกของผู้แปล ใส่หมายเลขกำกับเฉพาะจุดที่สำคัญและเอ่ยถึงในบทแปล) ดาวน์โหลดไฟล์เพื่อขยายขนาดได้ที่ <https://qrqo.page.link/Z9xE2> หรือสแกนคิวอาร์โค้ด

ชื่อสถานที่สำคัญ

1. ปาไปด้าเตี้ยน
2. จิ้งเซี่ยน (เสี่ยวปาไป)
3. เม็งเกินฝู
4. เซอหลี่เซวียนเว่ยซือ (เขตปกครองสิบสองปันนา)
5. มู่ปิ่ง
6. เม็งมี
7. อานหนานเว่ย
8. เม็งหยั่ง
9. เม็งตั้งฝู
10. เว่ยห่วนโจว
11. หยวนเจียงฝู
12. หลินอานฝู
13. คุยหรงเตี้ยนซือ
14. หย่งซังฝู
15. ต้าโหวโจว
16. จิ้งตงฝู
17. เจ้อเล่อเตี้ยนซือ

ภาคผนวก 3: แผนที่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์ชิง

(มานวี นุ่มทอง ลอกลายจากแผนที่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์ชิง หน้า 48-49 ใน “ประชุมแผนที่ประวัติศาสตร์จีน” เล่มที่ 8 ว่าด้วยแผนที่ราชวงศ์ชิง และเขียนกำกับภาษาไทยตามคำบอกของผู้แปล แผนที่นี้ไม่ใส่หมายเลขกำกับจุดเนื่องจากไม่ปรากฏล้านนาในแผนที่) ดาวน์โหลดไฟล์เพื่อขยายขนาดได้ที่ <https://qr.go.page.link/qygw2> หรือสแกนคิวอาร์โค้ด

